Innehållsförteckning

Bilaga
Del 2 Utredningsmaterial 3
Bilaga A1.1.1 3
Bilaga A1.1.2 6
Bilaga A1.2.1 11
Bilaga A1.2.2 12
Bilaga A1.3.1 27
Bilaga A1.3.2 28
Bilaga A1.3.3 30
Bilaga A1.3.4 33
Bilaga A1.3.5 37
Bilaga A1.3.6 41
Bilaga A1.4.1 46
Bilaga A1.4.2 48
Bilaga A2.1.1 50
Bilaga A2.1.2 52
Bilaga A2.1.3 56
Bilaga A2.1.4 59
Bilaga A2.2.1 64
Bilaga A2.2.2 66
Bilaga A2.3.1 69
Bilaga A2.3.2 73
Bilaga A2.3.3 78
Bilaga A2.3.4 90
Bilaga A2.3.5 91
Bilaga A3.1.1 110
Bilaga A3.1.2 112
Bilaga A3.1.3 114
Bilaga A3.1.4 116
Bilaga A3.2.1 117
Bilaga A3.2.2 119
Bilaga A3.2.3 124
Bilaga A3.2.4 126
Bilaga A3.3.1 133
Bilaga A3.3.2 135
Bilaga A3.3.3 138
Bilaga A3.4.1 150
Bilaga A3.4.2 151
Bilaga A3.4.3 152
Bilaga A3.4.4 163
Bilaga A3.4.5 191
Bilaga A3.4.6 194
Bilaga A3.4.7 197
Bilaga A3.4.8 200
Bilaga A3.4.9 204
Bilaga A3.4.10 205

Bilaga A3.4.11 206
Bilaga A4.1.1 209
Bilaga A4.1.2 210
Bilaga A4.1.3 227
Bilaga A4.1.4 233
Bilaga A4.1.5 235
Bilaga A4.1.6 237
Bilaga A4.1.7 241
Bilaga A4.2.1 246
Bilaga A4.2.2 248
Bilaga A4.2.3 252
Bilaga A4.2.4 254
Bilaga A4.2.5 255
Bilaga A4.2.6 259
Bilaga A4.2.7 273
Bilaga A4.2.8 277
Bilaga A4.3.1 287
Bilaga A4.3.2 289
Bilaga A4.3.3 293
Bilaga A4.3.4 296
Bilaga A4.4.1 298
Bilaga A4.4.2 300
Bilaga A4.5.1 302
Bilaga A4.5.2 304
Bilaga A4.5.3 307
Bilaga A4.6.1 311
Bilaga A4.6.2 313
Bilaga A4.6.3 318
Bilaga A5.1.1 322
Bilaga A5.1.2 324
Bilaga A5.2.1 346
Bilaga A5.2.2 348
Bilaga A5.2.3 350

BILAGA

Del 2 Utredningsmaterial

Bilaga A1.1.1

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -05- 27
Dnr 050-2759-2010/11

Stockholm 2011-05-27

Granskning av arbetsmarknadsministerns underlåtenhet att följa riksdagens beslut m.m.

Till Konstitutionsutskottet

Arbetsmarknadsministern Hillevi Engström samrådde den 4 mars 2011 med EU-nämnden inför möte med Europeiska unionens råd för sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor, den 7 mars 2011. Vid behandlingen av punkten 4 – bidrag till Europeiska rådet, 24-25 mars 2011 behandlade EU-nämnden bland annat under punkten 4 a frågan om rådets föreslagna rådsslutsatser i ärende om Den gemensamma sysselsättningsrapporten i samband med den årliga tillväxtöversikten för 2011. EU-nämnden beslutade att följande ståndpunkt skulle avges "För att regeringen skall kunna acceptera rådets slutsatser måste dessa innehålla tydliga skrivningar som klargör att arbetsmarknadens parters autonomi och ingångna avtal på arbetsmarknaden respekteras och att alla former av social dumping ska motverkas."

Av de stenografiska anteckningarna från EU-nämndens sammanträde den 4 mars 2011 framgår bland annat (se §§ 108, 113, 123 och 137) att arbetsmarknadsministern i EU-nämnden anfört att regeringens förslag är att regeringen vid överläggningarna ska ta upp de punkter som regeringen förslår vid överläggningar om rådsslutsatser i ministerrådet, att regeringens representant inte kommer rösta för slutsatserna om inte regeringens förslag går igenom och att rådsslutsatserna "redan är låsta" och "det är inte en förhandlingsposition nu".

I promemoria med rapport från EPSCO-rådet av den 14 mars 2011 från Arbetsmarknadsdepartementet redovisas vad ministern framförde som Sveriges ståndpunkt i ministerrådet. Av anteckningarna framgår att ministern framförde dels vikten av att respektera de sociala parternas roll i lönebildning och dels om vikten av åtgärder för att höja arbetskraftsdeltagandet bland kvinnor och män. Sverige valde att lägga ned sin röst om rådsslutsasterna då slutsatserna saknade skrivningar om

SVERIGES RIKSDAG

att motverka så kallad social dumpning och tillräckligt tydliga skrivningar gällande arbetsmarknadsparternas autonomi, inklusive respekt för ingångna avtal.

Konstitutionsutskottet har i betänkandet 2009/10:KU20 behandlat frågor rörande regeringens samråd med riksdagens EU-nämnd i vissa frågor. Utskottet fann därvid att det i de fall som var aktuella saknades godtagbara skäl för de knappa tidsrymder som stod till förfogande. Regeringen gjorde inte tillräckligt för att säkerställa att riksdagen fick ett aktivt och reellt inflytande i processen. Det förekom också brister i regeringens information till EU-nämnden inför samråden. Ansvariga statsråd och regeringen har enligt KU brustit i uppfyllandet av sina grundlagsstadgade informations- och samrådsskyldigheter gentemot riksdagen. Till grund för det av riksdagens fastställda uttalandet låg en utredning om bland annat gällande rätt i 10 kap. regeringsformen och riksdagsordningen men även om praxis vid regeringens samråd med EU-nämnden. Därvid framgår bland annat (sid. 27 f) att det inför Sveriges medlemskap i EU i förarbetena angavs vad gäller utgångspunkter för samråd och information mellan regeringen och riksdagen, att det inte är tillräckligt att riksdagens inflytande utövas endast genom kontroll i efterhand utan att det är önskvärt med en ordning där riksdagen därutöver får ett aktivt och reeellt inflytande som gör det möjligt att på förhand påverka de ståndpunkter Sverige ska inta inför förhandlingar och beslutsfattande i EU, samt att riksdagen som folkets främsta företrädare även i övrigt bör få insyn i och ges inflytande över den process som leder fram till för vårt land viktiga och bindande beslut (prop. 1994/95:19 s. 533). Konstitutionsutskottet bedömde vidare att riksdagen genom EU-nämnden i praktiken får reellt inflytande när det gäller Sveriges ståndpunkter vid mötena i Europeiska unionens råd.

Utskottet anförde vidare i avsnittet om praxis det angelägna i att utskottens synpunkter beaktas i EU-nämndens samråd med regeringen, dels att den praxis som utvecklats och som innebär att det inte anses tillräckligt att regeringen inte gör något som står i strid med EU-nämndens synpunkter, utan i stället agerar i enlighet med nämndens råd och ståndpunkter.

Mot bakgrund av det ovan anförda drar vi slutsatsen att arbetsmarknadsministern i det sk EPSCO-rådet inte följt EU-nämndens instruktioner och att hon på ett felaktigt sätt inom nämnden uttalat att rådsslutsatserna varit låsta och inte varit möjliga att påverka. Den svenska ståndpunkten fastställdes av EU-nämnden den 4 mars 2011 och EPSCO-rådet ägde rum den 7 mars 2011. Till detta kommer ministerns utrymme att agera under tiden före och under sammanträdet. Det finns ingenting som förbjuder eller förhindrar ministrar att före eller under ministerråden lyfta frågor av vikt för Sverige.

SVERIGES RIKSDAG

Vi drar vidare slutsatsen att regeringens samråd med riksdagen genom EU-nämnden genom det beskrivna förfarandet blivit meningslöst, då ministern visat att nämndens instruktioner inte behöver följas.

Vi begär således att konstitutionsutskottet ska granska dels arbetsmarknadsministerns uttalande om att rådsslutsatserna varit låsta och omöjliga att påverka och dels granska ministerns agerande genom att inte följa EU-nämndens instruktion.

Mehmet Kaplan
Riksdagsledamot (MP)

Jonas Eriksson
Riksdagsledamot (MP)

Bilaga A1.1.2

REGERINGSKANSLIET

2012-01-11 SB2011/8576

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -01- 11
Dnr 050-2759-2010/11

Granskningsärende 7 – Arbetsmarknadsministerns uttalanden i EU-nämnden och agerande vid unionens råd i en viss fråga

Härmed överlämnas en inom Regeringskansliet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är kanslirådet Anna Liljenberg Gullesjö.

Christina Weihe

Postadress 103 33 Stockholm
Besöksadress Drottninggatan 21
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-01-11

Konstitutionsutskottets granskningsärende 7 – Arbetsmarknadsministerns uttalanden i EU-nämnden och agerande vid unionens råd i en viss fråga

Följande svar lämnas av Regeringskansliet. Svaret på frågorna 1, 2 och 3 har utarbetats inom Arbetsmarknadsdepartementet och svaret på fråga 4 har utarbetats inom Statsrådsberedningen.

1. Mot bakgrund av arbetsmarknadsministerns uttalanden i EU-nämnden, var de aktuella rådsslutsatsernas lydelse redan låsta vid tidpunkten för ministerns uttalanden? Om ja, vad skiljde dessa rådsslutsatser från andra där sena tillägg gjorts (se s. 7–8 i promemorian)?

Rådsslutsatserna var uppsatta på rådets dagordning för antagande. Vid arbetsmarknadsministerns uttalande i EU-nämnden hade rådsslutsatserna inte formellt antagits, men det fanns en text som godkänts av Coreper och som medlemsstaterna förväntades kunna anta på rådsmötet.

Att rådsslutsatserna var "låsta" var ett uttryck för att texten godkänts av Coreper och att det stod klart att krav på tillägg av den art och omfattning som skulle följa av samrådet i EU-nämnden i ett så sent skede i praktiken hade inneburit att slutsatserna inte hade kunnat antas på rådsmötet. Till bilden hörde att de tillägg som KU-anmälan avser hade framförts av Sverige under de tidigare förhandlingarna av rådsslutsatserna i Sysselsättningskommittén men inget annat land gav sitt stöd för dessa tillägg.

Framtagande av rådsslutsatser sker i en process som bygger på samförstånd och som till sin natur innebär ett givande och tagande. Regeringen hade i Sysselsättningskommittén verkat för att få in skrivningar i enlighet med vad arbetsmarknadsutskottets majoritet gett uttryck för. Vissa av dessa synpunkter fick Sverige gehör för, andra inte. Det är vidare viktigt att betona att regeringen verkade framgångsrikt för skrivningar om respekten för arbetsmarknadens parters roll, bl.a. i fråga om lönebildning.

2

I de rådsslutsatser som hänvisas till på s. 7–8 i promemorian handlade det om ett tillägg som Sverige, med hänvisning till samrådet med riksdagen, föreslog vid rådsmötet. Det var således inte fråga om något som Sverige hade föreslagit tidigare. Det korta tillägg som Sverige föreslog anslöt också nära till den befintliga texten.

Eftersom rådsslutsatser bygger på samförstånd kan varje medlemsstat i praktiken ställa ultimativa krav om att få in vissa skrivningar. Ett sådant agerande uppskattas inte och står i motsats till den kompromiss-inställning som måste prägla en förhandling av denna art.

Det är över huvud taget sällsynt att en medlemsstat vid ett rådsmöte kommer med nya förslag på tillägg och mycket ovanligt med mera omfattande förslag. Alla medlemsstater har på detta stadium i processen slutfört sina interna förankringsprocedurer och nya texter är därmed svåra att hantera; många har också fått släppa delar av vad de velat få in i texten och den naturliga reaktionen på ändringsförslag blir att åter framföra egna krav.

2. Hur agerade ministern i rådet för att hävda den ståndpunkt som samrådet i EU-nämnden resulterade i? Vidtogs några ytterligare åtgärder för att rådets slutsatser skulle tillföras de nämnda skrivningarna?

Inför rådsmötet diskuterades och prövades med företrädare för andra medlemsstater på tjänstemannanivå möjliga tillägg till texten i linje med utfallet av samrådet med riksdagen. Det stod klart att det fanns ett starkt motstånd från andra medlemsstater att öppna upp texten.

Vid rådsmötet framförde ministern muntligt den ståndpunkt som samrådet i EU-nämnden resulterade i. Ministern anförde att hon inte kunde ställa sig bakom rådsslutsatserna, men att hon ändå ville uttrycka sitt stöd för att de betonade främjandet av kvinnors och mäns deltagande på arbetsmarknaden samt respekten för arbetsmarknadens parters roll i lönebildningen. Ministern anförde vidare att hon, efter samråd med riksdagen, återigen ville peka på dels vikten av att motverka alla former av så kallad social dumpning, dels vikten av tydliga skrivningar om att arbetsmarknadens parters autonomi och ingångna avtal på arbetsmarknaden ska respekteras och att hon mot denna bakgrund lade ned Sveriges röst rörande rådsslutsatserna.

3. Mot bakgrund av EU-nämndens ståndpunkt i fråga om vissa skrivningar som villkor för att regeringen ska kunna *acceptera* rådets slutsatser, vilka överväganden gjordes av regeringen och det ansvariga statsrådet gällande möjligheten att rösta mot förslaget till rådsslutsatser när nu de nämnda skrivningarna saknades?

EU-nämndens mandat tolkades på så sätt att slutsatstexten visserligen inte stod i strid med riksdagens ståndpunkt, men att Sverige inte kunde ställa sig bakom rådsslutsatserna om inte tillägg gjordes.

Rådsslutsatser antas i samförstånd (konsensus). Om någon medlemsstat motsätter sig dem kan de inte antas. Ett svenskt nej till rådsslutsatserna hade således berövat EU:s övriga arbetsmarknadsministrar möjligheten att i rådet ge vägledning till stats- och regeringscheferna inför det aktuella toppmötet om Europa 2020-strategin.

I denna situation valde Sverige att lägga ned sin röst. Därigenom markerade statsrådet att Sverige inte fullt ut kunde ställa sig bakom rådsslutsatserna men att Sverige samtidigt inte ville förhindra att de antogs.

4. Har Sverige tidigare röstat mot rådsslutsatser? Om ja, vid vilka tillfällen har detta skett? Hur vanligt är det att andra medlemsstater röstar mot rådsslutsatser? Hur ofta görs "sena ändringar" i rådsslutsatser?

Rådsslutsatser räknas till s.k. atypiska akter, varmed förstås beslut som fattas av rådet men vars beslutsförfarande inte regleras i fördraget. Förslag till rådsslutsatser läggs fram av ordförandeskapet och enligt den praxis som utvecklats i rådet antas de i samförstånd. De blir således inte föremål för omröstning, utan om någon medlemsstat motsätter sig dem kan de inte antas. Det oreglerade förfarandet innebär att verkan av ett "avstående" inte heller finns reglerat. Rådsslutsatser är inte rättsligt bindande för medlemsstaterna utan uttrycker en gemensam politisk viljeinriktning.

Rådsslutsatser bereds, på samma sätt som andra frågor, av arbetsgrupper och Coreper innan de sätts upp på rådets dagordning. För att förhandlingen ska fungera förutsätts allmänt att medlemsstaterna för fram sina synpunkter så tidigt som möjligt så att alla medlemsstater kan ta ställning till dem. Enligt artikel 19.2 i rådets arbetsordning gäller dessutom att Coreper ska sträva efter att på sin nivå nå enighet om en lösning som ska föreläggas rådet för antagande. Medlemsstaterna förväntas således i de förberedande organen framföra sina förslag till ändringar av ordförandeskapets förslag till slutsatser. Under denna beredning modifieras normalt ursprungsförslaget på ett sådant sätt att det kan antas i samförstånd.

Om någon medlemsstat motsätter sig att rådsslutsatser antas kan ordförandeskapet välja att anta slutsatserna i eget namn, s.k. ordförandeskapsslutsatser. Det förkommer naturligtvis att det finns utestående frågor i utkast till rådsslutsatser inför rådsmötet. Medlemsstaterna är då beredda att förhandla dem vilket kan leda till sena ändringar. Det är däremot mycket sällsynt att medlemsstater tar upp helt

nya frågor eller öppnar upp formuleringar som har accepterats i ett tidigare skede av förhandlingarna.

Det är ytterst ovanligt att en medlemsstat motsätter sig ett antagande av rådsslutsatser vid ett rådsmöte. I sådana fall är det normalt så att medlemsstaten ifråga tydligt markerat i Coreper att den inte kan ställa sig bakom ett visst innehåll som anses gå emot dess nationella intressen. Sverige har t.ex. motsatt sig rådsslutsatser om den gemensamma jordbrukspolitiken då svenska intressen som framförts under förhandlingen inte tillgodosetts. Polen motsatte sig i juni 2011 antagande av rådsslutsatser om klimatfärdplanen 2050. I dessa fall antogs slutsatserna som ordförandeskapsslutsatser.

5. Vilka kommentarer i övrigt ger innehållet i anmälningarna och denna promemoria anledning till?

Bilaga A1.2.1

SVERIGES RIKSDAG

FREDRIK OLOVSSON
Riksdagsledamot (S)

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -07- 14
Dnr 050-3135-2010/11

Stockholm 2011-07-13

Begäran om granskning av eventuell brist på samråd med EU-nämnden från regeringens sida.

I början av april aviserade Portugal att man avsåg lämna in en ansökan till EU om krislån. Finansminister Anders Borg kommenterade det hela i flera medier, bland annat på följande sätt:

"- Det här beskedet borde ha kommit i november eller december. Nu har Portugal landat i en regeringskris, med lån som förfaller på 150-200 miljarder under mellantiden. Det är en väldigt besvärlig situation."[1]

Detta och andra uttalanden som gjorts till pressen tyder på att finansministern på någon ekofinsession under hösten ska ha framfört officiella svenska synpunkter på att Portugal då borde ha ansökt om krislån från EU. Det skulle vid den tiden ha varit ett mycket betydelsefullt ställningstagande med stor betydelse såväl politiskt som ekonomiskt. Från EU-nämnden känner jag emellertid inte igen att nämnden diskuterat och än mindre sanktionerat den ståndpunkt kring Portugals agerande som finansministern gav uttryck för i samband med ekofinsessionen den 8 april 2011.

Ett statsråd har, precis som alla andra, rätt till yttrandefrihet och möjlighet att göra allmänpolitiska uttalanden. I samband med beslut i EU gäller emellertid den särskilda ordning där regeringen företräder Sverige men ska ha förankrat sina ståndpunkter efter samråd med riksdagen.

Då något samråd kring den av Borg uttryckta uppfattningen om att Portugals i november eller december borde ha lämnat in en ansökan till EU om krislån mig veterligt inte skett före finansministerns uttalande, vill jag att konstitutionsutskottet granskar vad som förts fram som svenska ståndpunkter på ekofinsessionerna under hösten och vintern och om dessa ståndpunkter varit föremål för samråd i enlighet med regeringsformen och riksdagsordningen. Om synpunkterna inte förts fram på ekofinsessionen finns det anledning för utskottet att granska varför finansministern i så fall ger sken av att så varit fallet.

Fredrik Olovsson

[1] http://arbetarbladet.se/nyheter/jobbpengar/1.2930328-borg-portugal-i-besvarlig-situation

Bilaga A1.2.2

REGERINGSKANSLIET

2012-03-08 SB2012/1705

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -03- 08
Dnr 050-3135-2010/11

Granskningsärende 8 – Fråga om regeringen brustit i samråd med riksdagens EU-nämnd rörande Portugals ansökan om krislån från Europeiska unionen

Härmed överlämnas en promemoria från Finansdepartementet.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är expeditions- och rättschefen Rikard Jermsten.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Drottninggatan 21
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-03-01

Finansdepartementet

Statsrådsberedningen
Rättschefens kansli

Konstitutionsutskottets granskningsärende 8 – Fråga om regeringen brustit i samråd med riksdagens EU-nämnd rörande Portugals ansökan om krislån från Europeiska unionen

Konstitutionsutskottet har i skrivelsen Granskningsärende 8 – Fråga om regeringen brustit i samråd med riksdagens EU-nämnd rörande Portugals ansökan om krislån från Europeiska unionen begärt svar på vissa frågor som föranletts av en anmälan till utskottet. Som svar på utskottets frågor vill Finansdepartementet anföra följande.

1. Har det av finansministern under hösten 2010 eller vintern 2010/11 vid eller i anslutning till något Ekofinmöte eller något informellt Ekofinmöte framförts att Portugal i november eller december 2010 borde ha lämnat in en begäran om finansiellt stöd från EU? Och, om så är fallet, har regeringen dessförinnan informerat riksdagen eller samrått med EU-nämnden i denna del och hur, har i så fall informationen eller samrådet sett ut? Om regeringen inte har informerat riksdagen eller samrått med EU-nämnden, vilka är skälen till detta?

Finansministern har inte framfört någon sådan ståndpunkt vid något Ekofinmöte eller informellt Ekofinmöte, eller i samband med de frukost- och lunchöverläggningar som hållits i finansministerkretsen i anslutning till dessa möten.

2. Utskottet önskar få tillgång till följande handlingar.
a) Kopior av det skriftliga underlaget för regeringens information till riksdagen eller samråd med EU-nämnden under perioden 1 oktober 2010–15 maj 2011 och som rör den finansiella situationen i Portugal.
b) Kopior av samtliga återrapporteringar från Ekofinmöten och informella Ekofinmöten under perioden 1 oktober 2010–15 maj 2011 och som rör den finansiella situationen i Portugal.

Kopior bifogas, se bilaga 1–3 (se särskilt markerade avsnitt).

Bilaga 1 omfattas av sekretess och förvaras i konstitutionsutskottets kansli

Bilaga 2

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2010-11-22

Finansdepartementet

Bilateralt lån till Irland

Räntenivåerna för irländska statspapper har under den senaste tiden stigit kraftigt (se figur 1). Med anledning av oron på Irland har den irländska regeringen under söndagen bett EU om finansiell hjälp. EU har välkomnat Irlands förfrågan och ett stödpaket från EU/Internationella valutafonden (IMF) kommer i närtid att utarbetas.

Räntedifferenser mot tioåriga tyska statobligationer

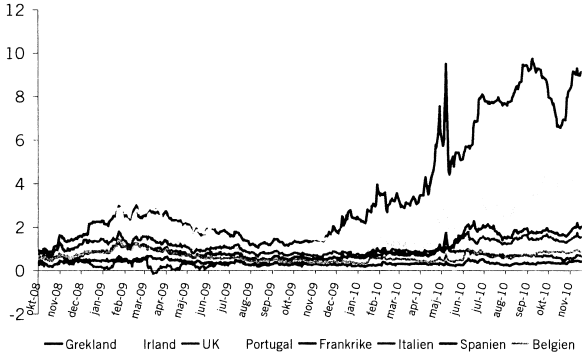

Varken i pressmeddelandet från den irländska regeringen eller från Ekofinministrarna/Eurogruppen nämns någon summa för det finansiella stödet. Indikationer från marknaden är att man förväntar sig ett finansiellt stöd på mellan 80 och 90 mdr euro. I räkneexemplet nedan har det därför en nivå på 85 mdr euro använts som utgångspunkt. Stödet

förväntas fördelas jämnt mellan IMF, EFSM[1] och EFSF[2]. Bilateral hjälp välkomnas av EU inom ramen för det samlade stödpaketet. Sådana bilaterala lån skulle sannolikt ersätta en del av de lån som Euroländerna ger genom EFSF. Storbritannien avser ställa upp med bilaterala lån och även andra länder har visat ett intresse av att bistå Irland.

Överväganden avseende svenskt bilateralt stöd till Irland

Nedan finns en sammanställning över vilka överväganden som kan göras avseende ett svenskt bilateralt lån till Irland. Ett bilateralt stöd till Irland kräver riksdagens godkännande.

- Ett ekonomisk-politiskt program samt finansiellt stöd till Irland skulle bidra till ökad finansiell stabilitet i EU och i Sverige. Svenskt (samt Brittiskt) bilateralt stöd skulle sannolikt även öka chansen att fler länder erbjuder bilateral hjälp.
- Svenska banker har en väldigt liten direkt exponering mot irländska staten eller irländska banker[3]. Även Sveriges handel med Irland är i sammanhanget blygsam[4]. De risker som trots allt finns i det finansiella systemet är kopplade till svårbedömda men potentiellt allvarliga indirekta effekter såsom exponeringar mot brittiska och tyska banker som i sin tur har direkta exponeringar mot Irland.
- Huvudsyftet är att undvika allvarliga problem i det finansiella systemet och spridningar till den reala ekonomin precis som vid de svenska krediterna till Lettland och Island.
- Svenskt deltagande är ett tecken på solidaritet med Irland och det skulle sannolikt också göra att Sverige i händelse av en akut kris skulle ha lättare att få hjälp av andra EU-länder.
- Ett lån till Irland innebär en risk; om Irland inte har möjlighet att återbetala hela eller delar av lånet kommer det att utgöra en kostnad för Sverige. Risken för kreditförluster bedöms dock som mycket liten. Eventuella lån kan vidare innebära en förtjänst för det långivande landet (givet att den irländska regeringen betalar tillbaka

---

[1] European Financial Stability Mechanism (EFSM). Dessa lån finansierias genom upplåning av kommissionen på marknaden och garanteras av samtliga 27 medlemsstater. Taket för utlåning via EFSM är 60 mdr euro.

[2] European Financial Stability Facility (EFSF) har inrättats av Euroländerna och är ett aktiebolag registrerat i Luxemburg. Den totala garantisumman är 440 mdr euro. Euroländerna garanterar var och en sin del av faciliteten i enlighet med ECB:s kapitalnyckel.

[3] Svenska bankers sammanlagda exponering mot Irländska banker uppgick under andra kvartalet 2010 till 4,3 mdr dollar.

[4] År 2009 var exporten till Irland värd ca 4,5 mdr SEK och de var vår 33:e största exportpartner med en andel av ca 0,46 procent av total export.
Samma år uppgick importen till ca 11,2 mdr SEK och de var vår 15:e största importpartner med en andel av ca 1,28 procent av total import.

lånet) eftersom det praxis att ett räntepåslag görs på ett bilateralt lån av denna typ. Räntepåslaget ska kompensera för de risker långivarlandet tar. IMF:s räntepåslag ligger normalt på 300 punkter.[5]

- Svenskt stöd till Irland kan skapa en förväntan på svenskt stöd till andra länder i kris. Ett stödpaket till Spanien (kombinerat med stöd till Portugal) skulle bli betydligt mer omfattande än vad som är fallet för Irland. Det bör därför tydliggöras att bilateralt stöd till Irland inte är prejudicerande för framtida stödprogram utan att en ny bedömning göras från fall till fall. Ytterligare ett sätt att hantera detta skulle vara att i den fortsatta processen diskutera någon typ av begränsning vad gäller svensk utlåning till andra EU-länder.
- Svenskt bilateralt stöd ska villkoras mot att Sverige har full information och insyn i det irländska programmet.

Bakgrund

I samband med etablerandet av EFSF (SPV) gjorde regeringen följande uttalande:

"Our position is that we will not participate in the SPV. However, we will consider contributions to individual country programmes on a case by case basis. Important prerequisites for us to join in such a case are that the lending is provided with strong conditionality attached and that the IMF is involved, much in line with what was done for Latvia and Iceland, and when it is necessary to secure financial stability in Europe and Sweden. Another important prerequisite is that we have full information about and take part in the shaping and decision making of the program. We also need the approval of the Swedish Parliament case by case."

Riksdagen har informerats om denna ståndpunkt (EU-nämnden, 12 maj).

Sverige deltog inte med något bilateralt stöd till räddningspaketet till Grekland. Anledningen till detta var följande:

- Det rörde sig enbart om bilaterala lån från euroländerna (samt IMF). Frågan diskuterades främst av Eurogruppen och någon förfrågan om Sverige ville delta med stöd kom aldrig.
- Eftersom lånet till Grekland gavs innan etableringen av EFSF hade regeringen inte i enlighet med positionen ovan deklarerat sin beredskap att överväga deltaganden i enskilda stödprogram från fall till fall.

[5] Räntepåslaget bör läggas på Svenska statens upplåningskostnad.

Utformningen och storlek på en eventuellt kredit till Irland

En eventuell kredit till Irland bör ges bilateralt direkt från Sverige till Irland. Att lämna krediten via EFSF är sannolikt inte juridiskt möjligt med mindre än att Sverige blir fullvärdig medlem av EFSF. Sverige har ej för avsikt att gå med i EFSF.

En kredit knyts till ett ekonomisk-politiskt program som i regel löper över flera års tid. Det mest sannolika är att lånet betalas ut i trancher i samband med programöversyner genomförda av IMF och kommissionen (KOM). Närmast till hands ligger att eventuella svenska lån betalas ut parallellt med dem från andra långivare, som fallet är med Island.[6]

Frågan om eventuella säkerheter ("Collaterals") för lån till Irland behöver diskuteras med euroländerna samt andra bilateralt deltagande EU-länder. Vidare behöver det säkerställas att samtliga deltagares fordringar kommer att ha samma prioritetsordning. Detta är viktigt i fall Irland inte skulle kunna fullfölja sina betalningsåtaganden (dvs. att i tid betala räntor och amorteringar).

Beräkningsexempel

Sveriges eventuella bilaterala stöd och stödets omfattning ska prövas från fall till fall. Det är inte rimligt att en svensk frivillig kredit bör baseras på en i förväg definierad nyckel (exempelvis ECB-nyckeln eller BNI-andel). Att andra EU-länder kan komma i behov av stödåtgärder kan i nuläget inte uteslutas. Portugal och även Spanien har nämnts i olika sammanhang. Någon typ av begränsning kan komma att övervägas i en fortsatt process.

Nedan redovisas ett beräkningsexempel där Sveriges andel av ett stödpaket beräknas utifrån den s.k ECB-nyckeln. Syftet är att ange ett ungefärlig belopp (utöver beviljade krediter till Island och Lettland) till den samlade bedömningen. Beräkningsförutsättningen som används är att samtliga euroländer samt Storbritannien deltar.

Beräkningen görs för ett krispaket som omfattar 85 mdr euro. Krispaketet fördelas lika mellan IMF, EFSM och EFSF. Eftersom Sverige och UK inte är med i EFSF antas de sistnämnda 33 procentenheterna fördelas enligt ECB-nyckeln.

I de fall samtliga Euroländer[7] (även Irland självt) deltar med kreditgarantier genom EFSF:n och UK och Sverige ger bilaterala krediter

---

[6] I stödet till Lettland ligger utbetalningen av de nordiska lånen senare i programperioden än EU:s och IMF:s utbetalningar, men det får anses vara ett specialfall.

[7] Exakt vilka länder som kommer att bidra med krediter är inte klart i nuläget. Det är i nuläget oklart om Irland själv kommer att delta.

enligt sin respektive andel i ECB-nyckeln skulle andelarna fördelas på följande sätt.

Tabell 1. Samtliga Euro länder deltar via EFSF:n och UK och SE ger bilaterala krediter enligt ECB nyckeln

	ECB andel	85 mdr / 3 = 28,33 mdr Euro	Andel
BE	2,43	794	2,80
DE	18,94	6 198	21,88
IE	1,11	364	1,28
GR	1,96	643	2,27
ES	8,30	2 718	9,59
FR	14,22	4 655	16,43
IT	12,50	4 090	14,44
CY	0,14	45	0,16
LU	0,17	57	0,20
MT	0,06	21	0,07
NL	3,99	1 305	4,61
AT	1,94	636	2,24
PT	1,75	573	2,02
SL	0,33	108	0,38
SK	0,69	227	0,80
FI	1,25	410	1,45
SE	**2,26**	**739**	**2,61**
UK	14,52	4 751	16,77
Totalt	86,57	28 333	100,00

Den svenska andelen uppgår i detta fall till ca 739 miljoner euro eller ca 7 mdr SEK vid en Eurokurs på 9,50 SEK.

Som referens kan nämnas att Sveriges lån till Island uppgår till 475 milj. euro, varav hälften har utbetalats. Sveriges lån till Lettland är 720 milj. euro, varav ingenting har utbetalats. Sveriges andel av de totala lånepaketen till dessa båda länder är i storleksordningen 15 respektive 10 procent.

Hantering av ev. svenskt lån till Irland

En svensk kredit till Irland kräver riksdagens godkännande. Ett utbetalat lån påverkar direkt budgetsaldot dvs. statens lånebehov. Även statsskulden (brutto) och Maastrichtskulden påverkas fullt ut. Statens finansiella sparande påverkas däremot inte eftersom likvida medel byts mot en fordran. Samtidigt kommer dock ränteintäkter från lånet att netto reducera statens räntekostnader i.o.m. räntepåslaget.

Enligt lagen (1988:1387) om statens upplåning och skuldförvaltning får, efter bemyndigande som riksdagen lämnar för varje budgetår, lån till staten tas upp för att tillhandahålla sådana krediter och fullgöra sådana garantier som riksdagen beslutat om.

Risker förknippade till EFSM och IMF

I EFSM tar Europeiska kommissionen upp lån med EU-budgeten som garanti, dvs. skulle lån förfalla kommer kommissionen att använda EU-budgeten för att täcka underskottet och begära extra inbetalningar av EU-avgift från MS. Kostnaden kommer då att fördelas enligt BNI. Sveriges andel av den BNI-baserade EU-avgiften är ca 2,8 procent, men varierar över åren (se tabell nedan för bedömning av utgiftsrisken för den svenska EU-avgiften). Det bör betonas att skulle utgiftsrisken realiseras så belastas UO27 – Avgiften till den Europeiska unionen, vilken ligger under utgiftstaket.

Lånebelopp (miljarder €)	Utgiftsrisk UO27 (miljarder SEK)
85	7,5

EFSM andel 33%
Sveriges andel 2,80%
valutakurs SEK/€ 9,50

IMF:s utlåning finansieras (något förenklat) genom att IMF fungerar som en kooperativ bank. Medlemmarna ställer medel till IMF:s förfogande (kvoter) vilka som kan lånas ut till andra medlemsländer. Fördelningen av kvotandelar baseras på en formel utifrån ländernas ekonomiska styrka. Sveriges kvotandel ligger för närvarande på 1,1% vilket alltså är detsamma som Sveriges utgiftsrisk. Om man utgår från ett krispaket på 85 mdr euro blir utgiftsrisken för svensk del ca 2,9 mdr kronor.

Lånebelopp (miljarder €)	Utgiftsrisk (miljarder SEK)
85	2,9

IMF andel 33%
Sveriges andel 1,10%
valutakurs SEK/€ 9,50

Bilaga 3

REGERINGSKANSLIET

Annoteringar

2011-05-09

Finansdepartementet

Peter Holmgren

Ekofinrådets möte i Bryssel
den 17 maj 2011

Kommenterad dagordning

- enligt den preliminära dagordning som framkom vid Coreper den 4 maj

1. Antagande av den preliminära dagordningen

2. Godkännande av listorna över A-punkter

I skrivande stund finns två möjliga a-punkter inom Ekofinrådets ansvarsområden som beräknas kunna antas den 17 maj:

Finansiering av klimatförändringar

- rådets slutsatser

Ekofinrådet ska anta rådsslutsatser relaterade till klimatfinansiering inom ramen för den internationella klimatpolitiken. Slutsatserna tar sin utgångspunkt i kommissionens tjänstemannarapport om klimatfinansiering: "Scaling up International Climate Finance after 2012".

Vid Ekofin, december 2010 inbjöds kommissionen att göra en detaljerad analys av den rapport om klimatfinansieringskällor som "High Level Advisory Group on Climate Change Finance[1]" (AGF) presenterat i november 2010. Nyligen publicerade kommissionen sin analys i form av en tjänstemannarapport.

Rapportens slutsatser bekräftar vikten av flera olika klimatfinansieringskällor för att uppfylla de utvecklade ländernas åtagande (från Köpenhamnskonferensen), vilka formaliserades i samband med beslut vid klimatkonferensen i Cancún. Slutsatserna inrymmer resonemang kring olika potentiella finansieringskällor, men även kring vikten av effektiv och välfungerande förvaltning av de finansiella medlen.

[1] I februari 2010 tillsatte FN:s generalsekreterare en rådgivande högnivågrupp – High Level Advisory Group on Climate Change Finance (AGF) som fick i uppdrag att ta fram en rapport om potentiella finansieringskällor för klimatåtgärder.

Slutsatserna berör även kortfattat frågan om snabbstartsfinansiering av klimatrelaterade åtgärder i utvecklingsländer. I Cancún togs beslut om formell rapportering av snabbstartsfinansiering i maj 2011-2013. EU:s rapport om snabbstartsfinansiering från december 2010 har uppdaterats något och kommer att skickas till FN-sekretariatet.

Regeringen stöder slutsatserna.

Grön tillväxtstrategi
- terms of reference inför OECD:s ministermöte

Ekofinrådet ska anta mandat (terms of reference) om grön tillväxt, inför OECD:s ministermöte den 24-26 maj. Vid OECD:s ministermöte i juni 2009 gavs OECD i uppdrag att utarbeta en strategi för grön tillväxt. Ett stort arbete har därefter pågått inom OECD:s olika kommittéer och arbetsgrupper. Den färdiga strategin ska presenteras vid OECD:s ministermöte den 24-26 maj.

OECD:s strategi för grön tillväxt handlar om att optimera tillväxt och utveckling inom vissa ramar ("natural boundaries") som säkerställer en hållbar utveckling. Strategin fokuserar på ekonomiska styrmedel, men även andra styrmedel, samt innovation och forskning. Andra frågor som berörs rör gröna jobb, jordbruk och utvecklingsaspekter, så väl som frågan om indikatorer för att mäta grön tillväxt.

I mandatet välkomnar EU OECD:s strategi. Bland annat stöder EU OECD:s ansats om att ekonomiska styrmedel, kompletterat med övriga styrmedel, och innovationer/forskning är två centrala utgångspunkter för grön tillväxt.

Regeringen stöder "terms of reference".

3. Blankning
- allmän inriktning

Ekofinrådet ska besluta om en allmän inriktning rörande en EU-förordning om blankning och vissa aspekter av kreditswappar (Credit Default Swaps, CDS:er). Frågan behandlades i EU-nämnden den 11 mars 2011 och har även behandlats vid subsidiaritetsprövning i Finansutskottet.

Förslaget innebär att marknadsaktörer ska anmäla och offentliggöra blankningspositioner av viss storlek samt ställer krav på marknadsaktörer att kunna leverera de instrument som blankas. Möjligheten att förbjuda

eller begränsa blankning i krisliknande situationer harmoniseras och det införs ett samordningsförfarande mellan tillsynsmyndigheterna. Även den Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten (ESMA) får vissa befogenheter att förbjuda blankning i krisliknande situationer.

Regeringen är positiv till en harmonisering av regler beträffande blankning samt samordning när det gäller krisåtgärder vidtagna av medlemsstater. Förhandlingarna i rådsarbetsgrupp har enligt regeringens mening förbättrat förslaget, även om vi gärna hade sett att rådet getts en roll i samband med ESMA:s beslut om restriktioner i krisliknande situationer. Regeringen föreslår att Sverige stödjer kompromissförslaget.

4. EU:s allmänna budget för 2012

- kommissionens presentation

Kommissionen ska presentera sitt förslag till EU:s budget för 2012. Budgetförslaget, som antogs av kommissionen den 20 april, innebär en ökning av åtagandeanslagen med 3,7% till 147 435 miljoner euro och en ökning av betalningsanslagen med 4,9% till totalt 132 739 miljoner euro. Det senare kan jämföras med den beslutade ökningstakten för betalningar i budgeten för 2011 som uppgick till 2,9%.

Årsbudgetförfarandet inleddes redan vid Ekofin den 15 februari då rådet antog riktlinjer för budgetförfarandet för 2012. I riktlinjerna betonas bland annat att EU:s budget och kommande fleråriga budgetram bör återspegla och bidra till medlemsstaternas ansträngningar för att återföra nivåerna för offentliga underskott och statsskuld till långsiktigt hållbara nivåer, i enlighet med Europeiska rådets slutsatser från oktober 2010.

Under maj och juni ska kommissionens förslaget behandlas i rådets budgetkommitté och därefter förväntas rådet anta sin läsning av budgetförslaget vid Ekofin budget den 22 juli. Europaparlamentet genomför sin läsning den 27 oktober. Slutförhandlingen mellan rådet och Europaparlamentet genomförs vid Ekofin budget den 18 november. Därefter fastställer Europaparlamentet budgeten den 30 november.

5. Sparandedirektivet

- riktlinjedebatt

Rådet ska anta slutsatser om hur man ska gå vidare i processen med kommissionens förslag till ändringar i sparandedirektivet. Enligt förslaget till slutsatser ska förhandlingar inledas med berörda tredjeländer om att tillämpa ändringarna i sparandedirektivet med det liggande kompromissförslaget som grund.

Kommissionens förslag syftar till att täppa till de kryphål som uppmärksammats under direktivets tillämpning och att höja kvaliteten på den information som utbyts. De viktigaste ändringarna i förslaget gäller definitionen av räntebetalningar, som föreslås bli vidare än i dag, och även omfatta vissa ränteliknande inkomster. Vidare föreslås att direktivets räckvidd utvidgas till att under vissa förhållanden omfatta räntebetalningar som vissa juridiska personer och konstruktioner erhåller, men som slussas vidare till fysiska personer som faktiska betalningsmottagare. Det föreslås också vissa förbättringar vad gäller innehållet i den information som ska lämnas enligt direktivet och beträffande metoderna för att fastställa den faktiska betalningsmottagarens hemvist.

Det nu liggande kompromissförslaget arbetades fram under det svenska ordförandeskapet. Ärendet har vid fyra tillfällen föredragits inför EU-nämnden, senast den 15 februari 2011. Sparandedirektivet har dock enbart diskuterats vid två Ekofinmöten – januari 2010 och februari 2011. Vid övriga tillfällen har det strukits från dagordningen då det konstaterats vara uteslutet att nå en överenskommelse.

Ärendet har, inom ramen för god förvaltning i skatteärenden, varit uppe för överläggningar mellan regeringen och Skatteutskottet vid två tillfällen, senast den 9 mars 2010.

Regeringen anser att det är angeläget att kvaliteten på den information som utbyts enligt sparandedirektivet förbättras och att de kryphål som uppmärksammats täpps till och stödjer därför det kompromissförslag som har tagits fram. Regeringen ställer sig även bakom de föreslagna rådsslutsatserna.

6. Beskattning av finansiella sektorn
- rapport till rådet

Ordförandeskapet ska lägga fram en rapport som sammanfattar de diskussioner om beskattning av finanssektorn som förts inom en s.k. högnivågrupp för skattefrågor.

Frågan om beskattning av finanssektorn diskuteras sedan en tid inom EU, G20 och FN. Enligt slutsatser från Europeiska rådet den 17 juni 2010 anges bl.a. att: "EU bör leda arbetet med att fastställa en global strategi för införande av system för avgifter och skatter för finansinstitut i syfte att upprätthålla lika förutsättningar runt om i världen och kommer med emfas att försvara denna ståndpunkt inom G20."

Beskattning av finanssektorn har därefter diskuterats i ett flertal sammanhang. Det som diskuteras är en skatt på finansiella transaktioner (FTT) och en skatt på finansiella aktiviteter (FAT).

Europeiska kommissionen väntas under sommaren 2011 presentera en konsekvensanalys om beskattning av den finanssektorn.

7. Råvarumarknader
- rådets slutsatser

Ekofinrådet ska anta rådslutsatser om att möta vissa utmaningar på råvarumarknaderna (basmetall- och jordbruksmarknader). Rådsslutsatserna diskuterades vid det informella Ekofinmötet i Budapest/Gödöllö den 8-9 april 2011. Ordförande sammanfattade punkten som att samtliga var överens i frågan.

Frågan om råvarumarknaderna har kopplingar till det franska G20-arbetet där Frankrike – som ordförandeland - lägger stor vikt vid råvarumarknaderna (särskilt råvaruderivat) och säger sig vilja minska överdriven prisvolatilitet. Det finns även kopplingar till kommissionens pågående arbete med revideringar i direktiven för MFID (Market in Financial Instrument Directive) och MAD (Market Abuse Directive) som kommer att förhandlas senare i år.

Regeringen kan stödja utkastet till rådsslutsatser, men den svenska ståndpunkten är att ökad transparens på marknaderna ska förespråkas och att mer analys krävs innan ställning kan tas om hur eventuella regleringar ska se ut. Sverige anser inte att det är bevisat att spekulation är källan till de senaste årens prisvolatilitet. Den svenska hållningen finner stöd i kommissionens analys i frågan.

8. Uppdatering av Irlands konsolideringsprogram
- rådets slutsatser

Ekofinrådet föreslås godkänna slutsatser om revidering av rådets beslut som fattades i december 2010 gällande finansiellt stöd till Irland från EU och det därtill hörande samförståndsavtalet (Memorandum of Understanding).

Den första översynen av programmet har nu genomförts. Den nya irländska regeringen har i samband med denna översyn förhandlat fram vissa förändringar i anpassningsprogrammets utformning, som de garanterar ska vara budgetneutrala i förhållande till konsolideringsmålen i programmet. Resultaten från översynen pekar på att Irland uppvisat goda resultat för de finanspolitiska och strukturpolitiska delmål som överenskommits. Samtidigt diskuteras också de fortsatta utmaningar och risker som kvarstår.

Regeringen stöder utkastet till slutsatser.

9. Finansiellt stöd åt Portugal
- rådets rekommendation och beslut

Ekofinrådet ska besluta om finansiellt stöd till Portugal från EU:s lånefacilitet "European Financial Stabilization Mechanism" (EFSM). Stödet ingår i ett stödpaket på sammanlagt 78 miljarder euro. Därav svarar IMF för 26 miljarder. Hur det resterande beloppet ska fördelas mellan EFSM och euroländernas lånefacilitet "European Financial Stability Facility" (EFSF) är inte klart i dagsläget.

Till stödet är knutet ett ekonomisk-politiskt reformprogram, som har framförhandlats mellan Portugals regering å ena sidan och kommissionen, ECB och IMF å den andra. Enligt programmet ska Portugals budgetunderskott minskas till högst 3 procent av BNP 2013. Vidare ska ett antal strukturella reformer genomföras i syfte att stärka Portugals internationella konkurrenskraft.

Utkasten till rådets beslut att bevilja stöd till Portugal och rådets rekommendation till Portugal om att få det alltför stora underskottet att upphöra föreligger inte i skrivande stund.

10. Information från Informella Ekofin i Gödöllö
- debriefing av rådets ordförande

Det är i skrivande stund oklart vad ordförandeskapet avser uppmärksamma Ekofinrådet på från Informella Ekofin den 8-9 april.

11. (ev.) Övriga ärenden

Det har i skrivande stund inte presenterats några övriga ärenden.

PS

Det ungerska ordförandeskapet har indikerat att man eventuellt ska behandla de sex lagförslagen om ekonomisk styrning som för närvarande förhandlas mellan rådet och Europaparlamentet vid Ekofinmötet den 17 maj. Departementet återkommer om och när mer information lämnas.

Bilaga A1.3.1

SVERIGES RIKSDAG

EVA-LENA JANSSON
Riksdagsledamot (S)

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -09- 12
Dnr 050-3430-2010/11

Stockholm 2011-09-09

Begäran om granskning av socialdepartementets beredning av ärende rörande sjukförsäkringen.

Utformningen av sjukförsäkringen var en hett omdiskuterad fråga i valet. Direkt efter valet 2010 började olika företrädare för regeringspartierna att göra olika uttalanden om behovet av förändringar i försäkringen. Men inga konkreta förslag kom från regeringens sida. Därför såg sig en majoritet i socialförsäkringsutskottet till slut nödgad att via ett utskottsinitiativ få upp frågan om förändringar i sjukförsäkringen på riksdagens bord. De förändringar som utskottet föreslog vad gällde prövningen av arbetsförmågan efter 180 dagar med sjukpenning kostnadsberäknades av utskottets kansli till ca 61 miljoner kronor. I samband med att ärendet var på remiss till olika aktörer passade socialdepartementet på att sammanställa ett eget remissvar till socialförsäkringsutskottet, trots att något sådant inte efterfrågats av utskottet. Socialdepartementet påstod i sitt yttrande att kostnaderna för utskottets förslag skulle bli ca 2,4 miljarder kronor, d.v.s. fyrtio gånger så mycket som utskottets egna beräkningar.

Orsaken till att ett yttrande opåtalat gavs från departementet är inte svår att förstå. Den borgerliga minoritetsregeringen blev uppenbarligen överraskad över att riksdagen tog initiativ i frågan och ville därmed försöka att återta initiativet i frågan. Men det finns mot den bakgrunden stor anledning att ifrågasätta kvaliteten i det underlag som lämnades till riksdagens socialförsäkringsutskott. Enligt regeringsformens 7 kap. 2§ finns det ett beredningskrav för regeringsärenden. Den omständigheten att yttrandet gavs till ett riksdagsutskott som ett försök att påverka utskottet att behandla ett riksdagsärende på ett visst sätt gör att stora krav på det sakliga innehållet måste ställas. Yttrandet har självfallet inte samma formella status som en proposition. I sammanhanget blir yttrandets innehåll dock att likna vid en proposition, med sin beräkning om den utgiftsnivå riksdagen hade att ta ställning till, snarare än en information eller upplysning.

Jag vill därför att konstitutionsutskottet granskar hur det ovan nämnda yttrandet beretts inom regeringskansliet, speciellt med avseende på kostnadsberäkningarna.

Eva-Lena Jansson

Eva-Lena Jansson

Bilaga A1.3.2

FINANSUTSKOTTET
Ingvar Mattson
Kanslichef

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -02- 14
Dnr 050-3430-2010/11

Stockholm 2012-02-09

Konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet beslutade vid sitt sammanträde den 17 januari att från mig begära en skriftlig redogörelse för eventuella kontakter som föregick den promemoria som överlämnades från Socialdepartementets socialförsäkringsenhet i samband med att finansutskottet beredde sitt yttrande till socialförsäkringsutskottet om motionsförslag som gällde sjukförsäkringen (2010/11:FiU7y).

I den bifogade promemorian finns den efterfrågade redogörelsen. Jag har skrivit den åtta månader efter händelsen, och för att fräscha upp minnet har jag talat med tjänstemän vid socialförsäkringsutskottets kansli. Jag har också underrättat ledamöterna i finansutskottet att konstitutionsutskottet efterfrågat en redogörelse och bett ledamöter som själva har minne av händelsen att delge det till mig. Jag svarar emellertid helt själv för redogörelsen.

Med vänlig hälsning

Ingvar Mattson

TFN: 08-7865854 • MOBIL: 070-5086416
BESÖKSADRESS: Riksgatan 2 • E-POST: ingvar.mattson@riksdagen.se

RIKSDAGSFÖRVALTNINGEN • 100 12 STOCKHOLM • TFN 08-786 40 00

SVERIGES RIKSDAG

FINANSUTSKOTTET
Ingvar Mattson
Kanslichef
Tfn: 08-7865854

PM 2012-02-09

Redogörelse för beredningen av finansutskottets yttrande till socialförsäkringsutskottet 2010/11:FiU7y

Den 9 juni 2011 beslutade socialförsäkringsutskottet att ge finansutskottet tillfälle att yttra sig över ett förslag till utskottsinitiativ om tillkännagivande om vissa ändringar i sjukförsäkringen. Samtidigt bereddes myndigheter, som presidiet kunde enas om, tillfälle att yttra sig. Finansutskottet beslutade den 16 juni 2011 om yttrandet 2010/11:FiU7y.

Som ett led i beredningen av ärendet i finansutskottet efterfrågade jag på kvällen den 10 juni ett underlag från regeringskansliet som skulle kunna användas som grund för att bedöma de ekonomiska konsekvenserna av förslagen. Jag framförde önskemålet per telefon till budgetchefen på finansdepartementet.

Att utskottens kanslier inhämtar upplysningar från regeringskansliet som ett led i beredningsarbetet är relativt vanligt. Skälet till att jag, som föredrog ärendet i finansutskottet, denna gång bad om en bedömning av de ekonomiska konsekvenserna var att det underlag som dittills tagits fram, av socialförsäkringsutskottets kansli, var begränsat av vissa antaganden. Bl.a. saknades bedömning av hur förslagen skulle kunna slå på statens inkomster. Jag bedömde att regeringskansliet skulle kunna komplettera socialförsäkringsutskottets kanslis beräkningar med ett underlag som skulle leda till att utskottets beslutsunderlag blev mer fullständigt.

I vissa ärenden kan det finnas skäl att ta upp frågan om vilket beslutsunderlag som bör inhämtas med utskottet eftersom det i vissa frågor kan ha politisk betydelse. I det här fallet visste jag med rimlig säkerhet, när jag gjorde beställningen, att det fanns ett tillräckligt antal ledamöter, dvs. fler än fem, som skulle begära in upplysningen om den hade saknats i samband med min föredragning kommande tisdag. Eftersom jag bedömde att det i så fall skulle finnas risk för att ärendet skulle kunna försenas, valde jag att själv ta initiativ till att begära ett underlag.

Bilaga A1.3.3

REGERINGSKANSLIET

2012-03-08 SB2012/1706

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -03- 08
Dnr 050-3430-2010/11

Granskningsärende 9 – Socialdepartementets beredning av en konsekvensbedömning

Härmed överlämnas en promemoria från Socialdepartementet.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är expeditionschefen Marianne Jenryd.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Drottninggatan 21
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-02-29

Socialdepartementet

Statsrådsberedningen

Konstitutionsutskottets granskningsärende 9 – Socialdepartementets beredning av en konsekvensbedömning

Konstitutionsutskottet (KU) har i skrivelse till Regeringskansliet den 16 februari 2012, begärt svar på vissa frågor som återfinns i en till skrivelsen bifogad promemoria. Som svar på KU:s begäran lämnar Socialdepartementet följande svar.

1. *Vilken kännedom hade regeringen och enskilda statsråd om beredningen av Socialdepartementets promemoria innan den överlämnades till finansutskottet?*

Den politiska ledningen med ansvar för socialförsäkringslagstiftningen informerades om ärendet.

2. *Hur bereddes promemorian inom Regeringskansliet? Inhämtades upplysningar av myndigheter, sammanslutningar eller enskilda inom ramen för beredningen?*

Ärenden med budgetära konsekvenser ska enligt samrådsformerna beredas med Finansdepartementets budgetavdelning. Så har också skett vad gäller promemorian från Socialdepartementets socialförsäkringsenhet. Någon beredning med myndigheter, sammanslutningar eller enskilda har inte skett.

3. *Mot bakgrund av de skilda bedömningarna avseende utskottsinitiativets tredje punkt om ändrad prövning av arbetsförmågan (och mer specifikt innebörden av en återgång till begreppet "normalt förekommande arbete") som redovisas i remissvaren från Försäkringskassan och Inspektionen för socialförsäkringen å ena sidan och i Socialdepartementets promemoria å andra sidan, vilka kommentarer kan lämnas till kostnadsberäkningen som lämnades i Socialdepartementets promemoria i denna del?*

I promemorian har redovisats de utgångspunkter som lett till fram socialförsäkringsenhetens bedömning av effekterna av den föreslagna

regeländringen. Som betonats i promemorian var den åsyftade beräkningen förknippad med mycket stor osäkerhet.

Bilaga A1.3.4

REGERINGSKANSLIET

Socialdepartementet

Socialförsäkringsenheten

Promemoria

2011-06-14

Ank. finansutskottet
2011-06-14
Dnr .....
Kopia till Akten
FiU 7

Utskottsinitiativ från SfU, bedömning av effekter

Socialförsäkringsenheten har ombetts att lämna en konsekvensbedömning av de punkter som föreslås i utskottsinitiativet. Här redovisas dessa bedömningar översiktligt.

Allmänt om frågan

Bedömningar av detta slag är förknippade med osäkerhet, dels på grund av att förslagen inte är särskilt detaljerade, dels på grund av att det i stor utsträckning saknas ordentliga effektutvärderingar på området. Det är också mycket svårt att förutse vilka långsiktiga beteendeförändringar som blir följden. Sjukförsäkringen har historiskt varit mycket känslig för förändrade attityder och normer. En kraftfull signal om en delvis reversering av reformerna som genomförts kommer att leda till konsekvenser utöver rena statiska effekter.

I diagrammet nedan framgår att fallängderna förkortades påtagligt mellan 2007 och 2009 och att en eventuell återgång till en tidigare situation skulle medföra ett stort antal längre sjukfall även om inflödet är oförändrat.

Diagram 1. Kvarståendesannolikhet för sjukfall som blir längre än 30 dagar. Sjukfall som startade i januari 2005, 2007 och 2009

2

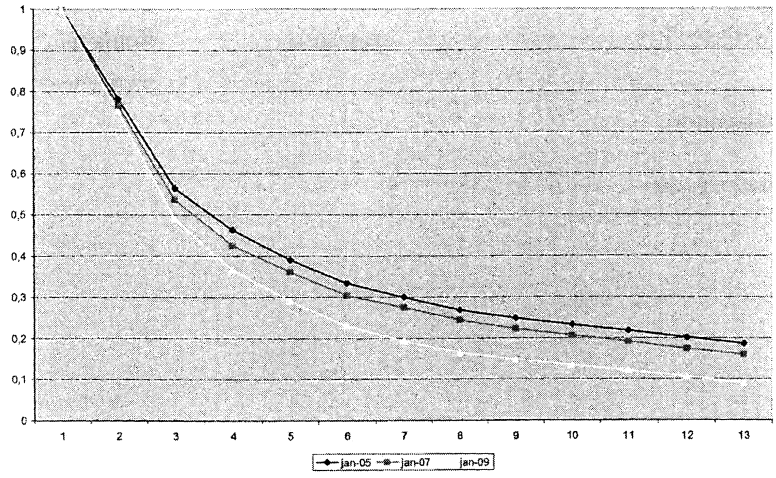

Källa: Försäkringskassan och egna beräkningar

1. Återförsäkring

Förslaget:

Personer som lämnar tidsbegränsad sjukersättning och saknar sjukpenninggrundande inkomst ska ges en ersättning som ligger i nivå med den de hade när den tidsbegränsade sjukersättningen upphörde.

Bedömning:

Till stor del löses detta genom de förändringar som föreslås i den promemoria (S 2011/4725/SF) som socialdepartementet har presenterat. En fullständig utjämning av den genomsnittliga skillnaden skulle kosta ca 347 miljoner. Jämfört med förslagen i DS innebär utskottets initiativ en kostnadsökning på 43 miljoner. Det bör dock noteras att detta baseras på en utjämning av genomsnittsvärden och att det både kommer att finnas dem som får högre respektive lägre ersättning än tidigare i en sådan modell.

Givet de underliggande antaganden som gjorts gällande nyttjandegrad och liknande är själva kostnadsberäkningen inte förknippad med någon större osäkerhet. Samma antaganden har gjorts som ligger till grund för konsekvensberäkningarna i DS.

2. Stoppa utförsäkringarna

Förslaget:

Rätten till sjukpennig ska inte upphöra efter 914 dagar. Den som deltar i arbetslivsintroduktion ska kunna göra det med bibehållen sjukpenning.

Bedömning:

Förslaget innebär att betydligt fler än i dag kommer att passera den bortre gränsen med bibehållen sjukpenning. På kort sikt leder detta till ökade kostnader för staten. Dessa begränsas dock av att många av de som i dag lämnar sjukförsäkringen antingen uppbär aktivitetsstöd eller återvänder till sjukförsäkringen. Samtidigt skulle sannolikt deltagandet i arbetslivsintroduktionen minska genom att detta görs frivilligt och i förlängningen skulle färre än i dag gå till arbete. På lite längre sikt kommer förändringen att leda till beteendeförändringar och en återgång till en situation med fler långa sjukfall. Detta kommer att innebära att utflödessannolikheten minskar för längre sjukfall. Den kortsiktiga kostnaden för 2012 beräknas till ca 250 miljoner. Eventuella långsiktiga beteendeförändringar kan medföra betydligt större kostnader.

En förändring av det slag som föreslås i utskottsinitiativet bedöms leda till attitydförändringar och i förlängningen ge en påverkan på hela sjukskrivningsmönstret. Den bortre tidsgränsen spelar en framträdande roll i den offentliga debatten och att ta bort den får en stark signalverkan.

3. Ändra prövningen av arbetsförmågan
Förslaget:

Dagens prövning mot den reguljära arbetsmarknaden ska ersättas av en prövning mot normalt förekommande arbete enligt de regler som gällde före 1 juli 2008.

Bedömning:

Förslaget innebär en betydande uppmjukning av dagens regelverk. Att i dag återgå till det tidigare arbetsmarknadsbegreppet leder till en de facto mer generös bedömning av rätten till sjukpenning än den som gällde före 1 juli 2008. Orsaken är en vägledande regeringsrättsdom från april 2008 som vid tiden för regeländringen ännu inte hade hunnit få genomslag i praxis. På kort sikt skulle det leda till att färre sjukfall avslutas och att fallängderna ökar. Den exakta effekten är mycket svår att beräkna men bedömningen är att det skulle leda till en betydande effekt på utflödet främst för sjukfall kortare än ett år.

En grov uppskattning av vilken betydelse prövningen mot reguljär arbetsmarknad har pekar mot att den i sig har minskat det årliga antalet sjukdagar med drygt 6 miljoner. Mot bakgrund av bedömningen att en återgång till det gamla begreppet sannolikt skulle leda till en mer generös praxis än vad som gällde innan 1 juli 2008 är det vår bedömning att i storleksordningen ca 75 procent av den effekten skulle kunna gå förlorad. Det innebär en årlig ökad kostnad

4

för sjukpenning på ca 2,4 miljarder. Det förutsätter dock att den bortre gränsen finns kvar annars blir kostnaden högre. Fler riktigt långa sjukfall kommer också med stor sannolikhet att leda till att fler personer beviljas sjukersättning.

På lite längre sikt är det också sannolikt att förändringen skulle ha en vidare beteendepåverkan och att signalen om en återgång till gamla regler även skulle leda till ett högre inflöde dvs. att fler sjukfall startas. Det kan i sig leda till kostnader i storleksordningen flera miljarder.

Bilaga A1.3.5

Försäkringskassan

REMISSYTTRANDE

1 (4)

Datum
2011-06-16

Vår beteckning
Dnr -040174-2011

Riksdagen
Socialförsäkringsutskottet
100 12 Stockholm

Yttrande över förslag till utskottsinitiativ av S-, MP- och V-ledamöter i SfU

Inledning

Försäkringskassans vill framhålla att vi inte haft möjlighet att analysera och överblicka alla konsekvenser det innebär att göra de förändringar som initiativet innebär. Tiden har varit alldeles för kort för att kunna göra det. Det är olyckligt eftersom förslagen berör stora grupper av försäkrade. Försäkringskassan vill också framhålla att det ur ett kundperspektiv är olyckligt om stora ändringar görs med kort framförhållning så att information får svårt att nå ut till de försäkrade i god tid.

Även om det kan synas enkelt att återgå till några av de tidigare reglerna kan det få oönskade konsekvenser i kombination med att huvuddelen av reglerna från den 1 juli 2008 och därefter i övrigt ska gälla. Detta har Försäkringskassan inte helt kunnat bilda sig en uppfattning om på denna korta tid.

Synpunkter

Återförsäkring

Försäkringskassan har inga synpunkter på kompensationsnivån på ersättningen för dem som inte har en sjukpenninggrundande inkomst att få tillbaka efter en maximal tid med tidsbegränsad sjukersättning. Försäkringskasssan anser dock att det är viktigt att den kompensation som ska ges blir enkel att förstå utfallet av för den försäkrade och enkel för Försäkringskassan att administrera. Ur den synpunkten är en dagersättning eller månadsersättning som utan tillägg i form av det boendetillägg som föreslås i Ds 2011:18 att föredra.

Försäkringskassan vill också nämna remissvar på (S 2011/4725/SF /Ds 2011:18) "Översyn av sjukförsäkringen – förslag på förbättringar"är under beredning i myndigheten och kommer att lämnas den 1 juli 2011.

Stoppa utförsäkringarna

Försäkringskassan vill peka på att resultatet av tidsgränserna i sjukförsäkringen ännu inte fullt ut är tydliga. De som nu inte längre kan få ersättning på grund av tidsgränsen i sjukpenningförsäkringen, eller att den tidsbegränsad sjukersättning upphör, är till största delen de försäkrade som inte kände till dessa villkor när deras sjukdomsfall startade. De ställs därför i en speciell situation

Postadress
103 51 Stockholm

Besöksadress
Vasagatan 16

Telefon
08-786 90 00

E-post
huvudkontoret@forsakringskassan.se

Internetadress
www.forsakringskassan.se

Telefax
08-411 27 89

Org.nr
202100-5521

på grund av de ändrade reglerna under sjukdomsfallet. De problem som har uppstått och som kommit i fokus är till övervägande del kopplat till dessa försäkrade. Vilka konsekvenser tidsgränserna får i en situation där rehabiliteringskedjan tillämpats från början av fallet har ännu inte kunnat utvärderas. Det är därför svårt bedöma hur stora brister som finns i det nuvarande systemet och vad som behöver förändras. Försäkringskassan kan dock konstatera att de tidsgränser som nu finns ger en tydlighet i försäkringen för såväl de försäkrade, arbetsgivare, sjukvården, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen.

Ersättningsnivå och "glapp"

Generellt ser Försäkringskassan frågan om vilken ersättningsnivå som är lämplig vid deltagande i ALI som mycket väsentlig. Vilken ersättning och nivå är lämplig för att incitament ska finnas för att stimulera till deltagande i ALI? Vilken nivå är lämplig efter ALI för att incitament ska finnas att fortsätta i arbetsmarknadspolitiska program som leder återgång i arbete? Om ersättningen under tiden för ALI är högre än ersättningen vid arbetsmarknadspolitiska program riskerar incitamenten för att delta program att minska. Då kan återgång till sjukförsäkringen vara bättre privatekonomiskt för den försäkrade.

Försäkringskassan ser följande konsekvenser av ett borttagande av tidsbegränsningen i sjukpenningen. Dagens regler medger inte att betala ut sjukpenning under tiden för ALI. I det fall rehabiliteringspenningen skulle användas kommer dagar med sådan ersättning fortfarande att räknas som utbetalade dagar inom ramtiden, förmånstiden. Det innebär att den försäkrade inte kommer att kunna få den högre ersättningsnivån på sjukpenningen, 80 procent, efter ALI eftersom ett "glapp" i utbetalningen av dagersättning om 87 dagar inte har uppstått. Sjukpenning på fortsättningsnivå, 75 procent, kommer att betalas ut så länge arbetsförmågan är nedsatt och rätt till sjukpenning finns. Det kan handla om år.

Om det finns en önskan att åstadkomma ett "glapp" behövs i så fall en ny form av ersättning som inte räknas in i förmånstiden under de cirka tre månader som ALI pågår, dvs. en ny form av ersättning som bara betalas under tid för deltagande i ALI. En sådan lösning skulle kunna ge den försäkrade motivationen att delta i ALI. Det skulle också ge förutsättning att bevilja rehabiliteringspenning på en högre ersättningsnivå om det blir aktuellt med arbetslivsinriktad med rehabilitering efter ALI. Detsamma blir det förstås även i det fall den försäkrade uppfyller villkoren för att få sjukpenning i fortsättningen.

Rehabiliteringspenning

Försäkringskassan vill dessutom peka på att betala ut rehabiliteringspenning under tiden för ALI är möjligt även om ALI inte är en regelrätt arbetslivsinriktad rehabilitering utan en utredning av möjligheterna till en sådan. Tiden med rehabiliteringspenning i dagens system är tänkt att användas för en arbetslivsinriktad rehabilitering som omfattar cirka ett år. Försäkringskassan har tidigare i år framhållit behovet av ett samarbete tidigt i med Arbetsförmedlingen i sjukpenningärendena i syfte att hitta lösningar långt innan det blir aktuellt att dagarna med sjukpenning tar slut. Försäkringskassan vill i övrigt hänvisa till svar på regeringsuppdrag "Sjukskrivnas återgång i arbete –

samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan efter 2011" som lämnats den 2 maj 2011.

Dagersättning - sjukersättning

En konsekvens av att sjukpenning kan betalas ut utan tidsgräns blir långa sjukpenningärenden. I de fall ALI inte visar på möjligheter till återgång i arbete och den försäkrade inte uppfyller de nuvarande kraven på sjukersättning tills vidare kommer dagersättning att betalas under många år. Den försäkrade behöver då begära läkarintyg med jämna mellanrum från sjukvården och lämna till Försäkringskassan. För Försäkringskassan innebär det kostnader för administration när dagersättning ska hanteras under lång tid.

I de fall sjukersättning tills vidare beviljas, efter det att ett sjukdomsfall pågått och den försäkrade haft sjukpenning i flera år, är risken stor att ersättningen kommer att bli mycket låg. Det beror på att sjukersättningens storlek till stor del grundas på den sjukpenning som den försäkrade haft åren innan sjukersättningen beviljades.

Ett alternativ när reglerna ändrades för den tidsbegränsade sjukersättningen, som framförts till regeringen från Försäkringskassans ledning, var att ha övergångsregler som tillåter den som har en tidsbegränsad sjukersättning att bedömas mot de tidigare reglerna för sjukersättning tills vidare när den tidsbegränsade ersättningen upphör. På så vis skulle ett antal försäkrade haft möjlighet att få sjukersättning tills vidare när arbetsförmåga är nedsatt varaktigt och rehabiliteringsmöjligheterna är uttömda.

Ändra prövningen av arbetsförmågan

Enligt utskottsbetänkandet till lagstiftningen som gällde före 1 juli 2008 sägs att det i första hand är personer som helt klart har en arbetsförmåga som kan utnyttjas på öppna arbetsmarknaden som inte ska få ersättning från sjukförsäkringen. I den proposition som beskriver reglerna kring bedömning mot arbete på den reguljära arbetsmarknaden står i stället att det måste röra sig om en betydande funktionsnedsättning för att den försäkrade ska bedömas helt sakna arbetsförmåga..

Enligt Försäkringskassans uppfattning innebär en återgång till begreppet normalt förekommande arbete att Regeringsrättens dom den 8 april 2008 i mål nr 7437-06 kommer att gälla. Domen innebär att Försäkringskassan kan bevilja sjukpenning om den försäkrade har så begränsad arbetsförmåga att det krävs mer än marginella anpassningar av ett arbete för att den försäkrade ska klara det.

Försäkringskassan har svårt att se att en återgång till begreppet "normalt förekommande arbete" i praktiken skulle ha avgörande betydelse på bedömningarna av rätten till sjukpenning. Med dagens regler gör Försäkringskassan en bedömning av om den försäkrade, har förmåga att arbeta i arbeten som finns på den reguljära arbetsmarknaden med de aktivitetsbegränsningar han eller hon har på grund av sin sjukdom. I det ligger att den med stora begränsningar och behov av anpassningar inte kan sägas ha förmåga att arbeta innan rehabilitering eller anpassning av ett arbete skett. I de fall den försäkrade skulle klara att arbeta i en anställning med lönebidrag eller inom Samhall har den försäkrade rätt till sjukpenning i väntan på ett sådant arbete.

Wim 2005 FK90010_003_G

Försäkringskassan gör idag individuella bedömningar i varje ärende. Bedömningarna görs mot arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Arbetet behöver inte finnas tillgängligt för den försäkrade, så var inte fallet tidigare heller. Andra omständigheter än de medicinska, såsom tidigare yrke eller hur arbetsmarknaden ser ut på den försäkrades hemort, ska Försäkringskassan enligt gällande regelverk alltid bortse från, oavsett bedömningsgrund.

För att åstadkomma bättre underlag för bedömningarna av rätten till sjukpenning pågår, inom ramen för ett regeringsuppdrag, ett arbete med att ta fram ett instrument för att bedöma arbetsförmågan.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektör Adriana Lender i närvaro av överdirektör Stig Orustfjord, försäkringsdirektörerna Svante Borg, Birgitta Målsäter och Gunnar Johansson, biträdande chefsjurist Peter Andrén, verksamhetsområdeschef Ulrika Persson, enhetschef Tommy Sundholm och verksamhetsansvarig Kristina Hylén Bengtsson, den sistnämnda som föredragande.

Adriana Lender

Kristina Hylén Bengtsson

Bilaga A1.3.6

INSPEKTIONEN FÖR SOCIALFÖRSÄKRINGEN

Enhetschef Dan Ljungberg
08-58 00 15 21
dan.ljungberg@inspsf.se

Datum
2011-06-16

Diarienummer
2011-99

Er referens
120-2867-2010/11

Socialförsäkringsutskottet
Sveriges riksdag
100 12 Stockholm

Svar på begäran om yttrande om vissa ändringar i sjukförsäkringen

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har den 14 juni 2011 ombetts yttra sig till Socialförsäkringsutskottet om förslag till utskottsinitiativ angående vissa förändringar inom sjukförsäkringen. Med hänsyn till den korta tiden för yttrande är svaret kortfattat. Eftersom yttrandet endast grundar sig på den knapphändiga beskrivning av förslaget som ges i den översända skrivelsen, får vidare en reservation lämnas för att ISF kan ha missuppfattat förslagets innebörd i någon del. För att tydliggöra yttrandet ges därför också i inledningen av respektive avsnitt en kort beskrivning av på vilket sätt ISF uppfattat förslaget till utskottsinitiativ.

Förslaget om återförsäkring

ISF uppfattar att förslaget innebär en utvidgning av förslaget som regeringen lämnat i Ds 2011:18 om särskilda ersättningar till personer som den 1 juli 2008 hade tidsbegränsad sjukersättning, men där denna ersättning därefter upphört på grund av de regeländringar som då infördes. Utvidgningen som ISF uppfattar den består endast i att den föreslagna sjuk- och rehabiliteringspenningen skulle vara högre i utskottsinitiativets förslag än i regeringens, såsom det beskrivs i departementsskrivelsen. Den nivå på ersättning som föreslås i utskottsinitiativet ska innebära att ersättningen för en person vars tidsbegränsade ersättning upphör ska vara oförändrad.

ISF har inga synpunkter i sak på om någon särskild ersättning och i så fall vilken nivå på ersättning som ska lämnas till dem som uppburit tidsbegränsad sjukersättning, men som på grund av förändrade regler inte längre får sådan ersättning. ISF vill emellertid anföra att det på den korta tid som stått till myndighetens förfogande inte gått att undersöka i vilken utsträckning utskottsinitiativets förslag faktiskt leder till en sammanlagt högre ekonomisk ersättning till den berörda gruppen, jämfört med regeringens förslag om att också införa ett boendetillägg till personer vars tidbegränsade sjukersättning upphört. Därtill kan läggas att det kan innebära stora svårigheter att konstruera ersättningsregler som innebär att ersättningen motsvarar den tidsbegränsade sjukersättning som individen hade tidigare, i vart fall om hänsyn också ska tas till andra ersättningar som bostadstillägg och kollektivavtalade förmåner.

adress Box 202, 101 24 Stockholm *besöksadress* Fleminggatan 7 *telefon* 08 58 00 15 00 *fax* 08 58 00 15 90 *e-post* registrator@inspsf.se
webb www.inspsf.se *org.nr* 202100-6248

INSPEKTIONEN FÖR SOCIALFÖRSÄKRINGEN

ISF vill också uppmärksamma utskottet på att den grupp som genom förslaget skulle kunna få en högre ersättning bara utgör en del av de personer som saknar arbetsförmåga och har låg eller ingen SGI. Även om utskottsinitiativets förslag inte skiljer på ett principiellt plan från det regeringen lämnat i Ds 2011:18, medför den högre nivån såvitt ISF förstår att antalet personer som omfattas blir större[1] eftersom definitionen på låg SGI ligger på helt olika nivåer. Fortfarande kommer dock många personer som långvarigt saknar arbetsförmåga att sakna ekonomiskt skydd från sjukförsäkringen. Även de som har aktivitetsersättning och som fyller 30 år men inte uppfyller kraven för rätt till sjukersättning och de personer som saknar arbetsförmåga långvarigt, men inte stadigvarande, men där arbetsförmågan blivit nedsatt först efter 1 juli 2008, saknar rätt till ersättning från sjukförsäkringen om de saknar SGI, eller får en låg ersättning om SGI:n är låg. ISF uppskattar att antalet personer för vilka denna situation uppstår redan i dag är större än den grupp som föreslås få ett särskilt skydd.

Förslaget att ge en viss grupp en högre ersättning kommer därför bara i begränsad utsträckning att minska antalet personer med nedsatt arbetsförmåga som hänvisas till att ansöka om försörjningsstöd från kommunerna. Att i en sådan situation skapa särregler, som dessutom kan komma att tillämpas under mycket lång tid, för en liten grupp personer enbart för att de tidigare uppbar en numera avskaffad ersättning förefaller svårt att motivera. Som ISF uppfattar det ska dessutom ersättningen kunna beviljas personer vars ersättning upphört tidigare, det vill säga före ikraftträdandet. För det stora flertalet personer vars tidsbegränsade sjukersättning upphört på grund av förändrade regler kommer ersättningen att ha upphört före införandet av de föreslagna reglerna. I denna grupp finns personer som har varit utestängda från sjukförsäkringen under upp till 2 år. Tillämpningen av reglerna förefaller i sådana fall kunna bli komplicerad. Därtill är det oklart vad förslaget kommer att innebära för dessa personer.

Förslaget om att stoppa utförsäkringarna

ISF tolkar förslaget som att den bortre tidsgränsen innebärande att man maximalt kan få 550 dagar med sjukpenning på fortsättningsnivå tas bort helt. Man kan därmed fortsätta få sjukpenning på fortsättningsnivå i obegränsat antal dagar så länge som rekvisiten för rätten till ersättning kvarstår. ISF tolkar även att förslaget innebär att man senast vid 550 dagar med sjukpenning på fortsättningsnivå ska ha blivit erbjuden att delta i arbetslivsintroduktion (ALI) men att det inte längre är ett krav att man ska delta.

Det finns argument både för och emot tidsgränser i sjukförsäkringen. Minst hälften av dem som uppnådde 550 dagar och övergick till ALI kom inte tillbaka i sjukförsäkringen. Det finns flera tänkbara förklaringar till att mindre än hälften återgick till sjukförsäkringen:

[1] Enligt regeringens uppskattningar baserade på förslagen i Ds 2011:18 skulle antalet personer som berörs vara mellan 2 000 och 3 000 under de första åren efter ikraftträdandet. ISF har inte haft möjlighet att uppskatta hur mycket större gruppen är i utskottsinitiativets förslag.

INSPEKTIONEN FÖR SOCIALFÖRSÄKRINGEN

- ALI:n fungerar som avsett och lyckas få deltagarna att närma sig arbetsmarknaden
- Perspektivet om aktivitet i form av ALI leder till att sjukskrivna väljer att lämna försäkringen innan ALI påbörjas
- Perspektivet om sänkt ersättning leder till att sjukskrivna lämnar försäkringen.

Det finns inget underlag för att uttala sig om i vilken omfattning och vilka av ovan nämnda orsaker som har inverkat på att mer än hälften av dem som uppnått 550 dagar i sjukförsäkringen inte återgått till sjukförsäkringen. Däremot finns vissa generella resultat inom området.

Sverige har tidigare utmärkt sig internationellt genom att inte ha en absolut tidsgräns för hur länge en person kan erhålla ersättning från sjukförsäkringen, samtidigt som sjukfrånvaron varit relativt hög (Ds 2003:63). Det finns vetenskapliga belägg för att ett perspektiv med aktivitet eller sänkt ersättning leder till minskad sjukfrånvaro. Tidsgränser i försäkringar har stöd i såväl den teoretiska som den empiriska forskningen. Inom den svenska sjukförsäkringen finns flera studier som visar att olika typer av tidsgränser påverkar sjukskrivningarnas längd. ISF (2010) har visat att de tidsgränser för prövning av arbetsförmågan som införts inom ramen för rehabiliteringskedjan påskyndar återgången i arbete. Det konstateras också att införandet av tidsgränser kan förväntas ha en dämpande effekt på antalet sjukpenningperioder som påbörjas. Hesselius med flera (2005) har konstaterat på basis av ett omfattande experiment att en förlängning av den sjukintygsfria perioden i början av en sjukskrivning förlänger sjukskrivningen. Johansson och Palme (2005) och Hesselius och Persson (2010) analyserar effekter av tidsgränser i form av förändringar av ersättningsnivåer vid olika sjukskrivningstider. De finner att de ekonomiska drivkrafterna har betydelse för hur långa sjukskrivningarna blir; en höjd ersättning förlänger sjukskrivningen och en sänkt ersättning leder till det motsatta. Johansson och Lindahl (2010) har funnit att redan en kallelse till ett informationsmöte om sjukförsäkringen tydligt förkortar sjukskrivningen. Inom arbetslöshetsförsäkringen finns ett stort antal liknande studier som tyder på att krav på aktivitet under tiden som arbetslös ökar sannolikheten att återgå i arbete innan aktiviteten startar.

ISF konstaterar i sin rapport 2011:2 att handläggare och specialister på Försäkringskassan uppfattar den nya sjuskrivningsprocessen som tydligare och att man blivit aktivare tack vare de olika tidsgränserna i försäkringen.

Mot ovanstående kan ställas att det inte kan uteslutas att vissa personer till följd av de förändrade reglernas tillämpning i enskilda fall blivit utan ersättning trots att de har rätt till sådan, och därför hänvisas till försörjningsstöd.

ISF konstaterar i sina rapporter 2011:2 och 2011:6 att handläggarna uppfattar att de försäkrade i samband med arbetslivsintroduktionen lägger ner mycket fokus och tid på att försöka utröna sin fortsatta ekonomiska situation och att detta tar kraft ifrån att diskutera och planera hur arbetslivsintroduktionen med Arbetsförmedlingens hjälp ska utformas. Därmed kan antas att det är av vikt att den försäkrades ersättningssituation är tydlig så

INSPEKTIONEN FÖR SOCIALFÖRSÄKRINGEN

att den försäkrade tillgodogör sig arbetslivsintroduktionen på bästa sätt. Detta kan därmed utgöra stöd för ett förslag om att försäkrade skulle få behålla en ersättning på oförändrad nivå även under ALI, oavsett vilka regler man väljer i övrigt.

Hur dessa argument för och emot nu gällande regelverk ska vägas mot varandra är en politisk bedömning som ISF inte har anledning att göra.

Förslaget om att ändra prövningen av arbetsförmågan

ISF uppfattar att förslaget att ändra prövningen av arbetsförmågan innebär att i sjukpenningärenden byta begrepp från prövning av arbetsförmågan mot den reguljära arbetsmarknaden till prövning mot ”normalt förekommande arbete”, vilket innebär en återgång till det begrepp som användes före regeländringen 2008. ISF har också uppfattat att förslaget inte enbart gäller vid 180-dagarsprövningen för anställda sjukskrivna, utan även vid motsvarande prövning för till exempel arbetslösa.

Det finns inget underlag som visar att bytet av det aktuella begreppet har inneburit någon förändring av den aktuella prövningen av arbetsförmågan. Det är osäkert om en återgång till det tidigare begreppet normalt förekommande arbete skulle leda till

- en mer restriktiv eller generös bedömning
- en mer rättssäker tillämpning.

Osäkerheten kring vad förändringen inneburit beror på att eventuella effekter som kan ha inträffat i samband med bytet av begrepp till reguljära arbetsmarknaden inte går att särskilja från effekten av att det samtidigt genomfördes andra förändringar i sjukförsäkringen. I den utsträckning färre personer nu beviljas sjukpenning är det osäkert hur bytet av begreppet bidragit till utvecklingen.

Huruvida en återgång till begreppet normalt förekommande arbeten skulle leda till en mer restriktiv eller generös tillämpning är därmed enligt ISF:s uppfattning oklart. Försäkringskassan har i sin *Analys av rättsläget avseende sjukförsäkringsreformerna* (Rapport 2010-11-15) konstaterat att frågan om införandet av begreppet ”reguljära arbetsmarknaden” inte har aktualiserats i någon av de kammarrättsdomar som granskats. Något stöd för att utgången skulle ha blivit en annan om arbetsförmågan skulle ha prövats mot det tidigare begreppet ”normalt förekommande arbete ” kan inte Försäkringskassan finna.

Någon tydlig praxis hade inte utvecklats gällande begreppet ”normalt förekommande arbete”. Det finns bara en dom från Regeringsrätten (RÅ 2008 ref 15) där Regeringsrätten fann att en arbetslös försäkrad som av medicinska skäl endast klarade ett fysiskt lättare arbete, icke ryggbelastande halvtidsarbete med begränsad exponering för stress, inte har ansetts kunna utföra ett på arbetsmarknaden normalt förekommande

INSPEKTIONEN FÖR SOCIALFÖRSÄKRINGEN

arbete och därför hade rätt till hel sjukersättning.[2] Domen kan utgöra viss ledning vid tolkning av det tidigare begreppet. Eftersom det finns ett antal kammarrättsdomar, kan emellertid även det nya begreppet "reguljära arbetsmarknaden" komma att prövas av högsta instans. Sådan prövning kan ge viss ledning även för tolkning av det nya begreppet. ISF vill vidare framhålla att förändringar av begrepp övergångsvis alltid är problematiska ur ett rättssäkerhetsperspektiv, vilket styrks av intervjuer som ISF genomfört inom ramen för granskningen av Försäkringskassans tillämpning av den nya sjukskrivningsprocessen (ISF Rapport 2011:4).

Per Molander
Generaldirektör

Dan Ljungberg
Enhetschef

[2] Begreppet normalt förekommande arbete gällde före 1 juli 2008 i både sjukersättning och sjukpenning.

Bilaga A1.4.1

SVERIGES RIKSDAG

MORGAN JOHANSSON
Riksdagsledamot (S)

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -11- 30
Dnr 050-732-2011/12

Stockholm 2011-11-29

Begäran om granskning av justitieministerns uppgifter om partibidrag vid riksdagens frågestund.

I samband med Riksdagens frågestund 24 november 2011 fick justitieminister Beatrice Ask frågan om det finns några ekonomiska kopplingar mellan Moderaterna och vårdföretaget Carema. Ministern valde att besvara frågan genom att vid två tillfällen påstå att Moderaterna inte tagit mot bidrag från juridiska personer sedan 1976.

Anf. 35 Justitieminister BEATRICE ASK (M):
Fru talman! Först tycker jag att det är viktigt att ha klart för sig att frågan om partibidrag i nuläget hanteras via de överenskommelser som finns mellan de olika partierna. Det har varit viktigt att det finns överenskommelser om hur bidrag ska redovisas och inte.
Moderaterna har inte tagit emot bidrag från juridiska personer sedan vi ingick i regering 1976.
.....
Anf. 37 Justitieminister BEATRICE ASK (M):
Fru talman! Jag har naturligtvis ingenting att dölja. Vad vi diskuterar är hur politiska partier i Sverige redovisar de ekonomiska bidrag de får från enskilda personer och andra.
Moderaterna har sedan 1976 inte tagit emot bidrag från juridiska personer. Vi har också, precis som reglerna föreskriver, redovisat hur mycket som ges i bidrag. Vi har en transparent redovisning. .....

Det är uppenbart att ministern genom utformandet av sitt svar velat ge Riksdagen och allmänheten en bild av hur de Moderata partibidragen sett ut. Problemet är dock att det justitieministern påstod i kammaren två gånger inte är sant.

Moderaternas dåvarande partisekretare Per Schlingmann har bekräftat att Moderaterna tagit emot bidrag från Stiftelsen Fria Media. År 2006 uppgick det 820 050 kronor.[1]

Stiftelsen Fria Media är en stiftelse i Jönköpings kommun registrerad 1 januari 1971 med organisationsnummer 826000-1493. Det är otvetydigt en juridisk person.

Frågeinstituten är en viktig del av riksdagens kontrollmakt. För att frågeinstitutet ska kunna fungera som en del av kontrollmakten måste riksdagens ledamöter kunna lita på att de svar som lämnas är faktamässigt väl underbyggda. Man kan ha förståelse för om

[1] http://www.resume.se/nyheter/media/2007/06/07/hemlig-mediefond-kan-ge-m-/

SVERIGES RIKSDAG

det kan uppstå missförstånd eller tveksamheter vid besvarande av framförallt muntliga frågor. I det nu aktuella fallet rör det sig dock om en mycket exakt faktauppgift som lämnas utan att frågeställaren efterfrågat den och som dessutom upprepas. Det framstår för undertecknad som om justitieministern medvetet velat vilseleda riksdagens ledamöter.

Jag vill mot bakgrund av detta att utskottet granskar om justitieministerns uttalande i frågestunden kan anses stå i överensstämmelse med de bestämmelser som finns kring frågeinstitutets både anda och bokstav.

Morgan Johansson

Bilaga A1.4.2

REGERINGSKANSLIET

2012-02-23 SB2012/1043

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -02- 2 3
Dnr 050-732-2011/12

Konstitutionsutskottets granskningsärende 12 – Justitieministerns uppgifter om partibidrag vid riksdagens frågestund

Härmed överlämnas en promemoria från Justitiedepartementet. Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är rättschefen Per Hall.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-02-23

Justitiedepartementet

Konstitutionsutskottets granskningsärende 12 – Justitieministerns uppgifter om partibidrag vid riksdagens frågestund

Konstitutionsutskottet har i en skrivelse den 2 februari 2012 begärt svar på frågor som tagits in i en till skrivelsen bifogad promemoria. Med anledning av begäran får Justitiedepartementet lämna följande kommentarer.

1. Vilka kommentarer föranleder anmälarens påståenden om att justitieministern skulle ha lämnat oriktiga uppgifter i kammaren?

Den fråga som ställdes under riksdagens frågestund den 24 november 2011 var om Moderaterna tagit emot pengar från Carema eller personer kopplade till det företaget. Genom sitt svar ville statsrådet framhålla att Moderaterna sedan 1970-talet haft som policy att inte ta emot bidrag från sådana kommersiella företag. Det kan i efterhand konstateras att statsrådets uttryckssätt var olyckligt.

Stiftelsen Fria Media har enligt dess stadgar till ändamål att främja publicistisk verksamhet, som är fristående från staten eller andra offentliga organ samt bygger på en moderat idégrund och verkar i det fria näringslivets tjänst. Stiftelsens styrelse kan besluta att ge bidrag till ett projekt om detta ryms inom ramen för stiftelsens syfte. Om stiftelsen upplöses ska kvarvarande medel enligt stadgarna tillfalla Moderata Samlingspartiet i Jönköpings län. Stiftelsen Fria Media är visserligen en egen juridisk person men har en mycket nära koppling till Moderaterna. Statsrådets svar avsåg alltså inte bidrag från denna, närmast interna, stiftelse utan syftade på kommersiella företag såsom t.ex. Carema.

2. Vilka kommentarer i övrigt ger anmälan och innehållet i denna promemoria anledning till?

Justitiedepartementet har inga övriga kommentarer.

Bilaga A2.1.1

JABAR AMIN
Riksdagsledamot (MP)
Utbildningsutskottet

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -03- 04
Dnr 050-1983-2010/11

SVERIGES RIKSDAG

Stockholm 2011-03-04

Granskning av utbildningsministerns vilseledande information angående övergångsregler för lärarlegitimation

Till: Konstitutionsutskottet

Den 1 mars 2011 uppmärksammade SVT:s nyhetsprogram Aktuellt hur tillämpningen av de nya reglerna för lärarlegitimation, som riksdagen skulle beslutade om nästa dag 2 mars 2011, skulle slå mot många befintliga lärare som hade enstaka poäng kvar för att få sin lärarexamen.

Ett exempel som visades i tv var gymnasieläraren Torbjörn Johansson från Angeredsgymnasium som har arbetat i 20 år som lärare. Han gick lärarhögskolan för cirka 20 sedan, men har 12 poäng kvar att läsa för att få sin lärarexamen.

I inslaget berättade Torbjörn Johansson att han nu kommer att vara tvungen att läsa hela 1,5 år för att kunna få sin lärarexamen och därmed få en legitimation. Utbildningsminister Jan Björklund som stod i Aktuelltstudion och följde inslaget svarade att det Torbjörn Johansson hävdade "är ett missförstånd" och att lärare i samma situation som Torbjörn Johansson inte skulle behöva läsa i tid mer än vad som fattades, det vill säga om det fattades 12 poäng så ska man läsa ungefär två–tre månader, och så vidare.

I den nya lagen som antogs av riksdagen den 2 mars 2011 finns inga övergångsbestämmelser för denna grupp lärare. Vi finner inte heller andra dokument som visar på att sådana övergångsbestämmelser är presenterade.

I ett nytt inslag i Aktuellt den 2 mars 2011 uppgav utbildningsminister Jan Björklund att det pågår ett arbete i departementet om att komma med övergångsregler för denna grupp. Detta är något som varken jag som ledamot i utbildningsutskottet eller allmänheten visste något om ifall det är riktigt. Det är inte heller något som på något sätt aviserats av ministern i debatten eller i propositionen.

SVERIGES RIKSDAG

Med anledning av ovan vill jag att Konstitutionsutskottet granskar huruvida utbildningsminister Jan Björklunds påståenden var sanningsenliga vid de givna tillfällena.

Jabar Amin

Jabar Amin
Riksdagsledamot (MP)

2

Bilaga A2.1.2

REGERINGSKANSLIET

2012-03-15 SB2012/1951

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -03- 1 5
Dnr 050-1983-2010/11

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2 – Utbildningsministerns information angående övergångsregler för lärarlegitimation

Härmed överlämnas en promemoria från Utbildningsdepartementet. Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är expeditions- och rättschefen Charlotte Abrahamsson.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-03-13

Utbildningsdepartementet

Granskningsärende 2 – Utbildningsministerns information angående övergångsregler för lärarlegitimation

Härmed lämnas underlag till svar på konstitutionsutskottets frågor i rubricerat ärende.

1. När påbörjades arbetet med att ta fram de övergångsregler för lärarlegitimation som åsyftas i anmälan?

De övergångsregler som åsyftas i anmälan utgör inte övergångsbestämmelser till bestämmelserna om lärarlegitimation i skollagen (2010:800). Av detta skäl görs en kort genomgång av regelverket på nu aktuellt område innan frågan besvaras i materiellt hänseende.

För att en lärare eller förskollärare ska få bedriva viss undervisning krävs det att han eller hon dels har legitimation som lärare eller förskollärare, dels är behörig att bedriva undervisningen (2 kap. 13 § skollagen). För att legitimation ska ges till en lärare eller förskollärare krävs bl.a. att han eller hon har en behörighetsgivande examen (2 kap. 16 § skollagen).

Den ändrade lydelsen av dessa paragrafer trädde i kraft den 1 juli 2011 och tillämpas i fråga om 2 kap. 16 § från och med nämnda datum och när det gäller 2 kap. 13 § först från och med den 1 juli 2012. Enligt lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) får dock även lärare eller förskollärare som saknar legitimation och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 bedriva undervisning under tiden för anställningen, dock längst till utgången av juni 2015. Efter sistnämnda datum krävs det således både legitimation och behörighet för att en lärare eller förskollärare ska få bedriva viss undervisning. Dessa krav står fast och några ytterligare övergångsbestämmelser för lärarlegitimation har inte införts efter det att riksdagen beslutade om införandet av legitimationssystemet.[1] De

[1] Regeringen har nyligen aviserat att den avser att tillmötesgå en begäran av Statens skolverk om ändring av tidpunkten för när bestämmelserna om lärarlegitimation ska börja tillämpas. En promemoria om detta har utarbetats av Regeringskansliet

övergångsregler som åsyftas i anmälan återfinns i annan reglering enligt vad som redovisas nedan.

Kraven för lärarexamen har förändrats vid ett flertal tillfällen de senaste decennierna. När ändringar har gjorts har det beslutats om övergångsbestämmelser i syfte att studenter som påbörjat en utbildning ska ges viss tid att slutföra den påbörjade utbildningen och få en examen enligt äldre bestämmelser. Den 1 juli 2011 infördes nya lärarexamina som ersatte den lärarexamen som infördes 2001. Enligt övergångsbestämmelserna har den som före den 1 juli 2011 påbörjat en utbildning enligt då gällande bestämmelser rätt att slutföra utbildningen enligt de äldre bestämmelserna, dock längst till och med utgången av juni 2018.

Regeringen har inom ramen för den s.k. VAL-satsningen bl.a. beslutat förordningen (2007:224) om högskoleutbildning för vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen samt såväl år 2007 som år 2010 gett ett antal lärosäten i uppdrag att anordna sådan vidareutbildning (U2007/3165/UH och U2010/2757/UH). Av båda uppdragen framgår att lärosätena ska erbjuda validering av tidigare erfarenheter, studievägledning och individualiserade utbildningsprogram i syfte att underlätta och förkorta studietiden.

I anslutning till att propositionen Legitimation för lärare och förskollärare (prop. 2010/11:20) lämnades över till riksdagen i oktober 2010 påbörjades arbetet med förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare och utnämning till lektor (den s.k. behörighetsförordningen). Av denna förordning följer att det krävs bl.a. en ny eller äldre examen för att en person ska vara behörig att bedriva viss undervisning. Denna förordning beslutades den 17 mars 2011 och trädde i kraft den 1 juli samma år.

Under arbetet med behörighetsförordningen uppmärksammades i slutet av hösten 2010 att det utöver redan gjorda satsningar fanns ett behov av en övergångslösning för lärare som hade påbörjat en äldre lärarutbildning och som hade behov av att slutföra denna och få en examen. När merparten av arbetet med behörighetsförordningen var gjort påbörjades därför i slutet av februari 2011 arbetet med att hitta en sådan övergångslösning. Detta arbete resulterade i bl.a. 1, 4 och 5 §§ förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen. Bestämmelserna i 1 § innebär att VAL-satsningen utvidgades till att omfatta högskoleutbildningar som syftar till att erbjuda vidareutbildning av lärare så att de kan uppnå, inte bara en ny examen, utan även en examen som motsvarar en äldre examen. Vidare framgår det av 4 och 5 §§ att personer som efter ansökan och prövning

(Utbildningsdepartementet) och är nu föremål för remiss (U2012/1524/S). Detta berörs dock inte i det följande.

visar sig uppfylla sådana krav som kan anses motsvara de som tidigare har gällt för en examen ska få ett examensbevis. Förordningen – som beslutades den 26 maj 2011 och ersatte 2007 års förordning – gäller till och med den 30 juni 2018. Vidare gav regeringen i början av juni 2011 vissa universitet och högskolor i uppdrag att anordna sådan utbildning som avses i förordningen (U2011/3713/UH).

2. Uppmärksammades behovet av övergångsregler för utfärdande av lärarlegitimation för den grupp lärare som åsyftas i anmälan inom ramen för beredningen av regeringens proposition 2010/11:20?

Som nämnts tidigare utgör de bestämmelser som avses i anmälan inte övergångsbestämmelser för utfärdande av lärarlegitimation utan det är fråga om bestämmelser som möjliggör för en lärare som har påbörjat en utbildning enligt äldre bestämmelser dels att slutföra sina studier, dels att efter ansökan och prövning få en examen som motsvarar en examen enligt äldre bestämmelsen och som kan ligga till grund för ett beslut om lärarlegitimation. Denna övergångslösning gäller till och med den 30 juni 2018. Som framgår av svaret till fråga 1 uppmärksammades behovet av sådana bestämmelser under arbetet med den behörighetsförordning som kompletterar den lagreglering som föreslogs i propositionen.

3. Vilken kännedom hade utbildningsministern om det påbörjade arbetet med att ta fram de övergångsregler för lärarlegitimation som åsyftas i anmälan när han framträdde i SVT den 1 mars 2011?

Regeringen har målmedvetet drivit ett arbete som syftar till att lärare som bedriver undervisning ska vara behöriga. För att detta mål ska uppnås har det sedan flera år tillbaka pågått ett arbete som syftar till att lärare som inte har en lärarexamen ska få det. Det har hela tiden varit en målsättning i detta arbete att tidigare erfarenheter ska valideras och tillgodoräknas samt att den kompletterande undervisningen ska bedrivas på ett sådant sätt att slutförandet av utbildningen underlättas och i viss mån förkortas. Den sista fasen i detta arbete inleddes i februari 2011. Utbildningsministern visste att det bedrevs ett arbete med denna inriktning när han framträdde i SVT den 1 mars 2011.

4. Vilka övriga kommentarer ger anmälan och innehållet i denna promemoria anledning till?

Anmälan föranleder inte några övriga kommentarer.

Bilaga A2.1.3

REGERINGSKANSLIET

2012-03-15 SB2012/1953

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -03- 1 5
Dnr 050-1102-2011/12

Konstitutionsutskottets granskningsärende 15 – Utbildningsministern Jan Björklunds hantering av Skolverkets beslut om lärarlegitimation

Härmed överlämnas en promemoria från Utbildningsdepartementet. Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är expeditions- och rättschefen Charlotte Abrahamsson.

Christina Weihe

Postadress 103 33 Stockholm
Besöksadress Rosenbad 4
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-03-13

Utbildningsdepartementet

Granskningsärende 15 - Utbildningsministern Jan Björklunds hantering av Skolverkets beslut om lärarlegitimation

I det följande lämnas underlag till svar på konstitutionsutskottets frågor i rubricerat ärende.

1. I Skolverkets redovisning den 14 april 2011, av uppdraget att förbereda och organisera arbetet med att legitimera lärare och förskollärare, bedömde verket att handläggningsarbetet med att utfärda legitimation för redan verksamma lärare och förskollärare skulle komma att bli omfattande. Den totala handläggningskostnaden per utfärdad legitimation för befintliga lärare skulle därmed bli högre än tidigare gjorda beräkningar, enligt Skolverket. Vidtog regeringen några åtgärder med anledning av den rapporten?

Skolverket anger i redovisningen av uppdraget att delar av arbetet kommer att bli omfattande. Verket gjorde dock bedömningen att tilldelade medel för 2011 skulle räcka.

Utbildningsdepartementet har sedan dess hållit sig informerad om Skolverkets arbete. Senare under 2011 bedömde Utbildningsdepartementet efter samråd med Skolverket att åtgärder behövde vidtas. Regeringen beslutade då att tillföra ytterligare medel genom Skolverkets regleringsbrev för 2012. Skolverket tillfördes 75 miljoner kronor som förstärkning under 2012. Av dessa var 28 miljoner kronor medel som tidigare hade aviserats för reformen och därutöver tillfördes således ytterligare 47 miljoner kronor (anslagssparande som Skolverket tilläts disponera). För arbetet med ett databaserat register m.m. tillfördes 1 miljon kronor per år (permanent).

2. När och på vilket sätt fick Regeringskansliet/regeringen kännedom om Skolverkets avsikt att anlita ett bemanningsföretag i arbetet med att legitimera lärare och förskollärare?

Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) fick kort information om att Skolverket hade beslutat sig för att anlita ett bemanningsföretag i samband med ett möte med Skolverket under senvåren 2011. Regeringskansliet tog därefter del av Skolverkets pressmeddelande "Skolverket anlitar Proffice i arbetet med lärarlegitimation" den 31 maj 2011.

3. Förekom det några kontakter mellan Skolverket och Regeringskansliet/regeringen innan verket fattade beslut att anlita bemanningsföretaget? Om ja, fördes det några diskussioner om vilka arbetsuppgifter som skulle läggas ut på bemanningsföretaget?

Nej.

4. I sin framställning den 10 februari 2012 pekade Skolverket på att verket vid tidigare tillfällen aviserat stora problem med det it-stöd som är under utveckling för legitimering av lärare. När och på vilka sätt har detta kommit till Regeringskansliets/regeringens kännedom? Vilka åtgärder har den kännedomen föranlett från Regeringskansliets/regeringens sida?

Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) har sedan senare delen av hösten 2011 känt till att Skolverket haft problem med att få it-stödet att fungera. Regeringen har vidtagit åtgärder genom att tillskjuta ytterligare resurser för 2012 (jfr svar på fråga 1 ovan).

5. Vilka kommentarer i övrigt föranleder anmälan och denna promemoria?

Anmälan och promemorian föranleder inga kommentarer i övrigt.

Bilaga A2.1.4

REGERINGSKANSLIET

2012-04-12 SB2012/1951

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -04- 12
Dnr 050-1983-2011/11

Konstitutionsutskottets granskningsärenden 2 och 15 – Regeringens hantering av frågor kring införande av lärarlegitimation

Härmed överlämnas en promemoria från Utbildningsdepartementet. Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är expeditions- och rättschefen Charlotte Abrahamsson.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-04-11

Utbildningsdepartementet

Granskningsärendena 2 och 15 - Regeringens hantering av frågor kring införande av lärarlegitimation

Härmed lämnas underlag till svar på Konstitutionsutskottets begäran i rubricerade ärenden.

1. En redogörelse för vilka åtgärder som vidtogs inför reformen om legitimation för lärare och förskollärare för att säkerställa reformens genomförande.

Regeringen överlämnade den 7 oktober 2010 propositionen Legitimation för lärare och förskollärare (prop. 2010/11:20) till riksdagen. I propositionen föreslogs att lagförslagen skulle träda i kraft den 1 juli 2011 och att bl.a. bestämmelsen om ansökan om legitimation skulle börja tillämpas samma datum. Vissa av bestämmelserna föreslogs dock tillämpas först från och med den 1 juli 2012. Det gällde bl.a. bestämmelserna om att endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning ska få bedriva undervisning (2 kap. 13 § skollagen) och att endast den som har legitimation ska få anställas som lärare eller förskollärare utan tidsbegränsning (2 kap. 20 § skollagen). När det gäller lärare eller förskollärare som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 föreslogs vidare att vissa bestämmelser i 1985 års skollag skulle tillämpas i stället för bl.a. 2 kap. 13 § förslaget till ny skollag under den aktuella anställningen, dock längst till utgången av juni 2015 (33 § lagen om införande av skollagen).

Propositionen baserades på promemorian Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S). I sitt remissvar avseende promemorian hade Skolverket gjort bedömningen att arbetet med att bygga upp legitimationssystemet behövde påbörjas redan under 2010 om systemet skulle träda i kraft den 1 juli 2011. Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) delade denna bedömning och under arbetet med propositionen informerade Utbildningsdepartementet därför Skolverket i början av hösten 2010 om att ett uppdrag att förbereda legitimationssystemet skulle komma att lämnas under hösten.

2

Skolverket fick den 11 november 2010 regeringens uppdrag att förbereda och organisera arbetet med att legitimera lärare och förskollärare, komplettera legitimationer med ytterligare behörighet samt utnämna lektorer. Uppdraget skulle redovisas till regeringen senast den 15 april 2011 (U2010/6930/S).

Skolverket lämnade en redovisning av uppdraget på utsatt datum (U2011/2651/S). I redovisningen gjorde Skolverket bedömningen att hela legitimationssystemet, däribland nödvändiga funktioner för att kunna granska och bedöma ansökningar om legitimation, ett datorbaserat register m.m., skulle komma att vara i funktion den 1 juli 2011, även om systemet fortfarande kunde komma att behöva vidareutvecklas under året. Skolverket gjorde vidare bedömningen att tilldelade medel för 2011 räckte.

2. En redogörelse för hur regeringen låtit följa upp att reformen kunnat genomföras enligt fastställd tidsplan.

3. En redogörelse för vilken information Regeringskansliet har fått om svårigheter som förelegat vid genomförandet av reformen.

4. En redogörelse för vilka åtgärder som vidtagits med anledning av informationen.

Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) har hållit sig informerat om Skolverkets arbete sedan Skolverket redovisade sitt förberedande uppdrag. Det har successivt framkommit att Skolverket haft problem med bl.a. datorsystemet för ärendehantering och att handläggningen av legitimationsärendena i vissa avseenden är mer tidskrävande än vad Skolverket hade förutsett.

Efter samråd med Skolverket beslutade regeringen den 22 december 2011 att genom regleringsbrevet för 2012 tillföra Skolverket ytterligare medel. Skolverket tillfördes 75 miljoner kronor som förstärkning under 2012. Av dessa var 28 miljoner kronor medel som tidigare hade aviserats för reformen och därutöver tillfördes ytterligare 47 miljoner kronor (anslagssparande som Skolverket tilläts disponera). För arbetet med ett datorbaserat register m.m. tillfördes därutöver 1 miljon kronor per år (permanent).

Den 10 februari 2012 inkom Skolverket med en begäran till regeringen om ändring av tidpunkten för när vissa bestämmelser som avser legitimation för lärare och förskollärare ska börja att tillämpas, bl.a. de ovan nämnda bestämmelserna i 2 kap. 13 § och 20 §§ skollagen (U2012/804/S). Skolverket redovisade att cirka 87 000 ansökningar om legitimation hade kommit in, men att endast cirka 2 000 legitimationer hade meddelats. Skälen till detta var enligt Skolverket bl.a. att en mycket större andel av ansökningarna än vad som hade förutsetts lämnas in i

pappersform och måste scannas in för att kunna läggas in i det digitala registret, att uppemot hälften av ansökningarna är ofullständiga och måste kompletteras och att det ofta finns oklarheter i tjänstgöringsintygen som måste utredas. Därutöver behöver Skolverket i många fall kontakta olika universitet och högskolor för att kunna avgöra till vilket undervisningsämne en studiekurs är att hänföra, så att verket kan avgöra vilken behörighet en lärare eller förskollärare har. Skolverket anförde också att myndigheten hade haft stora problem med utvecklingen av det digitala stödet som behövs för att kunna sköta ärendehanteringen effektivt.

Med anledning härav har en promemoria med förslag till ändrad tidpunkt för vissa bestämmelser om krav på legitimation för lärare och förskollärare utarbetats inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet), dnr U2012/1524/S. Promemorian har remitterats och ett remissmöte med flera myndigheter och organisationer har hållits den 22 mars 2012. Flertalet remissinstanser har anfört att de ställer sig bakom förslaget att senarelägga reformen. Ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringens hantering av frågor kring införande av lärarlegitimation, G 2 och 15 – hantering av Skolverkets beslut att anlita ett bemanningsföretag

1. Information önskas om det närmare innehållet i den information som Skolverket lämnade till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) i samband med det möte senvåren 2011 som nämns i promemorian. I den mån det inom Regeringskansliet finns dokumentation från mötet önskar utskottet ta del av denna.

Informationen lämnades i direkt anslutning till att det aktuella mötet avslutades. Skolverkets företrädare berättade att Skolverket avsåg att anlita ett bemanningsföretag och att bl.a. statsvetare och samhällsvetare skulle delta i arbetet. Någon dokumentation avseende denna information finns inte. Det finns heller ingen dokumentation från mötet eftersom det hade karaktären av informell dialog.

2. Mot bakgrund av JO:s beslut den 27 december 2000, dnr 780-2000 (se kansliprommemorian den 21 februari 2012, s. 2 f) önskas information om de åtgärder som eventuellt företogs från Regeringskansliets/regeringens sida i förhållande till Skolverket, när Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) fick kännedom om Skolverkets beslut att anlita ett bemanningsföretag.

JO:s ovan nämnda beslut avsåg en situation där uppgifter som innefattade myndighetsövning hade delegerats till handläggare vid enskilda organisationer. Avtalen mellan de beslutande organen och de enskilda organisationerna var dock inte tillgängliga i JO:s utredning. JO uttalade sig därför inte om huruvida berörda handläggare genom avtalen hade

blivit att anse som en del av respektive beslutande organ. JO:s uttalanden gjordes med utgångspunkt från att så inte var fallet.

Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) fick vid det aktuella tillfället under senvåren 2011 (se fråga 1) ingen information om den närmare innebörden av det avtal som Skolverket avsåg att ingå med bemanningsföretaget och hur förhållanden mellan verket och företaget däri skulle regleras. Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) vidtog inga särskilda åtgärder vid detta tillfälle. Utbildningsdepartementet fann inte heller anledning att vidta några åtgärder när departementet genom information på Skolverkets hemsida fick reda på att Skolverket hade ingått det aviserade avtalet.

Det kan anmärkas att JO i beslut den 22 mars 2012 i fem ärenden som avser klagomål mot Skolverket angående handläggningen av legitimationsärenden – bl.a. efter att ha tagit del av ramavtalet "Handläggarfunktion för hantering av lärarlegitimationer" som träffats mellan Skolverket och Proffice Partner Solutions AB den 27 maj 2011 – inte har funnit anledning till någon ytterligare åtgärd eller något uttalande i fyra av ärendena (dnr 398-2012, 344-2012, 530-2012 och 880-2012). Endast i ett av ärendena uttalade JO kritik. I det aktuella fallet hade Skolverket av misstag förbisett att det fanns två separata ansökningar i ett kuvert, varför handläggningen av den ena ansökan hade fördröjts (dnr 5744-2011).

Bilaga A2.2.1

SVERIGES RIKSDAG

ÅSA LINDESTAM
Riksdagsledamot (S)

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -04- 27
Dnr 050-2480-2010/11

Stockholm 2011-04-26

Möjligheter till arbetslöshetsersättning för den som nekar att ta arbete inom försvarsmakten

En förutsättning för att kunna få arbetslöshetsförsäkring utbetald är att man uppfyller de villkor som lagen om arbetslöshetsförsäkring sätter upp för att utbetalning ska kunna ske från aktuell a-kassa. Sedan grunden för försvarets personalförsörjning förändrades från värnplikt till frivillig rekrytering finns här ett problem. Nuvarande lagstiftning medger inte att man får behålla sin a-kassa om man nekar att ta ett arbete inom försvarsmakten. Regeringens svar på detta problem har varit att tillsätta en utredning som föreslog att frågan om anvisningar till arbeten som soldat eller sjöman inom Förvarsmakten skulle lösas genom en överenskommelse mellan Försvarsmakten och Arbetsförmedlingen. En sådan överenskommelse innebär att anvisningar till dessa arbeten inte ska göras av Arbetsförmedlingen. En sådan överenskommelse har också träffats mellan berörda myndigheter. Arbetsförmedlingen kan dock självfallet inte garantera att de som på rent objektiva grunder anvisas arbete inom Försvarsmakten är villiga att ta det.

Enligt Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) krävs det att det utfärdas nya författningsbestämmelser eller ny lag som undantar Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna från skyldigheten att vidta sanktioner mot personer som undandrar sig arbeten inom försvarsmakten.[1]

Genom den överenskommelse som finns har därmed två myndigheter, en under försvarsdepartementet och en under arbetsmarknadsdepartementet, kommit överens om att man för att lösa ett gemensamt problem ska sätta sina lagstadgade skyldigheter åt sidan. Ett sådant hanterande av ett praktiskt problem är tack och lov unikt i Sverige.

Att ansvariga statsråd varit medvetna om hanteringen och väljer att blunda för den visas tydligt i de uttalanden som försvarsminister Sten Tolgfors gjort under de senaste veckorna, både i en interpellationsdebatt med undertecknad den 8 april och den utfrågning som skedde i konstitutionsutskottet den 12 april. Vid bägge tillfällena hänvisade statsrådet till överenskommelsen mellan myndigheterna som fullt tillräcklig för att kunna kringgå den lagstiftade skyldigheten för myndigheterna att fullgöra sina uppgifter.

---

[1] IAF:s remissvar: Personalförsörjningen i ett reformerat försvar (SOU 2010:86) Dnr: 2010/1302 M1

SVERIGES RIKSDAG

Jag kan dela statsrådets uppfattning att det inte är önskvärt att tvinga arbetslösa in i försvarsmakten men detta kan inte rättfärdiga ett beteende där likheten inför lagarna sätts ur spel till följd av en överenskommelse mellan två under regeringen lydande myndigheter. Utan lagstöd behandlas nu arbetslösa olika i förhållande till sin rätt till a-kassa beroende på vilken typ av arbete de nekat att ta. Det är för mig uppenbart att regeringen genom att inte ta hänsyn till IAF:s remissvar och de uttalanden som försvarsministern gjort sanktionerat myndigheternas överenskommelse och därmed åsidosätter de bestämmelser som finns om saklighet och opartiskhet i regeringsformens 1 kap. 9 §.

Jag vill därför att konstitutionsutskottet granskar regeringens handläggning av frågan om möjligheter till arbetslöshetsersättning för den som nekar att ta arbete inom försvarsmakten.

Åsa Lindestam

Åsa Lindestam

Bilaga A2.2.2

REGERINGSKANSLIET

2012-03-08 SB2012/1704

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -03- 08
Dnr 050-2480-2012/11

Konstitutionsutskottets granskningsärende 6 – Möjligheter till arbetslöshetsersättning för den som nekar att ta arbete inom Försvarsmakten

Härmed överlämnas en promemoria från Försvarsdepartementet.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är expeditionschefen Nils Cederstierna.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Drottninggatan 2
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-03-06

Försvarsdepartementet

Expeditionschefen

Konstitutionsutskottets granskningsärende 6 – Möjligheter till arbetslöshetsersättning för den som nekar att ta arbete inom Försvarsmakten

Konstitutionsutskottet har begärt information om hur frågan om möjligheter till arbetslöshetsersättning för den som nekar att ta arbete inom Försvarsmakten har beaktats i beredningen av reformeringen av Försvarsmakten.

Försvarsdepartementet får härmed lämna följande svarsunderlag.

Arbetsförmedlingen ansvarar för kontrollfunktionen inom arbetslöshetsförsäkringen. Arbetsförmedlingen har enligt förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten i uppdrag att göra en bedömning huruvida ett arbete ska anses lämpligt enligt arbetslöshetsförsäkringens regelverk.

Frågan om arbetslöshetsersättning för den som nekar att ta ett anvisat arbete hanterades i Personalförsörjningsutredningens betänkande (SOU 2010:86). Utredningen föreslog att Arbetsförmedlingen inte ska få anvisa arbeten i Försvarsmakten med internationell arbetsskyldighet.

Den 9 februari 2012 beslutade regeringen lagrådsremissen Soldatanställningar i Försvarsmakten. Ett av underlagen för lagrådsremissen var Personalförsörjningsutredningens nämnda betänkande. I lagrådsremissen (s. 142 ff) behandlas bl.a. den nu aktuella frågan.

I sitt remissyttrande över utredningsbetänkandet anförde Arbetsförmedlingen bl.a. att Arbetsförmedlingen inte ska anvisa anställningar i Försvarsmakten som innebär internationell arbetsskyldighet, och – som en konsekvens av detta – att Arbetsförmedlingen inte kommer att anvisa någon anställning inom Försvarsmakten.

Genom sina ställningstaganden i lagrådsremissen har regeringen i beredningen av reformeringen av Försvarsmakten behandlat den fråga som aktualiserats av konstitutionsutskottet. Regeringen planerar att under våren 2012 till riksdagen lämna en proposition.

2

Bakgrunden är att Försvarsmakten har beslutat att internationell arbetsskyldighet ska gälla alla befattningar inom myndigheten. Av den anledningen har Arbetsförmedlingen meddelat att man inte kommer att anvisa någon arbetssökande arbete inom Försvarsmakten.

När det gäller Arbetsförmedlingen och anvisning av arbete inom Försvarsmakten konstateras i lagrådsremissen, utifrån vad myndigheterna uttalat i sina remissvar, att en internationell arbetsskyldighet sannolikt ligger utanför vad som i regelverkets mening kan betraktas som ett lämpligt arbete.

I lagrådsremissen delar regeringen Arbetsförmedlingens och Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens uppfattning att en överenskommelse mellan Försvarsmakten och Arbetsförmedlingen, om att Arbetsförmedlingen inte ska anvisa arbete, inte har författningsstöd. En sådan överenskommelse har därför inte någon reell betydelse. I lagrådsremissen konstateras också att Arbetsförmedlingen, med anledning av Försvarsmaktens beslut om internationell arbetsskyldighet, inte kommer att anvisa arbetssökande arbete inom Försvarsmakten.

Vad beträffar frågan om behov av eventuella författningsändringar på området framhålls i lagrådsremissen att Försvarsmaktens personalförsörjningssystem trädde i kraft och började tillämpas så sent som 2010 och ännu är under genomförande. Det bör gå längre tid innan man med tillräcklig säkerhet kan säga att det befintliga regelverket inte skulle vara ändamålsenligt. Regeringen kommer dock att noga följa frågan.

Bilaga A2.3.1

SVERIGES RIKSDAG

JÖRGEN HELLMAN
PETER JOHNSSON
Riksdagsledamöter (S)

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -02- 01
Dnr 050-1252-2011/12

Stockholm 2012-01-27

Begäran om granskning av regeringens olika åtgärder kring att bedöma Vladimir Antonovs lämplighet som finansiär till Saab.

Finanskrisen 2008 drabbade den amerikanska bilindustrin hårt. General Motors (GM) som tidigare hade köpt Saab tillhörde de som drabbades hårdast och nödgades därför se över sin verksamhet på ett mycket genomgripande sätt. Ett resultat av detta var att man beslutade sig för att sälja Saab. Försäljningsprocessen av Saab började under hösten 2008. Den 20 februari 2009 begärde General Motors företaget i rekonstruktion, vilken pågick till augusti samma år.
Efter ett misslyckat försök till övertagande från Koenigsegg group kom ett bud från den nederländska sportbilstillverkaren Spyker Cars. Den 18 december 2009 beslöt GM att avsluta förhandlingarna med Spyker och inleda avvecklingen av Saab. Den 8 januari 2010 meddelade GM att de hade inlett nedläggningen av Saab Automobile genom att begära företaget i likvidation. Samtidigt skulle de fortsätta att studera de inkomna buden.
Den 26 januari 2010 gick GM trots allt med på att sälja Saab Automobile till Spyker Cars efter att företagets VD Victor Muller försäkrade att man hade gjort sig av med den kontroversielle ryska affärsmannen Vladimir Antonov som delägare och långivare och att den svenska regeringen gick med på att stå som garant för ett lån på 4,2 miljarder kronor från Europeiska investeringsbanken.
I Riksgäldens avtal med Saab Automobile AB (Saab) kring villkoren för lånet föreskrivs att både Riksgälden och regeringen ska godkänna ägarförändringar i Spyker.

Detta är fakta kring hur Spykers övertagande av Saab gick till. Men i bakgrunden till varför GM den 18 december 2009 avbröt förhandlingarna med Spyker är den svenska regeringen inblandad på ett mycket aktivt sätt, vilket ett drygt år senare framkommer i en artikel i Dagens Industri:

"En källa nära regeringen uppger för DI att Riksgälden gav ett privat undersökningsföretag och Säpo i uppgift att hårdgranska de ryska intressena, vilket resulterade i en rapport som presenterades för FBI. Rapporten innehöll bland annat starka kopplingar mellan Antonovgruppen, huvudägare till Spyker Cars, och penningtvätt samt organiserad brottslighet. Det ledde till att General Motors styrelse fick en direkt order av den amerikanska regeringen att stoppa affären, vilket också skedde den 18 december.
Händelseförloppet bekräftas av Hans Lindblad, statssekreterare på finansdepartementet. Han berättar för tidningen att omständigheterna, att det var Sverige som tagit fram informationen,

SVERIGES RIKSDAG

underlättade för regeringen att argumentera för att budgivarna skulle få förlängd tidsfrist. Lindblad säger att det inte finns någon rysk ägarkoppling längre."[1]

Ytterligare några månader intervjuas dåvarande näringsministern Maud Olofssons (C) pressekreterare Frank Nilsson i en artikel i Realtid.se kring Riksgäldens och regeringen undersökning av Antonov:

"Vad har ni för kommentar till Säpos utlåtanden om familjen Antonov?
– Som jag sa så är det GM som har sålt Saab till Spyker.

Det var väl regeringen som bad Säpo kolla upp familjen?
– Vi har inte kommenterat det. Men vi har varit noggranna med att ta reda på vilka som köper det här, och vilka säkerheter vi har för våra lån.

Så regeringen har inte bekräftat att Säpo kollat upp familjen?
– Det har vi inte kommenterat."[2]

Här framkommer alltså en delvis annan bild än den statssekreterare Lindblad gav i intervjun i Dagens Industri, men bekräftar indirekt att regeringen undersökt Vladimir Antonov som köpare. Artikeln fortsätter:

"Från början var familjen Antonov öppet bakom Spykers Saab-köp, men då genomfördes aldrig affären. Det var Säpo och FBI som satte stopp för det, har Dagens Industri skrivit.
Orsaken uppges enligt tidningen ha varit "misstankarna om familjen Antonovs kopplingar till grov brottslighet". Regeringen och Riksgälden gav i uppdrag åt Säpo och ett privat undersökningsföretag att utreda Antonov, skrev DI.

En regeringskälla uppgav enligt tidningen att utredningens slutsatser om familjen var "långt över gränsen för vad som gick att acceptera".
Det som hittades att Antonov skulle varit inblandad i var följande:

- *ekonomisk brottslighet*

- *penningtvätt*

- *kopplingar till grov brottslighet*

Det ledde enligt DI till att FBI startade en egen utredning som kom fram till att de svenska uppgifterna stämde, vilket i sin tur gjorde att FBI fick GM att stoppa försäljningen av Saab till Spyker med det ursprungliga upplägget där Antonov var öppet engagerad."[3]

Det får anses som klarlagt att den svenska regeringen och Riksgälden under vintern 2010 tagit reda på och spritt uppgifter om att man ansåg Vladimir Antonov vara en brottsling. Drygt ett år senare i mars 2011 inkommer en begäran från Spyker till Riksgälden om att Vladimir Antonov ska få bli delägare i Spyker. Begäran är en direkt följd av det avtal som tidigare nämns där regeringen och Riksgälden ska godkänna

[1] SvD 29 januari 2010
[2] Realtid.se 17 mars 2010
[3] Ibid

SVERIGES RIKSDAG

ägarförändringar i Spyker. Riksgälden gör nu en ny bedömning av lämpligheten av att Antonov går in som delägare och finner nu inget hinder för detta. Så här skriver man i sitt pressmeddelande:

"Riksgälden fick den 29 mars 2011 en begäran från Saab och Spyker om att Vladimir Antonov eller något av hans företag ska få tillföra aktiekapital i Spyker. Beloppet är på maximalt 30 miljoner euro, motsvarande maximalt 29,9 procent av rösterna.
I avtalet mellan Riksgälden, Saab och Spyker finns en kontrollbestämmelse som innebär att Riksgälden och regeringen, var och en för sig, ska godkänna större ägarförändringar i koncernen. Dessutom ska Europeiska Investeringsbanken och General Motors fatta beslut i frågan innan Antonov fullt ut kan godkännas som ny ägare i Spyker.
I kontrollbestämmelsen om ägarförändringar finns inte några kriterier för ägarprövningen. Riksgälden har i sin prövning haft som huvudsaklig utgångspunkt statens ekonomiska risk. Dessutom är vi beredande instans inför regeringens prövning. Det innebär att vi i vår prövning översiktligt granskat Vladimir Antonovs affärsverksamhet samt hans planer för Saab och att vi genomfört en integritetsprövning av honom.
Riksgälden har inte funnit anledning att neka ansökan från Saab och Spyker om att Vladimir Antonov blir ägare i Spyker. Beslutet har fattats utifrån de aspekter vi har att beakta och det material vi har tillgång till."[4]

Detta är en minst sagt sensationell helomvändning. Samma person som bara för ett år sedan pekats ut som en brottsling befinns nu vara lämplig som ägare till Saab. Riksgälden, som bereder ärendet åt regeringen, har innan beslutet "genomfört en integritetsprövning" och beslutet är sedan fattat utifrån "det material vi har tillgång till". I det materialet måste det som fick regeringen att peka ut Vladimir Antonov som en brottsling ett år tidigare ha ingått. Några nya uppgifter har regeringen inte lämnat till Riksgälden inför den förnyade prövningen, vilket den nuvarande näringsminsitern Annie Lööf (C) bekräftade i svaret på en skriftlig fråga:

"Riksgäldskontoret initierade ägarprövningen av Antonov och regeringen har inte lämnat någon information till Riksgäldskontoret i samband med den prövningen."[5]

Allt detta hänger ju inte samman på ett logiskt sätt. På samma underlag har Riksgälden som beredande instans för regeringen bedömt en person som ekonomisk brottsling 2010 och lämplig som ägare till ett företag där staten garanterar lån på 4,2 miljarder 2011.

Att ett lands regering till en främmande makt pekar ut en medborgare i ett tredje land som brottsling kräver självklart ett mycket stort mått av säkerhet i de uppgifter man lämnar. Rättssäkerheten för den utpekade är ju i princip obefintlig.

[4] Pressmeddelande Riksgälden 28 april 2011
[5] Svar på skriftlig fråga 2011/12:54 från näringsminister Annie Lööf (C) 26 oktober 2011

SVERIGES RIKSDAG

Regeringens och Riksgäldens hantering av Antonov var centralt för möjligheterna att hitta finansiering till Saab och därmed kunna utveckla företaget. Många dyrbara månader gick förlorade, som av företagsledningen kunnat använda till att finna lösningar med andra intressenter.

Det väcks givetvis en mängd frågor kring regeringens agerande i detta ärende. Många av dem är av konstitutionell natur. Några av de centrala är:

Gav regeringen något uppdrag till Säpo att granska Antonov? Om Riksgälden gav uppdraget till Säpo, vilket lagstöd finns för svenska myndigheter att begära utredningar av enskilda personer som inte är svenska medborgare av Säpo? Informerades regeringen om att en sådan utredning pågick?

Vilken information kring Antonovs lämplighet som ägare av Saab har utbytts mellan dels Riksgälden och regeringen i Sverige vid olika tillfällen och dels mellan Riksgälden/regeringen i Sverige och främmande makt?

Om Riksgälden utbytt information direkt med främmande makt kring Anontovs person, vilket lagstöd finns för detta och varför valde man inte att gå via regeringen eller polisiära kanaler?

Har regeringen informerat ryska myndigheter om Antonovs föregivna brottslighet så att rättsvårdande myndigheter där kunnat lagföra honom? Om inte, varför?

När fattades beslutet att utlämna uppgifterna om Antonov till främmande makt? Vem eller vilka fattade beslutet?

Finansdepartementet och näringsdepartementet har uppenbarligen varit inblandade från regeringens sida. Men när det rör sig om uppgifter att en medborgare i ett främmande land skulle vara brottsling som svenska staten vidarebefordrar till ett annat främmande land måste detta vara en fråga som hör hemma på utrikesdepartementet och i statsrådsberedningen. På vilket sätt har Carl Bildt och Fredrik Reinfeldt varit inblandade i regeringens agerande?

Vi vill därför att konstitutionsutskottet granskar regeringens agerande i de bedömningar av Vladimir Antonovs lämplighet som ägare av Saab som gjorts av svenska staten med utgångspunkt i frågeställningarna ovan.

Jörgen Hellman

Peter Johnsson

4

Bilaga A2.3.2

REGERINGSKANSLIET

2012-03-15 SB2012/1956

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -03- 15
Dnr 050-1252-2011/12

Konstitutionsutskottets granskningsärende 19 – Regeringens åtgärder vid lämplighetsbedömning av en utländsk affärsmans ägande i Saab AB

Härmed överlämnas en promemoria från Näringsdepartementet.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är expeditionschefen Fredrik Ahlén.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-03-14

Näringsdepartementet

Statssekreteraren
Håkan Ekengren

Konstitutionsutskottets granskningsärende 19 – Regeringens åtgärder vid lämplighetsbedömning av en utländsk affärsmans ägande i Saab AB

Härmed lämnas underlag till svar på konstitutionsutskottets frågor i rubricerat ärende. Ärendet rör Saab Automobile AB (nedan Saab) och inte Saab AB.

Med hänsyn till att utskottets frågor avser såväl regeringens som andra myndigheters agerande i olika avseenden vill Regeringskansliet inledningsvis framhålla att det i svaren görs en tydlig distinktion mellan regeringen och andra myndigheter, bl.a. Regeringskansliet och Riksgäldskontoret.

Samråd har skett med Justitiedepartementet, Utrikesdepartementet och Finansdepartementet.

Fråga 1. Har regeringen gett Säpo i uppdrag att granska Antonov? Om ja, med vilket lagstöd gavs detta uppdrag?

Regeringen har inte gett Säkerhetspolisen något uppdrag att granska Antonov.

Fråga 2. Har Riksgälden gett Säpo i uppdrag att granska Antonov? Om ja, med vilket lagstöd gavs detta uppdrag? Informerades regeringen om att en sådan utredning pågick?

Regeringskansliet har från Riksgäldskontoret inhämtat att myndigheten inte gett Säkerhetspolisen något uppdrag att granska Antonov.

Fråga 3. Vilken information har regeringen fått från Riksgälden inför sitt beslut om ägarprövning av Antonov i enlighet med kontrollbestämmelsen i avtalet med Saab? Skiljde sig den information som Riksgälden skickade över till regeringen från den som myndigheten själv använde som underlag till sitt beslut i frågan om ägarprövningen? Om ja, vilken information lades till eller utelämnades och av vilka skäl?

Regeringen har inte fattat något beslut om ägarprövning av Antonov i enlighet med kontrollbestämmelsen i avtalet med Saab.

Sedan Riksgäldskontoret fattat beslut om ägarprövning lämnade myndigheten en rapport till Regeringskansliet avseende beslutet. Det underlag som Riksgäldskontoret lagt till grund för sitt beslut fogades som bilaga till rapporten.

Fråga 4. Mot bakgrund av de medieuppgifter som anmälarna hänvisat till om att "Riksgälden gav ett privat undersökningsföretag och Säpo i uppgift att hårdgranska de ryska intressena, vilket resulterade i en rapport som presenterades för FBI", stämmer det att en sådan rapport lämnades till amerikanska myndigheter? Om ja, med vilket lagstöd skedde överlämnandet av rapporten? Informerades regeringen om överlämnandet?

Regeringskansliet har från Riksgäldskontoret inhämtat följande: Riksgäldskontoret gav sin juridiske rådgivare i uppdrag att anlita ett privat undersökningsföretag för att undersöka Antonov. Uppdraget avrapporterades till Riksgäldskontoret. Myndigheten har inte överlämnat någon rapport rörande Antonov till FBI eller någon annan amerikansk myndighet.

Fråga 5. Har regeringen direkt utbytt information och uppgifter om Antonov med någon annan stats regering eller myndigheter? Om ja, vilka uppgifter rör det sig om och med vilket lagstöd skedde detta?

Regeringen har inte direkt utbytt information eller uppgifter om Antonov med någon annan stats regering eller myndigheter.

Fråga 6. Har Riksgälden direkt utbytt information och uppgifter om Antonov med någon annan stats regering eller myndigheter? Om ja, vilka uppgifter rör det sig om och med vilket lagstöd skedde detta?

Regeringskansliet har från Riksgäldskontoret inhämtat att myndigheten inte utbytt information eller uppgifter om Antonov med någon annan stats regering eller myndigheter.

Fråga 7. Vilka underrättelser om de här aktuella omständigheterna har överlämnats till chefen för det departement som har hand om utrikesärendena? När skedde dessa underrättelser?

Regeringskansliet förutsätter att konstitutionsutskottets fråga avser om underrättelser har överlämnats till chefen för Utrikesdepartementet i enlighet med 10 kap. 13 § regeringsformen. Inga sådana underrättelser har överlämnats.

Fråga 8. Mot bakgrund av regeringsformens krav på att förvaltnings-myndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin

verksamhet bl.a. ska iaktta saklighet och att kontrollbestämmelsen om ägarförändringar saknar kriterier för ägarprövningen, vilka åtgärder har regeringen och Riksgälden vidtagit i syfte att uppfylla saklighetskravet i sina beslut om Antonovs ägarprövning?

Regeringen har inte fattat något beslut om ägarprövning av Antonov i enlighet med kontrollbestämmelsen i avtalet med Saab.

Beträffande Riksgäldskontorets ägarprövning av Antonov har Regeringskansliet inhämtat följande från myndigheten:

Kontrollbestämmelsen om ägarprövning i statens avtal med Saab syftar till att bevara motpartens identitet och därmed minska utrymmet för ökad risk eller ändrade förutsättningar i garantiåtagandet.

Bakgrunden till bestämmelsen är Riksgäldskontorets uppdrag som grundar sig på garantiförordningen (1997:1006), upphävd den 1 april 2011 och ersatt av förordningen (2011:211) om garantier och krediter, riksdagens bemyndigande till regeringen att mot fullgoda säkerheter ställa ut statliga kreditgarantier till företag i fordonsklustret (prop. 2009/10:1, utg. omr. 24, bet. 2009/10:NU1, rskr. 2009/10:146) och regeringens uppdrag till Riksgäldskontoret den 11 juni 2009 och 12 februari 2010 att förhandla respektive ställa ut en garanti till Saab.

Av garantiförordningen följer bland annat de allmänna föreskrifter som Riksgäldskontoret har haft att beakta och tillämpa vid utfärdandet av kreditgarantin. Bland annat får en garanti endast beviljas för den som bedöms vara redbar och som kan antas ha betalningsförmåga och förutsättningar att bedriva den verksamhet som garantin utgör stöd för. Enligt förordningen ska Riksgäldskontoret bedöma och värdera de ekonomiska risker som ett garantiåtagande innebär för staten och se till att ärendet får en ekonomiskt ansvarsfull prövning och hantering.

I övrigt ingick det i Riksgäldskontorets uppdrag att minimera statens risk och ta till vara statens intressen.

I ägarprövningen av Antonov har Riksgäldskontoret gjort en objektiv prövning av vederbörandes redbarhet, ekonomiska förutsättningar och möjligheter samt vilja att stödja den verksamhet som garantin utgör stöd för med beaktande av statens risk.

Den klausul i avtalet mellan Riksgäldskontoret och Saab som avser ägarprövning syftade till att säkerställa att staten i enlighet med riksdagens beslut (prop. 2009/10:1, utg. omr.24, bet. 2009/10:NU1, rskr. 2009/10:146) hela tiden hade fullgoda säkerheter, och kontroll över den ekonomiska risken, avseende de garantier som ställts ut.

4

Fråga 9. Vilka kommentarer i övrigt ger anmälan och innehållet i denna promemoria anledning till?

Anmälan och innehållet i promemorian ger inte anledning till några kommentarer i övrigt.

Bilaga A2.3.3

REGERINGSKANSLIET

2012-04-12 SB2012/1956

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -04- 12
Dnr 050-1252-2011/12

Konstitutionsutskottets granskningsärende 19 – Regeringens åtgärder vid lämplighetsbedömning av en utländsk affärsmans ägande i Saab Automobile AB

Härmed överlämnas en promemoria från Finansdepartementet och en promemoria från Näringsdepartementet.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är expeditionschefen Fredrik Ahlén.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Rosenbad 4
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-04-10

Finansdepartementet

Expeditions- och rättschefen
Rikard Jermsten

Statsrådsberedningen
Rättschefens kansli

Underlag för svar till konstitutionsutskottet i granskningsärende 19 – Regeringens åtgärder vid lämplighetsbedömning av en utländsk affärsmans ägande i Saab Automobile AB

Med anledning av Statsrådsberedningens begäran lämnas här underlag till svar på konstitutionsutskottets kompletterande frågor 2–4 i rubricerat ärende. Samråd har skett med Justitiedepartementet, Utrikesdepartementet och Näringsdepartementet.

2. En redogörelse för innehållet i den information som Hans Lindblad enligt uppgift i media ansåg "underlättade för regeringen att argumentera för att budgivarna skulle få förlängd tidsfrist".

3. En redogörelse för till vilka den ovannämnda informationen delades.

4. En redogörelse för på vilket sätt den ovannämnda informationen användes av regeringen "för att budgivarna skulle få förlängd tidsfrist".

Den information som Hans Lindblad syftade på i uttalandet var det huvudsakliga innehållet i den rapport som Kroll Association UK Limited lämnat till Riksgäldskontoret. När Hans Lindblad gjorde uttalandet kände han till att General Motors (GM) fått kännedom om innehållet. I rapporten restes allvarliga frågetecken huruvida den aktuella spekulanten var seriös och i övrigt kring dennes integritet. Vid denna tidpunkt fanns även andra spekulanter som bedömdes intressanta och dessutom en möjlighet för Spyker Cars att ändra sitt affärsupplägg, vilket också sedermera skedde. Mot denna bakgrund var syftet med diskussionerna med GM i det aktuella skedet att skapa bl.a. tidsmässiga förutsättningar för att kunna arbeta vidare med dessa alternativ.

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-04-10

Näringsdepartementet

Statssekreteraren
Håkan Ekengren

Konstitutionsutskottets granskningsärende 19 – Regeringens åtgärder vid lämplighetsbedömning av en utländsk affärsmans ägande i Saab Automobile AB

Härmed lämnas underlag för svar på konstitutionsutskottets kompletterande frågor 1 och 5–9 i rubricerat ärende. Samråd har skett med Justitiedepartementet, Utrikesdepartementet och Finansdepartementet.

Fråga 1. En kopia av regeringsbeslutet den 11 juni 2009 om uppdraget till Riksgäldskontoret att förbereda och inleda förhandlingar med Saab om en garanti för lån från Europeiska investeringsbanken (EIB) och kopior av eventuellt andra regeringsbeslut rörande nämnda uppdrag.

En kopia på det nämnda regeringsbeslutet fogas som *bilaga* till denna skrivelse. Regeringen har inte fattat något ytterligare beslut rörande uppdraget till Riksgäldskontoret att inleda förhandlingar med Saab Automobile AB (Saab), Europeiska investeringsbanken och Saabs ägare i syfte att uppnå förslag till en överenskommelse med parterna om statlig kreditgaranti för delfinansiering av vissa av Saabs utvecklingsinvesteringar.

Fråga 5. En redogörelse för vilka som representerade Sverige i de förhandlingar om garantin som "tog ny fart" efter Koenigseggs besked i slutet av november 2009 om att man inte tänkte genomföra köpet av Saab fram till den 18 december 2009 när GM meddelade att försäljningen till Spyker inte kunnat slutföras och att Saab skulle börja avvecklas.

Det var Riksgäldskontoret som med stöd av det uppdrag som nämns i fråga 1 som representerade Sverige i de aktuella förhandlingarna. Inom ramen för förhandlingarna lämnade Riksgäldskontoret rapporter till Regeringskansliet i enlighet med vad som föreskrivs i beslutet.

Fråga 6. En redogörelse för om den rapport som Riksgäldskontoret lämnade till Regeringskansliet (och som bl.a. innehöll det underlag som Riksgäldskontoret lagt till grund för sitt beslut om ägarprövningen av Antonov) innehåller delar av eller hela den ovannämnda informationen.

Den aktuella rapporten från Kroll Association UK Limited är fogad som bilaga till Riksgäldskontorets rapport.

Fråga 7. För såvitt detta är känt inom Regeringskansliet, en redogörelse för dels vem som var Riksgäldskontorets juridiske rådgivare (till vem uppdraget om att anlita ett privat undersökningsföretag gick), dels vilket privat undersökningsföretag som anlitades av nämnda juridiske rådgivare.

Det var Advokatfirman Vinge KB som var Riksgäldskontorets juridiske rådgivare. Advokatfirman anlitade under hösten 2009 Kroll Association UK Limited och under våren 2011 den ryska advokatbyrån Monastyrsky, Zyuba, Stepanov & Partners.

Fråga 8. För såvitt detta är känt inom Regeringskansliet, en redogörelse för om den i en tidigare fråga omnämnda rapporten (jfr fråga 4 på s. 2 i Näringsdepartementets svarspromemoria från den 14 mars 2012) eller rapportens innehåll lämnats av Säpo till amerikanska myndigheter och i så fall med vilket lagstöd.

Regeringskansliet saknar information om huruvida Säkerhetspolisen har lämnat rapporten eller rapportens innehåll till amerikanska myndigheter.

Fråga 9. För såvitt detta är känt inom Regeringskansliet, en redogörelse för om information och uppgifter om Antonov i övrigt har lämnats från svensk sida till någon annan stats regering eller myndigheter. Om så skett bör av redogörelsen framgå med vilket lagstöd informationen och uppgifterna har lämnats.

Såvitt Regeringskansliet känner till har från svensk sida ingen information om Antonov lämnats till annan stats regering eller myndigheter.

Bilaga

REGERINGEN

Näringsdepartementet

Regeringsbeslut I 18

2009-06-11 N2008/8872/FIN (delvis)

Riksgäldskontoret

103 74 STOCKHOLM

Uppdrag att förhandla om villkor för kreditgarantier med företag inom fordonsindustrin (rskr. 2008/09:144)

1 bilaga

Ärendet

En starkt vikande efterfrågan på fordonsmarknaden under hösten 2008 har lett till allvarliga problem för många företag verksamma inom fordonsindustrin. I syfte att ge möjligheter för långsiktigt konkurrenskraftiga företag och skapa möjligheter till en positiv utveckling på längre sikt föreslog regeringen i propositionen 2008/09:95 *Staten som huvudman för bolag med verksamhet avseende forskning och utveckling och annan verksamhet inom fordonsklustret m.m.* att riksdagen skulle bemyndiga regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer, att ställa ut statliga kreditgarantier till företag i fordonsklustret för upptagande av lån i Europeiska investeringsbanken (EIB) för omställning till grön teknologi m.m. på upp till 20 miljarder kronor mot fullgoda säkerheter och med marknadsavspeglande avgifter under normalt marknadsläge. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag, med tillägget att bemyndigandet att ställa ut kreditgarantier gäller under 2008 och 2009 (bet. 2008/09:FiU19, rskr. 2008/09:144).

SAAB Automobile Aktiebolag (Saab) har ansökt om lån hos EIB för ett antal projekt med syfte att ställa om sin verksamhet till en mer miljövänlig produktion. EIB:s låneram har utvidgats för omställning till grön teknologi för den europeiska fordonsindustrin enligt förutsättningar närmare angivna i Europeiska kommissionens meddelande den 26 november 2008 *En ekonomisk återhämtningsplan för Europa* (KOM[2008] 800). För det fall att Saab beviljas lån är det sannolikt att EIB kommer kräva en statlig kreditgaranti på hela lånesumman, då både bolaget och den nuvarande koncernmodern General Motors Corporation (GM) har haft låg kreditvärdighet och nu befinner sig i rekonstruktion respektive verkar under konkursskydd i enlighet med amerikansk lagstiftning.

Postadress 103 33 Stockholm
Besöksadress Mäster Samuelsgatan 70
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-411 36 16
E-post: registrator@enterprise.ministry.se

GM har (via Saabs direkta ägare GM Canada Ltd och SAAB Auto Investering AB) aviserat en snar försäljning av Saab till en av ett mindre antal prioriterade anbudsgivare. Behovet av en statlig garanti för EIB-lån kan kvarstå med en ny ägare till Saab.

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Riksgäldskontoret att förhandla med Saab, EIB och Saabs ägare i syfte att uppnå förslag till en överenskommelse med sagda parter om statlig kreditgaranti för delfinansiering av Saabs utvecklingsinvesteringar i de aktuella projekten samt andra därtill hörande överenskommelser. Regeringen konstaterar i detta sammanhang att ägarsituationen för Saab i samband med att detta uppdrag ges inte är klarlagd. Riksgäldskontoret ska verka för att regeringens avsikter och uttryckliga vilja kommuniceras med berörda parter i förhandlingarna så att förutsättningar skapas för att nå en överenskommelse när den nya ägaren tillträtt.

Förslagen till överenskommelser och villkoren för den statliga garantin ska vara förenliga med Sveriges internationella åtaganden avseende statsstöd samt de övriga riktlinjer som anges i *bilagan* till detta beslut.

Avgifterna för garantin bör åtminstone täcka statens ekonomiska risk och övriga kostnader, men förutsätter en anmälan och ett godkännande av Europeiska kommissionen i enlighet med EG-fördragets bestämmelser om statligt stöd.

Riksgäldskontoret ska vid behov och åtminstone månadsvis rapportera till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) om förhandlingsarbetet och i förekommande fall redovisa förslag till huvudinnehåll i en preliminär överenskommelse med Saab, bolagets ägare och EIB. Rapportering bör i förekommande fall innehålla förslag till preliminära avtal mellan relevanta parter och staten genom Riksgäldskontoret. Avtalsförslaget kommer inte att behandlas av regeringen innan den pågående försäljningsprocessen samt företagsrekonstruktionen av Saab är avslutad.

På regeringens vägnar

Maud Olofsson

Per Engström

Kopia till
Statsrådsberedningen/SAM
Finansdepartementet/BA och FMA
Näringsdepartementet/MK och SÄ

REGERINGEN

Bilaga till regeringsbeslut | 1B
vid regeringssammanträde den 11 juni 2009

Näringsdepartementet

N2008/8872/FIN (delvis)

2012-04-05

Riktlinjer för uppdrag till Riksgäldskontoret att förhandla med SAAB Automobile Aktiebolag m.fl. om villkor för statlig kreditgaranti för delfinansiering av utvecklingsinvesteringar i nya fordonsprojekt

SAAB Automobile Aktiebolag (Saab) har sökt lån hos Europeiska Investeringsbanken (EIB) för ett antal projekt med syfte att ställa om till en mer miljövänlig produktion.

Överenskommelserna mellan staten genom Riksgäldskontoret (nedan Borgensmannen), Saab, EIB samt Saabs ägare på den nivå i ägarkedjan som krävs för att nedanstående villkor ska kunna uppfyllas (Saabs ägare) ska dokumenteras i ett avtal mellan Borgensmannen och EIB (Borgensavtalet), ett avtal mellan Borgensmannen och Saab (Motförbindelsen), ett avtal mellan Borgensmannen och Saab, eller relevant närstående part (Säkerhetsavtalet) samt ett avtal mellan Borgensmannen och Saabs ägare (inklusive om relevant dess koncern) (Borgenärsavtal).

Överenskommelserna ska dokumenteras i dessa avtal, vilka ska ingås mellan nedan angivna parter och, förutom i de fall det visar sig praktiskt omöjligt att uppnå en överenskommelse, innehålla nedanstående villkor samt andra villkor som kan vara lämpliga eller önskvärda för att tillvarata statens rätt och intressen.

(1) Avtal om borgen mellan Borgensmannen och EIB ("Borgen")
– *Borgensmannens åtagande*: Borgensmannen ska svara såsom för egen skuld (proprieborgen) för Saabs betalningsåtaganden med anledning av EIBs lån till Saab ("Lånet").
– *Begränsning*: Borgen ska endast vara tillgänglig för att täcka lånebeloppet enligt Lånet samt ränta, låneavgifter och andra avgifter och kostnader som EIB kan komma att ha rätt att fordra enligt Lånets villkor.
– *Tranchering*: Borgen ska utgå ifrån att Lånet ska betalas ut i förskott i flera delar ("Trancher") i enlighet med förutsedda kostnader enligt Projektplanen (såsom denna term definieras nedan) och i takt med

projektens genomförande. Borgen ska dock ej träda i kraft förrän de villkor för sådant ikraftträdande som uppställts i Motförbindelsen (såsom denna term definieras nedan) har uppfyllts.
– *Projektplanen*: Projektplanen anger de projekt som Lånet skall finansiera och ska vara färdigförhandlad mellan Borgensmannen och Saab före första utbetalning av Lånet. Projekten ingår i följande grupper:

1. Low emission/Alternative fuel models
2. Powertrain
3. Electrical efficiency
4. Aerodynamics, friction and weight reduction
5. Environment
6. Real life safety: active
7. Real life safety: convenience

(2) Motförbindelse mellan Borgensmannen och Saab ("Motförbindelsen")
– *Skadeslöshet:* Saab ska åta sig att på begäran och utan motkrav eller invändningar till Borgensmannen erlägga de summor som Borgensmannen ombetts att erlägga till EIB med anledning av Borgen.
– *orgensavgift*: Saab ska till Borgensmannen betala en marknadsspeglande borgensavgift. Avgiften bestäms av Europeiska kommissionen eller ska beräknas utifrån en lämplig metod som Europeiska kommissionen kan godkänna eller såsom framgår av kommissionens meddelanden om en tillfällig gemenskapsram för statliga stödåtgärder för att främja tillgången till finansiering i den aktuella finansiella och ekonomiska krisen (2009/C 83/01), kommissionens meddelande om garantier (2008/C155/02) samt kommissionens meddelande om metoden att fastställa referens– och diskonteringsräntor (2008/C14/02), med de marginaler som kan bli aktuella beroende på den berörda verksamhetens kreditvärdighet och ställda säkerheter. Proportionerlig del av borgensavgiften ska erläggas innan den Tranche till vilken relevant del av Borgen hänför sig betalas ut.
– *Saabs utfästelser och garantier*: Saab ska ge sådana utfästelser och garantier som det är brukligt att en låntagare lämnar till en långivare i låneavtal och ska omfatta Saabs dotterbolag där så är lämpligt. För att säkerställa projektens genomförande ska sådana utfästelser och garantier även innefatta andra tillämpliga villkor.
– *Saabs åtaganden:* Saabs åtaganden ska inkludera sådana åtaganden som det är brukligt att en låntagare lämnar till en långivare i låneavtal och ska omfatta Saabs dotterbolag där så är lämpligt. För att säkerställa projektens genomförande skall sådana åtaganden även innefatta andra tillämpliga villkor. Åtagandena ska bl.a. omfatta att:

– utbetalningar på Lånet endast får användas till finansiering av de projekt som anges i Projektplanen,

– projekten ska utföras i enlighet med Projektplanens finansiella och affärsmässiga innehåll. Projektplanen får ej ändras utan Borgensmannens godkännande,
– åtagande att genomföra de identifierade projekten,
– projekten helt ska utföras i Sverige samt att alla inrättningar för projektens genomförande ska hållas kvar i Sverige. Beträffande utvecklingsarbete samt beställning från underleverantörer m.m. ska en väsentlig del av verksamheten bedrivas i Sverige,
– begränsad möjlighet till utdelning till Saabs ägare eller någon till Saabs ägare närstående,
– begränsad möjlighet att delta i s.k. cash-pool arrangemang för att säkerställa att inte obegränsat med likvida medel kan betalas ut från Saab till Saabs ägare, eller någon till Saabs ägare närstående,
– begränsad möjlighet till återbetalning på de lån som Saabs ägare lämnat till Saab i syfte att finansiera projekten enligt Projektplanen innan motsvarande återbetalning sker på relevant del av Lånet,
– alla koncerninterna lån från Saabs ägare till Saab och dess dotterbolag ska i en konkurssituation vara efterställda Borgensmannens fordringar med anledning av Motförbindelsen,
– Borgensmannen regelbundet tillhandahålls finansiella rapporter och projektrelaterad information,
– Borgensmannen regelbundet tillhandahålls övrig finansiell och annan information efter begäran,
– Borgensmannen ska erhålla information om potentiella och faktiska brott mot Motförbindelsen eller Lånet samt därtill hörande dokumentation samt om materiella processer;
– ställande av säkerhet får endast göras efter Borgensmannens medgivande, dock med avtalade undantag,
– möjligheten till upptagande av lån och liknande skulder, samt latent skuld i form av borgensåtaganden, begränsas, dock med avtalade undantag, samt
– alla åtgärder ska vidtas för att tillförsäkra staten sakrättsligt skydd för ställda säkerheter samt för att säkerheternas giltighet upprätthålls.

– *Ägarförändringar:* Alla förändringar i det direkta eller indirekta ägandet eller kontrollen av Saab eller något av dess dotterbolag ska kräva att regeringen på förhand lämnar sitt skriftliga godkännande för att den statliga garantin fortsatt ska kvarstå. Saab ska bidra till samt beträffande sina dotterbolag säkra att regeringen ges insyn i sådana processer som kan leda fram till förslag på ägarförändringar.

– *Borgens ikraftträdande*: Borgen ska träda ikraft avseende respektive Tranche på den ikraftträdandedag som av Borgensmannen angetts för den relevanta Tranchen. En sådan ikraftträdandedag ska inte bestämmas förrän bl.a.:

– de individuella villkor vilka är relevanta för utbetalning av den relevanta Tranchen uppfyllts ,

– Projektplanen följts såvitt avser tidigare utbetalda Trancher,

– säkerhet ställts, med form och innehåll rimligen godtagbara för Borgensmannen,

– Borgensmannen mottagit, med form och innehåll rimligen godtagbara för Borgensmannen, en utfästelse från Saabs ägare att Saabs ägare under löptiden för Borgen ska tillse att Saab är tillräckligt likvid för att kunna hantera sina betalningsförpliktelser,

– Borgensmannen mottagit, med form och innehåll rimligen godtagbara för Borgensmannen, bevis från Saab att (i) Saabs ägare till Saab betalat en summa som är minst lika stor som den relevanta Tranchen (det noteras att sådan finansiering inte ska göras tillgänglig i form av koncerninterna kvittningsarrangemang) eller (ii) att motsvarande medel finns tillängliga för Saab på annat sätt, samt

– Borgensmannen mottagit, med form och innehåll rimligen godtagbara för Borgensmannen, bevis från Saab på att borgensavgiften för den Tranche som då förfallit till betalning erlagts.

– *Brott mot Motförbindelsen m.m.*: Vid Saabs brott mot något av villkoren i Motförbindelsen, Lånet eller annan därtill hörande dokumentation, eller då närstående till Saab brutit mot någon sådan dokumentation till vilken sådan närstående är part, har Borgensmannen rätt att:

– vidta åtgärder (inklusive juridiska, verkställighets– eller andra åtgärder) som är tillgängliga till följd av lag eller allmänna juridiska principer (hur dessa än betecknas eller beskrivs) i samtliga jurisdiktioner,

– realisera säkerheten,

– vidta åtgärder som på andra sätt är tillåtna med anledning av avtal mellan Borgensmannen och Saab eller någon av Saabs närstående;

– ytterligare sanktioner i syfte att säkerställa att Saab fullföljer sitt åtagande, samt

– kräva att Saab, mot släppande av ställda säkerheter och enligt instruktioner från Borgensmannen, till Borgensmannen erlägger en kontant summa i av Borgensmannen anvisad valuta, vilken motsvarar summan av de Trancher som då är utbetalda samt alla upplupna borgensavgifter och/eller låneavgifter som inte erlagts. Borgensmannen ska från sagda kontantsumma ha rätt att fritt avräkna kostnader eller fordringar som uppkommit med anledning av Borgen eller med anledning av andra avtal med Saab eller dess närstående.

– *Etablering av helägda dotterbolag till Saab:* På begäran av Borgensmannen ska Saab (i) etablera ett eller flera helägda dotterbolag till vilka ska föras, från relevant koncernbolag eller närstående part, all fast och lös egendom, inklusive alla rättigheter, som är nödvändiga för Projektplanens utförande, samt (ii) ombesörja att säkerhet lämnas över sagda dotterbolags aktier till förmån för Borgensmannen för Saabs åtaganden med anledning av Motförbindelsen. En begäran om etablering av dotterbolag samt säkerhet över aktier ska inte påverka vad som nedan sägs beträffande Saabs skyldighet att ställa full säkerhet för sina åtaganden med anledning av Motförbindelsen.

(3) Säkerhetsavtal mellan Saab (eller relevant närstående part) och Borgensmannen

– *Krav på säkerheterna:* Saab ska ställa fullgod säkerhet till förmån för Borgensmannen för Saabs åtaganden med anledning av Motförbindelsen. Säkerheten ska ha värderats av en oberoende värderingsman. Värderingen ska baseras på ett försiktigt antagande om att Saab inte längre kan bedriva verksamheten och att de pantsatta tillgångarna i detta scenario säljs under ordnade former. Säkerhetens värde under löptiden för Borgen ska aldrig falla under 100 procent av den summa för vilken Borgen häftar. De värden som skapas inom ramen för de projekt som ingår i Projektplanen ska, så snart det är möjligt, vara tillgängliga för ställande av säkerhet till Borgensmannen. Under hela löptiden för Borgen får säkerheterna inte flyttas från det land där de ursprungligen fanns utan att Borgensmannen på förhand lämnat sitt skriftliga medgivande till detta.

(4) Borgenärsavtal mellan Borgensmannen och Saabs ägare

– *Efterställande*: Samtliga koncerninterna skulder ska vid konkurs efterställas Borgensmannens fordran med anledning av Motförbindelsen. Samtliga intäkter med anledning av verkställande av säkerheterna samt erhållna betalningar skall erläggas i enlighet med ett traditionellt "betalningsvattensfall" (eng. "waterfall provision").

– *Begränsad möjlighet till utdelningar*: Utdelning till Saabs ägare eller till Saabs ägare närstående får endast ske i enlighet med Motförbindelsen.

– *Begränsad möjlighet till återbetalningar på vissa lån:* Återbetalning får ske på de lån som Saabs ägare lämnat till Saab i syfte att finansiera projekten enligt Projektplanen får endast ske i enlighet med Motförbindelsen.

– *Begränsad möjlighet att delta i s.k. cash-pool-arrangemang:* Deltagande i cash-pool-arrangemang får endast ske i enlighet med Motförbindelsen.

– *Ägarförändringar:* Alla förändringar i det direkta eller indirekta ägandet eller kontrollen av Saab eller något av dess dotterbolag ska kräva att regeringen på förhand lämnar sitt skriftliga godkännande för att den statliga garantin fortsatt ska kvarstå. Saabs ägare ska säkerställa att

regeringen ges insyn i sådana processer som kan leda fram till förslag på ägarförändringar.

– *Inget verkställande:* Inget krav på betalning av koncerninterna lån får göras av Saabs ägare eller dess närstående under Borgens och Motförbindelsens löptid annat än i den utsträckning som Motförbindelsen tillåter. Ingen subrogation av Saabs ägare får ske.

– *Inga ändringar:* Inga ändringar av villkoren för de koncerninterna skulderna får ske utan att Borgensmannen på förhand lämnat skriftligt medgivande.

– *Information:* Saabs ägare ska på Borgensmannens begäran tillhandahålla information om summan av de koncerninterna skulderna.

– *Tillhandahållande av koncernintern finansiering:* Saabs ägare ska tillhandahålla Saab den del av finansieringen som inte tillhandahålls av EIB men som är nödvändig för att genomföra projekten i enlighet med Projektplanen i den utsträckning Saab inte kan finansiera projekten med egna medel. Saabs ägare ska även i övrigt tillse att Saab har nödvändig likviditet under Borgens samt Motförbindelsens löptid.

– *Immaterialrättslicens:* Saabs ägare (och/eller relevant närstående part) ska, om relevant, till Saab licensiera relevant immaterialrätt på väsentligen samma, eller bättre, villkor som för närvarande erbjuds Saab och dess dotterbolag.

– *Tillhandahållande av produkter, komponenter och tjänster:* Saabs ägare (och/eller relevant närstående part) ska, om relevant, tillhandahålla Saab och dess dotterbolag sådana produkter, komponenter och tjänster som idag tillhandahålls sagda bolag på väsentligen samma, eller bättre, villkor som för närvarande erbjuds.

Bilaga A2.3.4

RIKSGÄLDEN
SWEDISH NATIONAL DEBT OFFICE

Riksgälden finner inte skäl att neka Antonov

28 april 2011 - Pressmeddelande

Ägarprövning

I Riksgäldens avtal med Saab Automobile AB (Saab) föreskrivs att både Riksgälden och regeringen ska godkänna ägarförändringar i Spyker Cars NV (Spyker).

Riksgälden har inte funnit anledning att neka ansökan från Saab och Spyker om att Vladimir Antonov blir ägare i Spyker. Beslutet har fattats utifrån de aspekter vi har att beakta och det material vi har tillgång till.

Riksgälden har meddelat Saab Automobile AB och Spyker Cars NV beslutet.

Bakgrund

Riksgälden fick den 29 mars 2011 en begäran från Saab och Spyker om att Vladimir Antonov eller något av hans företag ska få tillföra aktiekapital i Spyker. Beloppet är på maximalt 30 miljoner euro, motsvarande maximalt 29,9 procent av rösterna.

I avtalet mellan Riksgälden, Saab och Spyker finns en kontrollbestämmelse som innebär att Riksgälden och regeringen, var och en för sig, ska godkänna större ägarförändringar i koncernen. Dessutom ska Europeiska Investeringsbanken och General Motors fatta beslut i frågan innan Antonov fullt ut kan godkännas som ny ägare i Spyker.

I kontrollbestämmelsen om ägarförändringar finns inte några kriterier för ägarprövningen. Riksgälden har i sin prövning haft som huvudsaklig utgångspunkt statens ekonomiska risk. Dessutom är vi beredande instans inför regeringens prövning. Det innebär att vi i vår prövning översiktligt granskat Vladimir Antonovs affärsverksamhet samt hans planer för Saab och att vi genomfört en integritetsprövning av honom.

Mediakontakter:
Unni Jerndal, kommunikationschef, 08-613 45 96

Bilaga A2.3.5

REGERINGSKANSLIET

2012-05-08

Näringsdepartementet

Expeditionschefen
Fredrik Ahlén

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -05- 08
Dnr 050-1252-2011/12

Konstitutionsutskottets granskningsärende 19 – Regeringens åtgärder vid lämplighetsbedömning av en utländsk affärsmans ägande i Saab Automobile AB

Konstitutionsutskottet har den 3 maj 2012 begärt att få ta del av vissa handlingar. De handlingar som utskottet önskar ta del av är regeringens beslut från den 12 februari 2010 om att godkänna Riksgäldskontorets förslag till garantiavtal, det nämnda garantiavtalet samt regeringens beslut med uppdrag till Riksgäldskontoret att utgöra beredande instans inför regeringens prövning i enlighet med den s.k. kontrollbestämmelsen i garantiavtalet.

Som *bilaga 1* till denna skrivelse fogas det efterfrågade beslutet av den 12 februari 2010. Som bilaga till beslutet finns det förslag till garantiavtal som Riksgäldskontoret med stöd av regeringsbeslutet undertecknade.

Regeringen har aldrig uppdragit särskilt åt Riksgäldskontoret att vara beredande instans inför en prövning från regeringens sida i enlighet med den kontrollbestämmelse som Riksgäldskontoret nämner i det pressmeddelande som finns fogat till utskottets skrivelse. Den aktuella kontrollbestämmelsen finns i punkt 10.31 i det s.k. "Back-To-Back Agreement" mellan svenska staten och Saab Automobile AB som regeringen uppdrog åt Riksgäldskontoret att ingå genom beslut den 26 januari 2010. Detta beslut fogas som *bilaga 2* till denna skrivelse (bilagorna till beslutet är relativt omfångsrika, varför här endast bifogas den aktuella punkt 10.31 i Back-To-Back agreement).

Av punkt 10.31 i Back-To-Back Agreement framgår att låntagaren, dvs. Saab Automobile AB, i vissa situationer som är kopplade till ägandet i bolaget ska begära långivarens, dvs. Riksgäldskontoret, och regeringens skriftliga godkännande. Det bör nämnas att Back-To-Back Agreement efter beslut av regeringen ändrats vid flera tillfällen. Dock inte i nu aktuellt hänseende.

2

Av regeringens beslut om uppdrag den 26 januari 2010 framgår hur Riksgäldskontoret ska redovisa det uppdraget. Kravet på redovisning ändrades genom beslutet den 12 februari 2010.

Fredrik Ahlén

Bilaga 1

REGERINGEN

Näringsdepartementet

Regeringsbeslut **I 1 B**

2010-02-12 N2008/8872/FIN (slutligt)
N2009/9750/KLS (delvis)

Riksgäldskontoret

103 74 STOCKHOLM

Uppdrag till Riksgäldskontoret att teckna garantiavtal avseende lån från Europeiska investeringsbanken till Saab Automobile AB m.m. (rskr. 2009/10:146)

1 bilaga

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Riksgäldskontoret (RGK) att ingå garantiavtal med Europeiska investeringsbanken (EIB) avseende lån på 400 miljoner euro från EIB till Saab Automobile AB (Saab) i huvudsaklig överensstämmelse med det utkast till avtal som finns i *bilagan*.

En förutsättning för att RGK ska ingå garantiavtalet är att de avtal som RGK fick i uppdrag att ingå av regeringen den 26 januari 2010 har undertecknats.

När garantiavtalet är undertecknat ska RGK vidta de åtgärder som följer av villkoren i avtalet.

Vad avser rapporteringen av uppdraget den 26 januari 2010 beslutar regeringen att följande ska gälla: RGK ska till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) varje helår samt på begäran av Regeringskansliet (Näringsdepartementet) rapportera finansiell och projektrelaterad information samt övrig information.

Om garantiavtalet inte har undertecknats senast den 28 februari 2010 upphör uppdraget till RGK enligt detta beslut.

Ärendet

Regeringen beslutade den 11 juni 2009 att uppdra åt RGK att förhandla med Saab, EIB och Saabs ägare i syfte att uppnå förslag till en överenskommelse med sagda parter om statlig kreditgaranti för delfinansiering av Saabs utvecklingsinvesteringar i ett antal aktuella projekt i enlighet med de närmare villkor och riktlinjer som angavs i beslutet.

Postadress 103 33 Stockholm
Besöksadress Mäster Samuelsgatan 70
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-411 36 16
E-post: registrator@enterprise.ministry.se

2

RGK slutrapporterade den 13 januari 2010 uppdraget och redovisade förslag till avtal med Saab, Spyker Cars NV (Spyker) och General Motors Company (GM).

Saabs ägare GM tecknade den 26 januari 2010 avtal med biltillverkaren Spyker om det senare bolagets övertagande av Saab.

Regeringen uppdrog samma dag åt RGK att slutföra förhandlingarna av utestående punkter i de redovisade förslagen till avtal på ett sätt som inte ökade statens risktagande jämfört med förslaget till överenskommelse och ingå avtal med Saab, Spyker och GM i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget till avtal, under förutsättning att:

1. EIB gett ett slutligt godkännande av indikerad låneram,
2. Europeiska kommissionen meddelat de närmare villkoren för garantin och att upplägget inte strider mot EU-rättens statsstödsregler, och
3. RGK inhämtat regeringens godkännande att underteckna garantiavtal med EIB.

I beslutet fick RGK också i uppdrag att enligt närmare instruktion rapportera finansiell och projektrelaterad information och annan information till Regeringskansliet (Näringsdepartementet).

Europeiska kommissionen meddelade i beslut den 8 februari, C(2010)818 final, villkoren för den statliga garantin för att uppfylla EU-rättens regelverk för statsstöd.

RGK har den 12 februari 2010 redovisat ett utkast till garantiavtal mellan svenska staten och EIB avseende lån på 400 miljoner euro från EIB till Saab Automobile AB (Saab). Utkastet har den lydelse som framgår av *bilagan*.

På regeringens vägnar

Maud Olofsson

Hans G Pettersson

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Finansdepartementet/BA och FMA
Näringsdepartementet/MK och SÄ

Bilaga till REGERINGSBESLUT I 1B
vid regeringssammanträde
den 12 februari 2010
N 2008/8872/FIN (slutligt)
N 2009/9750/KLS (delvis)

E U R O P E A N I N V E S T M E N T B A N K

FI N° <\\> SE / SERAPIS N° <\\>

HEMLIG
enl. 30 kap 23 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
2010-02-12
REGERINGSKANSLIET
Näringsdepartementet

Draft 11 February 2010

2012-05-07

SAAB AUTOMOBILE ECOPOWER & SAFETY R&D

Guarantee Agreement

between the

Kingdom of Sweden

and

European Investment Bank

<\\>, <\\> 2010

THIS AGREEMENT IS MADE BETWEEN :

The Kingdom of Sweden, acting through the Swedish National Debt Office (Sw. *Riksgäldskontoret*),

hereinafter called: "THE GUARANTOR"

of the first part, and

European Investment Bank, having its seat in Luxembourg,

hereinafter called: "THE BANK"

of the second part.

WHEREAS :

- By a finance contract made between THE BANK and SAAB Automobile AB, a limited liability company incorporated in Sweden, (the "Borrower") dated <\\> (the "Finance Contract"), THE BANK agreed to establish in favour of the Borrower a credit facility in the amount of EUR 400.000.000 (four hundred million euros) for the financing of the Project, as more particularly described in the Finance Contract; and

- The obligations of THE BANK under the Finance Contract are conditional upon, inter alia, the prior legally binding execution and delivery by THE GUARANTOR of this guarantee of performance by the Borrower of its financial obligations under the Finance Contract.

Unless otherwise defined herein, terms shall have the same meanings as ascribed thereto in the Finance Contract.

NOW THEREFORE it is hereby agreed as follows :

ARTICLE 1
Finance Contract

1.01 THE GUARANTOR has received notice of the terms, conditions and clauses of the Finance Contract. A true copy of the Finance Contract as signed by the parties has been delivered to it.

1.02 THE GUARANTOR acknowledges that it has entered into this guarantee agreement on the basis of its own assessment of the creditworthiness of the Borrower and it has not been induced to enter into this guarantee by any statement made, or information provided, by the Bank or the Bank's appraisal of the Project. THE BANK is not obliged to report to the Guarantor on the financial situation of the Borrower and THE BANK shall have no liability to the Guarantor for any determination under the terms of the Finance Contract, or the disbursement or non disbursement of the Loan or any Tranche, or for cancelling or suspending, or not cancelling or suspending, the Credit or for demanding or not demanding prepayment under the Finance Contract.

1.03 THE GUARANTOR acknowledges and agrees that THE BANK exclusively has entered into the Finance Contract in reliance on the execution and delivery by THE GUARANTOR of this guarantee.

ARTICLE 2
Guarantee

2.01 In consideration of THE BANK entering into the Finance Contract, and subject, as regards a disbursement, to the receipt by THE BANK of a copy of the Guarantee Confirmation Document (substantially in the form of Annex II) issued by THE GUARANTOR with respect to the relevant Tranche, THE GUARANTOR hereby irrevocably and unconditionally guarantees the payment of all principal moneys, interest (including interest on overdue sums), commission, charges, expenses and other moneys which may from time to time become payable by the Borrower to THE BANK by reason of the provisions of the Finance Contract and if and whenever the Borrower has defaulted in the payment of any such principal moneys, interest, commission, charges, expenses or other moneys, THE GUARANTOR undertakes on or before the third Business Day after written notice by THE BANK is given to THE GUARANTOR, showing the sum owed by the Borrower and stating that such sum was not paid on the due date, to pay the amount thereof to THE BANK in the currency, in the manner and at the place specified in the Finance Contract (a "Business Day" being a day on which banks are open for general business in Stockholm

2.02 THE GUARANTOR will always have the right to pay any sum in respect of principal moneys, interest, commission, charges, expenses and other moneys on the due date or thereafter if the Borrower notifies THE GUARANTOR that it will not pay or has not paid any such amount on its due date.

2.03 Without limiting the provisions contained in Article 2.01, the obligations of THE GUARANTOR hereunder shall be of the same nature as obligations for its own debts (Sw.: *proprieborgen*) and, subject to the provisions of Article 6, shall not be impaired or discharged by reason of any time or other indulgence granted by THE BANK or by reason of any arrangement entered into or composition accepted by THE BANK modifying (by operation of law or otherwise) the rights and remedies of THE BANK under the Finance Contract.

2.04 The guarantee hereby created shall continue and remain in full force and effect until all sums payable or repayable under the Finance Contract shall have been irrevocably paid or repaid in full. THE BANK shall notify THE GUARANTOR in writing without undue delay of the occurrence of such repayment and confirm that THE GUARANTOR has been unconditionally and irrevocably discharged from its obligations under this guarantee.

ARTICLE 3
Enforcement of Guarantee

3.01 This guarantee shall be enforceable whenever the Borrower fails to perform any of its financial obligations guaranteed pursuant to Article 2.01 hereof.

3.02 THE GUARANTOR undertakes to perform any obligation hereby imposed upon it when so required by THE BANK in writing and to pay the sums due by it without any limitation, retention, set off or condition and without THE BANK having to furnish any special evidence in support of its requirement (other than the reason for the enforcement of the guarantee and information regarding the sum due as required by Article 2.01) or to realise or to enforce any other security that the Borrower or a third party may have provided.

3.03 In the event of THE BANK enforcing this guarantee, THE GUARANTOR shall have the right to discharge immediately, all the financial obligations of the Borrower under the Finance Contract which are still outstanding at the time of such enforcement.

ARTICLE 4
Subrogation

4.01 Whenever THE GUARANTOR makes a payment to THE BANK, pursuant to the provisions of this guarantee, it shall be subrogated, to the extent of such payment, to the rights, remedies and privileges relating to the said payment that THE BANK has against the Borrower; this right of subrogation cannot be invoked to the detriment of the rights of THE BANK.

4.02 THE GUARANTOR shall not have the right to be discharged of any of its obligations hereunder by reason only that, due to some act or omission of THE BANK, THE GUARANTOR is not or may not be subrogated to any of the rights, remedies or privileges of THE BANK relating to the payment in question.

ARTICLE 5
Information

5.01 THE BANK will inform THE GUARANTOR of the facts and circumstances coming to its knowledge and that it determines is likely to affect the repayment of, or the payment of interest on, the sums hereby guaranteed. Provided, however, that THE BANK shall not be obliged to seek out such information and the foregoing provision shall not give rise to any liability on the part of THE BANK in respect of information supplied or not supplied.

5.02 THE BANK will provide THE GUARANTOR with a copy of each Disbursement Notice at the same time as it is provided to the Borrower.

ARTICLE 6
Modification of Finance Contract and Extension of Payment

Any material modification or variation of the Finance Contract (including any transfer or assignment of any of THE BANK's rights, benefits or obligations under the Finance Contract) and any material waiver or release of any obligation of the Borrower under the Finance Contract shall require the prior written consent (such consent not to be unreasonably withheld or delayed) of THE GUARANTOR. THE BANK shall not be liable in any circumstances for failure by THE GUARANTOR to respond to a request for consent nor shall the validity of this guarantee be affected thereby.

ARTICLE 7
Taxes, Charges and Expenses

Any fiscal charges which may be payable in the Kingdom of Sweden and any expenses incurred in connection with the making, the performance or the enforcement of this guarantee shall be borne by THE GUARANTOR and THE GUARANTOR shall on demand indemnify THE BANK all such fiscal charges and expenses incurred by THE BANK.

ARTICLE 8
Law and Jurisdiction

8.01 The formation and validity of this Agreement and the relations between the parties thereto shall be governed by Swedish law.

8.02 Any dispute which may arise between the parties hereto in connection with this Agreement shall be subject to the jurisdiction of Swedish courts, in the first instance the District Court of Stockholm (Sw.: *Stockholms tingsrätt*), and the parties hereby submit to the jurisdiction of the said court, provided that THE BANK shall always be free to commence proceedings against THE GUARANTOR before any other proper jurisdiction in accordance with the Swedish Code of Procedure (Sw.: *Rättegångsbalken*).

8.03 The certificate of THE BANK as to any amount due to THE BANK under this Agreement, and any record of THE BANK of any such amount, shall each constitute prima facie evidence of that amount.

ARTICLE 9
Final Clauses

9.01 Notices and other communications given hereunder shall be sent to the addressee at its address hereafter mentioned:

– for THE BANK:	100, boulevard Konrad Adenauer L–2950 Luxembourg
– for THE GUARANTOR:	Riksgäldskontoret Guarantee Department Norrlandsgatan 15 S-103 74 Stockholm

Provided however that any notice or communication to THE BANK which arises out of or is preparatory to litigation shall be addressed to the following address where THE BANK elects domicile:

Sveriges Riksbank
Brunkebergstorg 11
S–103 37 Stockholm

No alteration to such addresses shall be valid until it has been communicated in writing by one party to this Agreement to the other.

9.02 Notices and other communications given hereunder shall be sent by registered letter. The delivery date recorded on any letter shall be deemed to be the date of delivery to the addressee.

9.03 The Recitals form part of this Agreement.

The following Annex is attached hereto:

- Annex I	Copy of relevant decision by the Swedish government
- Annex II	Form of Guarantee Confirmation Document

IN WITNESS WHEREOF the parties hereto have caused this Agreement to be executed in three originals in the English language. Each page hereof has been initialled on behalf of the GUARANTOR and on behalf of THE BANK by the undersigned or their representatives.

At <\\>, <\\> 2010

Signed for and on behalf of the KINGDOM OF SWEDEN	Signed for and on behalf of the EUROPEAN INVESTMENT BANK

ANNEX I
COPY SWEDISH GOVERNMENT DECISION re GUARANTEE

ANNEX II
FORM OF GUARANTEE CONFIRMATION DOCUMENT

Bilaga 2

10.31 Change of Control

(a) A change of the direct or indirect ownership or control of the Borrower shall require the Guarantor's and the Government's prior written consent.

(b) Notwithstanding Subclause (a), a change of control in relation to the following events shall not require the prior written consent of the Guarantor or the Government:

(i) any change in the indirect ownership of the Shareholder;

(ii) any acquisitions of shares in the Shareholder made on NYSE Euronext Amsterdam, provided that no transfer between existing Majority Shareholders shall result in a shift in the control over the Shareholder from [ ] to another Majority Shareholder;

(iii) transfers of shares in the Shareholder between existing direct private shareholders holding shares in the Shareholder off any regulated market provided that any transfer between existing Majority Shareholders shall not result in a shift in the control over the Shareholder from [ ] to another Majority Shareholder; and

(iv) transfers of individual stakes in the Shareholder representing not more than nine point ninety-nine (9.99) per cent. of the total shares and votes to reputable new owners, provided that no transferee's holding of shares in the Shareholder as a result of such transfer shall exceed nine point ninety-nine (9.99) per cent. of the total shares and votes in the Shareholder.

(c) Subclause (a) above shall not apply to the GM Preference Shares.

(d) For the purposes of this Clause 10.31.

"**Majority Shareholders**" means [ ] each a "**Majority Shareholder**".

REGERINGEN

Näringsdepartementet

Regeringsbeslut I 1 B

2010-01-26 N2008/8872/FIN (delvis)
N2009/9750/KLS (delvis)

Riksgäldskontoret
103 74 Stockholm

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -05- 23
Dnr 050 -1252 -2011/12

Utskottets begäran om handlingar från den 3 maj 2012 kompletteras med denna handling den 23 maj 2012 /JF

Uppdrag till Riksgäldskontoret att ställa ut statlig kreditgaranti, m.m. (rskr. 2009/10:146)

8 bilagor

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Riksgäldskontoret (RGK) att slutföra förhandlingarna av utestående punkter i de redovisade förslagen till avtal på ett sätt som inte ökar statens risktagande jämfört med förslaget och ingå avtal med SAAB Automobile AB (Saab), Spyker Cars NV (Spyker) och General Motors Corporation (GM) i huvudsaklig överensstämmelse med de avtal som föreligger i *bilagorna* till detta beslut, under förutsättning att:

1. Europeiska investeringsbanken (EIB) ger ett slutligt godkännande av indikerad låneram,
2. att Europeiska kommissionen meddelar de närmare villkoren för garantin och att upplägget inte strider mot EG-rättens statsstödsregler, och
3. RGK inhämtar regeringens godkännande att underteckna garantiavtal med EIB.

När avtalen i bilagorna är undertecknade ska RGK vidta de åtgärder som följer av villkoren, bland annat att ställa ut statlig kreditgaranti motsvarande de finansiella åtaganden mot EIB som följer av villkoren för lånet.

Regeringen uppdrar också åt RGK att följa upp att villkoren i avtalen följs samt att i övrigt i anslutning till avtalen vid behov vidta åtgärder m.m. för att minimera statens risk och för att tillvarata statens rätt. RGK ska till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) kvartalsvis under utbetalningsperioden av lånet och därefter halvårsvis samt på begäran av Regeringskansliet (Näringsdepartementet) rapportera finansiell och projektrelaterad information samt övrig information.

Postadress 103 33 Stockholm
Besöksadress Mäster Samuelsgatan 70
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-411 36 16
E-post: registrator@enterprise.ministry.se

Om förutsättningarna ovan inte är uppfyllda senast den 31 mars 2010 ska RGK inhämta nya instruktioner från regeringen.

Ärendet

Regeringen beslutade den 11 juni 2009 att uppdra åt RGK att förhandla med Saab, EIB och Saabs ägare i syfte att uppnå förslag till en överenskommelse med sagda parter om statlig kreditgaranti för delfinansiering av Saabs utvecklingsinvesteringar i ett antal aktuella projekt i enlighet med de närmare villkor och riktlinjer som angavs i regeringsbeslutet.

EIB godkände den 21 oktober 2009 preliminärt en låneram för Saab på upp till 400 miljoner euro för utvecklingsprojekt, garanterad av staten, under förutsättning att Europeiska kommissionen godkänner att villkoren för den statliga garantin är förenliga med EG-rättens statsstödsregler. Ett slutligt beslut kan fattas av EIB när företagsbesiktningen (due diligence) är slutförd, varpå lånesumman kan utbetalas till Saab.

RGK slutrapporterade resultatet av förhandlingarna med Saab, GM och Spyker den 13 januari 2010 och översände ett förslag till överenskommelse. Förslaget har den lydelse som framgår av *bilagorna*. Vissa av villkoren förutsätter ett godkännande av Europeiska kommissionen utifrån EG-rättens regelverk för statsstöd.

Saabs ägare GM har överenskommit med biltillverkaren Spyker om former för det senare bolagets övertagande av Saab.

Skälen för regeringens beslut

Regeringen välkomnar överenskommelsen mellan GM och Spyker som en möjlighet att utveckla konkurrenskraften i den svenska fordonsindustrin. Saab får därigenom en ägare som är beredd att långsiktigt genomföra de projekt med syfte att ställa om till en mer miljövänlig produktion som EIB-lånen omfattar.

Under sina förhandlingar med parterna har RGK i sin rapportering till Regeringskansliet beskrivit förhandlingsläget och på ett konstruktivt sätt föreslagit lösningar. De avtal som föreligger uppfyller väl regeringens intentioner med det ursprungliga uppdraget.

På regeringens vägnar

Maud Olofsson

Per Engström

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Finansdepartementet/BA och FMA
Näringsdepartementet/MK och SÄ

Bilaga A3.1.1

TILL: KONSTITUTIONSUTSKOTTET

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -01- 17
Dnr 050-1102-2011/12

Stockholm 2012-01-17

Anmälan om granskning av utbildningsministern Jan Björklund för Skolverkets hantering av beslut om lärarlegitimation

Över 180 000 lärare och förskolelärare beräknas komma att ansöka om lärarlegitimation i enlighet med kravet om lärarlegitimation. Skolverket är den myndighet som ta emot ansökningarna, handlägga de och beslut i dem. Enligt uppgift har Skolverket flera gånger betonat att det kan vara komplicerat att avgöra vilken behörighet en lärare ska ha. Lärarutbildningen har förändrats ett flertal gånger genom åren. Examensbevis har utfärdats av ett stort antal lärosäten och dessutom finns fortbildning och tilläggskurser med otydligt innehåll.

Den 16 januari 2012 kom det fram uppgifter i media om att Skolverket ändå har anlitat ett bemanningsföretag som i princip ska besluta om lärarnas legitimationer. Bemanningsföretaget ska ha anställt oerfarna personer – ibland på sitt första jobb - att bereda legitimationsansökningarna och lägga fram ett förslag till beslut. Allt arbete sker dessutom i bemanningsföretagets lokaler.

Enligt uppgifter i media får var och en av de anställda från bemanningsföretaget i snitt 21.000 kr i månadslön för arbetet i frågan medan Skolverket betalar cirka 70.000 kr/månaden (412 kr/timme enligt Skolverket) till bemanningsföretaget för var och en av dessa.

Att hantera, bereda och besluta i lärarlegitimationsfrågan är en myndighetsutövning. Enligt lag ska en myndighetsutövning i huvudsak göras av en myndighet; vid överlåtelse krävs lagstöd. Beredning av ett ärende anses vara jämställt med själva beslutet. Skolverket sägs tro sig kunna komma förbi kravet på myndighetsutövningen genom att träffa avtal med varje enskild anställd på bemanningsföretaget som ska arbeta med lärarlegitimationsfrågan. Skolverket anser tydligen att myndigheten därmed kommer runt lagen om att myndighetsutövningen ska göras av myndigheten. Ett sådant förfaringssätt är ifrågasatt och kan äventyra rättsäkerheten för de ärenden som ska avgöras.

BESÖKSADRESS: Riksgatan 2 •
SVERIGES RIKSDAG • 100 12 STOCKHOLM • TFN 08-786 40 00

SVERIGES RIKSDAG

Med anledning av detta vill jag att Konstitutionsutskottet ska granska om regeringen på något sätt har känt till eller gett sitt gillande till Skolverkets upplägg att lägga ut det som kan uppfattas som myndighetsutövning på ett bemanningsföretag. Om så är fallet vill jag att Konstitutionsutskottet ska granska om det är lagenligt att göra så i detta fall.

Stockholm 17 januari 2012

Jabar Amin (mp)
Riksdagsledamot
Ledamot i Utbildningsutskottet
Ersättare i Konstitutionsutskottet

Bilaga A3.1.2

Skolverket

Skolverket anlitar Proffice i arbetet med lärarlegitimation

LÄRAR legitimation

Från och med 1 augusti kommer omkring 180 000 lärare att kunna ansöka om lärarlegitimation via Skolverkets webbplats. Det är Skolverket som fattar beslut om legitimation, men för att effektivt kunna bereda den stora mängden ansökningar som väntas har Skolverket slutit ett avtal med Proffice Partner Solutions AB.

Skolverket har ställt mycket höga kompetenskrav på de anställda från Proffice. De har alla en samhällsvetenskaplig eller juridisk inriktning på sin utbildning.

- Skolverket kommer också att ansvara för att de får all nödvändig utbildning för att kunna genomföra uppdraget rättssäkert och effektivt, säger Pia-Lotta Sahlström projektledare på Skolverket.

Skolverket beslutar

De 50-tal anställda från Proffice kommer att arbeta med att bereda beslut om lärarlegitimation. Det är sedan Skolverket som fattar beslut om varje enskild legitimation.

- Det här är en bra lösning för att kunna handlägga den stora mängden ärenden som väntas. Proffice garanterar kvalitet och har erfarenhet av liknande uppdrag för andra myndigheter, säger Pia-Lotta Sahlström.

Söktrycket störst i början

Från 1 augusti kan omkring 180 000 lärare och förskollärare ansöka om legitimation elektroniskt via Skolverkets webbplats. Söktrycket väntas bli mycket stort den första tiden.

- När väl de befintliga lärarna fått sina beslut om legitimation så kommer ansökningar främst komma från nyexaminerade lärare och förskollärare. Då minskar antalet ärenden till uppskattningsvis omkring 10 000 ansökningar per år, säger Pia-Lotta Sahlström

Men det är svårt att förutspå exakt när söktrycket kommer att vara som störst. Avtalet med Proffice Partner Solutions ger Skolverket flexibilitet - en möjlighet att kunna anpassa personalstyrkan om söktrycket snabbt ökar.

- Det här ger oss möjlighet att fokusera på frågor som gäller själva legitimationen och behörigheten istället för på rekrytering och bemanning, säger Tommy Lagergren, avdelningschef på Skolverket.

Text: Mattias Ragert

Senast granskad: 2011-05-31
Innehållsansvar: Informationsenheten

Bilaga A3.1.3

– JO –

Justitieombudsmannen
Lilian Wiklund

BESLUT

Datum	Dnr	Sid
2012-03-22	344-2012 530-2012 880-2012	1 (2)

Anmälningar till JO

I anmälningar har Christer Nykvist, Anders B. Lindström och Mikael Bonnier framfört klagomål mot Skolverket angående handläggningen av legitimationsärenden.

Jag har tagit del av ramavtalet, "Handläggarfunktion för hantering av lärarlegitimationer", som träffats mellan Skolverket och Proffice Partner Solutions AB den 27 maj 2011 samt Skolverkets promemoria, "Skolverkets hantering av legitimationsärenden", daterad den 8 februari 2012.

Vidare har JO besökt Skolverket den 14 mars 2012 (JO:s ärende dnr 1561-2012). Vid besöket informerade Skolverket bl.a. om handläggningen av legitimationsärenden.

Vad Christer Nykvist, Anders B. Lindström och Mikael Bonnier har anfört ger inte anledning till någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.

Lilian Wiklund

Catrine Björkman
föredragande

Postadress Box 16 327 103 26 STOCKHOLM | **Gatuadress** Västra Trädgårdsgatan 4 | **Telefon** 08-786 40 00 | **Texttelefon** 08-786 61 15 | **Telefax** 08-21 65 58 | **Webbplats** www.jo.se

Sändlista

Christer Nykvist (informationsblad bifogas)

Anders B. Lindström (informationsblad bifogas)

Mikael Bonnier (informationsblad bifogas)

Skolverket

Bilaga A3.1.4

– JO –

Justitieombudsmannen
Lilian Wiklund

BESLUT

Datum	Dnr	Sid
2012-03-22	398-2012	1 (1)

Anmälan till JO

I en anmälan har Olga Makarycheva framfört klagomål mot Skolverket angående handläggningen av hennes ansökan om lärarlegitimation.

Jag har tagit del av ramavtalet, "Handläggarfunktion för hantering av lärarlegitimationer", som träffats mellan Skolverket och Proffice Partner Solutions AB den 27 maj 2011 samt Skolverkets promemoria, "Skolverkets hantering av legitimationsärenden", daterad den 8 februari 2012.

Vidare har JO besökt Skolverket den 14 mars 2012 (JO:s ärende dnr 1561-2012). Vid besöket informerade Skolverket bl.a. om handläggningen av legitimationsärenden och upplyste att sedan den 10 januari 2012 registreras även ansökningar där sökanden har utländsk examen i ett datoriserat ärendehanteringssystem.

Vad Olga Makarycheva har anfört ger inte tillräcklig anledning till någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.

Lilian Wiklund

Catrine Björkman
föredragande

Sändlista

Olga Makarycheva (informationsblad bifogas)

Skolverket

Postadress Box 16 327 103 26 STOCKHOLM
Gatuadress Västra Trädgårdsgatan 4
Telefon 08-786 40 00
Texttelefon 08-786 61 15
Telefax 08-21 65 58
Webbplats www.jo.se

Bilaga A3.2.1

ANDERS YGEMAN
Riksdagsledamot (S)

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -01- 30
Dnr 050-1212-2011/12

Stockholm 2012-01-30

Begäran om granskning av näringsdepartementets hantering av tilläggsanslag för järnvägsunderhåll.

Sveriges Television uppmärksammade i november 2011 att Trafikverket använt 125 miljoner kronor av ett extra anslag för drift och underhåll av järnvägar på sammanlagt 800 miljoner till att köpa ut en entreprenör, Balfour Beatty Rail, som enligt verkets bedömning inte fullgjort sitt uppdrag. I praktiken innebär det att drygt 15 procent av anslaget inte används för de förbättringar av drift och underhåll av järnvägsnätet de var avsedda för utan i stället betalas som kompensation till en entreprenör för att avsluta sitt uppdrag i förtid, i stället för att låta pengarna användas för att vidta åtgärder som kan förbättra trafiksituationen.

I den överenskommelse som träffats mellan Trafikverket och entreprenören framgår det tydligt att 125 miljoner kronor ska betalas av verket för att entreprenören ska gå med på att lösa det fem-åriga kontraktet efter bara ett år vilket syns i paragraferna 2.2 och 2.3 i avtalet.

2.2 Entreprenadkontraktet skall gälla på oföränderade villkor fram till dess att det upphör enligt punkt 2.1. Entreprenören är införstådd med att förutbestämt underhåll enligt BVF 817, utom såvitt avser lampbyten och reläprovning, ska utföras endast efter Beställarens avrop. Parterna är överens om att en komplett underhållsbesiktning skyndsamt ska utföras. Underhållsbesiktningen ska utföras av en opartisk besiktningsman och kostnaden för besiktningen ska delas lika mellan parterna. Till dess att nyss nämnda besiktning utförts ska åtgärder enligt BVH 807.3X utföras endast efter Beställarens avrop. Efter det att nyss nämnda besiktning utförts ingår åtgärder enligt BVH 807.3X i det kontraktsåtagande som prissatts och specificerats i Entreprenadkontraktet.

2.3 Entreprenören skall vara berättigad till ersättning med 125 000 000 kr för kostnader och förluster i anledning av Entreprenadkontraktets förtida upphörande. Ersättningen skall erläggas av Beställaren till Entreprenören enligt följande:

(i) 30 000 000 kr mot faktura sju (7) dagar efter detta avtals undertecknande

(ii) 20 000 000 kr mot faktura den 31 december 2011

(iii) 75 000 000 kr mot faktura den 31 maj 2012.

Sakläget bekräftas även av Trafikverket i en intervju för SvT:

"Av de 800 extra miljoner ni fick för drift och underhåll av regeringen i våras blev det bara 675 då eftersom ni skänkte bort 125?

SVERIGES RIKSDAG

- Vi måste ju ta pengarna någonstans ifrån, så ja det stämmer, säger Malin Holen (Trafikverket) till Västnytt."[1]

I samband med en interpellationsdebatt som undertecknad hade i frågan med ansvarigt statsråd Chatarina Elmsäter-Swärd (M) sade hon bland annat följande:
"De (125 miljonerna) tas naturligtvis, enligt en bedömning, från det samlade anslag som Trafikverket har. Man kan säga att det i så fall är de 800 miljonerna. Men de 800 miljoner som särskilt anslogs är "specade", så att de används till rätt saker."[2]

Efter den tidigare nämnda interpellationsdebatten ställde jag en skriftlig fråga till statsrådet kring vilken möjlighet hon ansåg att Trafikverket hade att använda anslag för järnvägsunderhåll till att betala vad som i praktiken kan kallas ett skadestånd. Svaret blev följande:
"Regeringen har inte tidigare fått information om det enskilda avtalet. Enligt förordningen (2010:185) med instruktion för Trafikverket har Trafikverket bland annat till uppgift att ansvara för byggande och drift av statliga vägar och järnvägar. Inom ramen för det bemyndigandet samt för det anslag som utgår för drift- och underhåll av järnvägar är Trafikverket bemyndigat att ingå entreprenadkontrakt och andra nödvändiga överenskommelser för verksamheten."[3]

Enligt svaret är det därmed helt i sin ordning att Trafikverket i teorin använder hela sitt anslag för järnvägsunderhåll för att lösa dåliga entreprenörskontrakt. Detta har aldrig varit riksdagens mening när pengarna för drift och underhåll av järnvägsnätet anslagits. Meningen har självfallet varit att pengarna fullt ut ska gå till att utföra verksamhet som bidrar till att resor med järnväg kan utföras så bra som möjligt.

Näringsdepartementets kontroll över hur anslagen används verkar också bristfällig. Regeringen har inte fått kännedom om Trafikverkets hantering av anslaget för järnvägsunderhåll förrän massmedia uppmärksammat saken.

Jag menar att regeringens tolkning av förordningstexten inte kan vara förenlig med vare sig budgetlagen eller bestämmelserna om riksdagens finansmakt i regeringsformen. Det finns också anledning att granska om styrningen av Trafikverket är tillräcklig när verket tillåts agera på detta sätt. Jag vill därför att konstitutionsutskottet granskar om regeringen genom sitt agerande har uppfyllt riksdagens beslut om medelstilldelning till drift och underhåll av järnvägsnätet och den styrning i övrigt som sker av Trafikverket.

Anders Ygeman

[1] http://playrapport.svt.se/2.34007/1.2614613/misslyckades_-_fick_betalt_anda
[2] Riksdagens protokoll 2011/12:42 Anförande 82
[3] Svar på skriftlig fråga 2011/12:262

Bilaga A3.2.2

REGERINGSKANSLIET

2012-03-13

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -03- 13
Dnr 050-1212-2011/12

Granskningsärende 16 – Näringsdepartementets hantering av tilläggsanslag för järnvägsunderhåll

Härmed överlämnas en promemoria från Näringsdepartementet.

Regeringskanslients kontaktperson i ärendet är expeditionschefen Fredrik Ahlén.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Drottninggatan 21
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-03-09

Näringsdepartementet

Statssekreteraren
Carl von der Esch

Konstitutionsutskottets granskningsärende 16 – Näringsdepartementets hantering av tilläggsanslag för järnvägsunderhåll

Härmed lämnas underlag till svar på konstitutionsutskottets frågor i rubricerat ärende. Samråd har skett med Finansdepartementet.

Fråga 1. Utskottet önskar få tillgång till kopior av de regeringsbeslut under 2011 som tagits för att skapa det utrymme som krävs för att öka insatserna för banhållning med 800 miljoner kronor i enlighet med regeringens utfästelse i 2011 års vårproposition.

I 2011 års ekonomiska vårproposition (prop. 2010/11:100) aviserade regeringen att den under 2011 hade för avsikt att fatta nödvändiga beslut för att skapa det utrymme som krävdes för att öka insatserna för banhållning med 800 miljoner kronor. Några sådana beslut behövde dock aldrig fattas under 2011, utan de ökade insatserna belastade Trafikverkets anslagskredit. I budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1, utg. omr. 22) föreslog regeringen att anslaget 1:2 Banhållning skulle tillföras 2,6 miljarder kronor under 2012, varav 800 miljoner kronor avsåg ovan nämnda medel som belastat Trafikverkets anslagskredit under 2011. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2011/12:TU1, rskr. 2011/12:87).

Fråga 2. Togs några kontakter mellan Trafikverket och Näringsdepartementet innan upphörandeavtalet träffades mellan Trafikverket och BBR? Om ja, vem initierade dessa kontakter, när togs de och vad diskuterades? Om nej, vilka är skälen till detta och bedömer regeringen i så fall att Trafikverket borde ha tagit kontakt med anledning av den uppkomna situationen som ledde till upphörandeavtalets upprättande?

Nej, inga kontakter togs. Regeringskansliet saknar kännedom om varför Trafikverket inte informerade Regeringskansliet i frågan. Regeringen har inte haft anledning att ta ställning till frågan om Trafikverket borde ha tagit kontakt med Näringsdepartementet innan upphörandeavtalet slöts.

2

Fråga 3. När fick regeringen och ansvarigt statsråd kännedom om de omständigheter som berörs i granskningsanmälan?

Ansvarigt statsråd fick kännedom om upphörandeavtalet i anslutning till att det uppmärksammades i media i november 2011.

Fråga 4. Träffades upphörandeavtalet inom ramen för ett annat bemyndigande än det som låg till grund för tecknandet av det ursprungliga entreprenadkontraktet (se s. 5 i promemorian)?

Fråga 5. Om svaret är ja på fråga 4, vilket?

Fråga 6. Om svaret är nej på fråga 4 och mot bakgrund av att upphörandeavtalet ger entreprenören rätt till ersättning med 125 000 000 kr för kostnader och förluster i anledning av entreprenadkontraktets förtida upphörande, bedömer regeringen att upphörandeavtalet ligger inom ramen för riksdagens ursprungliga bemyndigande som avsåg "all upphandlad verksamhet"? Vilka är skälen till regeringens bedömning?

Regeringskansliet lämnar följande gemensamma svar på frågorna 4–6.

Trafikverket har till Regeringskansliet uppgett att det inom ramen för ett bemyndigande avseende "all upphandlad verksamhet" som myndigheten har ingår att omhänderta samtliga kontrakt som har träffats avseende den upphandlade verksamheten, och att även ett avtal om förtida upphörande av ett drift- och underhållskontrakt rör den upphandlade verksamheten och således faller inom ramen för bemyndigandet.

Regeringskansliet konstaterar att Banverket och Trafikverket enligt likalydande bemyndiganden i regleringsbreven för budgetåren 2009 respektive 2011 getts rätt att ikläda sig ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter om vissa angivna belopp efter det då innevarande budgetåret. Bemyndigandena i regleringsbreven grundades på riksdagens beslut avseende budgetpropositionerna för 2009 respektive 2011 (prop. 2008/09:1, utg.omr. 22, bet. 2008/09:TU1, rskr. 2008/09:126 respektive prop. 2010/11:1, utg.omr. 22, bet. 2010/11:TU1, rskr. 2010/11:138). I de aktuella budgetpropositionerna föreslogs att regeringen skulle bemyndigas att ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag med vissa närmare angivna belopp. Vidare angavs bl.a. att bemyndigandet borde avse all upphandlad verksamhet.

Regeringen har inte haft anledning att ta ställning till frågeställningen i fråga 6.

Fråga 7. Vilka överväganden gjordes beträffande upphörandeavtalets överensstämmelse med budgetlagens krav om hög effektivitet och god hushållning i statens verksamhet innan avtalet träffades?

Enligt uppgift från Trafikverket gjorde verket bedömningen, under rådande kontraktstolkningstvist, att den valda lösningen var den ekonomiskt minst kännbara utifrån det gällande kontraktet och under förutsättning att järnvägstrafiken skulle säkras. Således är det Trafikverkets bedömning att verket har hushållat väl med statens medel.

Fråga 8. Mot bakgrund av de krav som ställs i 2 § 10 förordningen (2010:185) med instruktion för Trafikverket, hur ser regeringen på upphörandeavtalet?

Regeringen har inte haft anledning att ta ställning till frågan. I övrigt hänvisas till svaret på fråga 7.

Fråga 9. När påbörjades det projekt på Regeringskansliet om strategisk styrning av drift och underhåll för väg och järnväg (vars syfte är bl.a. att effektivisera och förtydliga regeringens målstyrning av Trafikverkets drift- och underhållsverksamhet) som ansvarigt statsråd hänvisade till i sitt interpellationssvar den 6 december 2011? Vilka skäl fanns till att projektet inleddes? Är projektet avslutat? Om ja, vilka slutsatser/erfarenheter utmynnade det i?

Bakgrunden till projektet var följande. I regeringens beslut av den 29 mars 2010 om fastställelse av den nationella trafikslagsövergripande planen för utveckling av transportsystemet för perioden 2010–2021 (N2009/6374/TE och N2008/8869/TE [delvis]) redogjorde regeringen för sin avsikt att genomföra en grundlig genomlysning av Trafikverkets drift- och underhållsverksamhet. Skälet till detta var bl.a. att Riksrevisionen hade riktat kritik mot dåvarande Vägverkets och Banverkets underlag och bedömningar av underhållsbehov. Vidare beskrev Utredningen om störningarna i järnvägstrafiken vintern 2009/2010 behovet av förbättrad drift och underhåll inom järnvägsområdet i sitt slutbetänkande Förbättrad vinterberedskap inom järnvägen (SOU 2010:69) i oktober 2010. Dessutom lämnade Trafikverket i februari 2011 en rapport till regeringen om situationen i det svenska järnvägsnätet (N2011/1438/TE), som beskrev ett ansträngt nuläge för den svenska järnvägsinfrastrukturen.

Med dessa underlag som grund påbörjade Näringsdepartementet genomlysningen av underhållet av vägar och järnvägar i september 2011. Syftet med utvecklingsarbetet var att skapa förutsättningar för regeringen och Trafikverket att bedriva en effektivare resursstyrning av drift och underhåll för väg och järnväg samt att effektivisera och

förtydliga regeringens målstyrning av Trafikverkets drift- och underhållsverksamhet.

Projektet avslutades i månadsskiftet januari/februari 2012.

Den 9 februari 2012 gav regeringen Trafikverket i uppdrag att införa och utveckla det styrramverk för drift och underhåll av väg och järnväg som arbetats fram inom ramen för projektet. Trafikverket ska senast den 1 juni 2012 lämna en delredovisning av uppdraget. Senast den 31 december 2012 ska Trafikverket slutredovisa uppdraget och redovisa en implementeringsplan för det utvecklingsarbete som kvarstår. Trafikverket ska fr.o.m. verksamhetsåret 2013 rapportera enligt den struktur som ramverket utgör.

Fråga 10. Vilka effekter fick upphörandeavtalets kostnader om 125 miljoner kronor för ersättning till entreprenören på Trafikverkets beslut om fördelning av de medel som regeringen aviserade i 2011 års ekonomiska vårproposition? Har Trafikverket fattat ett nytt fördelningsbeslut?

Upphörandeavtalets kostnader fick inga effekter på fördelningen av de medel som regeringen aviserade i 2011 års ekonomiska vårproposition. I Trafikverkets årsredovisning för 2011 framgår att de 800 miljonerna har använts i enlighet med vad som aviserades av Trafikverket i samband med vårpropositionen.

Fråga 11. Finns det andra exempel inom statlig verksamhet där entreprenadkontrakt avslutats genom tecknandet av upphörandeavtal i likhet med förevarande fall? Vilka är dessa fall och har det då betalats ut ersättning med anledning av entreprenadkontraktets förtida upphörande?

Regeringskansliet saknar överblick över vilka entreprenadkontrakt som ingåtts inom statlig verksamhet och hur dessa kontrakt har avslutats. Regeringskansliet känner dock till ett fall från slutet av 90-talet då Rikspolisstyrelsen köpte ut en tidigare entreprenör av personalrestaurangen för en och en halv miljon kronor i syfte att få tillgång till ett markområde för att en fastighet skulle kunna byggas.

Fråga 12. Vilka kommentarer i övrigt ger innehållet i denna promemoria anledning till?

Innehållet i promemorian ger inte anledning till några kommentarer i övrigt.

Bilaga A3.2.3

REGERINGSKANSLIET

2012-04-10

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -04- 10
Dnr 050-1212-2011/12

Granskningsärende 16 – Näringsdepartementets hantering av tilläggsanslag för järnvägsunderhåll

Härmed överlämnas en promemoria från Näringsdepartementet.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är expeditionschefen Fredrik Ahlén.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Drottninggatan 21

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-04-02

Näringsdepartementet

Statssekreteraren
Carl von der Esch

Konstitutionsutskottets granskningsärende 16 – Näringsdepartementets hantering av tilläggsanslag för järnvägsunderhåll

Härmed lämnas underlag till svar på konstitutionsutskottets kompletterande fråga i rubricerat ärende. Samråd har skett med Finansdepartementet.

Konstitutionsutskottet har begärt en kommentar till hur villkoren i regeringens bemyndiganden i regleringsbreven till Banverket och Trafikverket är utformade jämfört med riksdagens bemyndiganden till regeringen.

Regeringskansliet konstaterar att det av skälen för regeringens förslag till aktuella bemyndiganden i budgetpropositionerna för 2009 respektive 2011 (prop. 2008/09:1, utg.omr. 22, bet. 2008/09:TU1, rskr. 2008/09:126 respektive prop. 2010/11:1, utg.omr. 22, bet. 2010/11:TU1, rskr. 2010/11:138) framgår att regeringen bör ges ett bemyndigande att ingå ekonomiska förpliktelser och att bemyndigandet bör avse all upphandlad verksamhet.

Regeringskansliet konstaterar vidare att regeringen har utformat bemyndigandena i regleringsbreven till Banverket och Trafikverket i enlighet med riksdagens bemyndiganden till regeringen i budgetpropositionerna för 2009 respektive 2011.

Bilaga A3.2.4

TRV 2011/62122

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -02- 15
Dnr 050-1212-2011/12

AVTAL OM UPPHÖRANDE
AV
ENTREPRENADKONTRAKT

Daterat 6/7 -2011

TRAFIKVERKET

och

BALFOUR BEATTY RAIL AB

HEMLIG
enligt 19 kap 3 § offentlighets- och sekretesslag
31 kap 16 § -11-
2011 -07- 07
TRAFIKVERKET

Tjänsteanteckning:
Enligt uppgift från Martin Holen (Chef Ekonomi och styrning, Verksamhetsområdet Stora Projekt vid Trafikverket) gäller inte längre sekretess.

Föredragande vid KU-kansli
2012-02-15

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. ÖVERENSKOMMELSE AVSEENDE PERIODEN FRÅN ENTREPRENADTIDENS BÖRJAN TILL OCH MED DEN 31 MAJ 2011 2
2. UPPHÖRANDE AV ENTREPRENADKONTRAKTET 3
3. ÖVRIGT 4

Diarienummer: F08-11832/IN60

Detta **AVTAL OM UPPHÖRANDE AV ENTREPRENADKONTRAKT** (**"Avtalet"**) har den 6/7-2011 träffats mellan:

(1) **TRAFIKVERKET,** org.nr 202100-6297, med adress 781 89 Borlänge, (**"Beställaren"**); och

(2) **BALFOUR BEATTY RAIL AB,** org.nr 556597-7112, med adress Box 413, 721 08 VÄSTERÅS, (**"Entreprenören"**).

BAKGRUND

A. Beställaren och Entreprenören träffade den 5 november 2009 ett entreprenadkontakt avseende drift och underhåll av järnvägsanläggningar i Västra Götaland (**"Entreprenadkontraktet"**).

B. Entreprenören har genom skrivelser den 17 maj respektive 26 maj 2011 framfört anspråk mot Trafikverket med avseende på Entreprenadkontraktet. Anspråken avser extra ersättning för (i) kostnader för rese- och övertid m.m. för icke-lokal arbetskraft med järnvägskritisk kompetens, (ii) oförutsedda personalkostnader samt (iii) ändrade förutsättningar avseende järnvägsfordon. Därtill har Entreprenören begärt omförhandling av de à-priser som berörs av dessa omständigheter. Beställaren har i sin helhet tillbakavisat dessa krav.

C. Entreprenören har genom skrivelse den 17 juni 2011 även framfört anspråk mot Trafikverket avseende extra ersättning för (i) ändrade förutsättningar för arbetets utförande, (ii) tågmängd, (iii) sämre status på anläggningen samt (iv) förutbestämt underhåll.

D. Entreprenören har genom faktura den 1 juni 2011 framfört anspråk mot Trafikverket med 1 667 000 kr avseende extra ersättning för ökade kostnader gällande vintertjänster.

E. Entreprenören har krav på bonus för perioden 1 januari 2011 – 31 maj 2011 uppgående till 803 037 kr.

F. Beställaren har krav på vite för perioden 1 november 2010 – 31 maj 2011 uppgående till 3 800 000 kr.

G. Efter förhandlingar har parterna kommit överens om att lösa sina meningsskiljaktigheter dels genom att reglera perioden från entreprenadtidens början till och med den 31 maj 2011 enligt vad som anges i punkt 1 nedan, dels genom att överenskomma om upphörande av Entreprenadkontraktet och reglera perioden från och med den 1 juni 2011 till utgången av entreprenadtiden enligt vad som anges i punkt 2 nedan.

H. Belopp som skall betalas enligt detta Avtal anges exklusive mervärdesskatt. Beställaren skall betala den mervärdesskatt som enligt lag skall utgå på belopp som faktureras enligt detta Avtal.

Diarienummer: F08-11832/IN60

1. ÖVERENSKOMMELSE AVSEENDE PERIODEN FRÅN ENTREPRENADTIDENS BÖRJAN TILL OCH MED DEN 31 MAJ 2011

1.1 För de arbeten som utförts under perioden från entreprenadtidens början till och med den 31 maj 2011 är Entreprenören – i enlighet med Entreprenadkontraktet – berättigad till en återstående ersättning om sammanlagt 11 170 037 kr (varav 12 500 000 kr avser ersättning för Entreprenörens krav enligt punkten C, 1 667 000 kr avser ersättning för Entreprenörens krav enligt punkten D, 803 037 kr avser ersättning för Entreprenörens krav enligt punkten E samt, som avgående post, 3 800 000 kr avser ersättning för Beställarens krav enligt punkten F).

1.2 Entreprenören har, utöver vad som följer av punkten 1.1, rätt till ersättning i enlighet med ordinarie betalningsreglering i Entreprenadkontraktet för sådana beställda arbeten som utförts under april-maj 2011 och för vilka Entreprenören vid detta Avtals undertecknande ännu inte kunnat presentera erforderligt betalningsunderlag för att ersättningsbeloppet skall kunna fastställas. Ersättningsbeloppet för sådana arbeten skall bestämmas i enlighet med Entreprenadkontraktet så snart Entreprenören presenterat erforderligt betalningsunderlag. Det totala ersättningsbeloppet för sådana arbeten skall dock under inga omständigheter överstiga 3 000 000 kr.

1.3 Ersättning enligt punkt 1.1 skall erläggas av Beställaren mot faktura sju (7) dagar efter detta avtals undertecknande.

1.4 Genom bestämmelserna i denna punkt 1 har parterna fullständigt och slutligt reglerat alla frågor, inkluderande men inte begränsat till de frågor som anges i punkterna B, C, D, E och F ovan, om rätt till ersättning, extra ersättning, omförhandling av avtalade à-priser, tidsförlängning och bonus avseende samtliga de arbeten som utförts under perioden från entreprenadtidens början till och med den 31 maj 2011. Entreprenören avstår härmed med bindande verkan från att göra gällande några som helst ytterligare krav, av vad slag de än vara må, rörande rätt till ersättning, extra ersättning, omförhandling av avtalade à-priser, tidsförlängning eller bonus avseende den aktuella perioden. Beställaren avstår med bindande verkan från att göra gällande ytterligare krav på förseningsvite avseende perioden från entreprenadtidens början till och med den 31 maj 2011.

Diarienummer: F08-11832/IN60

2. UPPHÖRANDE AV ENTREPRENADKONTRAKTET

2.1 Beställaren och Entreprenören är ense om att Entreprenadkontraktet skall upphöra per den 31 maj 2012.

2.2 Entreprenadkontraktet skall gälla på oförändrade villkor fram till dess att det upphör enligt punkt 2.1. Entreprenören är införstådd med att förutbestämt underhåll enligt BVF 817, utom såvitt avser lampbyten och reläprovning, ska utföras endast efter Beställarens avrop. Parterna är överens om att en komplett underhållsbesiktning skyndsamt ska utföras. Underhållsbesiktningen ska utföras av en opartisk besiktningsman och kostnaden för besiktningen ska delas lika mellan parterna. Till dess att nyss nämnda besiktning utförts ska åtgärder enligt BVH 807.3X utföras endast efter Beställarens avrop. Efter det att nyss nämnda besiktning utförts ingår åtgärder enligt BVH 807.3X i det kontraktsåtagande som prissatts och specificerats i Entreprenadkontraktet.

2.3 Entreprenören skall vara berättigad till ersättning med 125 000 000 kr för kostnader och förluster i anledning av Entreprenadkontraktets förtida upphörande. Ersättningen skall erläggas av Beställaren till Entreprenören enligt följande:

(i) 30 000 000 kr mot faktura sju (7) dagar efter detta avtals undertecknande

(ii) 20 000 000 kr mot faktura den 31 december 2011

(iii) 75 000 000 kr mot faktura den 31 maj 2012.

2.4 Beställarens skyldighet att utge ersättning enligt punkten 2.3 är baserad på och villkorad av att Entreprenören tillfredställande fullgör samtliga sina åtaganden enligt Entreprenadkontraktet fram till utgången av entreprenadtiden, att Entreprenören säkerställer att han har nödvändiga resurser för dessa åtaganden samt att entreprenaden godkänns vid slutbesiktning. Detta innebär bland annat att Entreprenören skall tillhandahålla de resurser som krävs (i) för att säkerställa att samtliga besiktningsanmärkningar åtgärdas i rätt tid, att även övriga tider enligt Entreprenadkontraktet innehålls (t.ex. inställelsetider för felavhjälpning och att antalet besiktningsanmärkningar totalt sett inte ökar under perioden fram till entreprenadtidens utgång samt (ii) för att även i övrigt uppfylla samtliga åtaganden och krav enligt Entreprenadkontraktet.

2.5 Genom bestämmelserna i denna punkt 2 har parterna fullständigt och slutligt reglerat (a) alla frågor om rätt till extra ersättning, omförhandling av à-priser och tidsförlängning som hänför sig till perioden från och med den 1 juni 2011 till och med entreprenadtidens utgång och som Entreprenören framfört anspråk på i skrivelser den 17 maj respektive 26 maj 2011 avseende (i) kostnader för rese- och övertid m.m. för icke-lokal arbetskraft med järnvägskritisk kompetens, (ii) oförutsedda personalkostnader samt (iii) ändrade förutsättningar avseende järnvägsfordon samt (b) alla frågor rörande förtida upphörande av Entreprenadkontraktet. Entreprenören avstår med bindande verkan från att göra gällande några som helst ytterligare krav avseende rätt till extra ersättning, omförhandling av avtalade à-priser eller tidsförlängning baserat på nämnda omständigheter.

Diarienummer: F08-11832/IN60

3. ÖVRIGT

3.1 Detta Avtal skall anses utgöra en integrerad del av Entreprenadkontraktet.

Diarienummer: F08-11832/IN60

Detta Avtal har upprättats i två (2) exemplar, varav parterna tagit var sitt.

Ort: Sundbyberg
Datum: 6/7-2011
TRAFIKVERKET

Malin Holen

Malin Holen
Tf Chef Verksamhetsområde Trafik

Ort: Västerås
Datum: 5/7-2011
BALFOUR BEATTY RAIL AB

Magnus Jonasson
VD

Diarienummer: F08-11832/IN60

Bilaga A3.3.1

SVERIGES RIKSDAG

LENNART AXELSSON
Riksdagsledamot (S)

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -01- 31
Dnr 050-1228-2011/12

Stockholm 2012-01-30

Begäran om granskning av socialdepartementets efterlevnad av att s.k. vertikal integration inte uppkommer i apoteksbranschen.

Enligt lagen om handel med läkemedel 2 kap. 5 § får tillstånd att driva handel med läkemedel till konsument inte beviljas den som bedriver yrkesmässig tillverkning av läkemedel eller som utövar ett bestämmande inflytande över en person som gör så. Detta förhållande kallas för vertikal integration. I utredningen (SOU 2008:4) som föregick lagstiftningen räknas ett antal skäl till varför detta är olämpligt upp. Bland annat pekades på uppenbara risker för att konkurrensen begränsas och att kostnaderna för samhället, d.v.s. skattebetalarna ökar när en och samma tillåts ha ett avgörande inflytande över både tillverkning och försäljning.

När delar av Apoteket AB såldes skedde detta delvis till apotekskedjan Medstop vars 62 apotek ägs till 100 % av riskkapitalbolaget Segulah IV.

Segulah äger också till 100 % Clean Chemical AB som enligt sin hemsida tillverkar sju olika läkemedel.

Här föreligger alltså ett fall där samma ägare både tillverkar och försäljer läkemedel, ett förhållande som kan strida mot lagen om handel med läkemedel. Om så är fallet är givetvis ett avgörande som måste fattas i härför avsedd domstol. Det krav som man kan ställa på regeringen och i förlängningen Apoteket Omstrukturering AB, som ansvarade för försäljningen av de statliga apoteken, är att man i försäljningsprocessen undviker att skapa situationer där rättsläget kan vara oklart. Om det ovan beskrivna förhållandet av domstol skulle befinnas strida mot gällande lagstiftning kan det i förlängningen leda till bland annat skadeståndskrav mot staten.

Enligt uppgifter i Svenska Dagbladet den 15 november 2011 gjorde Apoteket Omstrukturering AB inte någon kontroll bakåt av ägarleden i samband med försäljningen.

Försäljningen av apoteken var en unik process. Så här beskrev ansvarig minister processen i samband med svaret på en skriftlig fråga:

"Apoteket AB var fram till i juli 2008 ett av staten direktägt bolag. Fram till dess lämnade regeringen, genom Socialdepartementet, Apoteket AB de ägardirektiv som skulle gälla i förhållande till bolaget. (...) I juli 2008 inrättades Apoteket Omstrukturering AB (OAB) som ett moderbolag till Apoteket AB. OAB ansvarar därigenom för den direkta styrningen av Apoteket AB. OAB:s huvuduppgift är att leda och övervaka de processer som är nödvändiga för att omstrukturera Apoteket AB i samband med omregleringen av den svenska apoteksmarknaden. Statens styrning gentemot OAB sker genom ägardirektiv och dialog med

SVERIGES RIKSDAG

bolaget. (...) Enligt statens ägardirektiv till OAB ska bolaget bland annat säkerställa att konkurrensneutralitet och bästa möjliga förutsättningar för en avyttring upprätthålls i perioden fram till att övertagande av apotek och övriga verksamheter är genomfört." [1]

Det åvilar självklart ett ansvar på enskilda myndigheter och statliga bolag att fullfölja sina uppdrag inom ramen för gällande lagstiftning. Men detta ansvar fritar inte den ansvariga ministern från ett övergripande ansvar för hur verksamheten skötts. Det fritar heller inte regeringen från ansvaret att bygga upp tillräckliga kontrollfunktioner för att tillse att verksamheten sköts på ett korrekt sätt.

Jag vill därför att konstitutionsutskottet granskar på vilket sätt regeringen agerat för att tillse att riskerna för s.k. vertikal integration undveks i samband med försäljningen av Apoteket AB.

Lennart Axelsson

[1] Svar på skriftlig fråga 2009/10:54

Bilaga A3.3.2

REGERINGSKANSLIET

2012-03-15 SB2012/1955

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -03- 15
Dnr 050-1228-2011/12

Konstitutionsutskottets granskningsärende 18 – Socialdepartementets efterlevnad av att s.k. vertikal integration inte uppkommer i apoteksbranschen

Härmed överlämnas en promemoria från Socialdepartementet.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är expeditionschefen Marianne Jenryd.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Drottninggatan 2
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-03-14

Socialdepartementet

Statsrådsberedningen

Konstitutionsutskottets granskningsärende 18 – Socialdepartementets efterlevnad av att s.k. vertikal integration inte uppkommer i apoteksbranschen

Konstitutionsutskottet (KU) har i skrivelse till Regeringskansliet den 23 februari 2012, begärt svar på vissa frågor som återfinns i en till skrivelsen bifogad promemoria. Som svar på KU:s begäran lämnar Socialdepartementet följande underlag.

1. *Vidtog regeringen några åtgärder vid omregleringen av apoteksmarknaden för att förhindra otillåten vertikal integration? Vilka åtgärder vidtogs i så fall?*

I propositionen 2008/09:145 Omreglering av apoteksmarknaden lämnade regeringen förslag till en ny lag om handel med läkemedel. Lagförslaget, som antogs av riksdagen, innehåller bl.a. bestämmelser som syftar till att motverka s.k. vertikal integration. Beträffande vertikal integration framgår innehållet i gällande rätt samt skälen för regeringens förslag av den promemoria som upprättats i granskningsärendet.

2. *Fanns det några kontrollfunktioner för att regeringen skulle kunna tillse att Apoteket Omstrukturering AB skötte sin verksamhet korrekt?*

Regeringens styrning av Apoteket Omstrukturering AB har skett genom ägardirektiv som beslutats på bolagsstämmorna. Socialdepartementet och bolaget har vidare haft kontinuerliga bolagsdialoger avseende bolagets verksamhet.

3. *Har regeringen uppmärksammat några fall av otillåten vertikal integration på apoteksmarknaden?*

Det är Läkemedelsverket som har tillsyn över efterlevnaden av lagen (2009:366) om handel med läkemedel och av de föreskrifter och villkor som har meddelats i anslutning till lagen. Det är vidare Läkemedelsverket som beslutar om att bevilja eller återkalla ett tillstånd att bedriva detaljhandel med läkemedel till konsument. Detta är således inte en fråga

för regeringen. Såvitt känt är har Läkemedelsverket hittills inte på grund av otillåten vertikal integration återkallat något tillstånd att bedriva detaljhandel med läkemedel till konsument.

4. Vilka kommentarer föranleder det som anges i anmälan om Segulah, Medstop AB och CCS Healthcare AB (tidigare Clean Chemical AB)?

Som angetts ovan är det Läkemedelsverket som dels är tillsynsmyndighet, dels har att pröva ansökningar om detaljhandelstillstånd respektive återkallande av sådant tillstånd. Det som anges i anmälan om Segulah, Medstop AB och CCS Healthcare AB (tidigare Clean Chemical AB) föranleder därför inte några kommentarer.

Bilaga A3.3.3

REGERINGSKANSLIET

2012-04-12 SB2012/1955

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -04- 12
Dnr 050-1228-2011/12

Konstitutionsutskottets granskningsärende 18 – Socialdepartementets efterlevnad av att s.k. vertikal integration inte uppkommer i apoteksbranschen

Härmed överlämnas en promemoria från Socialdepartementet.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är expeditionschefen Marianne Jenryd.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Drottninggatan 2
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-04-10

Socialdepartementet

Statsrådsberedningen

Konstitutionsutskottets granskningsärende 18 – Socialdepartementets efterlevnad av att s.k. vertikal integration inte uppkommer i apoteksbranschen

Konstitutionsutskottet har tidigare begärt och fått svar på vissa frågor. Utskottet har nu följande ytterligare frågor som de önskar besvarade. Socialdepartementet lämnar följande underlag.

1. *Finns det någon dokumentation av de kontinuerliga bolagsdialogerna med Apoteket Omstrukturering AB (som berör frågeställningen i granskningsärendet, dvs. av betydelse för att förhindra otillåten vertikal integration)? Om det finns dokumentation begär utskottet en kopia av den dokumentation som kan ha betydelse för frågan om otillåten vertikal integration.*

Det finns inte någon sådan dokumentation som efterfrågas. Frågan om vertikal integration är lagreglerad, och något särskilt omnämnande av gällande rätt i styrningen av Apoteket Omstrukturering AB bedömdes inte nödvändigt. Under försäljningsprocessen förde Socialdepartementet dialog med Apoteket Omstrukturering AB respektive Läkemedelsverket vad gällde processen för försäljning och tillståndsgivning. Läkemedelsverket ger enligt lagen (2009:366) om handel med läkemedel tillstånd till apotek och partihandel. Läkemedelsverket har också i uppgift att ha tillsyn över efterlevnaden av denna lag och av de föreskrifter och villkor som har meddelats i anslutning till lagen.

2. *Utskottet begär en kopia av de ägardirektiv för Apoteket Omstrukturering AB som har beslutats.*

De ägardirektiv som har beslutats bifogas denna skrivelse, se bilaga 1 och 2.

2

3. *Vid vilken tidpunkt genomförde Apoteket Omstrukturering AB de första försäljningarna av apotek? Hur säkerställdes att samtliga köpare blev föremål för Läkemedelsverkets tillståndsprövning?*

I de avtal som reglerade försäljningarna fanns villkor som innebar att köparna skulle ansöka om och erhålla nödvändiga tillstånd från Läkemedelsverket för att kunna överta apoteken. Om en köpare inte fick dessa tillstånd skulle köpet således inte fullföljas.

Villkorade avtal om att genomföra försäljningarna ingicks den 4 november 2009 med Medstop samt den 7 november 2009 med Apotek Hjärtat, Kronans Droghandel och Vårdapoteket i Norden.

Efter att köparna erhållit Läkemedelsverkets tillstånd slutfördes försäljningarna genom att bland annat aktierna överläts mot betalning. Överlåtelserna genomfördes:

- 15 januari 2010 (Medstop)
- 5 februari 2010 (Apotek Hjärtat)
- 19 februari 2010 (Kronans Droghandel)
- 26 februari 2010 (Vårdapoteket i Norden)

Som framgår ovan säkerställdes Läkemedelsverkets tillståndsprövning genom de villkorade avtalen. Därutöver säkerställs kraven på tillstånd genom bestämmelserna i lagen om handel med läkemedel.

REGERINGEN

Socialdepartementet

Utdrag
Protokoll **I:12**
vid regeringssammanträde
2008-06-18 S2008/5459/HS
(delvis)

Statens ägardirektiv för Apoteket Omstrukturering AB

Regeringens beslut

Regeringen medger att staten ger Apoteket Omstrukturering AB ett ägardirektiv med följande lydelse.

Statens ägardirektiv för Apoteket Omstrukturering AB
att gälla från och med den 23 juni 2008.

1 Bakgrund/statens ändamål

I syfte att leda och övervaka de processer som är nödvändiga för att omstrukturera Apoteket AB inför den av regeringen aviserade omregleringen av den svenska apoteksmarknaden har Apoteket Omstrukturering AB (Bolaget) inrättats. Det övergripande ändamålet med Bolagets verksamhet ska vara att skapa förutsättningar för en väl fungerande konkurrens på en omreglerad apoteksmarknad främst genom att:

- leda processen för försäljning av apotek som ägs av Apoteket AB, och
- säkerställa Apoteket AB:s överföring av infrastruktur och servicefunktioner till Apotekens Service AB.

Bolaget ska i detta syfte vara moderbolag till Apoteket AB under den tid apoteksmarknaden omregleras. Avsikten är att avveckla Bolaget när Bolagets uppdrag är genomfört.

Målen för omregleringen av apoteksmarknaden är att åstadkomma bättre tillgänglighet till läkemedel för konsumenterna, prispress, en fortsatt säker och effektiv läkemedelsförsörjning samt en god läkemedelsanvändning. Målen ska nås genom att apoteksmarknaden öppnas för konkurrens. Ett viktigt medel är att omstrukturera Apoteket AB. Omstruktureringsprocessen ska genomföras på ett transparent, effektivt och konkurrensneutralt sätt så att omregleringen kan genomföras i enlighet med statens mål.

Postadress 103 33 Stockholm
Besöksadress Fredsgatan 8
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-723 11 91
E-post: registrator@social.ministry.se

2 Förhållandet mellan Bolaget och Apoteket AB

Regeringen har åt Apoteket AB uppdragit att i Sverige med ensamrätt bedriva detaljhandel med läkemedel enligt 4 § lagen (1996:1152) om handel med läkemedel m.m. Apoteket AB ska svara för en god läkemedelsförsörjning och verka för en rationell läkemedelsanvändning i hela landet.

Apoteket AB:s verksamhet och förutsättningarna för denna regleras huvudsakligen i

- 4 § lagen (1996:1152) om handel med läkemedel m.m.,
- bolagsordningen för Apoteket AB,
- ägardirektiv antaget den 5 juni 2008,
- verksamhetsavtalet den 13 mars 2008 mellan staten och Apoteket AB (SFS 2008:129).

Apoteket AB:s verksamhet och förutsättningarna för denna ska fram till den tidpunkt då lagstiftningen för den omreglerade apoteksmarknaden har trätt i kraft utgå från den reglering och de styrdokument som räknas upp ovan.

De åtaganden som följer av den uppräknade regleringen, eller av senare vidtagna ändringar av denna, ska Apoteket AB i sin helhet fortsätta fullgöra under hela den tid apoteksmarknaden omregleras. Bolaget ska inte ansvara för eller styra dessa Apoteket AB:s åtaganden om det inte är nödvändigt för att genomföra omregleringen i enlighet med statens mål.

Apoteket AB ska vara dotterbolag till Bolaget fram till den tidpunkt då lagstiftningen för den omreglerade apoteksmarknaden har trätt i kraft och då förutsättningar för konkurrens på apoteksmarknaden har uppnåtts.

3 Bolagets uppgifter

Bolaget ska

- ansvara för planering, förberedelse och genomförande av processen rörande avyttring av apotek. Försäljningen ska avslutas först sedan riksdagen har beslutat om den nya lagstiftning som skall gälla på den omreglerade apoteksmarknaden. Syftet med en avyttring av apotek är att skapa konkurrensneutrala marknadsförutsättningar för detaljister på apoteksmarknaden genom att minska Apoteket AB:s marknadsandel vid inträdet på den omreglerade apoteksmarknaden. Med beaktande av regeringens bedömning av den andel apotek som bör avyttras och av frågan om

Apotekets ställning efter en avyttring (prop. 2007/2008:87) ska Bolaget till regeringen lämna förslag till hur stor andel av apoteksbeståndet hos Apoteket AB som bör avyttras. Bolaget ska sträva efter konkurrensneutralitet för samtliga aktörer på apoteksmarknaden vid framläggandet av förslaget;

- sammanställa Apoteket AB:s nuvarande apoteksbestånd till lämpliga portföljer inför försäljningen. Det övergripande syftet ska vara att försäljningen genomförs på bästa affärsmässiga sätt och med beaktande av statens långsiktiga ambitioner med Apoteket AB. Inom ramen för försäljningen ska Bolaget beakta förutsättningarna för små företag eller sammanslutningar av små företag att förvärva apotek. Samtliga överlåtelser ska ske till marknadsmässiga villkor. Portföljsammansättningen ska genomföras så att processen blir förtroendeingivande för allmänheten och potentiella köpare. För att en avyttring på ett neutralt sätt ska kunna uppfylla de angivna kriterierna behöver en genomlysning och värdering av samtliga apotek genomföras. Gruppering av apoteken ska göras utifrån till exempel geografiskt läge, omsättning, lönsamhet och rationell drift och på ett sådant sätt att målet att åstadkomma väl fungerande marknader uppnås. Hänsyn ska även tas till miljökonsekvenser;

- säkerställa Apoteket AB:s överföring av samhällsnyttig infrastruktur, servicefunktioner och informationsdatabaser till Apotekens Service AB samt att denna överföring sker i enlighet med statens mål med omregleringen (se punkt 1). Samtliga apotek verksamma på den omreglerade apoteksmarknaden ska mot en avgift få del av denna infrastruktur och databaser på likvärdiga och icke-diskriminerande villkor;

- till regeringen lämna förslag till riktlinjer för Apoteket AB:s och övriga apoteksmarknadens hantering av beteckningen ”apotek” och belysa behovet av och den eventuella utformningen av ett nationellt igenkänningstecken för apotek;

- ansvara för kommunikation gentemot allmänheten och nya aktörer rörande Bolagets uppdrag att svara för omstruktureringen av Apoteket AB;

- ansvara för att det ägardirektiv som antogs vid årsstämman i Apoteket AB den 5 juni 2008 inledningsvis kvarstår och fortsättningsvis ansvara för att statens ägardirektiv till Bolaget i tillämpliga delar implementeras i dotterbolaget Apoteket AB;

4

4 Räntabilitetsmål

Räntabiliteten i koncernen, beräknad som årets resultat i procent av genomsnittligt eget kapital, ska långsiktigt motsvara den tioåriga obligationsräntan (genomsnittligt beräknad för räkenskapsåret) med ett tillägg av tre procentenheter.

5 Soliditetsmål

Soliditeten i koncernen, beräknad som eget kapital i procent av balansomslutningen, bör uppgå till cirka 25 procent.

6 Utdelning

Utdelning bör, under förutsättning att aktiebolagslagens utdelningsregler medger detta, uppgå till ett belopp motsvarande minst en tredjedel av årets resultat i koncernen med beaktande av soliditetsmålet.

7 Effektivitets- och produktivitetsmål

Utifrån Bolagets uppdrag enligt punkt 1 och 3 ska Bolaget bedrivas ekonomiskt effektivt.

REGERINGSKANSLIET

Bilaga till Instruktion inför
årsstämma i Apoteket
Omstrukturering AB 2009

Socialdepartementet

Nytt ägardirektiv för Apoteket Omstrukturering AB

Statens ägardirektiv för Apoteket Omstrukturering AB
att gälla från och med den 30 april 2009.

1. Bakgrund/statens ändamål

I syfte att leda och övervaka de processer som är nödvändiga för att omstrukturera Apoteket AB (publ) ("Apoteket AB") inför den av regeringen aviserade omregleringen av den svenska apoteksmarknaden har Apoteket Omstrukturering AB (Bolaget) inrättats. Det övergripande ändamålet med Bolagets verksamhet ska vara att skapa förutsättningar för en väl fungerande konkurrens på en omreglerad apoteksmarknad främst genom att:

- leda och genomföra processen för försäljning av verksamheter som ägs av Apoteket AB,
- säkerställa att Apoteket AB överför infrastruktur och servicefunktioner till Apotekens Service AB, och
- säkerställa att konkurrensneutralitet och bästa möjliga förutsättningar för en avyttring upprätthålls i perioden fram till att övertagande av apotek och övriga verksamheter är genomfört.

Därtill ska aspekter som små företags möjligheter att förvärva och driva apotek, läkemedelssäkerhet, miljöpåverkan, möjlighet att långsiktigt kunna kontrollera samhällets utgifter för läkemedel och Apoteket AB:s utvecklingsmöjligheter beaktas i genomförandet av Bolagets uppdrag.

Bolaget ska i detta syfte vara moderbolag till Apoteket AB under den tid apoteksmarknaden omregleras. Avsikten är att avveckla Bolaget när Bolagets uppdrag är genomfört och förutsättningar för konkurrens på apoteksmarknaden har uppnåtts. Fram till den tidpunkten ska Apoteket AB vara dotterbolag till Bolaget.

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Fredsgatan 8
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 91
E-post: registrator@social.ministry.se

2

Målen för omregleringen av apoteksmarknaden är att åstadkomma bättre tillgänglighet till läkemedel för konsumenterna, prispress, en fortsatt säker och effektiv läkemedelsförsörjning samt en god läkemedelsanvändning. Målen ska nås genom att apoteksmarknaden öppnas för konkurrens. Ett viktigt medel är att omstrukturera Apoteket AB. Omstruktureringsprocessen ska genomföras på ett transparent, effektivt och konkurrensneutralt sätt så att omregleringen kan genomföras i enlighet med statens mål.

2. Förhållandet mellan Bolaget och Apoteket AB

Regeringen har åt Apoteket AB uppdragit att i Sverige med ensamrätt bedriva detaljhandel med läkemedel enligt 4 § lagen (1996:1152) om handel med läkemedel m.m. Apoteket AB ska svara för en god läkemedelsförsörjning och verka för en rationell läkemedelsanvändning i hela landet.

Apoteket AB:s verksamhet och förutsättningarna för denna regleras fram till den 1 juli 2009 huvudsakligen i

- 4 § lagen (1996:1152) om handel med läkemedel m.m.,
- bolagsordningen för Apoteket AB,
- ägardirektiv för Apoteket AB ,
- verksamhetsavtalet den 13 mars 2008 mellan staten och Apoteket AB (SFS 2008:129).

Apoteket AB:s verksamhet och förutsättningarna för denna ska fram till den 1 juli 2009, den tidpunkt då lagstiftningen för den omreglerade apoteksmarknaden träder i kraft, utgå från den reglering och de styrdokument som räknas upp ovan. Från den 1 juli 2009 kommer Apoteket AB inte längre att ha ensamrätt att bedriva detaljhandel med läkemedel till konsument. Från denna tidpunkt kommer en ny lag om handel med läkemedel att börja gälla och staten avser att ingå ett nytt verksamhetsavtal med Apoteket AB.

De åtaganden som följer av den uppräknade regleringen, eller av senare vidtagna ändringar av denna, ska Apoteket AB i sin helhet fortsätta att fullgöra under hela den tid apoteksmarknaden omregleras. Bolaget ska inte ansvara för eller styra dessa Apoteket AB:s åtaganden om det inte är nödvändigt för att genomföra omregleringen i enlighet med statens mål. Apoteket AB ansvarar under hela denna process för att de åtaganden för läkemedelsförsörjning m.m. som Apoteket AB har enligt vid varje tidpunkt gällande verksamhetsavtal fullgörs.

3. Bolagets uppgifter

Bolaget ska

- ansvara för planering, förberedelse och genomförande av processen rörande avyttring av apotek. Försäljningen ska avslutas först sedan riksdagen har beslutat om den nya lagstiftning som skall gälla på den omreglerade apoteksmarknaden. Syftet med en avyttring av apotek är att skapa konkurrensneutrala marknadsförutsättningar för detaljister på apoteksmarknaden genom att minska Apoteket AB:s marknadsandel vid inträdet på den omreglerade apoteksmarknaden. Med beaktande av regeringens bedömning av den andel apotek som bör avyttras och av frågan om Apoteket AB:s ställning efter en avyttring (prop. 2007/2008:87 och prop. 2008/09:145) ska Bolaget utifrån det förslag som Bolaget lämnat och som regeringen redovisat i prop. 2008/09:145 Omreglering av apoteksmarknaden sid 88, genomföra försäljningen av den del av apoteksbeståndet hos Apoteket AB som ska avyttras. Bolaget ska därvid fastställa vilka apotek som ska omfattas av försäljningen och vid genomförandet av försäljningsprocessen sträva efter konkurrensneutralitet för samtliga aktörer på apoteksmarknaden;

- sammanställa Apoteket AB:s nuvarande apoteksbestånd till lämpliga portföljer inför försäljningen. Det övergripande syftet ska vara att försäljningen genomförs på bästa affärsmässiga sätt och med beaktande av statens långsiktiga ambitioner med Apoteket AB. Frågan om små aktörers möjligheter att verka på apoteksmarknaden är prioriterad. Samtliga överlåtelser ska ske till marknadsmässiga villkor. Portföljsammansättningen ska genomföras så att processen blir förtroendeingivande för allmänheten och potentiella köpare. För att en avyttring på ett neutralt sätt ska kunna uppfylla de angivna kriterierna behöver en genomlysning och värdering av samtliga apotek genomföras. Bolaget ska avgöra vilka apotek som ska ingå i respektive portfölj. Gruppering av apoteken ska göras utifrån till exempel geografiskt läge, omsättning, lönsamhet och rationell drift och så att målet att åstadkomma väl fungerande konkurrens uppnås. Hänsyn ska även tas till miljökonsekvenser;

- säkerställa att Apoteket AB vid externa avyttringar av apotek som likvid endast får ta emot kontanter;

- för att möjliggöra småföretagande på apoteksmarknaden överföra högst 200 apotek av den del som kvarstår i Apoteket AB efter försäljningen av ovan angivna portföljer till ett av Apoteket AB nyinrättat bolag. Det nyinrättade bolaget bör inte ha någon

ägarmässig koppling till Apoteket AB utan snarast möjligt bli helt fristående genom överlåtelse eller utdelning till staten. Bolaget avgör vilka apotek som ska föras över till det nyinrättade bolaget. Dessa apotek ska kunna ha enskilda entreprenörer som delägare och ska kunna få del av en särskild stödstruktur, t.ex. samverkan kring inköp eller distribution och i övrigt ges stöd i organisatoriskt och administrativt hänseende;

- säkerställa att Apoteket AB överför samhällsnyttig infrastruktur, servicefunktioner och informationsdatabaser till Apotekens Service AB samt att denna överföring sker i enlighet med statens mål med omregleringen (se punkt 1). Samtliga apotek verksamma på den omreglerade apoteksmarknaden ska mot en avgift få del av denna infrastruktur och databaser på likvärdiga och icke-diskriminerande villkor. Avgifterna för att få ta del av infrastruktur och databaser bestäms av Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket;

- säkerställa att Apoteket AB:s ägande i Apotekens Service AB genom överlåtelse eller utdelning överförs till staten;

- i samverkan med Apotekens Service AB leda och övervaka processen att under en övergångsperiod erbjuda nya aktörer på apoteksmarknaden tillgång till kassa- och butikssystem mot en avgift. Detta kan ske genom tillgång till det kassa- och butikssystem som Apoteket AB idag använder eller genom tillgång till annat sådant system. Bolaget ska fastställa priset för tjänsten och se till att övergångsperioden kan avvecklas på ett för samtliga aktörer tekniskt och ekonomiskt godtagbart sätt;

- säkerställa att de byggnader, lokaler eller föremål med kulturhistoriska eller konstnärliga värden som ingår i Apoteket AB:s tillgångar även fortsättningsvis kvarstår i statlig ägo;

- övervaka hanteringen av det generiska namnet apotek. Bolaget ska vidare säkerställa att Apoteket AB inte agerar så att andra aktörer förhindras från att använda och registrera firma och varumärken där orden apotek eller apoteket ingår;

- säkerställa att Apoteket AB under perioden fram till dess att Läkemedelsverket har meddelat de första tillstånden för andra aktörer att bedriva apoteksverksamhet tillämpar det apotekets inköpspris som Tandvårds- och läkemedelsförmånsnämnden fastställer enligt 7 § lagen (2002:160) om läkemedelsförmåner m.m. i dess lydelse från den 1 juli 2009;

- ansvara för kommunikation gentemot allmänheten och nya aktörer rörande den förändrade apoteksmarknaden;

- ansvara för att det ägardirektiv som antogs vid årsstämman i Apoteket AB den 5 juni 2008 inledningsvis kvarstår och fortsättningsvis ansvara för att statens ägardirektiv till Bolaget i tillämpliga delar implementeras i dotterbolaget Apoteket AB;

- därutöver i sin egenskap av moderbolag vidta sådana åtgärder som är nödvändiga för att genomföra omregleringen i enlighet med statens mål;

- finansiera sin verksamhet genom lån från Apoteket AB. Kostnaderna för verksamheten, inklusive kostnader för de nya bolag som omstruktureringen förutsätter, bl.a. det ovan nämnda nyinrättade entreprenörsbolaget, får avräknas mot intäkterna i Apoteket AB:s löpande verksamhet och försäljningsintäkterna från avyttring av apotek;

- i samband med att delar av Apoteket AB avyttras till andra aktörer representera staten när det gäller tecknande av avtal med dessa aktörer om apotekstäckning. Sådana avtal bör gälla tre år i taget.

4. Ekonomiska mål

Bolaget ska verka för att regeringens intentioner om en konkurrensneutral hantering av Apoteket AB uppfylls i samband med omregleringen. Bolaget ska därför säkerställa att Apoteket AB och övriga koncernbolag har lämpliga mål för kapitalstruktur och andra ekonomiska mål i samband med omregleringen. I det arbetet ska Bolaget samråda med Socialdepartementet och Näringsdepartementets enhet för statligt ägande.

5. Utdelning

Utdelning bör, under förutsättning att aktiebolagslagens utdelningsregler medger detta, uppgå till ett belopp motsvarande minst en tredjedel av årets resultat i koncernen med beaktande av soliditetsmålet. Avseende räkenskapsåret 2008 bör hela det belopp om 237 miljoner kr som ska utbetalas från Apoteket AB till Bolaget enligt beslut taget på årsstämma den 17 april 2009 delas ut till staten under förutsättning att aktiebolagslagens utdelningsregler medger detta.

6. Effektivitets- och produktivitetsmål

Utifrån Bolagets uppdrag enligt punkt 1 och 3 ska Bolaget bedrivas ekonomiskt effektivt.

Bilaga A3.4.1

Konstitutionsutskottet
Ink 2010 -11- 08
Dnr 050-815-2010/11

Till Konstitutionsutskottet
Sveriges Riksdagen

Begäran hos Konstitutionsutskottet om granskning av regeringens hantering av amerikanska ambassadens övervakning av svenska medborgare i Sverige.

Under helgen har det framkommit allvarliga uppgifter som tyder på att den amerikanska ambassaden i Sverige under lång tid bedrivit övervakning och registrering av svenska medborgare i Sverige. Detta har också bekräftats av justitieministern. Liknande verksamhet har också skett i andra nordiska länder.

Flera frågor uppkommer i samband med övervakningen som skett. Den första frågan är huruvida svenska myndigheter varit behjälpliga vid övervakningen och registreringen. Tidningsuppgifter gör gällande att så varit fallet i exempelvis Norge varför det bör utredas huruvida det samma skett i Sverige.

Om samarbete förekommit mellan svenska och utländska myndigheter för att bedriva övervakning och registrering av svenska myndigheter på svensk mark utan att det varit sanktionerat från regeringen torde detta vara att betrakta som mycket allvarligt. Detta är ett så grovt brott mot de grundläggande fri- och rättigheterna enligt regeringsformen 2 kap och eventuellt mot regler i brottsbalkens 19 kap att det bör utredas.

Om svenska myndigheter varit behjälpliga till att främmande makt bedrivit övervakning i Sverige är det som beskrivits ovan mycket allvarligt. Om regeringsföreträdare dessutom givit samtycke till en sådan verksamhet har man överträtt sina befogenheter på ett mycket grovt sätt. Det bör således utredas huruvida regeringsföreträdare givit samtycke till samarbete mellan svenska myndigheter och utländsk underrättelsetjänst att bedriva verksamhet i Sverige.

Om samarbete inte förekommit mellan svenska och utländska myndigheter bör det likaså utredas huruvida regeringen givit sitt samtycke till den övervakning som ska ha bedrivits av företrädare för den amerikanska ambassaden. Enligt mediauppgifter kan ett sådant samtycke ha lämnats så tidigt som år 2000 eller som senast i samband med frigivningen av Mehdi Gezhali från Guantanamo 2004. Om regeringen godkänt övervakning och registrering av svenska medborgare utan att höra vare sig riksdagen eller utrikesnämnden torde detta strida mot regeringsformens 10 kap 2 §.

Stockholm den 8 november 2010

Lars Ohly

Lars Ohly
Partiordförande Vänsterpartiet

Bilaga A3.4.2

SVERIGES RIKSDAG

MARIA FERM
Riksdagsledamot

Konstitutionsutskottet
Ink 2010 -11- 08
Dnr 050-816-2010/11

Stockholm 2010-11-08

Regeringens agerande i fråga om USA:s övervakningsverksamhet i Sverige

De nu framkomna uppgifterna om de amerikanska ambassadernas övervakningsverkamhet i Norge och Sverige väcker en del frågor, vissa av juridisk natur, vissa som faller inom det politiska området.

USA har sedan år 2000 bedrivit en övervakningsverksamhet i bland annat Sverige. I vilken omfattning och huruvida detta innefattar åsiktsregistrering är oklart.

När det gäller regeringens eventuella kunskaper och agerande finns det motstridiga uppgifter, dels de från amerikanskt håll som talar om ett nära samarbete med svenska myndigheter, dels de från SÄPO och den svenska regeringen som säger att de inte hade någon kännedom om verksamheten.

Med de kunskaper vi har idag ser det ut som om någon part i denna triangel, USA, SÄPO och regeringen, inte fullt ut har kunskap om/har sagt det de känner till i den här frågan. Ifall USA anser att det har getts klartecken till verksamheten måste man fråga sig vem som i så fall gett detta klartecken och i vilket sammanhang.

Mot bakgrund av det beklagliga och märkliga kunskapsvacuum som tycks finnas runt detta bör Konstitutionsutskottet granska denna och tidigare regeringars eventuella agerande eller brist på agerande i den här frågan.

Maria Ferm
Riksdagsledamot (MP)

Bilaga A3.4.3

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -04- 04
Dnr 050 - 815 - 2010/11

Lindstrand Tomas till: Kristina Örtenhed 050 - 876 - 2010/11 2011-04-04 07:36

Från:	Lindstrand Tomas <Tomas.Lindstrand@aklagare.se>
Till:	Kristina Örtenhed/KU/Riksdagen@Riksdagen
Historik:	Meddelandet har vidarebefordrats.

Beslut (offentligt) för kännedom.

Mvh

Tomas Lindstrand BESLUTamb.doc BESLUTambEng.doc

ÅKLAGARMYNDIGHETEN
Åklagarkammaren för
säkerhetsmål

Chefsåklagare Tomas Lindstrand

BESLUT
Datum
2011-04-04
Ert datum

Sida 1 (10)
Dnr
Säk DÅ 6-2-10
Er beteckning

BESLUT (0105 K104-10)

Förundersökningen läggs ner eftersom olovlig underrättelseverksamhet inte kan styrkas, det inte går att utreda brott mot personuppgiftslagen och det saknas anledning anta att brott mot tystnadsplikt begåtts.

SKÄL FÖR BESLUTET

Inledning

I början av november 2010 beskrevs i norska medier att amerikanska myndigheter sedan år 2000 bedrivit övervakning av misstänkta personer i ett flertal länder som ett led i USA:s säkerhetsrutiner för att skydda sina ambassader och dess personal. Uppgifter gjorde gällande att den amerikanska ambassaden disponerade en särskild lokal i Oslo centrum från vilken 15-20 tidigare polisanställda, som bildade en "Surveillance Detection Unit" (SDU), övervakade och fotograferade ett stort antal människor, bland annat i samband med demonstrationer, samt att uppgifterna registrerades i en databas benämnd "Security Incident Management and Analysis System" (SIMAS). Av amerikanska utrikesdepartementets hemsida framgick vidare att registret kunde innehålla biometrisk information som hårfärg, ras, kroppslängd och hudfärg.

Efter kontakter mellan Säkerhetspolisen och den amerikanska ambassaden i Stockholm den 5 november bekräftades det genom ett pressmeddelande från Säkerhetspolisen att ambassaden vidtagit övervakningsåtgärder av liknande slag som de i Norge.

Med anledning av det som framkommit beslutade jag den 8 november att inleda förundersökning med anledning av misstanke om olovlig underrättelseverksamhet. Under förundersökningen har också, som är rutin vid en brottsutredning, övervägts om det finns misstankar även om annan brottslighet eller brottsrubricering än den som gett anledning att inleda förundersökning. Därför har även prövats om brott mot personuppgiftslagen och brott mot tystnadsplikt kan ha förekommit.

Rättslig bakgrund

Olovlig underrättelseverksamhet

Bestämmelsen angående *olovlig underrättelseverksamhet* i 19 kap 10 § brottsbalken handlar om två olika typer av icke laglig underrättelseinhämtning.

Den gärning som förundersökningen i första hand gäller beskrivs i paragrafens andra stycke som lyder:

För olovlig underrättelseverksamhet skall ock dömas, om någon, med uppsåt att gå främmande makt tillhanda, här i riket hemligen eller med användande av svikliga medel antingen bedriver verksamhet för anskaffande av uppgifter om annans personliga förhållande eller till dylik verksamhet lämnar medverkan som ej är allenast tillfällig.

Kravet på att det ska vara fråga om en *verksamhet* innebär att det ska finnas någon grad av planmässig organisation samt en serie av åtgärder som är av sådant slag och står i ett sådant tidssammanhang att de bör uppfattas som led i en enda verksamhet. Enstaka åtgärder är inte straffbara. Samtidigt är det tillräckligt för straffbarhet att verksamheten *avser* anskaffande av uppgifter av angivet slag. Detta innebär att redan den omständigheten att en organisation finns för ändamålet, trots att några uppgifter ännu inte hunnit samlas in, är tillräckligt för att kravet på verksamhet ska vara uppfyllt.

Straffbarheten begränsas till sådan verksamhet som bedrivs *hemligen eller med svikliga medel*. Hemligen kan innebära att verksamheten bedrivits med särskild försiktighet, som att kommunikation sker nattetid på särskilda mötesplatser eller genom användande av telefonautomater eller kontantkortstelefoner. En straffbar underrättelseverksamhet kan dock föreligga även om uppgifter förmedlats på vanligt sätt om det är uppenbart att de agerande utgått från att meddelandena ska vara förtroliga och det i övrigt framgått att de agerande förstått att beteendet är otillbörligt. Ett *förtigande* av att man bedriver en verksamhet av den art som beskrivs i bestämmelsen kan under vissa förhållanden vara att anse som *svikligt*.

Verksamheten ska handla om att anskaffa uppgifter om *annans personliga förhållande*. Varken lagtexten eller förarbetena till lagen ger någon närmare förklaring på vad som menas med uttrycket, men det får anses omfatta en stor del av den information som kan knytas till en enskild person. Syftet med den aktuella bestämmelsen var att straffbelägga viss "politisk underrättelseverksamhet" som riktar sig mot flyktingar men även mot svenska medborgare i syfte att registrera dessa efter exempelvis politisk åskådning eller rastillhörighet.

Personuppgiftslagen

Personuppgiftslagen (1998:204), "PUL", ska skydda människor mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter. Det är straffbart att "uppsåtligen eller av grov oaktsamhet", bland annat att låta bli att göra anmälan till tillsynsmyndigheten om behandling av personuppgifter som

ska göras som är helt eller delvis automatiserad. Straffet är böter eller fängelse upp till två år beroende på brottets svårhet (49 §).

Brott mot tystnadsplikt

Brott mot tystnadsplikt föreligger om någon avslöjar uppgift som han är pliktig att hemlighålla enligt lag eller annan författning eller enligt förordnande eller förbehåll som har meddelats med stöd av lag eller annan författning. Straffet är böter eller fängelse i högst ett år. I ringa fall ska inte dömas till ansvar (20 kap 3 § brottsbalken).

Wienkonventionen och folkrätten

Enligt artikel 31 i *Wienkonventionen om diplomatiska förbindelser* har diplomatisk företrädare immunitet i mottagarlandet vad gäller utövandet av dess domsrätt i straffrättsligt hänseende. Detta innebär att domstol inte är behörig att pröva frågan om straffrättsligt ansvar. Med diplomatisk företrädare menas ambassadören och medlem i ambassadens (beskickningens) diplomatiska personal.

Genom Wienkonventionen tillerkänns också både diplomatiska företrädare och vissa lokaler *okränkbarhet* som innebär att de inte kan bli föremål för straffprocessuella åtgärder. Beskickningslokal och diplomatisk företrädares privatbostad ska vara okränkbara (artiklarna 22 och 30) liksom beskickningens arkiv och handlingar, var de än finns (artikel 24). Diplomatisk företrädare är okränkbar till sin person och får inte frihetsberövas (artikel 29). Samtidigt åligger det alla som har privilegier och immunitet att iaktta den mottagande statens lagar om det inte inkräktar på deras privilegier och immunitet (artikel 41).

Av *folkrätten* anses följa att ambassader har rätt att vidta egna säkerhetsåtgärder för att skydda ambassaden, ambassadområdet och andra byggnader eller lokaler som är okränkbara, till exempel residenset. Åtgärderna består huvudsakligen i att hindra obehöriga från att komma in på området eller i byggnaden, verkställa kontroller av personer inom området samt avvisa personer som inte har tillstånd att vara där. Säkerhetsarbetet kan också utföras utanför själva ambassadområdet om det sker i sådan närhet att det kan anses som en del av beskyddet av ambassaden. Ambassadens säkerhetspersonal har däremot inte polisiära befogenheter. Mottagarlandet har en skyldighet att vidta alla lämpliga åtgärder för att skydda beskickningslokal mot varje form av intrång eller skadegörelse (artikel 22, punkt 2).

Ambassaden har bland annat till uppgift att med alla lagliga medel hålla sig underrättad om förhållandena och utvecklingen i den mottagande staten samt

att ge rapporter om detta till den sändande statens regering (artikel 3 d/). Av denna rapporteringsrätt anses också följa en rätt att registrera informationen och att överföra den till en databas i sändarstaten. Ambassaden anses också ha rätt att samla in och registrera information med anknytning till beskickningens säkerhet. Detta gäller inte enbart uppgifter som kan knytas till säkerheten inom ambassadbyggnaden utan även observationer som gjorts i ambassadens omedelbara närhet. Det kan handla om misstänkta personer eller fordon. Diplomatisk företrädare är inte skyldig att vittna (artikel 31, punkt 2). Detta gäller både under förundersökning och i domstol. Enligt 3 § Lagen om befrielse för utländsk konsul från skyldighet att avlägga vittnesmål mm (1970:86) får den som är anställd vid lönat konsulat i Sverige vägra att yttra sig angående omständighet som har samband med hans tjänsteutövning. Befrielsen från vittnesplikten gäller under såväl förundersökning som rättegång och torde gälla oavsett medborgarskap.

23 kap 13 § rättegångsbalken

Enligt 23 kap 13 § rättegångsbalken kan någon som vid förhör under förundersökningen vägrar att yttra sig angående omständighet som är av vikt för utredningen höras som vittne inför rätten.

Förundersökningen

Uppgifter från amerikanska ambassaden mm

En hög diplomatisk företrädare för amerikanska ambassaden i Stockholm har hörts upplysningsvis. Han har inte avstått från sin straffrättsliga immunitet eller okränkbarhet utan har frivilligt inställt sig till förhör. Följande har då uppgetts.

Surveillance Detection Program (SDP) skapades med anledning av bombattentat mot USA:s ambassader i Kenya och Tanzania 1998 då mer än 200 människor miste livet. Ambassaden påbörjade planering för ett införande av programmet i Sverige i oktober 1999 och det började fungera operativt i april 2000. Syftet med programmet är att systematiskt observera platser i närheten av diplomatiskt skyddade byggnader och personer för att upptäckta misstänkta aktiviteter som riktas mot dem. Iakttagelser som måste utredas rapporteras till den lokala polisen eller till Säkerhetspolisen. Övervakningen utförs av en Surveillance Detection Unit (SDU). Enheten består av 5-10 personer. SDP är ett defensivt program för observationer. Observationer kan även göras av demonstrationer för att få en "early warning" om de kan komma att utgöra ett hot mot ambassadens säkerhet. Någon utredningsverksamhet får inte förekomma. De observationer som görs "loggas" och är en okränkbar del av ambassadens arkiv, liksom alla rapporter som upprättas. Detta gäller även de iakttagelser som SDU gör. SDU opererar från en lokal i ambassadens

närområde. Lokalen är okränkbar eftersom den är en del av beskickningen. Lokalen används som samlingsplats, för att skriva rapporter och förvara utrustning.

Från amerikanskt håll hävdas vidare att det år 2000 var ett möte mellan ambassadens säkerhetsofficer och Stockholmspolisens ambassadgrupp angående SDP och att båda parter var införstådda med hur SDU skulle arbeta. Under 2002 och 2003 har det enligt USA förekommit "live trainings" mellan SDU och Stockholmspolisens ambassadsäkerhetsgrupp och 2009 har två anställda vid Säkerhetspolisen tillsammans med USA:s ambassadör besökt SDU-lokalen och där fått information.

Någon dokumentation beträffande mötet och träningen finns enligt uppgift från USA inte.

Under ett antal år har det funnits information på Internet om SDP, SDU och SIMAS. SIMAS beskrivs som en världsomfattande webbaserad applikation som lagrar information om misstänkta aktiviteter och brott som rapporterats från amerikanska beskickningar. Rapporterna brukar innehålla en beskrivning av den misstänkta aktiviteten, misstänkt person, misstänkt fordon samt tillgängliga identifieringsuppgifter (biometriska uppgifter som kön, ras, kroppslängd mm), eventuellt också fotografier. Om man har tillgång till mer detaljerade uppgifter som namn, medborgarskap, adress, etc rapporteras och lagras även de. Uppgifter om SIMAS finns på amerikanska regeringens hemsida.

Foreign Affairs Manual (FAM) är interna föreskrifter för den amerikanska utrikesförvaltningen. Av volume 12, Section 322, framgår att införande av SDP kräver godkännande av mottagarlandets regering.

Uppgifter från svenska myndigheter

Jag har begärt hos Polismyndigheten i Stockholms län, Säkerhetspolisen, Justitiedepartementet, Utrikesdepartementet och Försvarsmakten att få kopia på de noteringar som kan finnas i diarier, även hemliga, liksom dokument inklusive minnesanteckningar (i pappersform eller digitalt) som på något sätt kan associeras till SDP eller SDU. Min begäran gällde tiden 1 oktober 1999 - datum för begäran, 2010-11-24. Följande av betydelse för utredningen har framkommit.

Från *Polismyndigheten i Stockholms län* har inhämtats att det inte finns några dokument som kan associeras med den nämnda skyddsverksamheten. Redovisningen görs med förbehållet att vissa handlingar, exempelvis minnesanteckningar som patruller skriver, inte diarieförs eller på annat sätt görs sökbara. I samband med vittnesförhör med en företrädare för

ambassadgruppen har dock framkommit att denne någon gång under 2007 via det svenska utrikesdepartementet till samtliga ambassader skickat en generell begäran med frågor om vilka säkerhetshöjande åtgärder ambassaderna själva vidtagit. Varken SDP eller SDU nämns i begäran. Enligt vittnet har USA:s ambassad inte svarat på frågorna.

Säkerhetspolisen har rapporterat att det inte finns någon officiell anmälan eller annan deklaration om att USA:s ambassad har ett program benämnt SDP eller någon enhet kallad SDU. Däremot har under årens lopp inkommit ett antal minnesanteckningar från Polismyndigheten i Stockholms län angående incidenter av olika slag. Även direktkontakter mellan Säkerhetspolisen och ambassaden om frågor som har med säkerheten att göra, till exempel bombhot, har förekommit. På en handling, som inkom 2005, förekommer uttrycket "SD specialist" angivet på två ställen. Vid ett tillfälle, 2006, har Säkerhetspolisen fått en fråga från ett annat europeiskt land om amerikanska ambassaden i Stockholm hade ett "surveillance detection program". Enligt vittnesförhör med anställda på Säkerhetspolisen som besvarade frågan 2006 fanns det på Säkerhetspolisen ingen kunskap om SDP men att man av Stockholmspolisens ambassadsäkerhetsgrupp fått veta att det fanns ett "surveillance team" och att polisen får information om dess observationer. I oktober 2009 besökte den då nytillträdde amerikanske ambassadören i sällskap med tjänstgörande två livvakter från Säkerhetspolisen en lokal i ambassadens närområde. Lokalen visade sig vara den tidigare nämnda samlingsplatsen för SDU. Ambassadören fick information och livvakterna fick träffa personer som enligt uppgift ingick i SDU/Stockholm. Livvakterna, som inte kände till att det fanns någon SDU-verksamhet, upprättade en promemoria om besöket. Promemorian föranledde Säkerhetspolisen att påbörja en kartläggning av verksamheten. Kartläggningen har därefter övergått i nu pågående förundersökning.

Från *Utrikesdepartementet* har meddelats att någon officiell anmälan eller annan deklaration från amerikansk sida om SDP eller SDU inte återfunnits i diarierna. Dock finns en förfrågan år 2002 från ett icke-europeiskt land om Sverige har någon kännedom om "Surveillance Detection". Genom förhör med handläggaren har framkommit att frågan besvarats med att utrikesdepartementet saknar kännedom om detta.

Justitiedepartement och *Försvarsmakten* har meddelat att inget påträffats som innebär att USA:s ambassad redovisar eller på annat sätt anmäler SDP eller SDU eller en verksamhet av det slaget.

Besök i SDU/Stockholms lokal

Tillsammans med utredarna besökte jag SDU:s lokal. Den visade sig bestå av ett rum på cirka 30 kvm med några skrivbordsplatser och datorer samt förvaringsskåp. Enligt företrädare för SDU och ambassaden används lokalen

som mötesplats inför ett arbetspass, för avrapportering samt förvaring av utrustning och kläder. Den utrustning som förevisades får anses typisk för bevakningsändamål, som till exempel oömma kläder, kikare och kamera.

Lokalen fick diplomatisk status i september 2010. Av det skriftliga underlag som ambassaden lämnat till utrikesdepartementet för att få lokalen godkänd som diplomatiskt skyddad framgår inte att den skulle användas till SDU eller liknande verksamhet.

Förhör med anställda inom Polismyndigheten i Stockholm och Säkerhetspolisen angående SDP/SDU och kontakterna med ambassaden

Förhör har hållits med ett antal personer som är eller varit anställda på Polismyndigheten i Stockholm och på Säkerhetspolisen. Både chefspersoner och sådana som inte haft chefsbefattning har hörts. Sammanfattningsvis har följande framkommit.

Skyddet av främmande staters beskickningar enligt Wienkonventionen är fördelat så att Stockholmspolisens ambassadsäkerhetsgrupp ansvarar för skydd av platser och byggnader medan Säkerhetspolisen ansvarar för skyddet av diplomater. Det finns därför ett utvecklat samarbete mellan dessa båda polisorganisationer. Kontakterna från deras sida med amerikanska ambassaden är frekventa och har fungerat bra genom åren. När händelser eller misstänkta eller bilar i ambassadens närhet rapporteras till polisen kontrolleras det hela. Minnesanteckningar eller promemorior skrivs och ambassaden får den återrapportering som anses nödvändig, till exempel att inget anmärkningsvärt har förekommit. Det är offentlighets- och sekretesslagen som styr vilken information som kan lämnas. Möten angående säkerheten genomförs regelbundet, särskilt i samband med större tillställningar. Hotbedömningar görs i enskilda fall och hotbildsbedömningar mera generellt.

Ingen av dem som förhörts har före november 2010 hört talas om SDU eller SDP eller något liknande, med tre undantag. Två av undantagen hänför sig till tidigare nämnda besöket av livvakterna i SDU-lokalen och förfrågan 2006 från ett annat europeiskt land till Säkerhetspolisen. Det tredje undantaget är en händelse som en före detta chef vid ambassadsäkerhetsgruppen berättat om i utredningen. Sommaren 2003 blev han kontaktad av en person med anknytning till ambassaden, som han kände, och blev ombedd att komma till en lokal i närheten av ambassaden. I lokalen fick han en genomgång av ett säkerhetsprogram för USA:s ambassader som startats på grund av terroristattacker i Afrika. Förkortningen "SDT" nämndes. Programmet handlade om "strikt observation" och bevakningsobjekten var ambassaden och residenset. Han uppfattade verksamheten som "harmlös" och att den inte på något sätt inkräktade på svensk lagstiftning. Han utgår från att han rapporterade sina iakttagelser och sin uppfattning till Säkerhetspolisen.

Förhör med anställda i SDU

SDU-anställda har kallats till förhör. Samtliga har inställt sig och uppgivit att de arbetar inom SDU eller tidigare har gjort det. De har också deklarerat att de på grund av tystnadsplikt inte kan svara på några frågor om SDU-verksamheten. Ingen av dem har varit anställd inom Polisväsendet eller Försvarsmakten. Vissa av dem har berättat att de fått sin anställning efter att ha svarat på annons genom vilken ambassaden sökte "säkerhetsspecialist".

Amerikanska ambassaden i Stockholm har genom sitt ombud förklarat att det inte för närvarande är aktuellt med att häva tystnadsplikten. USA hävdar att de SDU-anställdas iakttagelser i den mån de rapporteras till SIMAS är att betrakta som en del av ambassadens arkiv, vilket är okränkbart enligt Wienkonventionen.

Det är en bedömningsfråga om de SDU-anställda under förundersökningen är att betrakta som vittnen eller som misstänkta. Jag har övervägt att hos domstolen begära att de ska höras som vittnen så att rätten får pröva om de kan åberopa tystnadsplikt och om 3 § Lagen om befrielse för utländsk konsul från skyldighet att avlägga vittnesmål mm är tillämplig. Om domstolen skulle finna att de är vittnen och att de inte kan åberopa tystnadsplikt och inte heller 3 § i nämnda lag skulle de bli tvungna att avlägga vittnesed och berätta om SDU-verksamheten under straffansvar. Domstolen är emellertid skyldig att *före* vittnesförhöret upplysa om att de har rätt att vägra yttra sig om något som kan avslöja att de själva begått brottslig gärning (36 kap 6 § rättegångsbalken). Jag utgår från att de skulle ha utnyttjat sin rätt att tiga oavsett om de trott sig ha gjort något olagligt eller inte.

Jag har avstått från att göra en framställning till rätten enligt 23 kap 13 § rättegångsbalken.

Övrigt

Samtliga förhör har varit upplysningsvis. Ingen person har delgivits misstanke. Inte heller har det under förundersökningen kommit fram uppgifter om att någon varit eller känt sig kränkt eller iakttagen av SDU-personal.

Bedömning

Olovlig underrätteleverksamhet

Jag anser det klarlagt att USA inte följt sina egna bestämmelser (FAM, Volume 12, Section 322) om att SDP kräver godkännande och stöd av regeringen i

mottagarlandet. Någon information till rätt instans om programmet och verksamheten har inte getts. Från amerikanskt håll har heller inte påståtts att regeringen informerats om programmet och godkänt det. Däremot har av USA hävdats att man redan från början haft kontakt med och informerat "local authorities" (talespersonen Ryan Koch i svensk TV den 8 november 2010).

Frågan om USA kan anses ha förtigit SDP och SDU får straffrättslig relevans först om det kan visas att den verksamhet, oavsett vad den kallas, som rent faktiskt bedrivits eller avsetts att bedrivas, varit av det slag som straffbeläggs i 19 kap 10 § 2 st brottsbalken.

En första fråga att besvara är vilken omfattning av skyddsverksamhet som kan anses tillåten enligt gällande rätt och konventioner.

Det krävs inte något särskilt tillstånd för att etablera en säkerhetsorganisation vid ambassaden. En sådan organisation får i syfte att skydda ambassaden och dess personal göra observationer, göra anteckningar om dessa och ta bilder. Ambassadens skyddspersonal kan ha lokal även utanför ambassadområdet. Även om skyddspersonalens verksamhet ska vara begränsad till ambassadområdet och dess omedelbara närhet kan man tänka sig vissa undantag från denna regel. Om till exempel en demonstration som ska avslutas vid ambassaden påbörjas i en annan del av staden får det anses tillåtet att skyddspersonal iakttar demonstrationen redan från början för att få en bättre uppfattning om säkerhetsfrågorna. Inte heller anser jag det otillåtet att skyddspersonal "skuggar" en misstänkt person en kortare sträcka i anslutning till ambassadområdet för att ta reda på vad som är i görningen.

Vilken sorts *verksamhet* kan då anses vara straffbar enligt bestämmelsen om olovlig underrättelseverksamhet? Biometriska uppgifter eller fotografier i förening med iakttagelser, till exempel deltagande i en demonstration, som kan kopplas till en viss person, kan betraktas som en *uppgift om annans personliga förhållande.* En verksamhet som helt eller delvis består i ett systematiskt anskaffande och lagrande av sådana uppgifter kan därför vara att bedöma som olovlig underrättelseverksamhet. Systematisk fotografering av personer som passerar förbi ambassaden i förening med någon uppgift som gör en identifiering möjlig, exempelvis registreringsnumret till det fordon de färdas i, kan vara att bedöma på samma sätt.

Ambassadens skyddspersonal har under de undersökta åren 2000-2011 rapporterat ett antal händelser och ställt ett antal frågor till både Stockholmspolisen och till Säkerhetspolisen. Det har inte framkommit något som talar för att en olaglig verksamhet har förekommit. Tvärtom är innehållet i de minnesanteckningar och rapporter som granskats av för skyddsverksamheten förväntat slag, till exempel misstänkta beteenden, misstänkta fordon eller bombhot. Inte heller har någon person framträtt och

berättat om händelser som skulle kunna tyda på att en olaglig verksamhet bedrivits mot honom eller henne. Själva syftet med verksamheten ser inte ut att vara det politiskt betingade spionage som lagstiftaren tänkt sig som olovlig underrättelseverksamhet.

De uppgifter som registreras i SIMAS kan dock vara sådana uppgifter om personliga förhållanden som avses i bestämmelsen om olovlig underrättelseverksamhet. Detta anser jag framgå av den information som finns på USA:s regerings hemsida om databasen. Om avsikten med att införa SDP i Sverige var att SDU skulle rapportera uppgifter om personliga förhållanden till SIMAS eller något annat liknande register kan det redan genom existensen av en organisation som SDU vara fråga om en straffbar verksamhet enligt 19 kap 10 § 2 st brottsbalken. För att kunna bedöma både avsikten med SDU och vilka iakttagelser SDU rapporterat skulle utredningen behövt hålla förhör utan inskränkningar med de SDU-anställda och få tillgång till ambassadens arkiv, inklusive SIMAS, för att stämma av förhörsuppgifterna med registren. Utredningen har inte fått tillgång till något av detta med hänvisning till Wienkonventionen. Det går därför inte att bevisa att olovlig underrättelseverksamhet har förekommit och förundersökningen ska läggas ner.

Brott mot personuppgiftslagen

Den information som erhållits genom bevakning och säkerhetsarbete får enligt folkrätten och Wienkonventionen registreras och bearbetas i en databas på ambassaden eller i sändarstaten. Något tillstånd från svensk myndighet krävs inte. Frågan om dessa regler tillåter eller varit tänkta att tillåta registrering av personuppgifter i personuppgiftslagens mening eller de uppgifter om personliga förhållanden som behandlas i bestämmelsen om olovlig underrättelseverksamhet, med tanke på att sändarstaten i princip ska följa mottagarstatens lagar, anser jag inte att jag ska försöka besvara. Ambassaden har ju, som framgår ovan, inte lämnat ut några uppgifter från arkiven. Vad de, inklusive SIMAS, verkligen innehåller går därför inte att utreda. Förundersökningen ska därför läggas ner.

Brott mot tystnadsplikt

Det har inte framkommit något som pekar mot att brott mot tystnadsplikt förekommit. Eftersom anledning saknas att anta att sådant brott begåtts ska förundersökningen läggas ner.

Tomas Lindstrand

Bilaga A3.4.4

REGERINGSKANSLIET

2011-04-07 SB2011/1697

Statsrådsberedningen

Rättschefens kansli

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -04- 07
050-815-2010/11
Dnr 050-816-2010/11

Konstitutionsutskottets granskningsärenden 13 och 14 - Regeringens agerande i fråga om den amerikanska ambassadens övervakning av svenska medborgare i Sverige

Härmed överlämnas en promemoria från Regeringskansliet. Promemorian och vissa av bilagorna har sekretessmarkeringar.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är expeditionschefen Nils Öberg.

Thomas Strömgren

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

Promemoria

inkl. 2 bilagor

har utesluts

Bilaga 3
REGERINGSKANSLIET
JUSTITIEDEPARTEMENTET
REGISTRATORN
Ink 2010 -11- 17
Dnr Ju2010/9079/PO

"Ambassadesaken" – Justisministerens redegjørelse i Stortinget 17. november 2010

1. Innledning

Onsdag 3. november 2010 ble det fremsatt påstander i TV2s nyhetssending om at blant andre tidligere ansatte i politiet skal ha overvåket norske borgere ulovlig. Personene, som er eller tidligere har vært ansatt ved den amerikanske ambassaden i Oslo, skal være tilknyttet en enhet ved ambassaden kalt Surveillance Detection Unit (SDU). Ifølge TV2 skal ca. 15-20 personer, mange med bakgrunn fra norsk politi og Forsvaret, ha arbeidet døgnkontinuerlig med overvåkingsvirksomhet i nesten 10 år. Innsamlet informasjon skal ha blitt registrert i Security Incident Management Analysis System (SIMAS), et webbasert system utviklet og driftet av Utenriksdepartementet i USA.

Det er maktpåliggende å komme til bunns i påstandene om ulovligheter, og å bringe så mange fakta som mulig på bordet. Regjeringen ser med det største alvor på påstander om ulovlig overvåkning og registrering på norsk territorium. Regjeringen tar også sikkerheten for ambassadene i Oslo på største alvor.

På spørsmål fra TV2s USA-korrespondent 1. november uttaler pressetalsmannen for det amerikanske Utenriksdepartementet at den amerikanske utenrikstjenesten har et sikkerhetsprogram for avdekking av spaning rettet mot amerikanske utenriksstasjoner, som også gjelder for den amerikanske ambassaden i Oslo. Han uttaler videre at aktivitetene knyttet til dette programmet både var klarert med, og ble utøvd i samarbeid med norske myndigheter. På denne bakgrunn innkalte Utenriksdepartementet allerede dagen etter, den amerikanske ambassaden til et møte for en nærmere forklaring og konkret informasjon på to sentrale spørsmål, nemlig grunnlaget for påstanden om at aktivitetene til en slik enhet var klarert av norske myndigheter og videre om aktivitetenes karakter og omfang. Møtet fant sted 3. november, og har vært fulgt opp senere i forhold til amerikanske myndigheter, blant annet i utenriksministerens møte med den amerikanske ambassadør 9. november.

1

På bakgrunn av TV2s nyhetssending ba jeg 4. november politidirektøren og sjefen for Politiets sikkerhetstjeneste (PST) om å redegjøre for sin eventuelle kunnskap om de påståtte forholdene. Justisdepartementet, Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet har også foretatt undersøkelser for å avklare egen kunnskap om saken.

Samme dag anmodet jeg Stortingets president om å få gi en redegjørelse til Stortinget om spørsmål knyttet til eventuell ulovlig overvåking av norske statsborgere, etter at de fremsatte påstandene er gjennomgått og nærmere informasjon er innhentet.

Jeg vil videre opplyse om at tidligere justisminister Odd Einar Dørum har tatt kontakt med meg. Han har meddelt at han som justisminister aldri fikk seg forelagt spørsmål om aksept av forhold i tilknytning til sikringen av USAs ambassade som kunne være ulovlige. Han sier videre at han heller ikke på annen måte fikk kunnskap om slike forhold, og heller ikke om andre omstendigheter som kunne gi grunnlag for å foreta nærmere undersøkelser. Jeg har også kontaktet tidligere justisminister Hanne Harlem. Hun meddelte også at hun ikke hadde kjennskap til ulovlige forhold rundt ambassaden.

Jeg har også diskutert saken med den svenske og den danske justisministeren. Det er også reist spørsmål i Sverige og Danmark og disse er eller vil bli tatt opp i de respektive parlamenter.

For øvrig minner jeg om at Riksadvokaten har besluttet å iverksette etterforskning av saksforholdet, og at etterforskningsansvaret er lagt til Østfold politidistrikt. Jeg vil presisere at det ikke tilligger meg som justisminister å ta stilling til hvorvidt det har foregått noe straffbart. Det vil det i første omgang bli opp til påtalemyndigheten å vurdere.

Om redegjørelsen

President.

De medieoppslag vi har sett reiser en rekke spørsmål, og har skapt et inntrykk av at omfattende ulovligheter er blitt begått.

Jeg har ikke vært kjent med at det har vært begått ulovligheter. Det har heller ikke utenriksministeren eller andre medlemmer av regjeringen vært kjent med.

Før jeg går videre til en redegjørelse av hva jeg har samlet inn om norske myndigheters befatning med og eller kunnskap om vaktstyrken ved den amerikanske ambassaden, vil jeg gi en nærmere vurdering av hvilke aktiviteter som må anses å være fullt ut lovlige og legitime, for deretter å synliggjøre noen uklarheter som saken reiser i forhold til folkeretten og norsk rett. Jeg vil vise til at en rekke aktiviteter underlagt den amerikanske ambassaden har vært kjent og legitimt utført, men jeg vil også komme inn på tilfeller hvor grenseoppgangene ikke er så tydelige og aktiviteter har vært oppfattet som uønsket.

Til slutt vil jeg ta opp behovet for eventuelle tiltak.

Jeg vil presisere at saksfremstillingen bygger på det som det har vært mulig å bringe på det rene innenfor det tidsrommet jeg har hatt til rådighet. Jeg må ta forbehold om at det kan komme frem nye opplysninger, samt at de etterforskingsskritt som er igangsatt av politiet og påtalemyndigheten, vil kunne frembringe opplysninger som en forvaltningsmessig undersøkelse ikke vil kunne avdekke.

2. Ansvarsforhold og rettslige rammer

Norske myndigheter er forpliktet til å ivareta sikkerheten til ambassader og andre utenlandske diplomatiske interesser i Norge, slik andre land er forpliktet til å ivareta sikkerheten til Norges diplomatiske interesser i utlandet. I Norge samarbeider flere instanser om ambassadesikkerhetsarbeidet.

PST har ansvar for å forebygge terrorhandlinger og annen politisk motivert vold i Norge. Dersom PST vurderer at en ambassades eller ambassadørs trusselbilde er endret, vil PST utarbeide skriftlige trusselvurderinger. Dersom det anbefales iverksettelse av polititaktiske beskyttelsestiltak for en ambassade eller ambassadør utføres dette av Oslo politidistrikt. PSTs trusselvurderinger for ambassader og ambassadører formidles til Justisdepartementet, Utenriksdepartementet, Politidirektoratet og Oslo politidistrikt.

Oslo politidistrikt er hovedansvarlig for ambassadenes sikkerhet, og er ambassadenes daglige kontaktpunkt når det gjelder sikkerhetsspørsmål. Ambassadenes sikkerhetssituasjon drøftes regelmessig mellom Oslo politidistrikt og PST.

Det følger av folkeretten at ambassader i Norge har rett til å iverksette egne sikkerhetstiltak opp mot eget ambassadeområde, inkludert blant annet ambassadørens residens. Oppgaver knyttet til ambassadevakthold og – sikring vil generelt bestå av å hindre uvedkommende i å komme inn på området eller inn i bygningen, kontrollere dem som befinner seg på området og eventuelt bortvise dem som ikke har lovlig adgang. I den forbindelse vil de også kunne operere utenfor selve bygningen, men i en slik nærhet at vaktholdet må anses som en del av bygnings- eller områdebeskyttelsen. Når vaktpersonellet beveger seg bort fra bygningen/området vil det være begrensninger. De kan ikkeutføre oppgaver som må anses som en ordensoppgave som det tilligger politiet å utføre.

Sikkerhetstiltakene må være i overensstemmelse med norsk lov, men folkeretten setter klare begrensninger for hvordan og i hvilken grad mottakerstaten kan gripe inn i forhold på ambassadens område. Norske myndigheter kan ikke uten ambassadørens tillatelse gå inn på ambassadens område.

Folkerett

Innledningsvis vil jeg si litt om folkerettens regler på dette feltet. I dette spørsmålet har jeg rådført meg med utenriksministeren.

Etter folkeretten er stater suverene og likestilte.

Av dette følger to utgangspunkter: Det er forbud mot fremmed myndighetsutøvelse på norsk territorium uten norsk samtykke, og det er et krav om etterlevelse av norsk rett på norsk territorium. Unntak fra disse utgangspunktene krever folkerettslig grunnlag, enten i form av avtale eller som følge av folkerettslig sedvane.

Ambassader representerer sin stat på fremmed territorium. Virksomheten er regulert av Wien-konvensjonen av 18. april 1961 om diplomatisk samkvem og av internasjonal sedvanerett. Ambassader identifiseres folkerettslig med senderstaten. De er dermed også omfattet av statsimmunitet, noe som normalt er til hinder for at deres virksomhet kan prøves av fremmed stats domstoler.

Immunitetsreglenes formål er å sikre likeverd mellom suverene stater, og en effektiv gjennomføring av funksjonene til utenriksstasjoner. Jeg vil i denne forbindelse også

understreke at folkerettens regler på dette området er av avgjørende betydning også for ivaretakelsen av funksjoner som den norske stat må kunne gjennomføre i utlandet,

for eksempel registrering av opplysninger i forbindelse med behandling av visumsaker, utlendingssaker eller konsulær bistand til norske borgere, og for å ivareta visse egne sikrings- og sikkerhetsbehov. Dette må kunne gjennomføres uten at stasjonen blir underlagt innsyn eller tilsyn fra vertslandets side, noe som også er i tråd med omfattende internasjonal praksis.

En ambassade har adgang til å utføre funksjoner som er beskrevet i Wien-konvensjonen artikkel 3. Disse omfatter bl.a. retten til å observere, registrere og innrapportere til senderstaten forhold og utviklingstrekk i mottakerstaten, inklusive på sensitive områder som forsvar og sikkerhet, så lenge innsamlingen skjer "*på lovlig måte*". Hva det siste omfatter, er ikke nærmere definert i konvensjonen. Avgjørende må bli de folkerettslige standarder, men også hensyntaken til mottakerstatens, foruten senderstatens, lovgivning.

Det følger av rapporteringsretten også en adgang til registrering. Informasjon registrert ved en ambassade kan fritt deles med andre av senderstatens organer. Dette følger av kommunikasjonsfriheten en ambassade har etter konvensjonen.

Det følger videre av konvensjonens artikkel 24 at ambassadens arkiver er ukrenkelige. Registrering av opplysninger i ambassadens lokaler er omfattet av dette.

I relasjon til den saken som min redegjørelse gjelder, kan det slås fast at folkeretten gir noen retningslinjer.
Ambassaden har et legitimt grunnlag for å samle inn opplysninger om hendelser knyttet til ambassadens sikkerhet. En legitim observasjon kan også rapporteres i og fra ambassaden, og registreres i en database tilhørende fremmed stat.

Adgangen til å drive sikkerhetsrelaterte observasjoner er ikke begrenset til sikkerheten innenfor ambassadebygningen. Det må i forhold til utviklingen i trusselbildet kunne foretas observasjoner knyttet til et område i ambassadens umiddelbare nærhet. F.eks. kan det være berettiget å samle informasjon om mistenkelig parkerte biler utenfor lokalene, eller f.eks. om personer hvis opptreden synes reelt å kunne gi grunnlag for mistanke om trussel. Det må imidlertid kreves at observasjoner som registreres begrenses til hendelser som har sikkerhetsmessig betydning for ambassaden. Det er her grunnlag for å forvente at relevant informasjon blir formidlet til norsk politi. Men det er også av betydning hvor systematisk eller

5

inngripende observasjonene er: filming av alle forbipasserende ved ambassaden, med sikte på registrering av personopplysninger er ikke akseptabelt. Grensen opp mot uakseptabel etterretning må til en viss grad bygge på et skjønn.

Norsk regelverk

Generelt

Jeg skal nå gå over til å se på norske regler. Siden saksforholdet gjelder aktivitet utført for eller på vegne av fremmed stat, vil jeg understreke grenseflaten mellom folkeretten og norsk lov. Folkeretten og de særlige hensyn som gjør seg gjeldende i mellomstatlige forhold, vil også kunne påvirke anvendelsen av norske lover og regler. Norsk lovgivning må tolkes med dette forhold for øyet. I visse tilfeller kan dette reise vanskelige avgrensningsspørsmål.

Flere lover kan være relevante, og de mest aktuelle er vaktvirksomhetsloven, personopplysningsloven, straffeloven og straffeprosessloven.

Det er imidlertid allerede nå grunn til å understreke at det er påtalemyndigheten som håndhever reglene i straffeloven og straffeprosessloven og Datatilsynet som håndhever personopplysningsloven. Både påtalemyndigheten og Datatilsynet har en frittstående og uavhengig rolle. Som nevnt har påtalemyndigheten startet etterforskning i saken. Datatilsynet har i pressemelding 4. november uttalt at det kan bli aktuelt å gå inn i saken. Det er ikke en oppgave for meg som justisminister å gå inn i en konkret vurdering av om det har skjedd noe straffbart eller om norsk personvernlovgivning er krenket.

Vaktoppgaver og vaktvirksomhetsloven

Når det gjelder hvordan vaktholdet organiseres og utføres inne på selve ambassadeområdet er det åpenbart at norske myndigheter på grunn av ukrenkelighetsreglene er avskåret fra å føre tilsyn med dette, eller fra å håndheve norsk lov.

Utenfor ambassadeområdet har norske myndigheter adgang til å gripe inn mot uønsket virksomhet. Norsk sivilt ansatt personell kan også strafferettslig stilles til ansvar for eventuelle brudd på straffelovgivningen. Dette er det imidlertid opp til påtalemyndigheten å avgjøre.

6

Vakthold i og rundt en ambassade vil kunne være "*vakthold*" i vaktvirksomhetslovens forstand. Vaktvirksomhetsloven kommer likevel ikke etter sin ordlyd til anvendelse på det egenvakthold som utføres av egne ansatte ved ambassaden. Vaktvirksomhetsloven av 2001s virkeområde omfatter ikke egenvakthold. Ved endringer vedtatt ved lov av 19. juni 2009 nr. 85 om endringer i vaktvirksomhetsloven ble lovens virkeområde utvidet til å omfatte egenvakthold. Egenvakthold av fremmed stats eiendom til ambassadeformål omfattes imidlertid ikke, selv etter lovendringene.

Uavhengig av dette vil vaktvirksomhetsloven kunne være av en viss interesse, bl.a. for å trekke opp grensen mellom vaktvirksomhet, som ambassadene kan utføre, og politioppgaver som det utelukkende tilligger norske myndigheter å utføre. For det er kun politiet som kan håndheve lover og regler knyttet til kriminalitetsbekjempelse og ro og orden, og det er bare politiet som har lovhjemmel til å benytte fysisk makt.
Hovedregelen er at personer som utfører vakttjenester kun skal *observere, kontrollere og rapportere.*

Private etterforskere
Det er også mulig for private å ansette private etterforskere. Disse opererer ikke innenfor et avgrenset vaktområde, men er i større grad knyttet til det oppdraget som de gjennom avtale med oppdragsgiver skal utføre.
Typiske oppgaver er å oppspore personer eller gjenstander, skygging av private personer for å fremskaffe bevis for at vedkommende foretar eller unnlater å foreta en handling, bistand til forsvarer i straffesaker eller i forbindelse med gjenopptakelsessaker.

Jeg finner grunn til å understreke at observasjon, herunder fotografering, av personer på offentlig sted i utgangspunkt er fullt tillatt. Det gjelder også i forbindelse med demonstrasjoner. I denne forbindelse kan man for så vidt bare minne om at medias representanter ofte er aktive i så måte.

Personopplysningsloven
Den sentrale lov om innsamling, registrering og oppbevaring av personopplysninger i norsk rett er personopplysningsloven 14. april 2000 nr. 31.

Loven gjelder som utgangspunkt alle som håndterer personopplysninger i Norge og som må anses som etablert her i landet. I relasjon til fremmede staters ambassader oppstår imidlertid klare begrensninger som også vil ha en rettslig relevans. Norske myndigheter har ikke adgang til ambassadenes område uten tillatelse, og kan således ikke utøve kontroll med ambassadens virksomhet. Det har tidligere fremgått av min redegjørelse at ambassader etter folkeretten må ha en rett til å observere og å registrere opplysninger og hendelser, uten at dette i utgangspunktet skal være underlagt krav om konsesjon fra mottakerstatens side.

Straffeloven § 91a

Ettersom straffeloven § 91a har vært nevnt flere ganger i mediene i tilknytning til denne saken, vil jeg kort nevne bestemmelsen.

Straffeloven § 91a rammer den som hemmelig eller ved ulovlige midler til fordel for fremmed stat søker å samle opplysninger om politiske eller personlige forhold, hvis meddelelse til en annen stat man vet, eller bør forstå, kan skade Norges interesser eller volde fare for enkeltpersoners liv, helbred, frihet eller eiendom. Jeg vil verken gå inn på tolkingen eller anvendelsen av denne bestemmelsen i forhold til konkrete saker, da spørsmålet om det i det foreliggende sakskompleks er begått brudd på denne eller andre straffebestemmelser, hører under påtalemyndigheten.

Taushetsplikt for ansatte i politiet og påtalemyndighet

Jeg reagerer veldig sterkt på påstander om at taushetspliktregler brytes. De er i mange tilfeller en bærebjelke for at det offentlige skal kunne opprettholde nødvendig tillit, og utføre sine oppgaver til samfunnets beste.
I henhold til straffeloven § 121 siste ledd gjelder taushetsplikten også etter at den ansatte i politi eller påtalemyndighet har avsluttet tjenesten eller arbeidet.

I denne saken kan det for det første reises spørsmål om personellet i vaktstyrken har viderebrakt opplysninger de har mottatt under sin tidligere tjeneste i politiet. Dernest kan det være spørsmål om medlemmer av vaktstyrken på irregulær måte har kunnet hente ut taushetsbelagte opplysninger fra politiets registre, eventuelt ved kontakt med personer som fortsatt er i politiet. Jeg understreker imidlertid at hvorvidt dette har skjedd, er et spørsmål som hører under påtalemyndigheten og den etterforskning som er iverksatt.

3. Informasjon mottatt fra amerikanske myndigheter

Etter at Utenriksdepartementet 3. november tok opp saken, har amerikansk side informert om bakgrunnen for det omtalte sikkerhetsprogrammet, og om virksomheten til ambassadens sikkerhetsenhet i Oslo. Det som jeg nå uttaler er i sin helhet mottatt fra amerikanske myndighet og må ikke tillegges vurderinger fra norske myndigheter.

Det er blitt opplyst fra amerikansk side at den amerikanske utenrikstjenestens program for avdekking av spaning rettet mot amerikanske utenriksstasjoner, det såkalte Surveillance Detection (SD) Program, ble etablert etter terroranslagene mot USAs ambassader i Dar Es Salaam og Nairobi i 1998. I disse bombeattentatene ble 12 amerikanere og over 200 borgere i vertslandene drept. I kjølvannet av disse attentatene instruerte det amerikanske Utenriksdepartementet sine utenriksstasjoner om så snart som mulig å innføre stedlige vaktprogrammer for avdekking av spaning rettet mot deres stasjoner. Etableringen av de stedlige programmene bygget på undersøkelser som viste at terroranslag som oftest finner sted etter forutgående observasjonsaktiviteter med sikte på å kartlegge terrormålenes sårbarhet. Det amerikanske Utenriksdepartementet instruerte sine utenriksstasjoner om fullt ut å samordne sine SD-programmer med vedkommende myndigheter i vertslandet.

Amerikansk side har videre gitt informasjon om hvilke oppgaver som utføres av sikkerhetsenheten for avdekking av spaning, den såkalte Surveillance Detection Unit (SDU), ved den amerikanske ambassaden i Oslo. Enheten skal støtte arbeidet i regi av USAs regjering og mottakerstatens sikkerhetsmyndigheter med sikte på å identifisere og rapportere om eventuell kartlegging. Det fremholdes at dette inngår som ett av en rekke rutinemessige tiltak for å beskytte utenriksstasjonene, sammen med fysiske sikringstiltak som bygging av gjerder, undersøkelser av biler som besøker ambassadeområder og bruk av metalldetektor. Tiltakene anses som en nødvendig del av de tiltak som iverksettes sammen med vertslandet for å beskytte amerikanske diplomater og deres lokaler, samt de nordmenn som arbeider ved, besøker eller har møter med ambassaden.

Enhetens funksjoner oppgis fra amerikanerne å ligge innenfor rammen av en utenriksstasjons oppgaver i henhold til artikkel 3 i Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem. Enhetens tiltak utfyller i følge amerikanerne Norges tiltak for å beskytte ambassadelokaler i samsvar med mottakerstatens forpliktelser etter konvensjonens artikkel 22 nr. 2. Enhetens

medarbeidere skal diskret og systematisk observere områder i nærheten av ambassadelokaler, med sikte på å identifisere eventuell kartlegging eller annen mistenkelig oppførsel. Blant eksempler som gis på mistenkelig oppførsel er fotografering av ambassadelokaler eller residens, uanmeldte bygningsarbeider, uforklarlig opphold over tid i nærheten av de sistnevnte objekter eller gjentatt passering foran lokalene av samme kjøretøy. I enkelte tilfeller, der det er et rimelig grunnlag for å tro at demonstrasjoner vil kunne føre til at ambassadens sikkerhet blir berørt, iakttar SDU-medarbeidere aktiviteter til demonstranter med sikte på å formidle til ambassaden tidlig varsel om mulige hendelser som kan få betydning for ambassadens sikkerhet.

Amerikanske myndigheter understreker at slike enheter ikke har noen andre målsettinger enn ivaretakelsen av sikkerheten til amerikanske diplomatiske lokaler og personell i utlandet. Enhetene har dessuten forbud mot å delta i noen form for etterforskning, tiltak for å bringe eventuell kartlegging til opphør eller ethvert annet tiltak som går ut over et rent sikkerhetsbegrunnet observasjonsprogram. For at det skal kunne treffes oppfølgingstiltak, kreves det at informasjon fremskaffet av enheten overleveres til mottakerstatens myndigheter.

For å identifisere eventuelle truende spaningsmønstre rettet mot amerikanske diplomatiske mål, anses det fra amerikansk side dessuten nødvendig å analysere de foretatte observasjoner over tid. Enhetens personell skal derfor være instruert om å registrere individbeskrivelser, tid og sted for observasjoner, aktivitetsbeskrivelser, beskrivelser av kjøretøy og eventuelt registreringsnummer. Dette er opplysninger som etter amerikansk syn enhver person som er vitne til mistenkelig opptreden bør forventes å formidle til ordensmakten. For å utfylle beskrivelser av individer eller mistenkelig aktivitet vil enhetens personell, eventuelt der det er praktisk, også kunne ta bilder.

Enhetens rapporter blir i henhold til amerikanerne registrert i en database for behandling og analyse av sikkerhetsepisoder, det såkalte Security Incident Management and Analysis System (SIMAS). I databasen registreres alle hendelser med mistenkelig aktivitet og politianmeldelser fra amerikanske utenriksstasjoner. På ambassaden ledes vurderingen av innrapporteringer av en såkalt regionalt sikkerhetsansvarlig tjenestemann (RSO), som er en amerikansk diplomat. Databasen kan også inneholde registrering av informasjon som skulle bli mottatt fra vertslandets politimyndigheter som følge av trusler rettet mot amerikanske

diplomatiske lokaler eller personell. Informasjon om denne databasen er for øvrig offentlig tilgjengelig på internett.

Amerikansk side har understreket at programmets effektivitet er helt avhengig av samordning med norske politimyndigheter. Amerikansk side fremholder videre å ha hatt en tett samordning med de sistnevnte over en ti års periode. Dette vil jeg komme tilbake til i gjennomgangen av fakta. Dette var slutten på amerikanerens redegjørelse.

4. Faktum i saken

Jeg vil nå gå over til å beskrive den informasjon som har vært mulig å frembringe om dette saksforholdet etter at jeg ble gjort kjent med saken, herunder hva norske myndigheter på ulike nivå har vært kjent med. Den påfølgende faktaredegjørelse er basert på søk i Justisdepartementets, Utenriksdepartementets, PSTs, Politidirektoratets, Oslo politidistrikts og Kripos sine arkiver, samt øvrige undersøkelser. Redegjørelsen er så uttømmende som mulig. Omfanget av informasjonen som skal kartlegges i forbindelse med en slik redegjørelse er betydelig, og som jeg sa innledningsvis tar jeg forbehold om at det kan fremkomme ytterligere informasjon i sakens anledning på et senere tidspunkt. For øvrig viser jeg til at samtlige redegjørelser jeg nå baserer min gjennomgang på, i sin helhet vil bli gjort offentlig tilgjengelig.

For å kunne gi en helhetlig fremstilling av saksforholdet, vil jeg på vegne av utenriksministeren også kortfattet redegjøre for Utenriksdepartementets befatning med saken. Etter angrepene på USAs ambassader i Kenya og Tanzania i 1998 intensiverte USA sikkerhetsarbeidet ved alle sine ambassader, herunder i Oslo. Det er fra 2000 og utover registrert en rekke møter mellom representanter for Den amerikanske ambassaden og Utenriksdepartementet der sikkerhetsspørsmål ble drøftet. Gjennomgangen av Utenriksdepartementets arkiver og samtaler med berørte medarbeidere har imidlertid ikke avdekket at representanter for den amerikanske ambassade overfor Utenriksdepartementet har redegjort for sikkerhetsenheten eller dens aktiviteter. Jeg vil komme tilbake til to møter mellom representanter for Politidirektoratet og Utenriksdepartementet i begynnelsen av 2007.

Generell kontakt mellom Den amerikanske ambassaden og politiet

PST har i mange år hatt kontakt med Den amerikanske ambassaden om forhold som gjelder ambassadens og/eller ambassadørens trusselbilde, noe som er naturlig i og med PSTs ansvar for å forebygge trusler mot ambassaden og ambassadøren. PSTs kontakt skjer i det alt vesentlige i forbindelse med to forhold: Når ambassaden er bekymret for egen sikkerhet, eller når PST vurderer at ambassadens eller ambassadørens trusselbilde kan være endret. Det er også kontakt mellom ambassaden og PST i forbindelse med at høytstående amerikanske myndighetspersoner besøker Norge.

PSTs kontaktpunkt er ambassadens Regional Security Officer (RSO). Ambassadens RSO er sikkerhetsansvarlig for ambassaden, og sorterer under det amerikanske Utenriksdepartementet. Ettersom Oslo politidistrikt er RSOs faglige kontaktpunkt, vil PSTs kontakt om trusselbildet koordineres med Oslo politidistrikt.

Jeg har fått opplyst at mesteparten av PSTs kontakt med ambassaden skjer etter initiativ fra ambassaden, og gjelder deres bekymring for egen sikkerhet. Disse bekymringene må sees i sammenheng med terrorhandlingene mot de amerikanske ambassadene i Kenya og Tanzania i 1998, terrorhandlingene 11. september 2001 og den generelle terrortrusselen mot amerikanske interesser.

Siden slutten av 1990-tallet – og især frem til 2007 – har jeg fått opplyst at PST har mottatt mange henvendelser fra RSO som har hatt utgangspunkt i ambassadens sikkerhetsbekymringer. Disse henvendelsene kommer i skriftlig form, og sendes som regel både til Oslo politidistrikt og PST. Henvendelsene dreier seg om at ambassaden har gjort observasjoner av personer eller kjøretøy som rekognoserer rundt ambassaden, og inneholder normalt en anmodning om at det foretas nærmere undersøkelser.

Kripos opplyser at kontakten med ambassaden har vært beskjeden. Den kontakt som har vært, skjedde i perioden 2001 – 2003, og det skal være loggført ti saker. Kripos opplyser at hovedinntrykket er at "*mønsteret i informasjonsutvekslingen ikke avviker fra det som vil være normalt i forholdet mellom politiet og andre instanser som har egne sikkerhetsopplegg.*" I 2003 besluttet Kripos at henvendelser fra ambassaden heretter skulle besvares av Oslo politidistrikt, som er ansvarlig for sikkerheten rundt ambassaden og ambassadørens residens. Jeg legger til grunn at Kripos ikke registrerte uønsket eller ulovlig aktivitet i perioden 2001 til 2003.

Jeg har fått opplyst at Oslo politidistrikt har kontakt med alle ambassadene, men omfanget av denne kontakten vil naturlig nok variere med hvilken trusselsituasjon den enkelte representasjon er utsatt for. Den amerikanske ambassaden er den største i Oslo, og på verdensbasis også den representasjonen som har det mest skjerpede trusselbildet rettet mot seg. Dette tilsier nødvendig kontakt og møter med ambassadens sikkerhetsansvarlige.

Kronologisk oversikt

PST opplyser i sin redegjørelse at daværende Politiets overvåkningstjeneste (POT) i desember 2000 mottok en rapport fra amerikanske myndigheter der det ble uttrykt bekymring for Den amerikanske ambassadens sikkerhetssituasjon. Senere samme måned mottok POT et nytt brev fra amerikanske myndigheter angående ambassadens sikkerhetssituasjon, og POT ble anmodet om å utarbeide en trusselvurdering for ambassaden. POTs trusselvurdering ble utarbeidet medio desember 2000. Terrortrusselen mot ambassaden ble vurdert å være betydelig, og det ble konstatert at ambassadebygget hadde flere sikkerhetsmessige svakheter. Trusselvurderingen omtalte i noen grad også ambassadens eget sikkerhetsarbeid. Det ble påpekt at ambassaden har "*ansatt sikkerhetspersonell for å avpatruljere utenfor ambassaden*" og at dette har ført til at ambassaden i større grad rapporterer om mistenkelige hendelser, eksempelvis rekognoseringsvirksomhet mot ambassaden. I trusselvurderingen nevnte POT også at ambassadesikkerhetspersonellet i noen tilfeller delvis hadde undersøkt disse hendelsene nærmere før de ble rapportert til politiet. I vurderingen ble det også anmerket at POT hadde påpekt overfor ambassadens sikkerhetsansvarlige at dette var "*en uheldig løsning*". Trusselvurderingen ble formidlet til Justisdepartementet og Oslo politidistrikt.

En ny trusselvurdering ble utarbeidet av POT den 17. januar 2001. Denne ble sendt Justisdepartementet, Politidirektoratet og politimesteren i Oslo. Justisdepartementet oversendte den 22. februar 2001 trusselvurderingen til Utenriksdepartementet. Av denne vurderingen fremgår det blant annet at Oslo politidistrikt har iverksatt flere tiltak for å øke sikkerheten ved den amerikanske ambassaden og at ambassaden har "*egne ansatte sikkerhetsvakter utenfor ambassaden.*"

Det fremgår av redegjørelsen fra Oslo politidistrikt at vaktene kun hadde til oppgave å observere og rapportere til politiet. Denne begrensningen ble gjort kjent for ambassadens sikkerhetsansvarlige og det ble også iverksatt et kontinuerlig politivakthold i ambassadens

åpningstid. At ambassaden hadde sin egen skallsikring, ble av Oslo politidistrikt ansett som hensiktsmessig ut fra den sikkerhetsproduksjonen som politiet var ansvarlig for.

Saksforholdet ble blant annet omtalt i VG den 24. mai 2003. I denne forbindelse besvarte daværende justisminister Odd Einar Dørum den 30. mai 2003 et skriftlig spørsmål fra stortingsrepresentant Bjørn Jacobsen om det var gitt utvidede fullmakter til fremmede lands hemmelige tjenester til å operere på norsk territorium. Av justisministerens svarbrev fremgår: "*Meldingene i media om at det er gitt utvidede fullmakter til fremmede lands tjenester til å operere på norsk territorium medfører ikke riktighet.*" Dette ble også gjentatt i brev av 4. juni 2003 fra daværende statssekretær Jørn Holme til Arbeiderpartiets stortingsgruppe ved fraksjonsleder Kjell Engebretsen.

2006

PST opplyser i sin redegjørelse at en europeisk sikkerhetstjeneste i august 2006 sendte et brev til samarbeidende europeiske sikkerhetstjenester, herunder PST. Brevet ble mottatt i PST den 21. august 2006. I brevet ble det opplyst at landets myndigheter hadde fått en forespørsel fra amerikanske myndigheter om å få iverksette et "Surveillance Detection Program (SDP)" ved den amerikanske ambassaden. I forespørselen fremgikk det at SDP skulle drive observasjonsvirksomhet i området rundt ambassaden. SDP ville rapportere sine observasjoner til amerikanske sikkerhetsmyndigheter, som deretter ville vurdere om lokale myndigheter burde varsles.

I brevet fremkom det at amerikanske myndigheter iverksatte SDP ved ambassaden allerede i 2000, men da uten at myndighetene i vedkommende land ble informert. Myndighetene oppdaget SDPs virksomhet, og det viste seg at SDP hadde gjort observasjoner langt utover ambassadens nære omgivelser. Myndighetene krevde at virksomheten ble stanset, og at ambassadesikkerheten ble utført innenfor regulert område. Dette skal ha blitt etterkommet.

I brevet til PST ble det videre vist til at amerikanske sikkerhetsmyndigheter hadde opplyst at SDP var iverksatt i flere land, og det ble anmodet om informasjon om hvorvidt SDP var iverksatt i andre europeiske land.

Brevet fra vedkommende europeiske sikkerhetstjeneste ble ikke besvart av PST, men ambassadens sikkerhetsarbeid ble diskutert som en oppfølging av henvendelsen fra en

europeisk sikkerhetstjeneste i møter mellom PST og Oslo politidistrikt høsten 2006. Henvendelsen ble tatt på alvor og undersøkt nærmere opp mot norske forhold. Jeg ser ikke grunn til å rette kritikk mot at oppfølgingen tok noe tid.

PST opplyser i sin redegjørelse at Den amerikanske ambassadens sikkerhetsarbeid ble diskutert i forbindelse med et fast møte mellom ledergruppen i Oslo politidistrikt og ledergruppen i PST den 7. november 2006. Ifølge møtereferatet uttalte daværende sjef PST at "*det ikke kan aksepteres at amerikanerne blir for aktive i forhold til norske borgere.*" Videre fremgår det av referatet at "*det var enighet om at Oslo politidistrikt og PST bør ha et særskilt møte om dette.*"

Den 17. november 2006 sendte daværende sjef PST et brev til politimesteren i Oslo angående forespørselen fra samarbeidende tjeneste om SDPs tilstedeværelse i europeiske land. Brevet hadde overskriften "*Amerikanske utenriksstasjoner – "US surveillance detection program"*". I brevet ble det kommentert at PST har hatt indikasjoner på at sikkerhetspersonell ved Den amerikanske ambassaden i Oslo har "*gjennomført observasjonsvirksomhet i ambassadens nærområde.*" Det ble også vist til et møte mellom PST og Oslo politidistrikt den 13. oktober 2006, der Oslo politidistrikt skal ha bekreftet at ambassaden har ansatt personer for å drive observasjonsvirksomhet i området rundt ambassaden. I følge PST skal det også ha fremkommet at disse personene har kontorlokaler i en nabobygning til ambassaden, og at noen av observatørene har bakgrunn fra politiet.

Det viser igjen etter min mening at politiet hadde kunnskap om aktiviteten, og at noen fra ambassadens vaktstyrke var stasjonert utenfor ambassadens lokaler og at de bedrev observasjon rundt ambassaden.

I PSTs brev av 17. november 2006 til Oslo politidistrikt ble det i tillegg vist til et møte høsten 2006 mellom Oslo politidistrikt, ambassadens Regional Security Officer (RSO) og PST. I dette møtet ga ambassadens RSO uttrykk for at ambassaden har "*et omfattende register over kjøretøy.*" I PSTs brev ble det vist til denne uttalelsen fra ambassadens RSO, og påpekt at dette "*etter PSTs vurdering bekrefter at ambassaden gjennomfører systematisk overvåking av personer og kjøretøy, og at denne informasjonen blir lagret.*" På denne bakgrunn anmodet PST om å bli nærmere orientert om informasjonen som Oslo politidistrikt måtte ha om observasjonsvirksomheten som skjer i regi av den amerikanske ambassaden.

15

Jeg registrerer at politiet ønsket å gå nærmere inn på omfanget.

Oslo politidistrikt opplyser i sin redegjørelse følgende om dette: "*Via informasjon fra PST i november 2006 ble det kjent at amerikanske myndigheter hadde iverksatt et "sikkerhetskonsept" ved sine stasjoner, benevnt US Surveillance Detection Program (SDP) – tiltak for å avsløre evt. overvåking av ambassaden. Dette gikk ut på at egne sikkerhetsvakter skulle overvåke ambassadens nærområde og også rapportere til amerikanske myndigheter, herunder også samle inn informasjon av betydning for ambassadens sikkerhet. Det ble antatt at denne gruppen kunne ha tilhold i lokaler utenfor ambassaden.*

Politidistriktet foretok visse undersøkelser, og antok i denne forbindelse at ambassaden hadde et aktivitetsnivå i sin tilnærming til ivaretakelse av egen sikkerhet som var i ytterkant av det politiet var bekvem med, i den forstand at politiet mente ansvarsfordelingen "innenfor" og "utenfor" gjerdet ble for utydelig, og at ambassaden var for aktiv. Bl.a. mottok politiet enkelte forespørsler fra ambassaden vedrørende konkrete saker som ble avvist. Politidistriktet var ikke kjent med hvor gruppen som skulle ha ansvar for denne virksomheten befant seg, men utelukket ikke at den hadde lokaler et annet sted."

Politidirektoratet (POD) opplyser i sin redegjørelse at det den 13. desember 2006 ble avholdt et møte mellom Oslo politidistrikt, POD og PST. Temaet for møte var "observasjonsgruppens" aktivitet og gruppens kontakt med Oslo politidistrikt og PST med anmodninger om oppfølging av observasjoner mv. I møtet ble det i tillegg referert til sjef PSTs brev av 17. november 2006.

På denne bakgrunn ba POD om et møte med UD ved Diplomatseksjonen. POD opplyser at "*Det ble vurdert slik at JD ikke skulle involveres før UD hadde vurdert om det var grunnlag for en henvendelse gjennom diplomatiske kanaler til den amerikanske ambassaden.*"

2007

Beredskapsseksjonen i Politidirektoratet og Diplomatseksjonen i Utenriksdepartementet avholdt et møte den 4. januar 2007 hvor indikasjoner på uønsket amerikansk aktivitet utenfor ambassaden ble tatt opp. Konklusjonen fra dette møtet var at Diplomatseksjonen skulle ta opp saken internt og kontakte direktoratet for eventuell videre oppfølgning. Et nytt møte mellom

16

de samme aktørene ble avholdt 14. februar 2007. Konklusjonen i møtet var at det var et behov for mer konkret informasjon for å få et bedre grunnlag for eventuell diplomatisk kontakt gjennom UD til Den amerikanske ambassaden.

PST opplyser i sin redegjørelse at det i et fast møte mellom ledergruppen i Oslo politidistrikt og ledergruppen i PST i mars 2007 ble vist til diskusjonen i ledergruppemøtet 7. november 2006. Ifølge møtereferatet fra mars 2007 kommenterte Oslo politidistrikt at de "*har vært i kontakt med Politidirektoratet og Utenriksdepartementet i sakens anledning. I den grad Oslo politidistrikt avdekker forhold av betydning, søkes dette løst på lavere nivå.*"

Jeg legger til grunn at det ble vurdert som mest praktisk at uønskede forhold som eventuelt ble oppdaget av polititjenestemenn på jobb rundt ambassaden, ble påtalt direkte til vaktstyrkepersonellet ved ambassaden.

Medio april 2007 ble det avholdt et møte mellom POD, PST og Oslo politidistrikt. Bakgrunnen for dette møtet var NATOs utenriksministermøte i Oslo 2007. Av PODs redegjørelse fremgår det at direktoratet informerte om det UD hadde sagt i møtet 14. februar 2007 om at politiet måtte dokumentere og rapportere irregulær sikkerhetsrelatert virksomhet ved Den amerikanske ambassade behørig, som et bedre grunnlag dersom dette på nytt skulle tas opp med UD som grunnlag for en henvendelse til Den amerikanske ambassade. POD opplyser videre at man ikke har mottatt slik dokumentasjon eller rapportering fra Oslo politidistrikt etter dette møtet. POD oppsummerer i sin redegjørelse at man etter møtet medio april "*ikke [er] blitt kontaktet/informert om spørsmål knyttet til "observasjonsgruppen*" og at "*resultatet av avholdte møter ble [det] vurdert slik at det ikke var nødvendig å gå videre med saken til JD*".

Oslo politidistrikt opplyser i sin redegjørelse at det ble vurdert at informasjonen som forelå vedrørende aktiviteten til ambassaden var for uspesifikk. Det opplyses videre at POD, PST og Oslo politidistrikt var enige "*om at vi skulle presisere ansvarsforholdene ovenfor ambassaden, noe Oslo politidistrikt gjorde selv, og i samspill med PST. Slik vi oppfattet dette, ble det på overordnet nivå ikke truffet noen beslutning om inngripen. ... Både i politidistriktets møter med ambassaden, samt i vår håndtering av deres forespørsler, ble ansvarsfordelingen presisert.*"

Jeg er glad for at norsk politimyndighet har markert tydelig overfor ambassaden hva man anser å være aktivitet som er innenfor norsk lovgivning, og vært tydelig på at disse grenser ikke skal krysses.

Oslo politidistrikt opplyser videre i sin redegjørelse at det fra medio 2007 var enighet mellom Oslo politidistrikt, POD og UD at Oslo politidistrikt i fortsettelsen skulle løpende påtale hendelser og episoder hvor man mente ambassaden gikk utenfor sine rammer for å innhente informasjon de ikke fikk fra Oslo politidistrikt eller andre. Fra avslutningen i redegjørelsen fra Oslo politidistrikt siteres: "*Oslo politidistrikt har observert enkeltstående hendelser og aktiviteter, med års mellomrom, som etter vår oppfatning ikke har vært lovstridige, men uønskede. Det har ikke på noe måte fremstått som systematisk etterretningsvirksomhet eller overvåking, sett i forhold til hva vi forbinder med det. Dette har likevel vært av en slik art at det fra vår side tidvis har vært tatt opp med ambassaden, og kommunisert primært med PST og POD, men også generelt i SUL-møte (Politiets samordningsutvalg for livvakt- og sikkerhetsspørsmål for regjering, kongefamilie m.fl.).*

Det har ikke foreligget noen form for avtale, godkjenning eller samtykke, direkte eller indirekte til virksomheten som nå er beskrevet fra dagens ledelse ved politidistriktet. Vi har også innhentet uttalelser fra tidligere ledelse, som bekrefter dette."

PST gir blant annet følgende oppsummering og vurderinger i sin redegjørelse av 11. november:
"*PST kan ikke se å ha blitt informert av ambassaden eller andre amerikanske myndigheter om ambassadens SDU. PST kan heller ikke se å ha gitt noen form for godkjennelse til SDU eller den type virksomhet som TV 2 Nyhetene påstår at ambassaden skal ha bedrevet.*

PST er kjent med at tidligere ansatte i PST har blitt tilsatt hos ambassaden, men legger til grunn at tidligere ansatte ikke formidler sikkerhetsgradert eller øvrig taushetsbelagt informasjon de kjenner fra PST til en tredjepart. Dette legges også til grunn at de når arbeidsforholdet opphører, ikke søker å innhente ny informasjon fra PST eller at ansatte i PST gir slik informasjon."

For å kort oppsummere, vil jeg for det første vise til at verken PST, POD, Oslo politidistrikt eller Kripos har oppfattet at det har vært ulovligheter knyttet til det amerikanske

sikkerhetsarbeidet, selv om det i perioden blant annet har vært reist spørsmål om arbeidet ved enkelte anledninger er i ytterkant og fremstår som uønsket. For det andre har verken Kripos, Oslo politidistrikt eller PST etter undersøkelser funnet indikasjoner på at det er begått brudd på taushetsplikten eller utlevert informasjon som ikke skulle vært utlevert, men det presiseres at dette ikke kan utelukkes. For øvrig viser jeg til at det er igangsatt etterforskning med sikte på å avdekke eventuelle straffbare forhold.

Aktuelle undersøkelser

Justisdepartementet har i sakens anledning mottatt opplysninger uavhengig av redegjørelsene fra underlagte ledd. Dette omhandlet en brannutrykning som forøvrig er kjent gjennom omtale på NRK i dag. Opplysningene ble vurdert å kunne være av betydning for etterforskningen. Opplysningene ble derfor videreformidlet til politiet via Riksadvokaten.

Jeg viser også til at Oslo politidistrikt den 12. november 2010 ble anmodet av Justisdepartementet om å undersøke påstander om at en ansatt i politidistriktet samtidig skal ha vært tilsatt ved den aktuelle observasjonsenheten ved den amerikanske ambassaden, slik det fremkom i media den 11. november 2010. I brev av 12. november 2010 opplyser Oslo politidistrikt at dette kan dreie seg om tre sivilt tilsatte. Oslo politidistrikt har ikke avsluttet vurderingen av disse forholdene, og behandlingen her vil fortsette. Oslo politidistrikt har også oversendt informasjonen til Østfold politidistrikt den 10. november, dvs. før saken ble omtalt i media. Det gjenstår derfor undersøkelser rundt dette. Det gjenstår også å se hvilken betydning dette har, men jeg er ikke forundret over at dette vekker oppmerksomhet.

Som svar på Utenriksdepartementets anmodning den 3. november 2010 har amerikanske myndigheter den 13. november 2010 gitt informasjon om koordinering mellom SDU og norske politimyndigheter. Jeg velger å redegjøre for denne henvendelsen samlet da den ble avgitt i tid etter at Politidirektoratet og Politiets sikkerhetstjeneste avga sine redegjørelser til departementet 11. november. Det ble da nødvendig å rette nye henvendelser til disse da amerikanerne oppga datoer og hendelser som ikke er omtalt i redegjørelsene fra 11. november.

Informasjon fra amerikanerne:

I instruks fra det amerikanske Utenriksdepartementet til amerikanske ambassader over hele verden om å iverksette SDU-programmet ble ambassadene anmodet om å koordinere med vertslandenes myndigheter. I et brev fra sikkerhetsansvarlig ved den amerikanske ambassaden (Regional Security Officer – RSO) datert 5. mai 2000 skal ambassaden har informert om den planlagte etableringen av en SDU. Brevet var stilet til to navngitte tjenestemenn ved Oslo politidistrikt og POT. Ved brevet ble det formidlet en invitasjon om å sende en representant for sine respektive avdelinger for å overvære en opplæringssesjon for SDU personell for å danne seg et bilde av treningsopplegget. Videre i 2000 hadde ambassadens sikkerhetsansvarlig (RSO) og lederen for SDU et møte med politidirektør Killengreen.

Sent i 2001 eller tidlig i 2002 besøkte sjefen for det amerikanerne betegner som "politiets etterretningsenhet" og to andre polititjenestemenn SDU-kontoret for å diskutere samordning mellom norsk politi og SDU. Uformelle retningslinjer så vel som formelle rutiner for et nært samarbeid mellom norsk politi og SDU ble etablert.

I 2002 ble et medlem av SDU innkalt av norsk politi for å identifisere en person mistenkt for å ha drevet overvåking av den amerikanske ambassaden. Ved en annen anledning, også i 2002, informerte SDU norsk politi og Oslopolitiet om registrert overvåkingsaktivitet rettet mot ambassaden, hvorpå Oslo-politiet identifiserte de involverte personer som diplomater ansatt ved et tredjelands ambassade.

I 2003 ble det etablert et formelt system som gjorde SDU i stand til direkte å kunne kontakte operasjonslederen ved Oslopolitiets kommandosentral. SDU har gjennom flere år hatt ti eller flere slike direkte samtaler årlig.

I 2004 ble to mistenkelige individer observert en rekke ganger rundt ambassaden. SDU informerte operasjonsleder ved Oslopolitiet, som sendte en patruljebil som undersøkte saken og tok opp forklaring fra de to.

I 2007 møtte SDU-koordinatoren politidirektøren i forbindelse med forberedelsene av den amerikanske utenriksministerens besøk til Oslo. Under besøket ble SDU oppmerksom på en gruppe mennesker i nærheten av den amerikanske ambassaden og samarbeidet med norsk

politi om observasjon av disse. SDU overleverte deretter resultatene av sine observasjoner til norsk politi.

I begynnelsen av januar 2010, som en oppfølging av at SDU personell hadde rapportert om mulig spaningsaktivitet rettet mot dem, snakket ambassadens sikkerhetsansvarlige (RSO) med norsk politi/Oslo-politiet. Norsk politi bekreftet at det var en norsk reporter som sto bak hendelsen. I løpet av den påfølgende samtalen ga både PST og Oslopolitiet uttrykk for at de forsto hva SDU var, hva SDU personell drev på med og hvor SDU-kontoret var lokalisert.

Justisdepartementet forela ovennevnte informasjon fra amerikansk side for POD, PST og Oslo politidistrikt. I tidligere redegjørelse fra politidirektør Killengreen av 11. november fremgår at hun hadde et møte i 2000 med sikkerhetspersonell fra ambassaden, men da som politimester i Oslo. Møtet er datert til 10. april. I hennes redegjørelse fremgår at det ikke ble gitt opplysninger om en spesiell vaktenhet ved ambassaden, men det ble i møtet fremholdt at ambassaden var bekymret for egen sikkerhet.

PST og Oslo politidistrikts tilbakemeldinger er at man i hovedsak tiltrer amerikanske myndigheters beskrivelse av den kontakt som har vært mellom amerikanske og norske myndigheter.

Både PST og Oslo politidistrikt opplyser imidlertid i sine respektive svarbrev av 15. november 2010 at man ikke er kjent med det omtalte brevet av 5. mai 2000. Jeg registrerer derfor at brevet ikke er bekreftet mottatt verken i Oslo politidistrikt eller i POT. Justisdepartementet har imidlertid 16 november mottatt kopi av brevet fra amerikanske myndigheter via Utenriksdepartementet.

PST bekrefter at representanter fra POTs spaningsseksjon besøkte den sivile vaktstyrkens kontor i 2001 eller 2002 som ledd i sitt ordinære arbeid med ambassadesikkerhet. Det er imidlertid ikke opplyst om dette kontoret var plassert i eller utenfor ambassaden.

Når det gjelder de omtalte samtalene i 2010 opplyser PST at det ble fortalt at ambassaden driver observasjonsvirksomhet i ambassadens nærområde. PST ble ikke fortalt hvilke oppgaver de norske sikkerhetsvaktene utfører. Oslo politidistrikt opplyser til dette punkt at kunnskap om SDU ikke var tema i dette møtet.

Jeg har for øvrig merket meg at Oslo politidistrikt avslutningsvis skriver følgende, jeg siterer: "*Ambassadens redegjørelse synliggjør (imidlertid) at implementeringen av SD-programmet har liten konkret forankring, men baserer seg på mulige krav og ulike indikasjoner på et relativt lavt nivå i forvaltningen. Etter vår oppfatning ville en regulær håndtering av et slikt konsept mest naturlig hørt hjemme på et høyere nivå, og også på politisk nivå.*"

5. Vurderinger og tiltak

President,

Oppsummeringsvis vil jeg inndele de temaer jeg har redegjort for i 9 hovedspørsmål:

1. For det første; kreves det tillatelse for etablering av en sikkerhetsenhet ved ambassaden? Svaret på dette er nei, og det er det heller ikke gitt særskilt tillatelse til.

2. For det andre; kan en slik enhet bedrive observasjon, nedtegne informasjon og ta bilder? Svaret på dette er ja.

3. For det tredje; kreves det tillatelse for å etablere en database ved en ambassade? Svaret er nei.

4. For det fjerde; kan lovlig innhentet informasjon registreres i en slik database i en ambassade? Svaret er ja.

5. For det femte; må en vaktenhet kun ha lokaler innenfor ambassadens område? Svaret er nei.

6. For det sjette; har USA noen gang orientert Justisdepartementet, Forsvarsdepartementet eller Utenriksdepartementet om sikkerhetsenhetens etablering og virksomhet? Svaret er nei. Amerikanerne har heller ikke oppgitt dette.

7. For det syvende; Har øvrige norske myndigheter vært kjent med at ambassaden har drevet observasjoner og registrering knyttet til ambassadens sikkerhet? Svaret er ja – dette har vært kjent gjennom kontakt mellom politimyndighetene og ambassaden.

8. For det åttende; har det fremkommet opplysninger som tilsier at det har vært brudd på taushetsplikten fra tjenestemenn i politiet? Påtalemyndigheten vurderer fortløpende om det skal iverksettes etterforsking av dette i regi av Spesialenheten for politisaker.
9. For det niende; har det fremkommet opplysninger som tilsier at personell tilknyttet sikkerhetsenheten har gått utover den alminnelige handlefriheten? Det har fremkommet beskrivelse av enkeltepisoder hvor dette spørsmålet kan reises, men det er det opp til den pågående etterforskingen å ta stilling til.

Jeg vil legge til at utgangspunktet må være meget klart. Norske myndigheter har ansvaret for den ytre sikkerheten av ambassader.
Dessuten vil jeg legge til at dersom ambassader ønsker å iverksette sikkerhetstiltak av et visst omfang utover indre sikkerhet, bør dette kommuniseres til norske myndigheter via diplomatiske kanaler.

Jeg finner grunn til å informere Stortinget om at jeg både vil vurdere behov for og igangsette en rekke tiltak både alene og i samråd med andre ministre.

1. Da jeg som justisminister ikke hadde kunnskap om dette saksforholdet før det ble varslet om at media ville lage en sak på det, finner jeg derfor grunn til å gjennomgå informasjons- og varslingsplikten fra POD og PST til Justisdepartementet for å vurdere om det er grunnlag for å skjerpe inn denne plikten. I denne forbindelse vil jeg også se på de rutiner som i dag gjelder for direkte kontakt mellom underliggende etater av Justisdepartementet og øvrige departementer.
   La det være helt klart - jeg forventer at irregulær praksis blir rapportert til overordnet myndighet. Med det legger jeg også til grunn at politiske myndigheter blir orientert.

2. Det er på det rene at kommunikasjon mellom norske myndigheter og fremmed staters representasjoner i mange sammenhenger har foregått på et praktisk og operativt nivå. Det er behov for en større grad av formalisering og rutiner for rapportering for denne aktiviteten. Jeg vil derfor i samråd med utenriksministeren sørge for at det gis retningslinjer for å sikre dette.

Mangel på slike retningslinjer har gjennom denne redegjørelsen og den prosessen som har vært gjennomført for å klarlegge aktivitet, klart vist et slikt behov.

3. Utenriksdepartementet vil i sin regulære kontakt med fremmede staters representasjoner gjenta kravet om at ambassadenes personell respekterer norsk rett i samsvar med Wien-konvensjonen.

4. Utenriksministeren vil sammen med justisministeren ta initiativ til at de berørte departementer og etater har et oppfølgingsmøte med den amerikanske ambassaden for å klargjøre rammene for sikkerhetsstyrkens oppgaver utenfor ambassadens område.

5. Jeg ser et behov for å se på mulige karantenebestemmelser for enkelte yrkesgrupper. Moderniseringsdepartementet utarbeidet i 2005 "retningslinjer for karantene og saksforbud for embets- og tjenestemenn ved overgang til ny stilling". Dagens regelverk tillater karantene i seks måneder og saksforbud i ytterligere seks måneder. Det er ikke i dag utarbeidet egne karantenebestemmelser for ansatte i politiet.

   Bruk av karantene reiser mange vanskelig problemstillinger. Vurderinger av å bruke informasjon/erfaring inn i en annen jobb som kan være uheldig/ikke ønsket i samfunnet opp mot yrkesforbudsproblematikk.

   Jeg har allerede tatt problemstillingen opp med Forsvarsdepartementet, som har tilsvarende problemstillinger opp mot sitt personell, og vi er enige i at det bør igangsettes et arbeid for å se nærmere på dette.

6. Moderniseringsdepartementet har utarbeidet etiske retningslinjer for statsansatte av 7. september 2005. I tillegg har Politidirektoratet utarbeidet en egen etikkveileder for politi- og lensmannsetaten. Den er ment å være et hjelpemiddel for det enkelte politidistrikt og særorgan i sin utførelse av arbeidet. Men på tross av dette finner jeg behov for å vurdere om det er grunnlag for å tydeliggjøre de etiske retningslinjer for polititjenestemenn, og da særlig opp mot kontakten med tidligere ansatte i politiet.

24

7. Etter at saken er ferdig etterforsket og påtalemessig behandlet vil jeg, eventuelt i samråd med utenriksministeren, vurdere om det foreligger behov for å iverksette ytterligere tiltak.

25

bilaga 4-6

har utgutits

Bilaga A3.4.5

REGERINGSKANSLIET

2011-11-03 SB2011/1697

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -11- 03
Dnr 050-815-2010/11

Konstitutionsutskottets granskningsärenden 13 och 14 - Regeringens agerande i fråga om den amerikanska ambassadens övervakning av svenska medborgare i Sverige

Härmed överlämnas en promemoria från Regeringskansliet. Promemorian har sekretessmarkeringar.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är expeditionschefen Nils Öberg.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2011-10-31

Justitiedepartementet

HEMLIG
Enligt 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
20..11...-..11.....-..04
REGERINGSKANSLIET

Konstitutionsutskottets granskningsärende 13 och 14 – Regeringens agerande i fråga om den amerikanska ambassadens övervakning av svenska medborgare i Sverige

Konstitutionsutskottet har i rubricerade ärenden den 13 oktober 2011 begärt svar på ytterligare frågor. Underlaget har tagits fram av Justitiedepartementet och Utrikesdepartementet.

3 A. *Vad svarade Wessner på frågorna? Togs någon kontakt med eventuellt andra berörda departement, såsom i detta fall mellan UD och Justitiedepartementet inför besvarandet av denna förfrågan? Föregicks besvarandet av förfrågan även av någon kontakt med Säpo eller några andra myndigheter? Om svaret är ja, involverandes det departement under vilket myndigheten i fråga sorterar? I så fall, vilka departement.*

Som anges i Regeringskansliets promemoria den 6 april 2011 saknar Utrikesdepartementet kännedom om vad tjänstemannen i maj 2002 per telefon svarade på ambassadens frågor. Där anges även att Justitiedepartementet fått kännedom om frågorna först den 11 november 2010. I promemorian anges vidare att Utrikesdepartementet inte känner till om några kontakter föregick besvarandet eller om någon information inhämtades.

3 B. *Vilka rutiner finns inom Regeringskansliet för att besvara frågor av denna art?*

Några särskilda rutiner för besvarandet av frågor av denna art finns inte i Regeringskansliet. Som redogjorts för i promemorian den 6 april 2011 kan svaret på hur en fråga besvaras skifta från fall till fall beroende på såväl frågans som svarets karaktär.

4. *Enligt uppgifter på polismyndighetens webbplats (se bilaga) innefattar den s.k. skyddssektionens arbete med bevakning av de utländska beskickningarna regelbundna kontakter med UD, Säpo och ambassadernas säkerhetsansvariga. Vad avhandlas vid dessa kontakter? Finns det några rutiner för informationsutbyte mellan Stockholmspolisens skyddssektion och Regeringskansliet? Om ja, vilka rutiner finns och i förhållande till vilka departement? Föreligger någon rapporteringsskyldighet i frågor som har utrikespolitiska komplikationer och i förhållande till vilket departement?*

Vid kontakter mellan polismyndighetens skyddssektion och Utrikesdepartementet avhandlas aktuella frågor av betydelse för säkerheten vid ambassaderna i Stockholm. Informationsutbytet mellan polismyndigheten och Utrikesdepartementet fungerar så att kontakter tas vid behov. Enligt 10 kap. 13 § regeringsformen ska statliga myndigheter hålla chefen för Utrikesdepartementet underrättad när en fråga som är av betydelse för förhållandet till en annan stat eller till en mellanfolklig organisation uppkommer hos en statlig myndighet.

Bilaga A3.4.6

REGERINGSKANSLIET

2011-12-02 SB2011/1697

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -12- 0 2
Dnr 050-815-2010/11

Konstitutionsutskottets granskningsärenden 13 och 14 - Regeringens agerande i fråga om den amerikanska ambassadens övervakning av svenska medborgare i Sverige

Härmed överlämnas en promemoria från Utrikesdepartementet. Promemorian har en sekretessmarkering.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet i denna del är departementsrådet Lars Nilsson.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Rosenbad 4
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2011-12-01

Utrikesdepartementet

HEMLIG
Enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
20..11..-..12..-..08
REGERINGSKANSLIET

Konstitutionsutskottets granskningsärenden 13 och 14 – Regeringens agerande i fråga om den amerikanska ambassadens övervakning av svenska medborgare i Sverige

Konstitutionsutskottet har i rubricerade ärenden i en skrivelse den 22 november 2011 begärt svar på ytterligare frågor.

Utrikesdepartementet lämnar följande svar på utskottets frågor.

1. Är det någon skillnad i hur skrivelser med frågor från utländska beskickningar hanteras beroende på om skrivelsen i fråga adresseras till en handläggare/tjänsteman på UD eller till UD-protokollet eller protokollchefen (jfr Gula boken s. 63-64)?

Nej.

2. Vilken betydelse, om någon, kan det tillmättas att frågorna från den [redacted] *i maj 2002 ställdes i en s.k. aide memoire och adresserades till en tjänsteman (Wessner) vid UD?*

Det nämnda förhållandet kan inte tillmätas någon betydelse.

3. Vilka rutiner eller riktlinjer finns för samråd med UD:s ledning inför besvarande av frågor från utländska beskickningar? Ska/bör en handläggare samråda med någon inför besvarandet av frågor från utländska beskickningar?

Som redogjorts för i promemorior den 6 april och den 3 november 2011 finns inga särskilda samrådsrutiner inför besvarande av frågor av den art som är aktuell här. Det går inte att generellt avgöra huruvida samråd bör ske innan en fråga besvaras, detta måste avgöras beroende av frågans och svarets karaktär.

4. Vilken enhet inom UD/övriga RK har i uppgift att hantera frågor av det slag som framställdes i skrivelsen?

2

Utrikesdepartementets enhet Protokollet ansvarar bland annat i Regeringskansliet för ärenden rörande beskickningarnas säkerhet och är beskickningarnas i Stockholm kontaktpunkt. Någon enhet inom Utrikesdepartementet/Regeringskansliet i övrigt som hanterar det slags frågor som ställs i skrivelsen finns inte.

5. Vad gäller i frågor om tjänsteanteckning när skriftliga frågor från ett annat lands beskickning besvaras per telefon?

Det finns inte några särskilda rutiner för tjänsteanteckningar när skriftliga frågor från ett främmande lands beskickning besvaras per telefon.

6. Vilka kommentarer i övrigt föranleder upplysningarna från Karin Ehnbom-Palmquist och utfrågningen med Arne Wessner?

Utrikesdepartementet har inga övriga kommentarer.

Bilaga A3.4.7

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-04-23 UF2012/26398/UD/RS

Utrikesdepartementet

Konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -04- 2 3
Dnr 050-815-2010/11

Överlämnande av handlingar

2 bilagor

Konstitutionsutskottet (KU) har hos Utrikesdepartementet (UD) begärt att få del av "(B)eslut inkl. därtill hörande handlingar som innebar att den lokal där den amerikanska ambassaden bedrev s.k. SDU-verksamhet fick diplomatisk status i september 2010."

I UD finns två handlingar som svarar mot innehållet i KU:s begäran. Handlingarna bifogas.

I handlingarna finns bl.a. en adress angiven. I enlighet med vad som tidigare överenskommits mellan utskottet och företrädare för Regeringskansliet har denna adress uteslutits ur dokumenten.

Lars Nilsson
departementsråd

REGERINGSKANSLIET

2010-09-30

Utrikesdepartementet

Protokollet
Praktikant
Karin Winter
Telefon 08-4055995
E-post: karin.winter@foreign.ministry.se

Skatteverket
771 83 Ludvika

Bedömning ang. fastigheter tillhörande Förenta staternas ambassad

(En bilaga: odaterad skrivelse från Förenta staternas ambassad)

Ambassaden har vänt sig till Utrikesdepartementet med den bilagda skrivelsen.

Det är Utrikesdepartementets uppfattning att fastigheterna

Förrådsvägen 9, Lidingö och
Stockholm

nyttjas för beskickningens verksamhet och således är att betrakta som beskickningslokaler enligt artikel 1 (i) Wienkonventionen om diplomatiska förbindelser (WK).

Anders Nyström
Biträdande Protokollchef

Postadress
103 39 Stockholm

Besöksadress
Gustav Adolfs torg 1

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 76

E-post
registrator@foreign.ministry.se

The Embassy of the United State hereby confirms to the Ministry of Foreign Affairs that it has leased a number of premises ("premises of the mission") which serve official diplomatic purposes as defined in the Vienna Convention on Diplomatic Relations, Article 1 (i), and which are more specifically detailed below:

Addresses:

Förrådsvägen 9, Lidingö: Used as office space for embassy staff and warehouse space for official furniture, machinery and equipment.

, Stockholm: Used as office space for embassy staff and storeroom for official supplies.

Strandvägen 63, Stockholm: Used as the residence for the Deputy Chief of Mission.

Spannmålsgatan 19, Gothenburg: Office space for embassy staff in the Customs building.

The Embassy respectfully requests the Ministry of Foreign Affairs to speedily acknowledge the above addresses as part of the United States diplomatic mission to Sweden.

Bilaga A3.4.8

REGERINGSKANSLIET

2012-05-03 SB2011/1697

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -05- 03
Dnr 050-815-2010/11

Konstitutionsutskottets granskningsärenden f.d. 13 och 14 (2010/11) – Regeringens agerande i fråga om den amerikanska ambassadens övervakning av svenska medborgare i Sverige

Härmed överlämnas en promemoria från Utrikesdepartementet.

Regeringskanslies kontaktperson i ärendet i denna del är departementsrådet Lars Nilsson.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Rosenbad 4
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-05-02

Utrikesdepartementet

Konstitutionsutskottets granskningsärenden f.d. 13 och 14 (2010/11) – Regeringens agerande i fråga om den amerikanska ambassadens övervakning av svenska medborgare i Sverige

Konstitutionsutskottet har i rubricerade ärenden i en skrivelse den 19 april 2012 begärt svar på ytterligare frågor.

Utrikesdepartementet lämnar följande svar på utskottets frågor.

Frågor i utskottets PM I

1. Vilka är rutinerna för att en lokal ska få diplomatisk status? Hur går det rent praktiskt till när ett land ansöker om att en lokal ska ges diplomatisk status?

I Sverige behöver främmande stater inte något särskilt tillstånd eller beslut av svenska myndigheter för att förvärva eller hyra beskickningslokaler. Det finns inte heller några regler som hindrar beskickningar att bedriva verksamhet på olika adresser. Det är inte ovanligt, på grund av svårigheter att finna ändamålsenliga lokaler i Stockholm, att beskickningsverksamhet bedrivs på olika adresser.

Vad som är att betrakta som en beskickningslokal är en objektiv bedömning utifrån Wienkonventionens regelverk (1964 års Wienkonvention om diplomatiska förbindelser, SÖ 1967:1). Som beskickningslokal räknas enligt artikel 1(i) Wienkonventionen byggnad eller del av byggnad jämte tillhörande markområde, oavsett vem de tillhör, som nyttjas för beskickningens verksamhet, beskickningschefens bostad inbegripen.

En främmande stat anmäler vilka lokaler man anser används för beskickningsverksamhet. Syftet med anmälan är att svenska myndigheter ska ha kännedom om vilka lokaler som nyttjas för beskickningens verksamhet och som därmed kan komma i åtnjutande av immunitet och privilegier samt möjliggöra för Sverige att fullgöra sina skyldigheter att skydda lokalerna mot intrång och skadegörelse. En anmälan om

2

beskickningslokal tas normalt för god såvida det inte finns befogade skäl att tro att lokalen/lokalerna används för annan verksamhet än ren beskickningsverksamhet som t.ex. bostäder för diplomater.

2. Inom vilken enhet inom Utrikesdepartementet fattas ett sådant beslut? Är det fråga om ensidigt beslut från enhetens sida eller är det på något sätt en fråga om ett avtal mellan Sverige och det andra landet ifråga? Vem/vilka fattar sådana beslut?

En anmälan om beskickningslokalers adress skickas till Utrikesdepartementets enhet Protokollet. Adresserna förs in i den s.k. diplomatlistan. Något beslut fattas inte. (Jfr även under fråga 1.)

3. Är den politiska nivån på något sätt informerad eller involverad under beslutsprocessen?

Se under fråga 2.

4. Föregås som regel sådana beslut av några kontakter med andra departement eller den s.k. skyddssektionen vid Polismyndigheten i Stockholms län (som ansvarar för skyddet av beskickningar) eller Säpo (som ansvarar för personskyddet)?

Polismyndigheten i Stockholms län informeras om beskickningars adresser i syfte att Sverige ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt Wienkonventionen att skydda lokalerna mot intrång och skadegörelse. Sådan information lämnas regelmässigt inom ramen för de löpande kontakter som sker mellan myndigheterna. Även Skatteverket, som beslutar om återbetalning av moms till beskickningar, informeras om adresser till beskickningslokaler.

5. Brukar beslut om att lokaler får diplomatisk status i efterhand delas med Polismyndigheten i Stockholms län eller Säpo? Om ja, vad är syftet med detta?

Se svar under fråga 4.

6. Föregicks beslutet i september 2010 att bevilja SDU-lokalen diplomatisk status av några kontakter mellan olika departement (UD, Justitiedepartementet, Statsrådsberedningen, Försvarsdepartementet)?

Med anledning av att ambassaden anmälde nya beskickningslokaler informerades i september 2010 berörda myndigheter (jfr. under fråga 4). Några kontakter med andra departement förekom inte.

Frågor i utskottets PM II

1. Föregicks det nämnda beslutet om att ge lokalerna diplomatisk status av några kontakter med den s.k. skyddssektionen vid Polismyndigheten i Stockholms län (som ansvarar för skyddet av beskickningar) eller Säpo (som ansvarar för personskyddet) eller Must? Varför/varför inte?

Som angetts i svar under fråga 4 ovan lämnas information till Polismyndigheten i Stockholm om vilka lokaler som är att betrakta som beskickningslokaler. Någon ytterligare information har inte lämnats av Regeringskansliet.

2. Har de nämnda myndigheterna efter beslutet fått någon information om att lokalen fått diplomatisk status? Varför/varför inte?

Se svar under fråga 4 ovan.

Bilaga A3.4.9

Embassy of the United States of America

Stockholm, Sweden
December 16, 2011

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -01- 11
Dnr 050-815-2010/11

Mr. Peter Eriksson
Chair
The Committee on the Constitution
The Swedish Parliament

Dear Mr. Eriksson,

I am writing in response to your letter of December 2, 2011 to Ambassador Brzezinski. The Embassy has been instructed to inform you that it is not our practice to respond to parliamentary inquiries, and we therefore respectfully decline.

Yours sincerely,

William R. Stewart
Deputy Chief of Mission

Bilaga A3.4.10

KU 2011-11-16
PN

Tjänsteanteckning i granskningsärendet Regeringens agerande i fråga om den amerikanska ambassadens övervakning av svenska medborgare i Sverige (dnr 050-815-2010/11, 050-816-2010/11)
Telefonsamtal med Karin Ehnbom-Palmquist, tidigare protokollchef vid UD, som upplyser följande. Hon har inte känt till det brev som 2002 sändes från ett annat lands ambassad till AW, som vid den aktuella tidpunkten tjänstgjorde vid UD-PROT. Hon noterar att brevet var adresserat direkt till AW. Om det hade varit adresserat till UD-PROT eller protokollchefen skulle hon ha känt till det och då sannolikt samrått med övriga i UD:s ledning (t.ex. kabinettssekreteraren och rättschefen) om svaret. Ett skriftligt svar skulle då också ha undertecknats av henne. Hon kände den dåvarande ambassadören vid den aktuella ambassaden men frågan som ställdes i brevet togs aldrig upp mellan dem. Kontakten måste ha gått direkt från förste ambassadsekreteraren till AW. Hon har hört sig för med den dåvarande biträdande protokollchefen (Boel Evander) som inte heller känt till brevet.

Hon anser att den i brevet ställda frågan är av ovanligt slag. Kopplingen till UD-PROT måste ha varit att man där hanterar frågor om ambassadernas säkerhet och kontakterna med ambassadpolisen. Det är inte självklart att en fråga av det aktuella slaget ska besvaras av UD-PROT, utan den skulle även kunna hamna hos någon annan UD-enhet eller Justitiedepartementet.

Att frågor ställs från ambassader direkt till tjänstemän vid UD-PROT, utan att passera protokollchefen, är dock inte helt ovanligt, uppger hon. Det förekommer t.ex. i samband med statsbesök eller andra utländska besök.

Hon uppger att det kan förekomma att frågor i skrivelser besvaras per telefon. Det bör då antecknas på skrivelsen att frågan har besvarats på det sättet. Hon anser att det är önskvärt att det även antecknas vad man svarat men det är inte alltid så sker.

Peder Nielsen

Bilaga A3.4.11

Polismyndigheten i Stockholms län
Länspolismästaren

1 (3)

SKRIVELSE

Datum
2011-11-28

Diarienr (åberopas vid korresp)
AA224-87171-2011

Konstitutionsutskottet
Riksdagsförvaltningen
100 12 STOCKHOLM

HEMLIG
Enligt 15 kap. 5 offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
2011 -11- 29
KONSTITUTIONS-UTSKOTTET

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -11- 29
Dnr 050-815-2010/11

Svar på fråga gällande amerikanska ambassadens övervakning av svenska medborgare i Sverige, G 13-14

Konstitutionsutskottet har den 22 november 2011, med anledning av den utfrågning som ägde rum den 15 november 2011 med företrädare för Polismyndigheten i Stockholms län i rubricerat ärende, ställt en kompletterande skriftlig fråga till polismyndigheten, enligt följande.

Är det inom Polismyndigheten känt om det ovan beskrivna mötet 2000 respektive s.k. "live-trainings" mellan SDU och Stockholmspolisens ambassadsäkerhetsgrupp har ägt rum? Om svaret är ja, önskas dels en redogörelse för vad som är känt om dessa möten respektive de s.k. "live-trainings" och om Judep eller UD respektive Säkerhetspolisen har informerats härom, dels en redogörelse för eventuell dokumentation av frågan inom Polismyndigheten.

Polismyndigheten kan lämna följande svar.

Svaret på frågan är nej. Det har inte framkommit att det inom polismyndigheten finns kännedom om att ett möte skulle ha ägt rum år 2000 angående SDP/SDU mellan amerikanska ambassaden och polismyndighetens ambassadgrupp och inte heller att det skulle ha ägt rum s.k. "live-trainings" mellan SDU och polismyndighetens ambassadgrupp.

Myndigheten har vid beredningen av detta svar tagit del av de två förhör som hölls den 16 november 2010 och den 24 februari 2011 av Säkerhetspolisen med den förre chefen för polismyndighetens ambassadsäkerhetsgrupp Bo Trollsten i förundersökningen gällande olovlig underrättelseverksamhet m.m. som leddes av chefsåklagare Tomas Lindstrand, Åklagarkammaren för säkerhetsmål (0105 K104-10). Av dessa förhör framgår att Bo Trollsten fick motsvarande frågor som här är aktuella, dvs. om möte hade förevarit år 2000 gällande SDP/SDU och om s.k. "live-trainings" hade ägt rum under 2002 och 2003 med företrädare för ambassadsäkerhetsgruppen [redacted] Bo Trollsten [redacted]

Postadress
106 75 Stockholm
Org.nr
202100-0076

Besöksadress
Norra Agnegatan 33-37
Stockholm

Telefon
114 14

E-post
polismyndigheten.stockholm@polisen.se
www.polisen.se/stockholms_lan

[redacted] ”SDT” (dvs. en annan förkortning) nämndes för Trollsten var vid en händelse i juli 2003, vilket finns redovisat i åklagarens nedläggningsbeslut den 4 april 2011 sid. 7.

Av ovan nämnda förhör med Bo Trollsten framgår sammanfattningsvis att han, gällande händelsen i juli 2003, varit på ett möte med en person med anknytning till den amerikanska ambassaden som han kände sedan tidigare. [redacted] Trollsten [redacted] Mötet visade sig gälla ett säkerhetsprogram för ambassader, som startats pga. två attentat mot amerikanska ambassader i Afrika några år tidigare, och att ambassaden skulle bilda en ”SDT”. Arbetsuppgifterna för ”SDT” var ”strikt observation” av bevakningsobjekten ambassaden och residenset. Trollsten [redacted] Trollsten betonar att det som han fick kännedom om [redacted] att han såg SDT-verksamheten som ”harmlös” och att den inte på något sätt inkräktade på svensk lagstiftning eller det bevaknings- och skyddsansvar som var ålagd Sverige som värdland och svensk polis som ansvarig. [redacted]

För det fall Konstitutionsutskottet vill ta del av förhören i sin helhet går det bra att meddela polismyndigheten detta.

Polismyndigheten har vidare ställt de aktuella frågorna till dels Bo Trollstens tidigare chef polismästare Mats Vangstad, som var chef för operativa avdelningen under perioden den 22 juli 2002 – den 14 oktober 2008, dels sektionschefen Bengt Berglund som arbetat på ambassadsäkerhetssektionen sedan 1998. Svaret från båda två är att de inte har någon kännedom alls om det som påstås. Det kan även nämnas att Bengt Berglund har frågat medarbetare på ambassadsäkerhetssektionen som tjänstgjorde vid den aktuella tidsperioden och fått besked att inte heller de har någon kännedom om det som påstås.

Beträffande de chefer som Bo Trollstens hade innan Mats Vangstad blev chef för operativa avdelningen, kan nämnas att Sune Sandström numera är avliden och Kurt Nilsson är svårt sjuk, det går således inte att få fram ytterligare information.

Avslutningsvis vill polismyndigheten nämna att myndigheten, med anledning av en begäran från chefsåklagaren Tomas Lindstrand den 26 november 2010, gjorde en genomgång av relevanta diarier och arkiv gällande tidsperioden den 1 oktober 1999 - den 24 november 2010, varvid inga dokument som kan asso-

cieras med den aktuella skyddsverksamheten (SDP/SDU) hittades, vilket även redovisades under utskottsutfrågningen.

POLISMYNDIGHETEN I STOCKHOLMS LÄN

Lennart Enocsson
Biträdande länspolismästare

Bilaga A4.1.1

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -02- 16
Dnr 050-1786-2010/11

Till konstitutionsutskottet
Sveriges Riksdagen

Begäran hos konstitutionsutskottet om granskning av användningen av regeringens hemsida i samband med en intervju av statsminister Fredrik Reinfeldt i Dagens Nyheter

Den 14 februari publicerade tidningen Dagens Nyheter en intervju med statsminister Fredrik Reinfeldt. Artikeln gavs rubriken "Reinfeldt dömer ut hyresrätter" och man gav i artikeln bilden att statsministern ansåg att hyresrättslägenheter inte var lämpliga i Stockholms innerstad. Efter detta fick statsministern kritik från många håll.

Den 15 februari publicerades ett pressmeddelande på regeringens hemsida där man menar att artikeln i Dagens Nyheter ger en felaktig bild av vad statsministern har sagt i intervjun. Att bilden är felaktig förklarar man med att: "Exempelvis saknar rubrikerna stöd i de intervjuer som genomförts och statsminister Fredrik Reinfeldt tillskrivs åsikter som inte framförts." Ihop med pressmeddelandet publicerade man även ljudinspelningar av intervjun.

Den 16 februari möttes Dagens Nyheters chefredaktör Gunilla Herlitz och Moderaternas partisekreterare Sofia Arkelsten i en debatt i Sveriges Radios P1-morgon om vad som hade hänt. I diskussionen berättade Gunilla Herlitz att tidningen mottagit flera samtal från regeringskansliet där synpunkter på rubriksättningen i tidningen har uttryckts.

De händelser som inträffat är konstitutionellt problematiska i flera hänseenden.

Dels handlar det om hur de resurser och medel som statsministern har till sitt förfogande för sin tjänsteutövning, blandas samman med uppdraget som partiordförande för Moderata samlingspartiet. Att en sådan sammanblandning görs är tydligt när Moderaternas partisekreterare har blivit en företrädare i debatten samtidigt som personalresurser och hemsidan hos regeringen används.

Vidare är det frågan om ifall regeringens hemsida överhuvudtaget ska användas för denna form av debatt. Regeringens hemsida är en myndighetshemsida och officiell informationskanal för regeringen.

Slutligen är det frågan om ifall det rent konstitutionellt är lämpligt att det via regeringens hemsida uttalas kritik mot en enskild tidning.

Konstutitionsutskottet bör alltså granska huruvida de medel som statsministern har till sitt förfogande för sin tjänsteutövning använts på ett korrekt sätt i detta fall.

Stockholm den 16 februari 2011

Ulla Andersson

Bilaga A4.1.2

REGERINGSKANSLIET

2011-11-10 SB2011/7371

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -11- 10
Dnr 050-1786-2010/11

Konstitutionsutskottets granskningsärende 1 – Regeringens användning av hemsida i samband med vissa intervjuer av statsministern

Härmed överlämnas en promemoria från Statsrådsberedningen.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är kanslirådet Angelica Jonsson.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Drottninggatan 2

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2011-11-10

Statsrådsberedningen

Rättschefens kansli

Konstitutionsutskottets granskningsärende 1 – Regeringens användning av hemsida i samband med vissa intervjuer av statsministern

4 bilagor

Konstitutionsutskottet har i en skrivelse den 13 oktober 2011 begärt svar på ett antal frågor. Med anledning av utskottets begäran lämnar Statsrådsberedningen följande svar.

Inför upprättandet av denna promemoria har underlag inhämtats från Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Fråga 1. Vem beslutade om publiceringen av det här aktuella pressmeddelandet? Föregicks publiceringsbeslutet av något samråd med statsministern? Om ja, vad diskuterades under samrådet? Om nej, vilken information avseende publiceringen var känd för statsministern före publiceringsbeslutet?

I huvudsak tillämpas följande rutiner i Statsrådsberedningen inför det att ett pressmeddelande publiceras på regeringens och Regeringskansliets gemensamma hemsida www.regeringen.se. En pressekreterare skickar ett utkast till pressmeddelande via e-post till Information Rosenbads redaktion, Regeringskansliets förvaltningsavdelning. Information Rosenbad granskar utifrån sina rutiner texten i pressmeddelandet och lämnar eventuella förslag till redaktionella justeringar. Genom Information Rosenbads försorg publiceras sedan texten på hemsidan www.regeringen.se. Dessa rutiner tillämpades även inför publiceringen av det i granskningsärendet aktuella pressmeddelandet.

Fråga 2. Har det tidigare förekommit fall där det på Regeringskansliets hemsida publicerats pressmeddelanden som kommenterar publiceringar i dagstidningar och andra grundlagsskyddade medier? Om ja, vilka var dessa?

Ett antal pressmeddelanden har under perioden den 1 januari 2002 – den 24 oktober 2011 återfunnits i vilka finns kommentarer om publiceringar

i dagstidningar och andra grundlagsskyddade medier. Några exempel framgår av bilaga 1-3.

Fråga 3. Har det tidigare förekommit fall där det genom Regeringskansliets hemsida tillgängliggjorts ljudfiler med intervjuer som journalister genomfört med statsministern och statsråd? Om ja, vilka var dessa?

Tidigare fall där det genom hemsidan tillgängliggjorts ljudfiler med intervjuer som journalister genomfört med statsministern och statsråd har inte återfunnits. Däremot tillgängliggörs som ett led i den tekniska utvecklingen i ökad utsträckning olika former av webbutsändningar, däribland intervjuer med statsministern och statsråd, via hemsidan.

Fråga 4. Vilka tryckfrihetsrättsliga överväganden gjordes dels inför kontakterna med den aktuella tidningen, dels inför beslutet att publicera det aktuella pressmeddelandet?

Som konstitutionsutskottet tidigare har uttalat är en allmän utgångspunkt vid kontakter mellan företrädare för statliga myndigheter och media att den redaktionella självständigheten inte träds förnär. Som utskottet också konstaterat är kontakter med massmedierna ett naturligt inslag i arbetet i Regeringskansliet. Medarbetare i Regeringskansliet är väl medvetna om mediernas självständighet och oberoende.

Fråga 5. Vilka riktlinjer och rutiner finns inom Regeringskansliet med avseende på användning av Regeringskansliets hemsida och publicering av pressmeddelanden? Vilka riktlinjer finns avseende Regeringskansliets informationsverksamhet i övrigt?

Regeringskansliets policy för information och kommunikation framgår av bilaga 4.

Regeringskansliets gemensamma funktion för informationsfrågor – Information Rosenbad – har till stöd för användningen av regeringens och Regeringskansliets gemensamma webbplats på intranätet publicerat riktlinjer för förvaltningsavdelningen, publicerat i dokumentet ”Strategi och riktlinjer för www.regeringen.se och www.sweden.gov.se”.

Fråga 6. Mot bakgrund av uttalanden av Sofia Arkelsten i P1 morgon den 16 februari 2011 (t.ex. ”vi har dessutom publicerat dem på regeringens hemsida” och ”vi var ju lite först och lägga ut våra saker”, se s. 2-3 i *bilaga 5*), har det i granskningen aktuella pressmeddelandet initierats av eller tagits fram i samarbete med partifunktionärer utan anställning i Regeringskansliet?

Det i granskningen aktuella pressmeddelandet har inte initierats eller tagits fram i samarbete med något partis funktionärer utan anställning i Regeringskansliet.

Fråga 7. Vilka kontakter förekom i samband med den i granskningen aktuella händelsen mellan statsministerns presschef och företrädare för den aktuella tidningen? Av redogörelsen bör framgå tidpunkter för och innehållet i dessa kontakter. Har det förekommit några andra kontakter mellan andra företrädare för regeringen eller Regeringskansliet och företrädare för den aktuella tidningen i samband med den aktuella händelsen? Om ja, mellan vilka, när skedde dessa och vad diskuterades?

Kontakter med den aktuella tidningen togs av pressavdelningen på Statsrådsberedningen under den 14/2 för att informera om fel och med önskan om rättelse.

Den 15/2 togs från pressavdelningen på nytt kontakt med den aktuella tidningen med det enda syftet att informera chefredaktören om att utskrift av och ljudupptagning från intervjun skulle tillgängliggöras på regeringens hemsida. Kontakt med chefredaktören söktes ett flertal gånger runt lunchtid, men utan framgång. Vid sista försöket att kontakta chefredaktören gavs från en av dennes medarbetare besked om att informationen nått fram.

Under eftermiddagen skedde kontakt från en journalist vid den aktuella tidningen till pressavdelningen för att efterhöra synpunkter på tidningens publicerade artikel. Under kvällen kontaktades också pressavdelningen av en annan journalist på den aktuella tidningen vilket resulterade i en intervju som publicerades den 16/2.

Fråga 8. Vilka kommentarer i övrigt ger innehållet i denna promemoria anledning till?

Innehållet i promemorian ger inte anledning till några ytterligare kommentarer.

PRESSMEDDELANDE
2002-03-05
Socialdepartementet

Maxtaxan ger skydd mot höga avgifter och minskar klyftorna - Ingen får det sämre på grund av reformen

- Det finns ingenting i de nya reglerna för maxtaxan inom äldre- och handikappomsorgen som tvingar kommunerna att försämra den ekonomiska situationen för sina pensionärer. Ingen får det sämre med anledning av reformen som ska genomföras den 1 juli.
Det säger Ewa Persson Göransson, statssekreterare på Socialdepartementet, i en kommentar till uppgifterna i Aftonbladet idag.
Reformen syftar till att skydda de drygt 270 000 personer som erhåller insatser från äldre- och handikappomsorgen från för höga avgifter.
Det stämmer heller inte att reformen främst gynnar pensionärer med god ekonomi. Den stora gruppen får en bättre ekonomisk situation på grund av de nya reglerna om förbehållsbelopp, endast sex procent på grund av reglerna om högsta avgift.
Avgiftsreformen inom äldre- och handikappomsorgen är inte konstruerad för att ge skydd mot låga inkomster, utan ger skydd mot höga avgifter. Fördelningspolitiska analyser visar dessutom att de som är sjuka och i behov av omsorg gynnas och att inkomstklyftorna mellan äldreomsorgstagare och övriga pensionärer minskar.
Exemplet Anna Olsson, som förekommer i Aftonbladet idag, beskriver inte effekterna av reformen. Anna Olssons problem är det sätt hennes kommun väljer att ta ut avgifter för mat. Den hanteringen har inte uppstått med anledning av reformen.
Uppgifterna i artikeln om att taxan slår hårdare mot dem som äger fastighet eller har besparingar stämmer inte. Ingen ska behöva sälja sitt hus eller ta ut sina sparpengar för att betala för äldreomsorg. Av de nya reglerna framgår att förmögenhet inte får ligga till grund för avgiftssättning. Avkastningen av kapital räknas däremot som inkomst. Enligt reformen kan kommunen dessutom bestämma att avgiften ska beräknas på ett mer fördelaktigt sätt för den enskilde.

KONTAKT
Refik Sener
Pressekreterare
08-405 33 72
070-335 33 72

Ilija Batljan
Departementsråd
08-405 33 41

PRESSMEDDELANDE
2003-10-17
Finansdepartementet

Inte aktuellt med dispens för Stockholms läns landsting

Med anledning av en felaktig rubrik i Dagens Nyheter vill kommun- och bostadsminister Lars-Erik Lövdén ge följande kommentarer.
- Stockholms läns landsting har haft underskott i flera år och måste nu uppnå en budget i balans och genomföra nödvändiga strukturförändringar. I dagens DN har rubriksättningen om detta en felaktig vinkel. Lagstiftningen medger inte någon dispens från balanskravet.

KONTAKT
Ulrika Borg
Pressekreterare
08-4051599
070-5751599

PRESSMEDDELANDE
2003-10-24
Finansdepartementet
Utjämningskommittén

Felaktiga uppgifter om utjämningssystemet och Stockholm

Med anledning av en artikel i Svenska Dagbladet i dag vill Lorentz Andersson, ordförande i Utjämningskommittén, ge följande kommentar:
- I artikeln påstås att skatten i Stockholms Stad och Stockholms läns landsting behöver höjas med över 4 kronor p.g.a. utjämningssystemet. Beräkningen bygger på att skatteunderlaget ökar snabbare i Stockholm än i resten av landet. Om så skulle vara fallet är det sant att det leder till en ökad utjämningsavgift.
- Stockholm har emellertid gått in i en långsammare tillväxt, vilket får de motsatta konsekvenserna. I SCB:s preliminära beräkningar för 2004 minskar utjämningsavgiften för såväl Stockholms Stad som för Stockholms läns landsting. Detta återspeglar att det egna skatteunderlaget nu växer långsammare i Stockholm. Övriga Sverige avstår från en del av sin tillväxt till förmån för Stockholm. Detta faktum framgår inte av artikeln.
- I artikeln påstås att finansdepartementets experter instämmer i de redovisade beräkningarna. Detta är inte sant. Stockholm har samma förutsättningar som övriga Sverige, vilket är det grundläggande syftet med utjämningssystemet. Det är tråkigt att debatten nu antar dessa former. En av kommitténs grundtankar är att göra systemet statligt finansierat. Det uppnås genom att så många av statens bidrag som möjligt används till att utjämna de ekonomiska förutsättningarna. På det sättet behöver endast ett fåtal kommuner och landsting bidra till systemet. Om kommitténs förslag genomförs kommer Stockholmarna att bidra med ca 1-2 mdkr per år till övriga landet.
- Sedan är det naturligtvis så att det är stora ekonomiska problem i hela kommunsektorn, i såväl Stockholm som resten av landet. Det beror dock inte på utjämningssystemet. Många tycks ha förväntningar på utjämningssystemet som att det vore ett bidragssystem och inte ett utjämningssystem.
- De största negativa effekterna i form av minskade ekonomiska resurser drabbar Norrlandslänen och inte Stockholm.

KONTAKT
Lorentz Andersson
Ordförande i Utjämningskommittén
070-556 36 21

Öppen
Begriplig
Saklig
Snabb
Anpassad

Regeringskansliets policy för information och kommunikation

REGERINGSKANSLIET

Förord

Regeringen är Sveriges högsta verkställande organ och Regeringskansliet är dess beredningsorgan. Regeringskansliets medarbetare arbetar i en politisk organisation med politiska beslut som påverkar medborgarna. Detta ställer höga krav på medarbetarna och höga krav på en väl fungerande information och kommunikation. Internt för att medarbetarna ska kunna uppfylla de krav som ställs på dem, för att de ska kunna känna sig delaktiga i verksamheten och för att deras dagliga arbete ska underlättas. Externt för att förslag och åtgärder snabbt och korrekt ska nå medborgarna och för att det ska kunna utvecklas en aktiv dialog mellan medborgarna och den offentliga förvaltningen, ett grundläggande krav i ett demokratiskt samhälle.

Regeringskansliet är nu *en* myndighet och det är viktigt att all informations- och kommunikationsverksamhet vilar på samma grund och strävar mot samma mål. Riktlinjerna för hur myndigheten ska arbeta med information och kommunikation, både internt och externt, ska därför vara tydliga. Det är mot den bakgrunden denna första informations- och kommunikationspolicy för Regeringskansliet har tagits fram.

Policyn är till för alla medarbetare, eftersom alla medarbetare har ett ansvar att hålla sig själva informerade och att besvara frågor och ge information om verksamheten.

Policyn innehåller *övergripande riktlinjer* för hur arbetet med information och kommunikation ska bedrivas inom Regeringskansliet och den anger även det *förhållningssätt* som ska gälla.

Regeringskansliets policy för information och kommunikation bygger på

grundlagens bestämmelser om offentlighet och yttranderätt,

den serviceskyldighet som finns inskriven i förvaltningslagen.

Nyckelorden som ska kännetecknа Regeringskansliets information och kommunikation är: öppen, begriplig, saklig, snabb och anpassad. Regeringskansliets information och kommunikation ska vara neutral och åtskild från den politiska informationen och kommunikationen. Mer konkreta *anvisningar* för hur arbetet med information och kommunikation praktiskt ska utföras vid respektive departement bör fastställas där. Arbetet med kompletterande riktlinjer för olika former av gemensam informations- och kommunikationsverksamhet för Regeringskansliet ska samtidigt fortsätta.

Den interna informationen och kommunikationen är basen för den externa. Om arbetet med både intern och extern information och kommunikation bedrivs kontinuerligt och är väl planerat skapas goda relationer mellan såväl Regeringskansliets ledning och medarbetare som mellan Regeringskansliet och dess omvärld.

Informationssamhället medför ökade krav på insyn i och kunskap om den demokratiska beslutsprocessen. Policyn är ett levande dokument som måste anpassas till den verklighet Regeringskansliet ställs inför och arbetas om allt efter de nya krav som ställs.

Gunilla Olofsson
Förvaltningschef

Regeringskansliets interna information och kommunikation

Mål

Att bidra till att verksamheten inom Regeringskansliet bedrivs effektivt genom att ge medarbetarna ökad kunskap om verksamheten och dess fastställda mål samt medverka till ökad delaktighet och motivation.

Den interna informationen och kommunikationen ska

- ge medarbetarna överblick över arbetet på den egna arbetsplatsen samt över det arbete som bedrivs inom övriga delar av Regeringskansliet,
- ge underlag för att förbättra medarbetarnas kompetens och möjligheter att fatta korrekta beslut i det egna arbetet,
- öka medarbetarnas kunskap så att de kan producera bra underlag för regeringens beslut,
- öka motivationen, förstärka arbetsglädjen och samhörigheten hos medarbetarna inom Regeringskansliet,
- underlätta tvärkontakter mellan olika delar av Regeringskansliet,
- bidra till en väl fungerande extern information.

Målgrupp

Den interna informationens och kommunikationens målgrupp är de anställda inom Regeringskansliet i Sverige och utomlands.

Arbetsformer

Den interna informationen och kommunikationen ska vara en integrerad del i Regeringskansliets verksamhet. Det innebär bl.a. att informationsplaneringen ska integreras med verksamhetsplaneringen.

Olika sakfrågor och beslut skapar olika behov av intern information. En beredskap för att kunna svara mot dessa behov ska finnas hos Regeringskansliets medarbetare på alla nivåer redan innan viktiga beslut fattas.

Alla interna informationsinsatser bör planeras väl innan de genomförs samt följas upp och utvärderas för att se om mål för insatserna uppnåtts.

Den interna informations- och kommunikationsverksamheten bör bedrivas kontinuerligt för att fungera effektivt.

Ny teknik bör användas i största möjliga utsträckning för att öka möjligheterna för medarbetarna att själva aktivt hämta information, enkelt hitta den och kommunicera effektivt inom myndigheten. Exempel på sådan teknik är intranätet, som dock inte kan lösa alla interna informationsbehov. Människor söker och använder information på olika sätt. Därför är det viktigt att använda en kombination av kanaler för att kommunicera internt: muntliga, skriftliga och elektroniska.

Strävan bör vara att information finns tillgänglig för medarbetarna senast samtidigt som den lämnas externt. Relationerna med och informationsskyldigheten till de fackliga organisationerna regleras i särskild ordning enligt medbestämmandelagen (MBL).

Regeringskansliets grafiska profil ska användas på allt material som produceras inom myndigheten enligt de regler och anvisningar som anges i en särskild grafisk manual. Den grafiska profilen är en del i arbetet med att ge en bild av en sammanhållen myndighet. Regeringskansliets logotyp, som ingår i den grafiska profilen, ger myndigheten ett tydligt kännetecken. Logotypen består av myndighetens namn och lilla riksvapnet.

Regeringskansliets externa information och kommunikation

Mål

- *Att bidra till en ökad kunskap om regeringens och Regeringskansliets roll i den demokratiska beslutsprocessen.*
- *Att bidra till en ökad kunskap om regeringens och Regeringskansliets verksamhet i Sverige, i EU och i andra internationella organisationer där Sverige verkar.*

Den externa informationen och kommunikationen ska

- ge kunskap om vägar för insyn i och påverkan på beslutsprocessen i Regeringskansliet.
- redovisa och ge kunskap om sakfrågor, förslag och åtgärder.

Målgrupper

Den externa informationen syftar ytterst till att nå allmänheten. Förutom att kommunicera direkt med allmänheten vänder sig Regeringskansliet även till målgrupper som dessutom kan fungera som vidareförmedlare av information i Sverige och utomlands. Exempel på sådana är myndigheter, kommuner, organisationer och massmedierna

Arbetsformer

Den externa informationen och kommunikationen ska vara en integrerad del i Regeringskansliets verksamhet. Det innebär bl.a. att informationsplaneringen ska integreras med verksamhetsplaneringen.

Medarbetare på alla nivåer ska på ett tidigt stadium beakta behov av extern information och kommunikation som sakfrågor och beslut kan leda till.

Alla större informationsinsatser bör planeras väl innan de genomförs samt följas upp och utvärderas för att se om mål för insatserna uppnåtts. Insatserna ska vara offensiva; det är viktigt att Regeringskansliet tar initiativet så att informationen blir korrekt och så bred som möjligt. Det är samtidigt viktigt att vara lyhörd för information som efterfrågas. Informationen ska anpassas efter varje

målgrupps kunskaper, intressen, erfarenheter och behov. På så sätt ökar möjligheterna att nå fram.

I enlighet med grundlagens bestämmelser om offentlighet skall den som efterfrågar information från Regeringskansliet få tillgång till den så långt det är möjligt. Närmare bestämmelser om serviceskyldighet och utlämnande av allmänna handlingar finns i 4 § förvaltningslagen och 15 kap. sekretesslagen.

För att göra Regeringskansliets information lättillgänglig för alla bör bl.a. ny teknik användas. Exempel på detta är den externa webbplatsen. Den kan dock inte lösa alla externa informationsbehov. Människor söker och använder information på olika sätt. Därför är det viktigt att använda en kombination av kanaler för att kommunicera externt: muntliga, skriftliga och elektroniska. Regeringskansliet ska också tillhandahålla information på ett sådant sätt att även personer med funktionshinder kan tillgodogöra sig den (se Socialdepartementets rapport, "Samhällsinformation för alla", Ds 1995:80).

Regeringskansliets grafiska profil ska användas på allt material som produceras inom myndigheten enligt de regler och anvisningar som anges i en särskild grafisk manual. Den grafiska profilen är en del i arbetet med att ge en bild av en sammanhållen myndighet. Regeringskansliets logotyp, som ingår i den grafiska profilen, ger myndigheten ett tydligt kännetecken. Logotypen består av myndighetens namn och lilla riksvapnet.

Ansvarsfördelning

Alla har informationsansvar

Regeringskansliet är ett beredningsorgan åt regeringen. Statsrådsberedningen leder och samordnar arbetet inom Regeringskansliet.

Den politiska ledningen vid varje departement har det övergripande ansvaret för all intern och extern information och kommunikation inom sitt ansvarsområde. Det innebär ansvar för att formulera mål och föra ut dem till medarbetarna och att fastställa en informationsplan i samband med den årliga verksamhetsplaneringen. Det innebär också ansvar för att besluta i viktiga policyfrågor som rör information och kommunikation och att ge resurser för och organisera den verksamheten.

Varje person i chefsställning har ett informationsansvar för just sin verksamhet. Men informationsansvaret gäller också övriga medarbetare inom Regeringskansliet. Alla har ett dubbelriktat ansvar att hålla sig själva informerade och att delge andra information, såväl internt som externt. Detta delade informationsansvar ska främja ett öppet samarbetsklimat i myndigheten och en väl fungerande extern information. En förutsättning för att kunna informera externt är dock att den interna informationen fungerar.

Alla chefer och medarbetare bör erbjudas utbildning i bl.a. informationens och kommunikationens roll för Regeringskanslets verksamhet och det egna dagliga arbetet samt i hur massmedierna arbetar.

Informationsstöd

Inom Regeringskansliet finns det enheter och medarbetare som arbetar med att planera, genomföra och följa upp informationsinsatser.

På central nivå

- *Statsrådsberedningen* svarar för den politiska samordningen. Verksamheten leds av statsministerns statssekreterare, som biträds av ett antal handläggare som sköter kontakterna med departementen.
- *Information Rosenbad* är Regeringskanslets gemensamma enhet för information och kommunikation och arbetar med både intern och extern information och kommunikation av övergripande karaktär. Enheten har också utvecklings- och samordningsansvar för informations- och kommunikationsfrågor inom

Regeringskansliet. I verksamheten ingår bland annat regeringens externa webbplats, intranätet, produktion av internt och externt redaktionellt material, studiebesök samt ansvaret för Regeringskansliets informationsbutik. Information Rosenbad arbetar såväl med planerade informationsinsatser som med information av servicekaraktär.

- *EU-informationen vid Utrikesdepartementets press- och informationsenhet* ansvarar för information till allmänheten om regeringens EU-politik och aktuella EU-frågor. EU-informationen ger i viss mån också ut informationsmaterial riktat till dem som arbetar med EU-frågor inom myndigheterna.

På departementsnivå

- *Pressekreterarna* är knutna till statsråden och politiskt tillsatta. De arbetar främst med kontakter med massmedierna.
- *Departementsinformatörerna* arbetar med intern och extern information och kommunikation inom respektive departements verksamhetsområde. De utgör ett stöd för departementen vid utformningen av informationsstrategier och ger råd i informationsfrågor. De ska också utveckla informationstänkandet i verksamheten samt initiera, ansvara för och genomföra informationsinsatser. Dessutom har de ett samordningsansvar i informationsfrågor.
- *Utrikesdepartementets press- och informationsenhet (PIK)* informerar medier och allmänhet om utrikesfrågor samt leder och samordnar informationen om Sverige i utlandet. Enheten leds av presschefen, som även fungerar som UD:s talesman.

Informationsservice

Inom Regeringskansliet finns även enheter och medarbetare som arbetar med informationsservice, framför allt internt men även externt. Exempel på sådana funktioner är biblioteken, som kan hjälpa till med informationssökning och språkexperterna i Justitiedepartementets granskningsenhet, som arbetar för klara och väl fungerande texter och ett bättre offentligt språk. Registratorskontoren och Regeringskansliets arkiv- och dokumentcenter kan ge upplysningar om var i beslutsprocessen ett ärende befinner sig. De kan också hjälpa till med att lämna ut allmänna handlingar.

Nyckelorden för Regeringskansliets information och kommunikation

Öppen – Den som frågar efter information ska få den så långt det är möjligt.

Begriplig – Språket ska vara enkelt och tydligt.

Saklig – Information som förmedlas ska vara korrekt och relevant.

Snabb – Information ska ges så snabbt som möjligt. Strävan bör vara att information finns tillgänglig för medarbetarna senast samtidigt som den lämnas externt.

Anpassad – Rätt information till rätt person vid rätt tillfälle ska vara målet. Informationen ska bli mer lättillgänglig bl a genom att ny teknik används och att det därmed blir lättare för olika målgrupper att aktivt hämta information.

Vad är skillnaden mellan information och kommunikation?

Information är enkelriktad och går från sändare till mottagare.

Kommunikation däremot är dubbelriktad, alla parter tar och ger information i dialog med varandra.

REGERINGSKANSLIET
103 33 Stockholm
Växel 08-405 10 00

Produktion: Regeringskansliet, Information Rosenbad • Illustration: Thomas Lundell • Tryck: Arne Löfgren Offset AB, maj 2001 • Artikelnr IR 2001.005

Bilaga A4.1.3

REGERINGSKANSLIET

2011-12-20 SB2011/7371

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -12- 20
Dnr 050-1786-2010/11

Konstitutionsutskottets granskningsärende 1 – Regeringens användning av hemsida i samband med vissa intervjuer av statsministern

Härmed överlämnas en promemoria från Statsrådsberedningen.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är kanslirådet Angelica Jonsson.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Drottninggatan 2
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2011-12-20

Statsrådsberedningen

Rättschefens kansli

Konstitutionsutskottets granskningsärende 1 – Regeringens användning av hemsida i samband med vissa intervjuer av statsministern

2 bilagor

Konstitutionsutskottet har i en skrivelse den 22 november 2011 begärt svar på ett antal frågor. Med anledning av utskottets begäran lämnar Statsrådsberedningen följande svar.

Inför upprättandet av denna promemoria har underlag inhämtats från Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Fråga 1. Av tidigare svar framgår inte vem som beslutat om pressmeddelandet och vilken information avseende publiceringen som var känd för statsministern. Med anledning därav önskas svar på följande. Vem beslutade om publiceringen av det här aktuella pressmeddelandet? Föregicks publiceringsbeslutet av något samråd med statsministern? Om ja, vad diskuterades under samrådet? Om nej, gjordes publiceringen utan statsministerns kännedom?

Fråga 2. Av tidigare svar framgår inte om eller vilka tryckfrihetsrättsliga överväganden som gjordes i de av utskottet utpekade två situationerna. Med anledning därav önskas svar på vilka tryckfrihetsrättsliga överväganden som gjordes dels inför kontakterna med den aktuella tidningen, dels inför beslutet att publicera det aktuella pressmeddelandet.

Pressmeddelandet med utskrift av samt ljudupptagning från intervjun publicerades för att bringa klarhet i vad som faktiskt sagts och för att rätta de felaktigheter om politiken som den ursprungliga artikeln i den aktuella tidningen innehöll. Detta då ingen rättelse publicerats i den aktuella tidningen efter kontakten som togs den 14 februari.

Såväl inför kontakterna med den aktuella tidningen som inför beslutet att publicera det aktuella pressmeddelandet gjordes bedömningen att detta var förenligt med regleringen i tryckfrihetsförordningen. Syftet var

inte att försöka utöva någon form av påtryckning på den aktuella tidningen.

Beslut om pressmeddelandet fattades av pressavdelningen på Statsrådsberedningen. Inför att pressmeddelandet togs fram och publicerades skedde i vanlig ordning samråd bland berörda på statsministerns kansli. Avstämning gjordes även med rättschefen på Statsrådsberedningen. Statsministern var medveten om felaktigheterna i den publicerade artikeln och informerad om att pressmeddelande skulle publiceras i syfte att upplysa om dessa felaktigheter.

Fråga 3. Finns det utöver det i detta granskningsärende aktuella pressmeddelandet några exempel på pressmeddelanden publicerade på Regeringskansliets webbplats efter september 2006 som kommenterar publiceringar i dagstidningar och andra grundlagsskyddade medier? Om ja, vilka är dessa?

Varje år publiceras ett stort antal pressmeddelanden på webbplatsen regeringen.se. Det finns inget sökbegrepp som motsvaras av utskottets fråga. Det skulle kräva en omfattande arbetsinsats att gå igenom alla pressmeddelanden manuellt. Någon sådan genomgång har inte gjorts. Det är emellertid inte ovanligt att statsråd i pressmeddelanden kommenterar uppgifter som har publicerats i t.ex. dagstidningar. Därtill finns tidigare exempel på att rättelser av medieuppgifter skett i pressmeddelanden. Två exempel bifogas denna promemoria.

Fråga 4. Innebär tidigare lämnade svar att pressavdelningen lyckades eller misslyckades att få kontakt den 14 februari med chefredaktören för den aktuella tidningen för att lämna information om fel och en önskan om rättelse?

Kontakten som togs den 14 februari syftade till att ge information om felaktigheterna och framföra önskemål om rättelse. Detta till nyhetschefen och inte chefredaktören vid den aktuella tidningen. Kontakt av detta slag är att betrakta som bruklig om en artikel innehåller fel eller om risk finns för feltolkning av politiken.

Fråga 5. Besvarades pressavdelningens inledande kontakter den 15 februari av någon annan person vid den aktuella tidningen än chefredaktören? Om ja, vad var skälen till att pressavdelningen fortsatte att söka kontakt med chefredaktören ett flertal gånger runt lunchtid den 15 februari istället för att lämna ett meddelande till denne?

Kontakterna den 15 februari skedde som angetts i tidigare svar med önskan om att ge chefredaktören information om att utskrift av samt ljudupptagning från intervjun skulle publiceras på hemsidan www.regeringen.se. Detta då ingen rättelse skett efter kontakten den 14

februari. Det ansågs rimligt och rätt att chefredaktören för den aktuella tidningen fick denna information för kännedom innan pressmeddelandet publicerades. Försöket till kontakt besvarades av en medarbetare hos chefredaktören vid den aktuella tidningen. Då lämnades meddelande med önskan om kontakt. Då ingen återkoppling skedde kompletterades senare till medarbetaren om orsak till varför kontakt söktes. Som framgår av tidigare svar bekräftade medarbetaren vid en sista kontakt att informationen nått fram.

Fråga 6. Vilka kommentarer i övrigt ger innehållet i denna promemoria anledning till?

Innehållet i promemorian ger inte anledning till några ytterligare kommentarer.

PRESSMEDDELANDE
2002-07-15
Statsrådsberedningen

Regler för statsrådens tjänsteresor

Medieuppgifter har gjort gällande att statsminister Göran Persson har företagit tjänsteresor i strid med gällande regler. Det stämmer inte. Förvaltningschefen har i ett beslut den 18 augusti 1998 redovisat vilka regler som gäller för
statsrådens tjänsteresor (FA98/520/STAB).

Bakgrunden till beslutet var att i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter infördes 1996 (lag 1996:296) nya bestämmelser om tjänsteresor och i tillämpningsföreskrifterna till denna lag finns definitioner på vad som betraktas som tjänsteresa.

I tillämpliga delar har det regelverk som gäller för riksdagsledamöter varit utgångspunkten för reglerna:
#Det ingår i uppdraget som statsråd att i olika sammanhang framträda och redovisa regeringens politik. Ett statsråd är skyldigt att alltid fullgöra sin funktion som statsråd. En resa som ett statsråd företar för att framträda i egenskap av statsråd är alltid en tjänsteresa oavsett vem som exempelvis arrangerar ett möte eller syftet med mötet i övrigt. Regeringskansliet svarar då för resekostnader och övriga kostnader som hör till en sådan tjänsteresa.
Det innebär att även framträdande som sker vid ett partievenemang, t ex under en valrörelse skall betraktas som en tjänsteresa, på samma sätt som gäller för Riksdagens ledamöter i enlighet med lagen om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter och tillämpningsföreskrifter till denna lag.#

Motsvarande formuleringar finns även i det beslut som förvaltningschefen fattade den 12 april 2002 om riktlinjer beträffande resekostnader för statsråd och politiskt anställda i Regeringskansliet
(FA2002/583/SERV).

KONTAKT
Anna Helsén
Pressekreterare
08-405 48 58
070-698 48 58
Ingemar Melin
Dep.råd
070-209 88 20
Nyckelord: 6388

Pressmeddelande
14 september 2011
Arbetsmarknadsdepartementet

Integrationsminister Erik Ullenhag kommenterar etableringsreformen

- Dagens Nyheter har i dag onsdag en artikel om den nya etableringsreformen som baseras på en uppföljning som Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har gjort av hur många nyanlända som får ekonomiskt bistånd i väntan på etableringsersättning. SKL:s uppföljning täcker reformens första sex månader (inte nio månader som sägs i DN) och omfattar svar från elva kommuner.

- Värt att notera är att det efter hand kommer in nyanlända i systemet så uppföljningen omfattar nyanlända som haft permanent uppehållstillstånd allt mellan en vecka och sex månader.

- Man ska alltid vara ödmjuk när större reformer genomförs och därför har vi från regeringens sida bett ansvariga myndigheter att regelbundet rapportera hur det går med reformen och vi har också lagt ut utvärderingsuppdrag på Statskontoret, Länsstyrelserna och Stockholms universitet. Dessutom för vi regelbundna samtal med SKL och följer tillsammans med kommunerna reformen noggrant. Syftet är att snabbt få signaler om saker som inte fungerar för att vid behov justera reformen för att nyanlända ska komma i arbete och lära sig svenska.

- Reformen ska utvärderas utifrån huruvida vi lyckas korta tiden det tar för nyanlända att komma i arbete. I december 2012 kommer de första nyanlända att ha avslutat sina etableringsplaner och det är först då vi på allvar kan börja utvärdera resultaten.

- Utifrån SKL:s uppföljning av ekonomiskt bistånd och Arbetsförmedlingens första rapport som kom för ett par veckor sedan kan följande sägas:

- Regeringen följer genomförandet av etableringsreformen mycket noga och vi kommer efter hand trimma reformen. I samband med budgeten för 2012 aviserar vi att vi kommer att göra det mer lönsamt att arbeta för den som har etableringsersättning.
- Det problem som SKL lyfter om att nyanlända i vissa kommuner får försörjningsstöd den första tiden, det så kallade glappet, känner regeringen till och vi för regelbundna samtal med ansvariga myndigheter och SKL om hur vi ska kunna se till att nyanlända inte behöver få ekonomiskt bistånd den första tiden.
- Den återrapport från Arbetsförmedlingen av etableringsreformen som presenterades för ett par veckor sedan visar att reformen har kommit igång och i huvudsak fungerar som avsett. I det gamla systemet var det endast drygt en av tio som hade kontakt med arbetsmarknaden under det första året i Sverige. Efter att reformen varit i kraft ett antal månader får nu nio av tio nyanlända invandrare insatser som ökar chansen att komma i jobb.

Bilaga A4.1.4

DN.se
En utskrift från Dagens Nyheters nätupplaga, DN.se, 2011-02-18 09:46:56
Artikelns ursprungsadress: http://www.dn.se/sthlm/reinfeldt-domer-ut-hyresratter

MITT HEM, MIN BORG

Reinfeldt dömer ut hyresrätter

Publicerad 2011-02-14 06:23

Segregationen ökar i Stockholm – och en del av förklaringen är att det finns hyresrätter i city. För hyresrätter i innerstan fungerar inte. Det är statsminister Fredrik Reinfeldts analys efter DN:s artiklar om de ökade klyftorna.

DN har i flera artiklar skrivit om den tuffa bostadsmarknaden i Stockholm och vilka följder den får.

Bland annat ökar segregationen betydligt. Människor med höga inkomster bor i allt större utsträckning innanför tullarna. För tjugo år sedan var skillnaden i genomsnittlig inkomst 5 procent mellan innerstad och ytterstad. I dag är den 29 procent.

Till exempel har inkomsterna på Östermalm ökat med nära 60 procent mellan 1991 och 2008. I Skärholmen är ökningen 0,1 procent.

Statsminister Fredrik Reinfeldt vill, till att börja med, inte dra för stora växlar av statistiken.

Är det rimligt att innerstan blir ett reservat för välbärgade?

– Det är att dra i väg resonemanget för långt. Det har varit en stark löneutveckling på många håll också i ytterstaden och hela länet. En bra reallöneutveckling för de flesta. Bra överallt utom i Skärholmen och på Järvafältet. Låt oss då ställa frågan varför det blir några platser runt storstäderna där utvecklingen är sämre, säger Reinfeldt till DN.

– Det kommer nära frågor om arbetslöshet, dålig kvalitet i utbildningen och arbetslinjen. Låt oss se till att alla får jobb. För dem som inte får det har vi fördelningspolitiska reformer som är träffsäkra, till exempel höjningen av barnbidragets flerbarnstillägg. Och från första januari 2012 höjer vi den särskilda barndelen i bostadsbidragen.

En förklaring till den ökade segregeringen har varit omvandlingen av hyresrätter till bostadsrätter, menar vissa. Det gör att bara de som har råd att köpa kan flytta till innerstan. Nu är andelen hyresrätter innanför Stockholms tullar nere på 36 procent.

Fredrik Reinfeldt försvarar ombildningarna – och är skeptisk till hyresrätten som idé i city.

– Det har funnits en efterfrågan från fler att äga sin bostad och den har varit rätt att bejaka, säger han.

– Alla som varit i närheten av Stockholms innerstad vet att hyresrätten som idé inte funkar där. Hyresrätten ska man lämna över till nästa hyresgäst, men i realiteten har det blivit en svart marknad.

Menar du att de säljer kontraktet svart?

– Nej, det sa jag inte, men de använder kontraktet i en bytesaffär med en villa eller en bostadsrätt. Då blir det ingen rörlighet, inga nya får en chans.

Moderata politiker har talat om att en balans – hälften hyresrätt, hälften borätt – vore bra. Vad tycker du?

– Din utgångspunkt är att hyresrätten fungerar som hyresrätt och det gör den inte. Ingen skulle hålla med dig.

Men ska det inte finnas några hyresrätter alls kvar i innerstaden?

– Hyresrätten har absolut ett värde för dem som inte har ett insatskapital och också för att uppnå den rörlighet på arbetsmarknaden som vi eftersträvar.

Så 50 procents hyresrätt och 50 procents borätt är ett mål även i innerstan?

– Återigen, din fråga implicerar att hyresrätten fungerar och det gör den inte. De flesta som har ett hyreskontrakt i Stockholms innerstad ser ett värde i det och släpper det inte.

Men Reinfeldt får kritik för sin syn att hyresrätten inte fungerar.

– **Alla boendeformer kan** missbrukas. Det finns bostadsrätter som hyrs ut svart. Men en vanlig hyresgäst ägnar sig knappast åt svarthandel och pengar under bordet. Det som skapar alla avarter är i grunden bristen på bostäder, säger Barbro Engman, hyresgästföreningens ordförande.

I stället kommer hon med en uppmaning:

– En tredjedel hyresrätter är definitivt för lite. I Stockholms innerstad är det svårt att bygga nytt och förtäta mer. Men i stort gäller det att få i gång byggandet. Tillsammans med Fastighetsägarna har vi uppvaktat regeringen om bland annat lägre moms på byggande och att fastighetsskatten tas bort på hyresrätter.

Lasse Granestrand
lasse.granestrand@dn.se

Läs mer: "Konstigt att man måste vara rik för att bo i stan"

Annons:

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt.

Bilaga A4.1.5

REGERINGSKANSLIET

PRESSMEDDELANDE
15 februari 2011
Statsrådsberedningen
Pressavdelningen

Reinfeldt: Hyresrätter bra idé i city

De senaste två dagarna har det i dagspress förekommit artiklar som ger intrycket av att statsminister Fredrik Reinfeldt uttalat sig emot hyresrätten som boendeform i Stockholms innerstad. Det är en felaktig bild, tvärtom stödjer statsministern behovet av en bättre fungerande hyresmarknad. Exempelvis saknar rubrikerna stöd i de intervjuer som genomförts och statsminister Fredrik Reinfeldt tillskrivs åsikter som inte framförts.

För att möjliggöra för människor att själva bilda sig en uppfattning om vad som sades vid de två intervjutillfällena ligger nu ljudfilerna i högerkanten. Nedan finns även utdrag ur intervjuerna:

Fråga: Men om det inte funkar i innerstan, ska vi inte ha några hyresrätter?
Fredrik Reinfeldts svar: Jo, jag har i många sammanhang påpekat att hyresrätten har absolut funktion på hyresmarknaden i att möjliggöra rörlighet för grupper som har svårt att orka med att betala kapitalinsatser, för att möta den rörlighet på arbetsmarknaden som vi i allmänhet bejakar. Då är det bättre med hyresrätter många gånger än ägda alternativ, men då ska dom fungera som hyresrätter och problemet är att det gör dom ju inte. Och jag tror att möjligtvis, för att även i innerstan är det inte ett fixerat tillstånd, det går även där att, har jag sett, bygga nytt. Alltså få en produktion som gör att vi också får ökat byggande. Det tror jag också är ett sätt som man måste beakta i detta. Men jag tycker att man kan inte komma förbi det här att det kvardröjande problemet är att hyresrätten i sig inte fungerar som hyresrätten är tänkt och då blir det svårt att åtgärda det bara genom att säga hur många hyresrätterna ska vara.

Fråga: Om jag förstod dig rätt bara, jag ska skriva det där i eftermiddag till morgondagens tidning. Vi pratade ju om innerstaden då alltså, att hyresrätten där är ett problem det var ju det du återkom till.
Fredrik Reinfeldts svar: Ja, alltså jag köpte inte din bild av att vi har en del av marknaden som heter bostadsmarknaden som fungerar på ett visst sätt och en annan del som heter hyresrätt som fungerar som hyresrätter är tänkta. Utan min poäng var att hyresrätter som dom borde vara - och dom behövs - det är ju liksom ingen kapitalinsats, möjliggör större rörlighet inom bostadsbeståndet, kan man ringa upp till en värd eller till en bostadsförmedling och få med en ganska kort varsel och i stora

delar av Sverige och i många andra länder fungerar hyresrättsmarknader så men det gör den inte i Stockholms innerstad.

Intervjuerna genomfördes den 9 februari 2011 i Malmö och den 10 februari 2011 på Rosenbad i Stockholm. Bilden som åtföljer en av artiklarna är beskuren och härrör från Tysklands förbundskansler Angela Merkels besök i Stockholm den 25 augusti 2008.

KONTAKT

Roberta Alenius
Presschef hos Fredrik Reinfeldt
08-405 49 04
070-270 72 17
e-post till Roberta Alenius

RELATERAT

- Regeringen om hyresrätten

LADDA NER

- Fredrik Reinfeldts intervju med Dagens Nyheter 2011-02-09 (4,0 MB)
- Fredrik Reinfeldts intervju med Dagens Nyheter 2011-02-10 (3,1 MB)

Regeringskansliet
103 33 Stockholm
Växel 08-405 10 00

Bilaga A4.1.6

SVERIGES RIKSDAG

KONSTITUTIONSUTSKOTTET
Maria Johansson
Stipendiat/Föredragande
Tfn: 08-786 67 61

PM 2011-03-03

Granskningsärende I Regeringens användning av hemsida i samband med intervjuer av statsministern

Nedan följer en transkribering av Dagens Nyheters två intervjuer med statsminister Fredrik Reinfeldt. Intervjuerna genomfördes den 9 februari 2011 i Malmö och den 10 februari 2011 i regeringskansliet, Rosenbad. Ljudfilerna med intervjuerna publicerades på www.dn.se den 15 februari 2011.

Ljudfilerna har stämts av mot de ljudfiler som stadsrådsberedningens pressavdelning den 15 februari 2011 lade upp på regeringens hemsida. De båda ljudfilerna är identiska.

Intervju 1: 9 februari 2011

DN: Lars Granestrand från Dagens Nyheter. DN hade i går en undersökning, vi har en serie om bomarknaden, där man har tittat på genomsnittsinkomsten för 20 år sedan och nu. Vi har gått igenom alla olika stadsdelar och finner att i innerstaden har medelinkomsten på vissa ställen gått upp 60 procent medan i vissa församlingar runt Stockholm 1 procent. I stort sett kan man säga att det är en galloperande skillnad mellan ytterstaden och innerstaden. Frågan jag får från nyhetschefen är: Är det rimligt att innerstaden så här accelererande blir ett reservat för dem som tjänar väldigt mycket pengar?

***Fredrik Reinfeldt*:** Det tycker jag är att dra det alldeles för långt, det som DN själv har presenterat. Därför att som jag uppfattar det så angav DN att förvisso delar av innerstaden, men också stora delar av ytterförorter och går vi ännu längre ut i förorter i länet så tror jag att vi finner att på sina håll är det mycket stark utveckling där också. Dessutom var det egentligen så att utvecklingen var rätt bra nära nog överallt men det fanns i Skärholmen angivet att inkomstutvecklingen var mycket liten. Låt oss då ställa frågan varför det blir koncentrerat dålig utveckling på vissa håll runtomkring storstäder. Det kommer förmodligen att komma nära diskussioner om arbetslöshet, utbildningskvalitet och hur vi möter detta med en arbetslinje så att fler kan få jobb. Jag hörde i dag ekots rapportering om kraftigt växande reallöner i Sverige de senaste åren. Det vill säga, i grunden har folk som har jobb haft en väldigt bra utveckling i Sverige på senare år. Låt oss då se till att fler kan få jobb. Till de grupper som inte har jobb har vi också fördelningspolitiskt motiverat vissa reformer just ifrån grunden att vi inte vill se att grupper hamnar i ekonomiska problem. T.ex. har vi infört höjningar av flerbarnstillägg och vi kommer vid kommande årsskifte att införa en ökning av den särskilda barndelen i bostadsbidraget. Detta, anser vi, är träffsäkra sätt att nå fram till grupper som annars skulle kunna ha ekonomiska problem.

SVERIGES RIKSDAG

DN: Men hur ser du på ombildningarna i innerstaden? Det är ju så att i innerstaden är bara 36 procent hyresrätter nu, men man har ju talat om en balans. Har det gått för långt? Det driver ju på det här med att man måste vara ganska välbeställd för att kunna bo i innerstaden.

Fredrik Reinfeldt: Dels tror jag att det har funnits en efterfrågan från fler på att få äga sina bostäder, som jag tycker att det är rätt att man bejakar. Alla som har varit i närheten av Stockholms innerstad vet att hyresrättens idé fungerar inte i Stockholms innerstad. Hyresrättens idé är att man går in och ur ett hyreskontrakt, betalar en viss hyra och när man inte vill bo där längre så lämnar man den. Man anser att det inte finns något värde kopplat till hyresrätten. Men det vet alla som följer detta vet att så fungerar det inte i realiteten, utan här finns en svartmarknad där man anser att även hyresrätter och kontrakt på hyresrätter har ett värde.

DN: Tycker du inte att det ska finnas någon viss balans i innerstaden också…

Fredrik Reinfeldt: Ja, fast problemet är att din utgångspunkt är att hyresrätterna fungerar som hyresrätter och det är ingen som skulle hålla med dig i Stockholms innerstad.

DN: Men om inte det inte fungerar i innerstaden skall vi inte ha några hyresrätter eller?

Fredrik Reinfeldt: Jo, jag har i många sammanhang påpekat att hyresrätten har en absolut funktion på hyresmarknaden i att möjliggöra rörlighet för grupper som har svårt att orka med att betala kapitalinsatser, och för att möta den rörlighet på arbetsmarknaden som vi i allmänhet bejakar. Då är det bättre många gånger med hyresrätt än ägda alternativ. Men då skall de fungera som hyresrätter och problemet är att det gör de inte. Jag tror att möjligtvis, för även innerstaden är inte ett fixerat tillstånd det går även där att, har jag sett, att bygga nytt. Alltså få en produktion som gör att vi också får ökat byggande. Det tror jag också är ett sätt som man måste möta detta på. Men jag tycker att man inte kan komma förbi att det kvardröjande problemet är att hyresrätten i sig inte fungerar som hyresrätten är tänkt, och då blir det svårt att åtgärda det bara genom att bara säga hur många hyresrätterna ska vara.

DN: Så någon balans 50/50 det är…

Fredrik Reinfeldt: Nej, åter igen, din fråga implicerar att hyresrätten fungerar och det är inte min erfarenhet och uppfattning att den gör

DN: Från innerstaden..?

Fredrik Reinfeldt: Från innerstaden! Då menar jag innerstaden. För i ytterförort så finns det hyresrätter som jag skulle säga mycket mer liknar hyresrätten såsom det är tänkt: Man hyr ett tag och sedan lämnar man den till någon annan. Inte den här känslan av att ett värde är förknippat med själva kontraktet.

SVERIGES RIKSDAG

Intervju 2:10 februari 2011

DN: Det vi snackade om i går, det kommer in i tidningen i morgon. Jag trodde att det var bråttom men det var inte. Det här skulle jag ha haft med till dig i går, vilket jag inte hade. Det var ju ganska kaotiskt. Men du svarade ganska bra. [*Journalisten överlämnar troligen DN:s artikel från den 8 februari 2011 om ökade inkomstklyftor i Stockholm till Fredrik Reinfeldt.*]

Fredrik Reinfeldt: Jag svarade med den för ögonen. Jag hade läst artikeln. Om du tittar på vad jag sa kommer du märka att jag sa ungefär det som syns här, det vill säga att Skärholmen låg i princip still.

DN: Det har väl mycket [*ohörbart*] transitstation för folk med utländsk bakgrund, huvudsakligen. De har inga jobb och då blir det så…

Fredrik Reinfeldt: Det är högst påtagligt att vår arbetslinje ställs inför stora prövningar när det gäller att hålla uppe det faktum att många kommer till Sverige från andra länder och har svårt att komma in på Sveriges arbetsmarknad. Det finns uppgifter som säger att det kan ta 7, upp till 10 år innan man kommer in på arbetsmarknaden och vi har grupper av människor som kommer från andra länder som kanske aldrig kommer in. Det är klart att då blir man försörjd av ersättningssystem som ligger på mycket låga ersättningsnivåer. Men där vi gör allt vi kan för att anstränga oss för att få en arbetslinje genom detta. Det som då ofta händer, och det tror jag att ni antyder här, med mer jobb då väljer folk att flytta. Det blir en genomströmning, en början på en bostadskarriär.

DN: Men om jag förstod dig rätt, jag skall skriva det här i eftermiddag till morgondagens tidning. Vi pratade ju om innerstaden, att hyresrätten där är ett problem. Det var ju det du återkom till.

Fredrik Reinfeldt: Ja, alltså jag köpte inte din bild av att vi har en del av marknaden som heter bostadsmarknaden som fungerar på ett visst sätt och en annan del som heter hyresrätt som fungerar som hyresrätter är tänkta. Utan min poäng var att hyresrätter som de borde vara, och de behövs, det är: ingen kapitalinsats, möjliggör en större rörlighet genom bostadsbeståndet, kan man ringa upp till en värd eller till en bostadsförmedling och få en lägenhet med ganska kort varsel. I stora delar av Sverige och i många andra länder fungerar hyresrättsmarknader så, men det gör de inte i Stockholms innerstad.

DN: Är du säker på det? Alltså, det är ju något man har hört i alla år…

Fredrik Reinfeldt: Ja alltså om du skriver något annat så... Ja, alltså om du inte tror att det är så… Jag skulle vilja hävda att det är ungefär så som jag beskrev: Att de flesta med förstahandskontrakt med hyresrätter i Stockholms innerstad betraktar att det finns ett värde förknippat med det kontraktet.

SVERIGES RIKSDAG

DN: Du menar att de säljer dem? Du menar att de är kriminella?

Fredrik Reinfeldt: Nej, det sa jag inte. Jag sa att de betraktar att det finns ett värde förknippat med detta. Det är inte otillåtet att t.ex. i bytesaffärer använda detta som ingång i byte mot bostadsrätter eller villor. Det är bara att titta hur det ser ut i annonser av olika slag så skall du se att det här är mycket frekvent.

DN: Du menar att det inte blir någon rörlighet, det kommer inte in något nytt blod på hyresmarknaden.

Fredrik Reinfeldt: Man *släpper inte* hyresrättskontrakten.

Bilaga A4.1.7

SVERIGES RIKSDAG

KONSTITUTIONSUTSKOTTET
Thomas Larue
föredragande
Tfn: 08-786 66 67

PM 2011-09-30

Granskningsärende I Regeringens användning av hemsida i samband med intervjuer av statsministern

Nedan följer en transkribering av debatten i Sveriges radios program P1-morgon den 16 februari 2011 (kl.08:20) i vilken medverkade bl.a. DN:s chefredaktör Gunilla Herlitz och Moderaternas partisekreterare Sofia Arkelsten.

Ljudfilen för den aktuella radiodebatten har laddats ned från Sveriges Radios hemsida den 20 september 2011.

SR:s programledare: I P1 morgon nu om regeringens attack mot Dagens Nyheter. I ett pressmeddelande igår så anklagade man tidningen för att ha satt rubriker som saknade täckning och tillskrivit statsminister Reinfeldt åsikter han inte framfört. Det hela gällde en artikel från i måndags om hyresrätter i Stockholm med förstasidesrubriken ”Reinfeldt: Hyresrätter dålig idé i city” och insiderubriken ”Reinfeldt dömer ut hyresrätter” och för att bevisa detta har regeringen tagit till det unika greppet att lägga ut ljudfiler från intervjuerna på sin hemsida. Fredrik Reinfeldt har tackat nej till att delta i P1 morgon men Sofia Arkelsten är här. Partisekreterare för Moderaterna. Välkommen hit.

Sofia Arkelsten: Tack ska du ha.

SR:s programledare: På vilket sätt saknar Dagens Nyheters rubriker täckning?

Sofia Arkelsten: Ja, det stämmer ju inte med det som vi ju faktiskt tycker och det som Fredrik Reinfeldt sa. Vi…Moderaterna tycker det är bra med hyresrätter. Vi ser att det är en del i en…ja, vi behöver olika typer av boendeformer…

SR:s programledare: DN har hittat på en rubrik som inte stämmer alltså

Sofia Arkelsten: Ja, det är svårt för mig att förklara exakt hur rubriksättningen har gått till men det vi kan konstatera är att det stämmer faktiskt inte och vi tar det på största allvar när det står nånting som inte stämmer och som faktiskt inte är vår politik. För det blev ju så att människor hörde av sig till oss och ville fråga: Vad tycker ni egentligen om hyresrätter? Och då vill jag vara tydligt, vi tycker att hyresrätter är bra.

SR:s programledare: Gunilla Herlitz är chefredaktör på Dagens Nyheter. Saknar era rubriker täckning?

Gunilla Herlitz: Nej, jag tycker absolut inte att rubrikerna saknar täckning utan statsministern säger ett flertal gånger i den här intervjun att hyresrätten fungerar inte, hyresrättens idé fungerar inte, så jag tycker absolut att det finns täckning för våra rubriker.

SVERIGES RIKSDAG

SR:s programledare: Sofia Arkelsten, han säger ju det i intervjun. Jag har lyssnat igenom ljudfilerna.

Sofia Arkelsten: Ja, jag har lyssnat igenom ljudfilerna och vi har dessutom publicerat dem på regeringens hemsida just för att vi tycker att människorna själva då kan få…ja, skapa sin egen mening om vad Fredrik faktiskt säger och det är tydligt att den här tolkningen…

SR:s programledare: Men menar du att han inte säger det?

Sofia Arkelsten: Ja, han menar, ja, vi menar att Moderaternas inställning det är faktiskt att vi tycker att hyresrätter är bra.

SR:s programledare: Jo men det är en sak, men menar du att han vid det här intervjutillfället inte sa som Gunilla Herlitz…

Sofia Arkelsten: Ja, absolut, han beskriver ett samhällsproblem och detta tillskrivs honom som nån slags åsikt och dessutom drar man väldigt stort på det på förstasidan och det stämmer inte eftersom Moderaterna tycker att det är bra med hyresrätter, alltså det är…

SR:s programledare: Vi kan höra vad han sa helt enkelt…

Sofia Arkelsten: Absolut

SR:s programledare: Fredrik Reinfeldt till DN:s reporter inför artikeln i måndags:

[Utdrag ur intervjun med Fredrik Reinfeldt]: *Alla som har varit i närheten av Stockholms innerstad vet att hyresrättens idé funkar inte i Stockholms innerstad. För hyresrättens idé är att man går in och ur ett hyreskontrakt, betalar en viss hyra och när man inte vill bo där längre så lämnar man den. Man anser inte att det finns något värde kopplat till hyresrätten. Men det vet alla som följer detta att så fungerar det inte i realiteten, utan här finns en svartmarknad där man anser att även hyresrätter och kontrakt på hyresrätter har ett värde.*

SR:s programledare: När man hör det här då, kan du förklara Sofia Arkelsten på vilka sätt var DN:s rubriker fel?

Sofia Arkelsten: Ja, men exakt såsom Fredrik säger så är det här ett samhällsproblem att vi har en trögrörlighet på hyresmarknaden i Stockholm. Men när man tittar på vad rubriken är så säger man att Fredrik Reinfeldt dömer ut hyresrätter och det är ju inte sant, man ser att det finns problem förknippat med detta och Stockholms bostadsmarknad har ju varit en utmaning ganska länge…

SR:s programledare: Gunilla Herlitz…

Gunilla Herlitz: Ja, jag vill bara säga att till skillnad från statsministern och Regeringskansliet så har Dagens Nyheter lagt ut hela ljudfilen inte bara utdrag som ni har faktiskt gjort så man kan gå in på dn.se och lyssna på hela intervjun…

SVERIGES RIKSDAG

Sofia Arkelsten: Vad bra att ni har gjort det nu för vi var ju lite först och lägga ut våra saker…

Gunilla Herlitz: Vi gjorde det igår kväll efter ert något unika…kan man säga…grepp att lägga ut ljudfilerna..

Sofia Arkelsten: Men är det inte viktigt att människorna själva får bestämma…

Gunilla Herlitz: Men om jag får svara först på frågan som jag tycker är viktigt att statsministern kommer till tals även med dem åsikter som du säger, att han säger i intervjun att hyresrätter har ett värde i den mening att de underlättar rörligheten på arbetsmarknaden, bra för människorna som inte har dem pengar som krävs för att köpa en bostadsrätt…

SR:s programledare: Men dömer han verkligen ut hyresrätten totalt som ni skriver i rubriken?

Gunilla Herlitz: Han dömer inte ut hyresrätten totalt…

Sofia Arkelsten: Exakt.

Gunilla Herlitz: …men han vill inte ens svara på frågan då reportern frågar: Vad är en rimlig balans mellan bostadsrätter och hyresrätter? Då vill han inte ens svara på den fråga för han säger "Hyresrättsmarknaden fungerar inte". Så jag tycker absolut att det finns täckning för våra rubriker…

Sofia Arkelsten: Men Fredrik Reinfeldt är statsminister, hans roll är väl kanske inte att exakt säga en siffra på balansen av hyresrätter och bostadsrätter. Men istället så har ni skrivit en…alltså er rubrik säger att Reinfeldt dömer ut hyresrätter och det är ju inte sant. Moderaterna tycker att det är bra med hyresrätter. Vi vill ha en blandad boendeform och det drar ni på ganska stort, sen finns det också *[ohörbart]* i ingressen som inte stämmer…

SR:s programledare: Tycker ni det…

Gunilla Herlitz: Vad Moderaterna tycker det är en sak, vi skriver ju vad statsministern svarar på i en intervju och det kan vara lite skillnad och jag antar att statsministern precis som vi har fått väldigt starka reaktioner på den här artikeln och därav…

Sofia Arkelsten: Exakt, eftersom människor undrar om vi har ändrat på oss och det har vi naturligtvis inte och jag tycker att det är bra att det här ligger ute och att människor själva kan bilda sig en uppfattning om…

SR:s programledare: Men Sofia…

Sofia Arkelsten: …men det är en avvägning som pressavdelningen gjorde,…

SR:s programledare: Sofia…Sofia Arkelsten…

SVERIGES RIKSDAG

Sofia Arkelsten: ...det är inte egentligen Fredrik vi har en fight med här, utan press...

SR:s programledare: ...i ett pressmeddelande från igår så har ni har rubriken "Hyresrätter: Bra idé i city" och i den här *illen*[1] som vi hörde så sa han att hyresrätter funkar inte i city...

Sofia Arkelsten: Jamen, det är en beskrivning av ett samhällsproblem och det tror jag också är viktigt att man också...

SR:s programledare: Men hur...

Sofia Arkelsten: Man måste kunna säga att...

SR:s programledare: ...kan en idé både vara bra och inte funka..

Sofia Arkelsten: Ja, jag tänker så här att vi behöver hyresrätter. Vi behöver blandade boendeformer, det är ingen som är emot det, det tycker alla är en bra idé...hoppas jag verkligen. Här har vi en artikel där det står att vi helt plötsligt då inte skulle tycka så, det är inte sant...

SR:s programledare: Gunilla Herlitz...

Gunilla Herlitz: Jag menar fortfarande "Hyresrätter: Dålig idé i city" är en absolut mer relevant rubrik till innehållet i intervjun än vad den rubriken som är på pressmeddelandet som säger "Hyresrätter: Bra idé i city"

SR:s programledare: Vad tycker du om själva greppet då från regeringen att lägga ut ljudfilerna och gå ut med det här pressmeddelandet?

Gunilla Herlitz: Jag tycker att det är ett något märkligt agerande men mer visar på att det är en känslig fråga det här med bostäder, inte minst på...

SR:s programledare: Varför är det märkligt?

Gunilla Herlitz: Jag tycker att statsministern ska ha åsikter om rubriksättningen i Dagens Nyheter, det tycker jag är något märkligt...

Sofia Arkelsten: Fast det är väl inte detta det handlar om...

Gunilla Herlitz: Det har aldrig krävts en rättelse till exempel...

Sofia Arkelsten: Fast det var väl inte riktigt sant heller...

Gunilla Herlitz: Jo

Sofia Arkelsten: Nej, fast jag vet att Regeringskansliet har upprepade gånger försökt tala mer, de har sökt er, de har pratat...

---

[1] Ordet torde i sammanhanget ha använts som en förkortning av ordet "illustration" eller "klipp/utdrag". I detta specifika fall får det anses att man åsyftar utdraget eller klippet från intervjun med statsministern.

SVERIGES RIKSDAG

Gunilla Herlitz: Pressekreteraren har ringt flera gånger, Roberta Alenius har ringt flera gånger till Dagens Nyheter och uttryckt missnöje med rubrikerna däremot har det aldrig varit några krav på någon rättelse eftersom allt finns ju inspelat, så det går ju inte…

Sofia Arkelsten: Hon har ju sökt dig och du valde att inte ringa tillbaka, det är också sant…

Gunilla Herlitz: Nej, hon ringde och sökte mig några minuter innan ni skulle skicka ut pressmeddelandet, för…jag vet egentligen inte…för att hota att skicka ut ett pressmeddelande för att jag skulle agera eller nånting…

Sofia Arkelsten: Det har jag hemskt svårt att tro, jag kan bara konstatera…

Gunilla Herlitz: Ja, jag tyckte också att det var märkligt.

Sofia Arkelsten:…att vi har kontaktat nyhetschefen i måndags och i tisdags, två gånger för att ställa det här till rätta, för att ge er möjlighet att…

Gunilla Herlitz:…ingen rättelse krävdes utan det var en invändning mot rubrikerna.

SR:s programledare: OK. Tack så mycket Gunilla Herlitz, chefredaktör på DN och Sofia Arkelsten, partisekreterare i Moderaterna.

Bilaga A4.2.1

Sverigedemokraterna

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -12- 20
Dnr 050-913-2011/12

JIMMIE ÅKESSON
Riksdagsledamot (SD)
2011-12-20

Begäran om granskning av integrationsministerns publicering om myter rörande invandring på regeringens hemsida

Den 19/12-2011 publicerades på regeringens hemsida ett antal påståenden, benämnt myter, som sedan besvaras med andra påståenden.[1] Samma dag publiceras även en debattartikel på DN Debatt där några av dessa så kallade myter tas upp och besvaras. Artikeln är signerad av integrationsminister Erik Ullenhag som också säger sig stå bakom regeringens hemsida.[2]

Många av de påstådda myter som tas upp stöds inte ens av regeringens egna utredningar. Det hävdas att det är en myt att invandringen kostar tiotals miljarder per år. Samtidigt har regeringens egen utredare på området, professor Jan Ekberg, kommit fram till att kostnaden ligger på mellan 40-60 miljarder årligen.[3]

Vidare uppges det att andelen utlandsfödda år 2050 endast kommer öka marginellt, från dagens 15% till 16,5%. Men enligt SCB:s senaste statistik så uppskattas andelen utlandsfödda till 18,1% av det totala befolkningsunderlaget år 2050.[4] I praktiken rör det sig om en felräkning från regeringens sida på hundratusentals människor.

Flera andra av de påståenden som tas upp på hemsidan är kraftigt överdrivna och är skrivna i en raljant ton, som om kritiken mot den förda invandringspolitiken och dess konsekvenser skulle sakna all verklighetsuppfattning. Man trivialiserar det faktum att invandrare är kraftigt överrepresenterade i brottsstatistiken trots att Brottsförebyggande rådet kommit med statistik som just bevisar denna överrepresentation.[5]

När det gäller antalet muslimer boendes i Sverige ges det hela tiden olika besked från integrationsministern beroende på vilket sammanhang. När det talas om muslimers utsatthet så är de plötsligen 400 000 till antalet.[6] När det handlar om att förminska betydelsen av att det bor många muslimer i Sverige hänvisas det till att det bara bor drygt 100 000 i Sverige.

Det regeringen gör är att använda de officiella kanalerna för att med tveksam retorik och direkt felaktiga uppgifter tala om för svenska folket att ämnen som kostnader, brottslighet, kvinnoförtryck och motstånd mot den förda invandringspolitiken är att betrakta som mytbildning och som inte har någon verklighetsförankring. För att lyfta fram ett annat exempel så upplever i dag 70 000 ungdomar i Sverige en rädsla för att bli bortgifta mot sitt tvång.[7] Det är inte den svenska regeringens uppgift att recensera vilka åsikter som är sanning eller myt baserat enbart på ideologiska förtecken.

---

[1] http://www.regeringen.se/sb/d/2279/a/181576
[2] http://www.dn.se/debatt/myterna-om-invandringen-pa-natet-maste-ifragasattas
[3] Invandringen och de offentliga finanserna, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2009:3
[4] http://www.scb.se/Statistik/BE/BE0401/2011I60/BE0401_2011I60_SM_BE18SM1101.pdf
[5] Brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet RAPPORT 2005:17
[6] http://www.dn.se/debatt/svenska-muslimer-far-inte-skuldbelaggas-som-grupp
[7] http://www.ungdomsstyrelsen.se/art/0,2072,8397,00.html

Sverigedemokraterna
Integritet & Tradition

Det är problematiskt att integrationsminister Erik Ullenhag på detta sätt blandar ihop sin roll som minister med sin roll som företrädare för Folkpartiet. Regeringens hemsida är en myndighetssida och ska fungera som en officiell kanal utåt. Sidan är inte till för fabricerade påståenden med svar som inte stämmer överens med regeringens egna utredningar eller uttalanden.

Konstitutionsutskottet bör därför granska integrationsministerns tjänsteutövning i detta ärende samt utreda på vilket sätt regeringen ska använda sin officiella hemsida för att kommunicera ut denna typ av budskap.

Jimmie Åkesson

Bilaga A4.2.2

REGERINGSKANSLIET

2012-02-27 SB2012/1129

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -02- 27
Dnr 050-913-2011/12

Konstitutionsutskottets granskningsärende 13 – Publiceringen på regeringens webbplats om s.k. nätmyter rörande invandring

Härmed överlämnas promemorior från Arbetsmarknadsdepartementet och Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är expeditions- och rättschefen Monica Rodrigo.

Thomas Strömgren
tf. rättschef

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Drottninggatan 2

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-02-27

Arbetsmarknadsdepartementet

Statsrådsberedningen

Konstitutionsutskottets granskningsärende 13 - Publiceringen på regeringens webbplats om s.k. nätmyter rörande invandring

Konstitutionsutskottet har begärt svar på vissa frågor i utskottets promemoria. Arbetsmarknadsdepartementet lämnar härmed underlag för svar på följande frågor.

1. Vem beslutade om publiceringen av den aktuella hemsidan på regeringens och Regeringskansliets gemensamma webbplats? Föregicks lanseringen av hemsidan (dvs. publiceringsbeslutet) av något regeringsbeslut?

Den aktuella hemsidan lanserades på initiativ av integrationsminister Erik Ullenhag. Publiceringen föregicks inte av något regeringsbeslut.

2. Beaktades inför lanseringen av den aktuella hemsidan frågan om att informationen kan uppfattas som myndighetsinformation från Regeringskansliet?

Utgångspunkten vid lanseringen var att informationen härrörde från regeringen. I pressmeddelandet, som lades upp som en länk på www.regeringen.se, angavs att lanseringen av hemsidan var ett led i regeringens arbete mot främlingsfientlighet. Den debattartikel som publicerades i Dagens Nyheter i samband med publiceringen undertecknades av Erik Ullenhag i dennes egenskap av integrationsminister. Frågan om texten skulle kunna uppfattas som myndighetsinformation från Regeringskansliet var mot den bakgrunden inte uppe till diskussion.

3. Hur bereddes urvalet av de fakta som återges i genmälen till de s.k. nätmyterna som publicerades på den aktuella hemsidan?

Den text som skulle läggas ut på hemsidan utarbetades vid Arbetsmarknadsdepartementet. Texten bereddes vidare genom att den skickades till andra berörda departement för kontroll av faktauppgifter.

2

4. Mot bakgrund av att prognoser över andelen utrikesfödda i den svenska befolkningen 2050 publicerades av SCB i april 2011, vad är skälet till att prognoser i ämnet publicerade av SCB i december 2008 användes på den aktuella hemsidan?

De statistikuppgifter som användes i denna del kom från en omfattande SCB-rapport från 2008 som innehöll statistik angående demografi, utbildning, boende, arbetsmarknad och demokrati. Det är riktigt att SCB i april 2011 publicerade ett s.k. statistiskt meddelande med titeln *Sveriges framtida befolkning 2011-2060* där myndigheten hade reviderat prognosen över andelen utrikesfödda svenskar 2050. Detta uppmärksammades dock inte i samband med lanseringen av den aktuella hemsidan. Uppgiften har nu uppdaterats.

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-02-21

Förvaltningsavdelningen

Konstitutionsutskottets granskningsärende 13 – Publiceringen på regeringens webbplats om s.k. nätmyter rörande invandring

Konstitutionsutskottet har begärt svar på vissa frågor i utskottets promemoria. Förvaltningsavdelningen lämnar följande underlag.

1. Vilka rutiner finns inför lansering av en ny hemsida på webbplatsen? Kan enskilda statsråd avgöra vilka texter som ska publiceras på webbplatsen?

Publicering av nya sidor på regeringen.se sker närmast dagligen. Det är en del av departementens löpande informationsarbete. Varje departement ansvarar för sin information.

Av 2 § Regeringskansliets föreskrifter med arbetsordning för Regeringskansliet följer att en departementschef inom departementets verksamhetsområde får besluta om bl.a. intern och extern information. Departementschefen får överlåta den rätten till ett annat statsråd eller till en tjänsteman i Regeringskansliet (13 §).

2. Vidtas några särskilda åtgärder i syfte att tydliggöra vilka uppgifter på webbplatsen som härrör från regeringen respektive Regeringskansliet? Om ja, vilka? Om nej, vad är skälen till detta?

Regeringen.se ska förmedla och förklara innehållet i regeringens beslut, hur besluten genomförs och hur Regeringskansliets verksamhet fungerar.

Bilaga A4.2.3

REGERINGSKANSLIET

2012-02-29 SB2012/1129

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -02- 29
Dnr 050-913-2011/12

Konstitutionsutskottets granskningsärende 13 – Publiceringen på regeringens webbplats om s.k. nätmyter rörande invandring

I granskningsärendet har den 27 februari 2012 som svar på konstitutionsutskottets frågor promemorior från Arbetsmarknadsdepartementet och Regeringskansliets förvaltningsavdelning överlämnats till utskottet.

Av förbiseende innehåller förvaltningsavdelningens promemoria inte det fullständiga svaret på den del av utskottets fråga 2 som behandlas i promemorian.

Härmed överlämnas därför en korrigerad promemoria från förvaltningsavdelningen, som ersätter det tidigare lämnade dokumentet.

Thomas Strömgren
tf. rättschef

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Drottninggatan 2

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-02-29

Förvaltningsavdelningen

Konstitutionsutskottets granskningsärende 13 – Publiceringen på regeringens webbplats om s.k. nätmyter rörande invandring

Konstitutionsutskottet har begärt svar på vissa frågor i utskottets promemoria. Förvaltningsavdelningen lämnar följande underlag.

1. Vilka rutiner finns inför lansering av en ny hemsida på webbplatsen? Kan enskilda statsråd avgöra vilka texter som ska publiceras på webbplatsen?

Publicering av nya sidor på regeringen.se sker närmast dagligen. Det är en del av departementens löpande informationsarbete. Varje departement ansvarar för sin information.

Av 2 § Regeringskansliets föreskrifter med arbetsordning för Regeringskansliet följer att en departementschef inom departementets verksamhetsområde får besluta om bl.a. intern och extern information. Departementschefen får överlåta den rätten till ett annat statsråd eller till en tjänsteman i Regeringskansliet (13 §).

2. Vidtas några särskilda åtgärder i syfte att tydliggöra vilka uppgifter på webbplatsen som härrör från regeringen respektive Regeringskansliet? Om ja, vilka? Om nej, vad är skälen till detta?

Av regeringen.se framgår att den är regeringens och Regeringskansliets gemensamma webbplats. Den ska förmedla och förklara innehållet i regeringens beslut, hur besluten genomförs och hur Regeringskansliets verksamhet fungerar. Webbplatsen används för att beskriva regeringens politik, t.ex. genom nyhetsnotiser, informationssidor om politikområden, statsrådens tal och uttalanden samt verksamheten i övrigt.

Bilaga A4.2.4

Pressmeddelande
19 december 2011
Arbetsmarknadsdepartementet

Regeringen lanserar hemsida som bemöter främlingsfientliga nätmyter

I dag lanserar integrationsminister Erik Ullenhag en ny hemsida på regeringen.se. Sidan är ett led i regeringens arbete mot främlingsfientlighet och ett sätt att bemöta de myter som i dag sprids på nätet.

På regeringen.se/tolerans finns några av de vanligaste nätmyterna och halvsanningarna om kostnader och problem med invandraring och minoriteter samlade. Varje myt och fördom möts med fakta.

- Debatten mot främlingsfientligheten och fördomarna måste alltid tas. Om de goda krafterna förblir tysta riskerar det att leda till att fördomarna får allt starkare fäste, säger integrationsminister Erik Ullenhag.

- Ett vanligt påstående från främlingsfientliga är att invandringspolitiken inte får ifrågasättas. Det är trams. Yttrandefriheten är central och få frågor diskuteras så mycket som invandring och integration, men den som sprider främlingsfientliga budskap får också finna sig i att vi som står för öppenhet och tolerans ifrågasätter åsikterna.

Kontakt
Lena Hallerby
Pressekreterare hos Erik Ullenhag
070-301 47 90
e-post till Lena Hallerby

Relaterat

www.regeringen.se/tolerans
Debattartikel: "Myterna om invandringen på nätet måste ifrågasättas"

Bilaga A4.2.5

Vanliga nätmyter om invandrare och minoriteter

Vanliga nätmyter om invandrare och minoriteter

"Den oerhörda tragedi som drabbade vårt broderland Norge den 22 juli måste ge oss ny kraft att arbeta för öppenhet och tolerans i våra samhällen, samtidigt som varje form av extremism måste motverkas".

- Statsminister Fredrik Reinfeldt i regeringsförklaringen 2011.

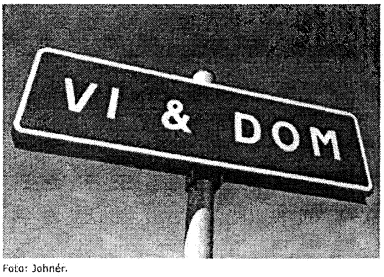

Foto: Johnér.

Sverige är och ska vara ett öppet och tolerant land. Vi tar ett stort ansvar för människor som flyr till vårt land, har fri rörlighet inom EU och flexibla regler för arbetskraftsinvandring från länder utanför EU.

Den som flyr undan förföljelse ska kunna få en fristad i Sverige och andra länder i Europa. Det är viktigt att påminna om att asylrätten är en mänsklig rättighet som inte kan mätas i kronor och ören. Den som kan försörja sig själv ska också få bosätta sig här genom arbetskraftsinvandring.

I dag är 14,7 procent av svenskarna utlandsfödda. Dessutom finns det grupper som har en lång historia i landet: samer, tornedalingar, finnar, romer och judar räknas som nationella minoriteter i Sverige.

Det sprids myter och halvsanningar om kostnader och problem med invandring och minoriteter, särskilt på internet. Här har vi samlat några av de vanligaste myterna och fördomarna och besvarar dem med fakta. I marginalen finns länkar till mer läsning för den som vill fördjupa sig. Fördomar måste alltid bemötas.

Myt 1: Det pågår en massinvandring, om några årtionden kommer svenskar att vara i minoritet i sitt eget land.
Påståendet är direkt felaktigt. I dag är knappt 15 procent av befolkningen född i ett annat land. Statistiska Centralbyrån räknar med en näst intill oförändrad andel i framtiden, andelen beräknas öka till 16,5 procent 2050.

I grunden bygger myten på att personer med utländsk bakgrund aldrig blir svenskar och att det skulle vara ett problem om människor har en bakgrund i ett annat land. Det är också värt att notera att den enskilt största gruppen invandrare 2010 var hemvändande svenskar, som stod för en femtedel av invandringen.

Myt 2: De flesta så kallade flyktingar saknar flyktingskäl.
En stor del av de flyktingar som kommit till Sverige de senaste åren har kommit från länder som Irak, Afghanistan och Somalia, länder som är hårt drabbade av krig och konflikter. År 2010 beviljades 9 978 asylsökande personer permanent uppehållstillstånd. Av dem hade 91 procent antingen skyddsskäl eller flyktingskäl.

Som skyddsbehövande räknas bland annat människor som löper risk att straffas med döden, utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling och människor som löper

Relaterat

- Debattreplik: "Webbsidan är ett led i ett brett arbete mot främlingsfientlighet"
- Debattartikel: "Myterna om invandringen på nätet måste ifrågasättas"
- Pressmeddelande: Regeringen lanserar hemsida som bemöter främlingsfientliga nätmyter
- Hedersrelaterat våld och förtryck
- Fickfakta 2010, lättillgänglig information om integration från regeringen

Externa länkar

- "Integration - en bild av läget i Sverige", mycket detaljerad SCB-rapport från 2008
- Migrationsverkets fakta om migration, en sida som bemöter vanliga påståenden om invandring
- Migrationsverkets statistik om beviljade uppehållstillstånd
- Asylregler, en detaljerad genomgång från Migrationsverket
- Statistik från Nämnden för statligt stöd till trossamfund
- Brottsförebyggande rådet om internationella jämförelser av kriminalitet
- Brottsförebyggande rådet: Hur många av dem som begår brott är invandrare?
- Brottsförebyggande rådet: Varför är det vanligare att invandrare begår brott?
- Brottsförebyggande rådet: Hur vanligt är det med våldtäkt i Sverige jämfört med i andra europeiska länder?
- migrationsinfo.se - en sida med frågor och svar om migration, mycket utförlig om ekonomiska effekter
- Sveriges Kommuner och Landsting om andelen utrikes födda i kommuner och landsting

allvarlig risk att skadas på grund av väpnad konflikt. Utöver dem som ansöker om asyl här i landet tar Sverige dessutom, i samarbete med FN-organet UNHCR, emot ett par tusen kvotflyktingar varje år. Den som hävdar att kategorin skyddsbehövande inte ska kunna ges en fristad i Sverige menar således att vi ska kasta ut människor som riskerar tortyr eller dödsstraff.

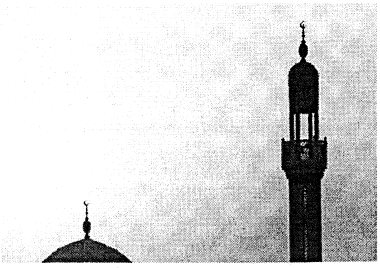

Foto: Berit Djuse/Johnér

Myt 3: Sverige är på väg att bli ett muslimskt land.
Uppskattningsvis lever några hundratusen personer i Sverige som har sin bakgrund i huvudsakligen muslimska länder. Den siffran säger emellertid inte något om huruvida personen är religiös eller inte. Av integritetsskäl för vi inga register över religiös tillhörighet, kultur eller etnicitet i Sverige. Det kan dock konstateras att de muslimska trossamfunden sammanlagt har runt 110 000 medlemmar, vilket endast utgör drygt en procent av Sveriges befolkning.

Myt 4: Barnen får inte sjunga nationalsången och skolavslutningar får inte hållas i kyrkan.
Skolor får ha avslutningar i kyrkan vilket också sker på många håll. I den nya läroplanen för grundskolan som gäller från 2011 är det till och med krav att eleverna ska lära sig såväl nationalsången som ett antal vanliga psalmer. Att undervisningen ska vara icke-konfessionell, det vill säga fri från religiösa inslag, har gällt länge och har ingen koppling till invandringen. Friskolor får ha konfessionell inriktning, där deltagande i konfessionella inslag ska vara frivilligt.

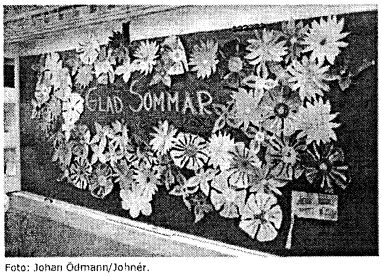

Foto: Johan Ödmann/Johnér.

Myt 5: Skolorna får inte längre servera fläskkött.
Det finns inga politiska beslut eller riktlinjer om vilken sorts kött som ska serveras i skolor och förskolor. Några förskolor har beslutat att inte servera fläskkött, men de tillhör undantagen. Anledningen till det är att många av barnen som går där inte äter det.

Myt 6: Judarna kontrollerar medier och politik i Sverige, USA och flera andra länder.
Påståenden om judiska konspirationer har cirkulerat i Sverige och i Europa i århundraden och bygger på synen av judarna som ett kollektiv. I Sverige, USA och många andra länder ägs radio- och tevekanaler av en rad olika företag. Denna spridning garanterar att varken någon grupp eller särintresse kan kontrollera debatten.

Myt 7: Sverige anpassar sig till kvinnofientliga traditioner.
Det stämmer inte. Regeringen för en mycket aktiv politik mot de tendenser som finns i Sverige till hedersrelaterat våld och förtryck,

Forum för levande historia
om intolerans, rasism och
främlingsfientlighet
Direktiv till regeringens
utredning om ett
effektivare arbete mot
främlingsfientlighet och
liknande intolerans
SOM-institutet om svensk
flyktingopinion
Eurostat om attityder i
europeiska städer, bland
annat om utlänningar
Svenska kommittén mot
antisemitism
Slutbetänkande från
Delegationen för romska
frågor

barnäktenskap, tvångsäktenskap och andra företeelser som strider mot individens rättigheter.

Myt 8: Invandringen har lett till en våg av kriminalitet.

Av naturliga skäl finns alltid en stor osäkerhet i statistik om kriminalitet. Många brott anmäls aldrig och många av de brott som anmäls klaras inte upp. Ett sätt att försöka måta och jämföra över tid och mellan länder är enkätundersökningar där de svarande får uppge om de utsatts för brott det senaste året. I den statistik Brottsförebyggande rådet hänvisar till kan man se att Sverige inte sticker ut jämfört med liknande länder. Det är lika många eller fler som uppger att de har utsatts för brott i en del länder med lägre invandring, till exempel Danmark och Norge. Invandring tycks därför inte vara en avgörande faktor i en jämförelse av antalet brott mellan länder.

Den överrepresentation som finns bland utlandsfödda i brottsstatistiken beror bland annat på att det är många unga män som kommer till Sverige, en grupp som normalt är överrepresenterad i statistiken. Även faktorer som arbetslöshet och låg utbildningsnivå spelar in. I sammanhanget är det viktigt att poängtera att den absoluta majoriteten utrikes födda, precis som den absoluta majoriteten svenskfödda, aldrig begår brott.

Brott ska alltid bekämpas och den ansvarige ska ställas till svars. Men när en enskild invandrare begår brott ska vi aldrig skuldbelägga hela gruppen utrikes födda.

Myt 9: Invandringen kostar Sverige tiotals miljarder kronor varje år.

De nationalekonomiska studier som gjorts av invandring har tittat på effekter på till exempel tillväxt, handel, företagande, löner och offentliga finanser. Det finns inget självklart sätt att foga samman dessa olika perspektiv till ett svar.

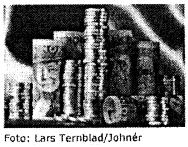

Foto: Lars Ternblad/Johnér

Vissa studier av invandring i USA och Japan pekar på svagt positiva effekter på tillväxten, men det finns även studier som pekar på svagt negativa effekter. Studier av den fria rörligheten inom EU pekar på vissa positiva effekter på tillväxten. Flera studier pekar på att invandring leder till ökad handel med invandrarnas ursprungsländer. Andelen företagare är högre bland utrikes födda än bland inrikes födda och utrikes födda har fler anställda per företag. Det finns teorier om att öppna och toleranta samhällen är mer uppfinningsrika, och Sverige ligger också i topp i flera internationella index över innovationsklimat.

Det är inte helt klart hur invandringen påverkar de offentliga finanserna. De beräkningar som finns visar på större kostnader än intäkter. Två viktiga saker som påverkar beräkningarna är hur gamla människor är när de kommer till Sverige och hur stor andel som arbetar. En förbättrad integration kan ge stora positiva effekter. Det bör också noteras att beräkningarna handlar om offentliga intäkter och utgifter på individnivå. De positiva effekterna som invandring har på samhällsekonomin som helhet genom ökad tillväxt, handel och företagande ingår inte.

Sammantaget kan vi se att Sverige, i likhet med till exempel Kanada och Australien, har kunnat kombinera en förhållandevis hög invandring med en god ekonomisk utveckling. Vi står oss väl såväl när det gäller mått på ekonomisk produktion som bredare välfärdsmått.

Myt 10: Invandringen leder till lönedumpning.

Få svenska studier har gjorts som har kunnat visa på invandringens effekt på lönerna bland den infödda befolkningen. En svensk studie visar på mycket små positiva effekter av invandring på inföddas inkomster. Andra svenska forskare har visat att 90-talets invandring till Sverige inte hade någon effekt på lönespridningen.

Myt 11: Invandrarna tar jobben från svenskar.

Invandring bidrar ofta positivt till arbetsmarknaden genom att kompensera för underskott av inhemsk arbetskraft inom vissa yrken och genom att bidra till att skapa fler jobb. I dag kan vi exempelvis se att ungefär en av fyra läkare och tandläkare i Sverige är födda i ett annat land.

På lång sikt är det främst utbudet av arbetskraft som bestämmer sysselsättningen. Dessutom visar forskning att invandring bidrar till ökad utrikeshandel och därmed ökad tillväxt genom att personer med utländsk bakgrund besitter goda kunskaper om bland annat affärskultur, politik och språk i sina tidigare hemländer.

Myt 12: Om man ifrågasätter invandrings- och integrationspolitiken så blir man stämplad som rasist.
Få frågor debatteras så ofta och så livligt som integrations- och migrationspolitik. Politiska debatter kan ibland hetta till rejält. Den som argumenterar med hjälp av rasistiska och främlingsfientliga myter möter ofta starka, berättigade motreaktioner.

Myt 13: Det finns en tyst majoritet som anser att invandringspolitiken är en katastrof.
När Eurostat nyligen mätte hur invånarna i ett antal europeiska storstäder ser på invandrarna var det 88 procent av stockholmarna som instämde eller instämde starkt i påståendet att invandrare är bra för staden. 72 procent av Malmöborna instämde eller instämde starkt i samma påstående. I 2010 års SOM-undersökning från Göteborgs universitet anger en lägre andel av befolkningen än någonsin, 42 procent, att det är ett bra förslag att ta emot färre flyktingar i Sverige.

Arbetsmarknadsdepartementet (e-post till departementet)
Publicerad 30 november 2011
Uppdaterad 4 januari 2012

Följ regeringen via RSS
Prenumerera på nyheter
Veckans regeringssammanträde
Regeringskansliet
103 33 Stockholm
Växel 08-405 10 00
Kontakt och besök

Bilaga A4.2.6

SVERIGES RIKSDAG

KONSTITUTIONSUTSKOTTET
Thomas Larue
föredragande
Tfn: 08-786 66 67

Granskningsärende 13 Publiceringen på regeringens webbplats om s.k. nätmyter rörande invandring

Nedan följer ett utdrag (s. 7–20) ur en kanslipromemoria[1] daterad den 31 januari 2012 som den 2 februari 2012 översändes till Regeringskansliet inom ramen för konstitutionsutskottets granskningsärende om publiceringen på regeringens webbplats om s.k. nätmyter rörande invandring (dnr 050-913-2011/12).

Genomgång av de 13 s.k. nätmyterna

I det nedanstående görs en genomgång av varje s.k. nätmyt som återges på regeringens och Regeringskansliets gemensamma webbplats samt regeringens bemötande av dessa. För var och en av de s.k. nätmyterna redovisas de i sammanhanget relevanta uppgifterna som återfinns bland det underlag som den här aktuella hemsidan på regeringens och Regeringskansliets gemensamma webbplats länkar till. Därutöver har konstitutionsutskottets kansli mot bakgrund av specifika faktauppgifter i antingen regeringens bemötanden eller granskningsanmälan tagit fram ytterligare uppgifter och underlag som berör den aktuella s.k. nätmyten. Utredningen nedan begränsar sig till de delar som avser fakta och sakuppgifter vilka kan granskas och kontrolleras, och berör inte närmare normmässiga uttalanden och ställningstaganden. Utredningen gör vidare inte anspråk på fullständighet, utan begränsar sig i relevanta delar till det material som återfinns genom länkar från den här aktuella hemsidan samt till annat relevant material.

Första s.k. nätmyt

På hemsidan anges: "Myt 1: Det pågår en massinvandring, om några årtionden kommer svenskar att vara i minoritet i sitt eget land." Som bemötande anges följande:

> Påståendet är direkt felaktigt. I dag är knappt 15 procent av befolkningen född i ett annat land. Statistiska Centralbyrån räknar med en näst intill oförändrad andel i framtiden, andelen beräknas öka till 16,5 procent 2050.
>
> I grunden bygger myten på att personer med utländsk bakgrund aldrig blir svenskar och att det skulle vara ett problem om människor har en bakgrund i ett annat land. Det är också värt att notera att den enskilt största gruppen invandrare 2010 var hemvändande svenskar, som stod för en femtedel av invandringen.

När det gäller frågan om *andelen av befolkningen född i ett annat land* kan följande redogöras. På hemsidan finns en länk till en rapport från Statistiska centralbyrån (SCB) med titeln *Integration – en bild av läget i Sverige*. Rapporten är utgiven i december 2008. Av SCB:s rapport (s. 19) framgår att andelen utrikesfödda beräknas utgöra 16,5 procent av Sveriges befolkning 2050. Som grund till påståendet hänvisas i rapporten till ett s.k. statistiskt meddelande (BE 18 SM 0801) från SCB publicerat 2008 med titeln *Sveriges framtida be-*

[1] Utdraget har modifierats något jämfört med den ursprungliga promemorian (bl.a. har textgranskarnas rättelser införts och vissa hänvisningar till utredningsbilagor tagits bort).

SVERIGES RIKSDAG

folkning 2008–2050 – Reviderad befolkningsprognos från SCB. Av uppgifter i ett s.k. statistiskt meddelande (BE 18 SM 1101) från SCB publicerat den 15 april 2011 med titeln *Sveriges framtida befolkning 2011• 2060* framgår att andelen utrikesfödda beräknas utgöra ca 18,1 procent av Sveriges befolkning 2050 (tabell 8 på s. 31).

När det gäller frågan om *andelen av invandrare som är s.k. "hemvändande svenskar"* kan följande redogöras. En länk på regeringens och Regeringskansliets aktuella hemsida hänvisar vidare till Migrationsverkets webbplats, som innehåller fakta om migration. Av ett diagram med uppgifter från SCB över invandringen efter medborgarskap på Migrationsverkets webbplats[2] framgår att ca en femtedel[3] av samtliga invandrare 2010 var svenska medborgare.

Andra s.k. nätmyt

På hemsidan anges: "Myt 2: De flesta så kallade flyktingar saknar flyktingskäl". Som bemötande anges följande:

> En stor del av de flyktingar som kommit till Sverige de senaste åren har kommit från länder som Irak, Afghanistan och Somalia, länder som är hårt drabbade av krig och konflikter. År 2010 beviljades 9 978 asylsökande personer permanent uppehållstillstånd. Av dem hade 91 procent antingen skyddsskäl eller flyktingskäl.
>
> Som skyddsbehövande räknas bland annat människor som löper risk att straffas med döden, utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling och människor som löper allvarlig risk att skadas på grund av väpnad konflikt. Utöver dem som ansöker om asyl här i landet tar Sverige dessutom, i samarbete med FN-organet UNHCR, emot ett par tusen kvotflyktingar varje år. Den som hävdar att kategorin skyddsbehövande inte ska kunna ges en fristad i Sverige menar således att vi ska kasta ut människor som riskerar tortyr eller dödsstraff.

När det gäller frågan om *antalet beviljade permanenta uppehållstillstånd till asylsökande personer* och *andelen av dessa som hade skydds- eller flyktingsskäl* gäller att de på regeringens och Regeringskansliets aktuella hemsida angivna uppgifterna bekräftas av uppgifter på Migrationsverkets webbplats.[4]

När det gäller *andelen av de flyktingar som kommer till Sverige från Irak, Afghanistan och Somalia* de två senaste åren framgår av uppgifter från Migrationsverkets webbplats[5] att asylsökande från såväl Irak, Afghanistan som Somalia[6] tillhör de fyra största länderna. Antalet asylsökande under 2010 och 2011 med medborgarskap från Irak (3 610 asylsökande), Afghanistan (6 515) respektive

---

[2] http://www.migrationsverket.se/info/2552.html

[3] Några exakta siffror anges inte på Migrationsverkets webbplats, men en okulär uppskattning av diagrammet ger vid handen att antalet svenska medborgare som invandrade 2010 torde ligga på ca 19 500. Givet att 98 800 personer invandrade 2010 (se nedan) följer att ca 20 % av alla invandrare detta år var svenska medborgare. Av ett s.k. statistiskt meddelande (BE 18 SM 1101) från SCB publicerat den 15 april 2011 med titeln *Sveriges framtida befolkning 2011–2060* framgår att antalet invandrare 2010 med Sverige som födelseland var 14 900 av totalt 98 800 invandrade personer det året (se tabellen på s. 14). Således var 15,1 procent av alla invandrare 2010 personer med Sverige som födelseland. I sammanhanget bör man dock skilja på medborgarskap och födelseland. Med begreppet "hemvändande svenskar" torde åsyftas *svenska medborgare* och inte *personer födda i Sverige*.

[4] http://www.migrationsverket.se/info/2975.html

[5] http://www.migrationsverket.se/info/5201.html

[6] Här avses medborgarskapet hos de asylsökande.

SVERIGES RIKSDAG

Somalia (9 534) uppgick till totalt 19 659, vilket motsvarar nästan en tredjedel (32 procent) av samtliga asylsökanden under perioden 2011–2010. Av Migrationsverkets statistik framgår även att bl.a. 9 048 medborgare i Serbien sökte asyl i Sverige under samma period.

Tredje s.k. nätmyt

På hemsidan anges: "Myt 3: Sverige är på väg att bli ett muslimskt land". Som bemötande anges följande:

> Uppskattningsvis lever några hundratusen personer i Sverige som har sin bakgrund i huvudsakligen muslimska länder. Den siffran säger emellertid inte något om huruvida personen är religiös eller inte. Av integritetsskäl för vi inga register över religiös tillhörighet, kultur eller etnicitet i Sverige. Det kan dock konstateras att de muslimska trossamfunden sammanlagt har runt 110 000 medlemmar, vilket endast utgör drygt en procent av Sveriges befolkning.

När det gäller frågan om *antalet personer med muslimsk bakgrund* kan följande redogöras. Att uppskatta antalet muslimer i Sverige innebär en definitionsproblematik. Vanligtvis skiljer man på en etnisk och en religiös definition, där den förstnämnda syftar till att definiera det att man fötts in eller lever i en omgivning som domineras av muslimska traditioner och den sistnämnda ställer krav på speciella trosuppfattningar och deltagande i religiösa riter e.d. Ytterligare andra definitioner finns (t.ex. på vad som utgör en person "med muslimsk bakgrund", se nedan). På den här aktuella hemsidan finns en länk till statistik från Nämnden för Statligt Stöd till Trossamfund över antalet personer som anses som betjänade[7] till ett visst samfund för 2009. Av nämndens statistik framgår att 110 000 var betjänade till islamiska församlingar (för 2010 gäller enligt nämnden att antalet betjänade är oförändrad när det gäller islamiska församlingar). I sammanhanget ska det även påpekas att det på nämndens webbplats anges att statistikuppgifterna från samfunden har mycket olika karaktär och att en del uppgifter är mer osäkra och har bearbetats av nämndens analysgrupp. Av nämndens statistik framgår att uppgifter om antalet betjänade till islamiska församlingar är av den sistnämnda karaktären.

I en studie[8] gjord på uppdrag från Forum för levande historia och publicerad 2006 anges (s. 15) att antalet individer med muslimsk bakgrund, dvs. som har en släkt som över generationer varit muslimer, har stigit från några få individer och familjer före 1950, via ca 100 000 vid 1980-talets slut, 200 000 kring 1996 till uppskattningsvis ca 350 000 år 2000.[9]

I en debattartikel från integrationsministern Erik Ullenhag publicerad den 13 januari 2011 av Dagens Nyheter anges det att "det lever cirka 400 000 muslimer i Sverige".

---

[7] Med betjänad avses av nämnden en medlem eller registrerad deltagare i verksamhet som organiseras av ett trossamfund eller en församling.

[8] Studien är utförd av Jonas Otterbeck och Pieter Bevelander och har titeln *Islamofobi – en studie av begreppet, ungdomars attityder och unga muslimers utsatthet.*

[9] I denna del grundar sig studiens uppskattningar av antalet individer med muslimsk bakgrund från uppgifter hämtade från en studie publicerad 2004 av Muhammad Anwar, Jochen Blaschke och Åke Sander med titeln *State Policies Toward Muslim Minorities: Sweden, Great Britain and Germany* och en studie publicerad 2006 av Göran Larsson med titeln *Muslimerna kommer – Tankar om islamofobi.*

SVERIGES RIKSDAG

Enligt en rapport publicerad i januari 2011 av det oberoende amerikanska forskningsinstitutet Pew Research Center (med titeln *The Future of the Global Muslim Population*) så uppskattas antalet muslimer i Sverige 2010 till 451 000 individer[10]. Definitionen som används i rapporten är bred och inkluderar alla grupper och individer som själva ser sig som muslimer, dvs. även sekulära och s.k. icke-praktiserande (*non-observant*).

Fjärde s.k. nätmyt

På hemsidan anges: "Myt 4: Barnen får inte sjunga nationalsången och skolavslutningar får inte hållas i kyrkan". Som bemötande anges följande:

> Skolor får ha avslutningar i kyrkan vilket också sker på många håll. I den nya läroplanen för grundskolan som gäller från 2011 är det till och med krav att eleverna ska lära sig såväl nationalsången som ett antal vanliga psalmer. Att undervisningen ska vara icke-konfessionell, det vill säga fri från religiösa inslag, har gällt länge och har ingen koppling till invandringen. Friskolor får ha konfessionell inriktning, där deltagande i konfessionella inslag ska vara frivilligt.

I fråga om *avslutningar i kyrkan* kan följande redogöras. Enligt en juridisk vägledning från Skolverket om skol- och förskoleverksamhet i kyrkan eller annan religiös lokal framgår att skolavslutningen är en del av utbildningen men inte en del i undervisningen. Detta innebär att de offentliga skolor och de fristående skolor som inte har en konfessionell inriktning ska vara icke-konfessionella, dvs. det får inte förekomma några religiösa inslag som bön, välsignelse, trosbekännelse, predikan eller annan form av förkunnelse. Vidare anges i Skolverkets vägledning följande (s. 5 *[utskottets tillägg]*):

> Skolavslutningen är en betydelsefull del av skolans verksamhet. Avslutningen ramar in och avslutar terminens gemensamma arbete och är en angelägenhet för alla skolans elever och hela dess personal. Om en skola överväger att hålla en skolavslutning i kyrkan bör lämpligheten i detta noga övervägas utifrån det tänkta innehållet. Det är viktigt att rektorn behåller kontrollen över avslutningens utformning om den hålls i kyrkan. Rektorn har ansvaret för att skollagens bestämmelser följs och måste därför i sina kontakter med kyrkan tydliggöra vad som får förekomma eller inte.
>
> Avslutningen får inte utformas så att det blir en religionsutövning för eleverna. Gränsen för när en skolavslutning är ett uttryck för religionsutövning måste bedömas från fall till fall. Skolinspektionen har i ett flertal tillsynsbeslut *[[11]]* slagit fast att om skolavslutningen utformas så att tonvikten ligger på traditioner, högtidlighet och den gemensamma samvaron och att det inte förekommer några religiösa inslag såsom bön, välsignelse eller trosbekännelse, kan skolavslutning ske i kyrkan. Det är dock möjligt att sjunga "Den blomstertid nu kommer", som vis-

[10] Siffrorna för antalet muslimer i Sverige 2010 som anges i det amerikanska forskningsinstitutets rapport är prognoser som tagits fram av IIASA (International Institute for Applied Systems Analysis) ett internationellt forskningsinstitut. IIASA:s prognos utgår från SCB:s statistisk från 2008.

[11] Se bl.a. Skolinspektionens beslut om skolavslutningar vid T4-skolan i Hässleholms kommun (dnr 41-2011:3039), Fritslaskolan i Marks kommun (dnr 41-2011:102), Gånghesterskolan i Borås kommun (dnr 41-2010:3865) och Esperedsskolan i Halmstad kommun (dnr 41-2009:4357), där Skolinspektionen kritiserade kommunerna för skolavslutningarnas genomförande. Se även beslut om skolavslutningar vid Nya Lundenskolan i Göteborgs kommun (dnr 41-2009:3425) och Lunnaskolan i Svalövs kommun (dnr 41-2010:3833), där Skolinspektionen ansåg att kommunens agerande låg i linje med gällande rätt.

serligen är en psalm men som är tydligt förknippad med traditionen med skolavslutning.

Slutligen påpekas i vägledningen att regleringen i skollagen om befrielse att delta i vissa obligatoriska inslag är kopplad till undervisningen och inte till utbildningen. Eftersom skolavslutning inte är en del i undervisningen kan denna bestämmelse inte användas av en elev för att bli befriad från att delta i en skolavslutning i kyrkan.

När det gäller frågan om *kraven i den nya läroplanen* kan följande redogöras. I 1 § förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet som trädde ikraft den 1 juli 2011 anges att den läroplan som framgår av bilagan till förordningen ska gälla för grundskolan och att den i tillämpliga delar ska gälla för förskoleklassen och fritidshemmet. Av bilagan (avsnitt 3.8) till förordningen framgår att som centralt innehåll för ämnet musik i årskurs 1–3 ska i läroplanen bl.a. finnas musik som knyter an till elevens vardagliga och högtidliga sammanhang, däribland nationalsången och några av de vanligaste psalmerna, samt inblickar i svensk och nordisk barnvisetradition.

När det gäller frågan om *undervisningens icke-konfessionella karaktär* kan följande redogöras. I 6 § skollagen (2010:800) anges att utbildningen vid en skolenhet eller förskoleenhet med offentlig huvudman ska vara icke-konfessionell. I 7 § första stycket skollagen anges att undervisningen vid fristående skolor, fristående förskolor och fristående fritidshem ska vara icke-konfessionell. Av 7 § andra stycket skollagen framgår dels att utbildningen i övrigt vid fristående skolor, fristående förskolor och fristående fritidshem får ha en konfessionell inriktning, dels att deltagandet i konfessionella inslag ska vara frivilligt. Av skollagens förarbeten (prop. 2009/10:165) framgår att regeringens förslag om att utbildning som bedrivs av offentlig huvudman alltid ska vara icke-konfessionell i princip motsvarar dåvarande bestämmelser, och att undervisningen ska vara icke-konfessionell i en skola med offentlig huvudman framgick redan då av läroplanerna (s. 225). Regeringens förslag om att undervisningen även vid en fristående skola eller förskola ska vara icke-konfessionell och att utbildningen i övrigt får ha en konfessionell inriktning beskrivs utförligt i förarbetena (s. 226–227 i prop. 2009/10:165). Av propositionen framgår även att bestämmelser om möjligheten för friskolor att ha en konfessionell inriktning (dvs. regeringens förslag till 7 § andra stycket i nuvarande skollagen) fanns redan då i 9 kap. 2 och 8 §§ i dåvarande skollagen (1985:1100). I propositionen anges att regeringens förslag till 6 § och 7 § första stycket nuvarande skollagen (2010:800) saknade motsvarighet i 1985 års skollag (se prop. 2009/10:165 s. 635–636).

Femte s.k. nätmyt

På hemsidan anges: "Myt 5: Skolorna får inte längre servera fläskkött". Som bemötande anges följande:

> Det finns inga politiska beslut eller riktlinjer om vilken sorts kött som ska serveras i skolor och förskolor. Några förskolor har beslutat att inte servera fläskkött, men de tillhör undantagen. Anledningen till det är att många av barnen som går där inte äter det.

I denna del saknar bemötandet specifika fakta och sakuppgifter som kan granskas och kontrolleras närmare.

Sjätte s.k. nätmyt
På hemsidan anges: ”Myt 6: Judarna kontrollerar medier och politik i Sverige, USA och flera andra länder”. Som bemötande anges följande:

> Påståenden om judiska konspirationer har cirkulerat i Sverige och i Europa i århundraden och bygger på synen av judarna som ett kollektiv. I Sverige, USA och många andra länder ägs radio- och tevekanaler av en rad olika företag. Denna spridning garanterar att varken någon grupp eller särintresse kan kontrollera debatten.

I denna del saknar bemötandet specifika fakta och sakuppgifter som kan granskas och kontrolleras närmare.

Sjunde s.k. nätmyt
På hemsidan anges: ”Myt 7: Sverige anpassar sig till kvinnofientliga traditioner”. Som bemötande anges följande:

> Det stämmer inte. Regeringen för en mycket aktiv politik mot de tendenser som finns i Sverige till hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap, tvångsäktenskap och andra företeelser som strider mot individens rättigheter.

I denna del saknar bemötandet specifika fakta och sakuppgifter som kan granskas och kontrolleras närmare.

Åttonde s.k. nätmyt
På hemsidan anges: ”Myt 8: Invandringen har lett till en våg av kriminalitet”. Som bemötande anges följande:

> Av naturliga skäl finns alltid en stor osäkerhet i statistik om kriminalitet. Många brott anmäls aldrig och många av de brott som anmäls klaras inte upp. Ett sätt att försöka mäta och jämföra över tid och mellan länder är enkätundersökningar där de svarande får uppge om de utsatts för brott det senaste året. I den statistik Brottsförebyggande rådet hänvisar till kan man se att Sverige inte sticker ut jämfört med liknande länder. Det är lika många eller fler som uppger att de har utsatts för brott i en del länder med lägre invandring, till exempel Danmark och Norge. Invandring tycks därför inte vara en avgörande faktor i en jämförelse av antalet brott mellan länder.
>
> Den överrepresentation som finns bland utlandsfödda i brottsstatistiken beror bland annat på att det är många unga män som kommer till Sverige, en grupp som normalt är överrepresenterad i statistiken. Även faktorer som arbetslöshet och låg utbildningsnivå spelar in. I sammanhanget är det viktigt att poängtera att den absoluta majoriteten utrikes födda, precis som den absoluta majoriteten svenskfödda, aldrig begår brott.
>
> Brott ska alltid bekämpas och den ansvarige ska ställas till svars. Men när en enskild invandrare begår brott ska vi aldrig skuldbelägga hela gruppen utrikes födda.

När det gäller frågan om *att Sverige inte sticker ut jämfört med liknande länder i fråga om antalet personer som utsatts för brott* kan följande redogöras. På hemsidan finns en länk till Brottsförebyggande rådets (Brå) webbplats med in-

SVERIGES RIKSDAG

formation från myndigheten om internationella jämförelser av kriminalitet. Av Brås webbplats[12] framgår att jämförelser av polisanmäld brottslighet i vissa sammanhang kan vara en komplicerad uppgift och att jämförelser av brottsligheten i olika länder ofta innebär tre typer av analyser: Brottslighetens (1) omfattning, (2) struktur och (3) utveckling. Vidare anges på Brås webbplats att de två förstnämnda är mer komplicerade att genomföra eftersom de kräver god kunskap om hur brotten är definierade i lagstiftningen, hur de tillämpas av rättsväsendet (praxis) och inte minst hur de registreras i kriminalstatistiken. Enligt Brå kan dessa faktorer skilja sig markant åt mellan olika länder, vilket försvårar internationella jämförelser. Direkta jämförelser blir enligt Brå oftast missvisande, eftersom statistiken har så skiftande uppbyggnad i olika länder. I stället finns det enligt Brå mycket bättre källa till data, t.ex. den internationella brottsofferundersökningen International Crime Victims Survey[13] (ICVS). I tabell 1 nedan sammanställs uppgifter från ICVS-rapporten om nivån (i procent) av utsatthet i de nordiska ländernas befolkning för vissa vanliga brott.

Tabell 1 Nivån av utsatthet för brott[a] i Danmark, Finland, Norge och Sverige

År	Danmark	Finland	Norge	Sverige	*Genomsnitt[o]*
1988	-	13,0	13,4	-	*17,2*
1991	-	17,2	-	18,7	*22,4*
1995	-	16,2	-	22,0	*20,3*
1999	20,6	16,6	-	22,6	*18,4*
2003	-	-	15,8	-	*15,7*
2004	18,8	12,7	-	16,1	*15,7*

Källa: ICVS (s. 237 f.) tabell 1 i appendix 9. I ICVS-rapportens tabell anges åren då enkätundersökningarna genomfördes, i tabellen här ovan anges åren som enkäterna gällde, dvs. det året under vilket enkätdeltagarna hade utsatts för brott.

[a]: Utsatthet för brott definieras i ICVS som den genomsnittliga andelen (i procent) av enkätsvarande som under ett visst år utsattes för tio s.k. vanliga brott, dvs. (1) stöld av bil, (2) stöld ur bil, (3) stöld av motorcykel/moped, (4) stöld av cykel, (5) inbrott, (6) inbrottsförsök, (7) stöld av personlig egendom, (8) rån, (9) sexualbrott och (10) misshandel/olaga hot, se ICVS (s. 11).

[o]: Genomsnittet i tabellen gäller för de länder som deltog i undersökningen det angivna året. Eftersom inte alla länder deltog i alla omgångar ska genomsnittsvärdena tolkas försiktigt.

Av tabellen framgår således att genomsnittet för nivån av utsatthet för brott under åren 2003/04 för samtliga 30 länder[14] som ingår i ICVS var 15,7, att Sverige då befann sig nästan på genomsnittet, att en trend bland de flesta nordiska länderna är att utsattheten för brott minskar samt att Sverige inte nämnvärt avvek från de andra nordiska länderna när det gäller nivån av ut-

[12] http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=18&module_instance=4 (av webbplatsen framgick när den senast kontrollerades, dvs. den 16 januari 2012, att denna specifika sida senast hade uppdaterats den 1 november 2011).

[13] Undersökningen genomfördes av Jan van Dijk, John van Kesteren och Paul Smit (i samarbete med FN:s drog- och brottsbekämpningsbyrå, Undoc samt FN:s institut för interregional juridisk forskning, Unicri) och publicerades 2007. Undersökningen finns tillgänglig på internet: http://rechten.uvt.nl/icvs/pdffiles/ICVS2004_05.pdf

[14] Utöver de fyra nämnda nordiska länderna ingår följande länder i studien: Australien, Österrike, Belgien, Bulgarien, Kanada, England (inkl. Wales), Estland, Frankrike, Tyskland, Grekland, Ungern, Island, Irland, Italien, Japan, Luxemburg, Mexiko, Nederländerna, Nya Zeeland, Nordirland, Polen, Portugal, Skottland, Spanien, Schweiz, Storbritannien och USA.

SVERIGES RIKSDAG

satthet för brott (även om brottsutsattheten var marginellt högre i Sverige jämfört med Finland under 1995 och 1999).

När det gäller frågan om bl.a. *invandring som en avgörande faktor i en jämförelse av antalet brott mellan länder* kan följande redogöras. På hemsidan finns en länk till Brottsförebyggande rådets (Brå) webbplats med svar från myndigheten på frågan om hur många av dem som begår brott som är invandrare. Av Brås webbplats[15] framgår att det enligt Brå inte går att svara på frågan och att det finns flera förklaringar till detta; t.ex. anmäls inte alla brott, och det är inte alltid det går att binda en gärningsman till brottet. Vidare anges följande på Brås aktuella webbplats:

> Brå har i en undersökning från år 2005 studerat risken för att personer med svensk, respektive utländsk bakgrund, misstänks för brott. Den visar att de som är födda utomlands har en högre risk att misstänkas för brott, än personer födda i Sverige av svenskfödda föräldrar. Men 88 procent av de utrikes födda var inte misstänkta för något brott över huvud taget under en femårsperiod. Motsvarande andel bland dem som var födda i Sverige av svenskfödda föräldrar var 95 procent.
>
> Det innebär att det är drygt dubbelt så vanligt att personer födda utomlands misstänks för brott, jämfört med personer födda i Sverige av svenskfödda föräldrar. För personer som är födda i Sverige, av en eller två utrikes födda föräldrar, minskar risken ytterligare. Men det är ännu större skillnader mellan andra grupper. Till exempel är det 3,5 gånger vanligare att män misstänks för brott, än kvinnor. Vidare är det 6 gånger vanligare att personer från familjer som uppburit socialbidrag misstänks för brott, än personer från familjer som inte har det.
>
> Personer som är födda i Sverige av utrikes födda föräldrar har alltså en lägre risk att misstänkas för brott, än personer födda utomlands. Jämfört med internationella studier är detta ovanligt. En förklaring kan vara att integrationen av den generation som är födda i Sverige av utrikes födda föräldrar, fungerat mer tillfredställande i Sverige, än i andra västeuropeiska länder. Det är också så att personer som invandrat som mycket unga, före skolåldern, har lägre risk att misstänkas för brott än de som kom till Sverige i skolåldern. Invandring i tidig barndom kan därför ses som en skyddsfaktor mot kriminell utveckling.
>
> Uppgifterna är hämtade från Brås rapport Brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet. Studien omfattar samtliga personer i åldern 15–51 som var folkbokförda i Sverige år 1997 (cirka 4,4 miljoner personer). Av dessa var 280 000 personer registrerade som skäligen misstänkta för drygt 1,5 miljoner brott under femårsperioden 1997-2001.

Vidare anges på ytterligare en av Brås webbplatser svar på frågan om varför det är vanligare att invandrare begår brott än svenskar. Av Brås webbplats[16] framgår att det finns flera förklaringar till att personer med utländsk bakgrund oftare misstänks för brott, än person födda i Sverige av svenskfödda föräldrar. En förklaring är enligt Brå att personer som är födda utomlands, eller har minst en utrikesfödd förälder, oftare polisanmäls eller blir föremål för polisens spaningsarbete, främst när personer skiljer sig mycket utseendemässigt och kulturellt från personer med svensk bakgrund. Ytterligare en förklaring kan

[15] http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=85&module_instance=15 (av webbplatsen framgick när den senast kontrollerades, dvs. den 16 januari 2012, att denna specifika sida senast hade uppdaterats den 8 februari 2006).

[16] http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=91&module_instance=15 (av webbplatsen framgick när den senast kontrollerades, dvs. den 16 januari 2012, att denna specifika sida senast hade uppdaterats den 8 februari 2006).

SVERIGES RIKSDAG

enligt Brå vara att det finns svårigheter med att bryta upp från sitt hemland och bosätta sig i ett nytt land. Därutöver har enligt Brå många utrikesfödda sämre sociala förutsättningar än genomsnittssvensken, något som generellt påverkar risken att utveckla kriminalitet. Segregationen kan vara ytterligare en förklaring, eftersom den minskar möjligheterna att etablera sig i det svenska samhället. Uppgifterna på Brås webbplats är hämtade från Brås rapport (2005:17) Brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet. Ett sätt att bedöma huruvida invandring är en avgörande faktor när det gäller antalet begångna brott är att jämföra de ovannämnda uppgifterna om nivån av utsatthet för brott (jfr tabell 1 ovan) med nivån på andelen invandrare i jämförbara länder (se tabell 2 nedan).

Tabell 2 Andel invandrare[a] i Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges befolkningar

År	Danmark	Finland	Norge	Sverige
1989	3,53	-	4,34	-
1990	3,69	-	-	-
1991	3,86	-	4,59	-
1992	4,04	-	-	9,63
1993	4,18	-	5,01	9,97
1994	4,32	-	5,38	10,50
1995	4,78	2,08	5,51	10,60
1996	5,05	2,17	5,64	10,68
1997	5,24	2,30	5,85	10,79
1998	5,43	2,43	6,17	10,94
1999	5,58	2,54	6,55	11,08
2000	5,78	2,63	6,79	11,31
2001	6,01	2,80	6,98	11,56
2002	6,17	2,92	7,36	11,80
2003	6,27	3,05	7,61	12,03
2004	6,36	3,18	7,86	12,23

Källa: Beräkningar[17] utifrån OECD:s databaser (se http://stats.oecd.org/Index.aspx)
[a] Andelen invandrare anges i procent av den totala befolkningen i länderna. Beräkningen utgick från OECD:s variabel *Stock of foreign-born population by country of birth*, (antalet utlandsfödda personer, dvs. invandrare) och variabeln *Population (hist5) All ages, persons* (antalet personer i landets befolkning). OECD:s definition av invandrare inkluderar endast personer över 15 år ålder (vilket innebär att andelen invandrare blir mindre än tillgänglig nationell statistik[18]). Fördelen med OECD:s statistik är att den erbjuder jämförbar information mellan länder.

En jämförelse mellan tabellerna 1 och 2 ger vid handen att andelen invandrare i Danmark under perioden 1999–2004 ökade från ca 5,6 till ca 6,4 procent samtidigt som utsattheten för brott sjönk från 20,6 till 18,8. Andelen invandrare i Finland under perioden 1995–2004 ökade från ca 2,1 till ca 3,2 procent

[17] Beräkningarna bekräftas i en rapport från OECD (Georges Lemaitre och Cécile Thoreau, *Estimating the foreign-born population on a current basis*, OECD 2006). Rapporten finns tillgänglig på internet (se http://www.oecd.org/dataoecd/18/41/37835877.pdf).
[18] Se t.ex. ESO-rapporten 2009:3 *Invandringen och de offentliga finanserna* (s. 63), där det konstateras att andelen invandrare 2006 omfattade 16,8 procent av Sveriges befolkning.

samtidigt som utsattheten för brott sjönk från 16,2 till 12,7. Andelen invandrare i Sverige under perioden 1999–2004 ökade från ca 11,1 till ca 12,2 procent samtidigt som utsattheten för brott sjönk från 22,6 till 16,1. Andelen invandrare i Norge under perioden 1989–2004 ökade från ca 4,3 till ca 7,9 procent samtidigt som utsattheten för brott under perioden 1988–2004 steg från 13,4 till 15,8. Vidare kan man konstatera att för ett och samma år finns avvikelser i jämförbara länders andel invandrare som inte får ett entydigt genomslag i högre eller lägre nivåer i brottsutsattheten. Sveriges befolkning utgjordes 2004 av ca 12,2 procent invandrare och brottsutsatthet låg enligt ICVS på 16,1. Samma år låg brottutsattheten på 18,8 i Danmark vars befolkning då utgjordes till ca 6,4 procent av invandrare. Finlands befolkning utgjordes 2004 av ca 3,2 procent invandrare och brottsutsatthet låg då enligt ICVS på 12,7.

Nionde s.k. nätmyt

På hemsidan anges: ”Myt 9: Invandringen kostar Sverige tiotals miljarder kronor varje år”. Som bemötande anges följande:

> De nationalekonomiska studier som gjorts av invandring har tittat på effekter på till exempel tillväxt, handel, företagande, löner och offentliga finanser. Det finns inget självklart sätt att foga samman dessa olika perspektiv till ett svar. Vissa studier av invandring i USA och Japan pekar på svagt positiva effekter på tillväxten, men det finns även studier som pekar på svagt negativa effekter. Studier av den fria rörligheten inom EU pekar på vissa positiva effekter på tillväxten. Flera studier pekar på att invandring leder till ökad handel med invandrarnas ursprungsländer. Andelen företagare är högre bland utrikes födda än bland inrikes födda och utrikes födda har fler anställda per företag. Det finns teorier om att öppna och toleranta samhällen är mer uppfinningsrika, och Sverige ligger också i topp i flera internationella index över innovationsklimat.
>
> Det är inte helt klart hur invandringen påverkar de offentliga finanserna. De beräkningar som finns visar på större kostnader än intäkter. Två viktiga saker som påverkar beräkningarna är hur gamla människor är när de kommer till Sverige och hur stor andel som arbetar. En förbättrad integration kan ge stora positiva effekter. Det bör också noteras att beräkningarna handlar om offentliga intäkter och utgifter på individnivå. De positiva effekterna som invandring har på samhällsekonomin som helhet genom ökad tillväxt, handel och företagande ingår inte.
>
> Sammantaget kan vi se att Sverige, i likhet med till exempel Kanada och Australien, har kunnat kombinera en förhållandevis hög invandring med en god ekonomisk utveckling. Vi står oss väl såväl när det gäller mått på ekonomisk produktion som bredare välfärdsmått.

När det gäller frågan om *beräkningar som finns visar på större kostnader än intäkter* kan följande redogöras. I en ESO-rapport från 2009 (med titeln *Invandringen och de offentliga finanserna* och beteckningen 2009:3) som lämnades över till Finansdepartementet samma år studeras hur en förändrad invandring påverkar de offentliga finanserna. I rapporten tas invandringens nettokostnader upp (dvs. hur utrikesfödda och deras barn påverkar den offentliga sektorn ur ett ekonomiskt perspektiv). Studien utgår från år 2006 och använder statistik från SCB för att fastställa den andel av de statliga intäkterna (skatter och sociala avgifter) och statliga utgifterna (offentliga transfereringar och offentlig konsumtion) som invandrare och deras barn står för. Beroende på vilken

metod som används hamnar den totala nettokostnaden enligt rapporten på mellan 45,1 och 51,8 miljarder kronor (vilket motsvarar mellan 1,6 och 1,8 procent av BNP år 2006). I rapporten anges (s. 72–73) att "sammanfattningsvis visar beräkningarna på ett troligt negativt inkomsttillskott år 2006 för den infödda befolkningen någonstans mellan 1,5 och 2,0 procent av BNP". Vissa studier[19] har dock visat på motsatt resultat och ytterligare andra[20] har bekräftat ESO-rapportens slutsats.

När det gäller frågan om att *flera studier pekar på att invandring leder till ökad handel med invandrarnas ursprungsländer* kan följande redogöras. Ett antal internationella studier[21] har påvisat invandringens positiva effekter på ökad handel. Effekt varierar dock mellan olika studier och har beräknats till att en 10 procent ökning av den s.k. migrantstocken (dvs. antalet invandrare från ett visst land) leder till en ökning av exporten till landet i fråga med 0,1–2,5 procent och en ökning av importen från landet med 0,13–3,1 procent. En studie[22] från 2009 över svenska förhållanden visar dock på ett kraftigare samband. Enligt den sistnämnda studien skulle en 10 procent ökning av den s.k. migrantstocken leda till en ökning av exporten till landet i fråga med omkring 6 procent och en ökning av importen från landet med 9 procent. En nyligen publicerad studie[23] av invandringens effekt på de s.k. EU-15 medlemsstaternas bilaterala handelsflöden bekräftar de ovan beskrivna sambanden mellan ökad invandring och ökad handel (både på export och på import). Studien visar dock på skillnader som beror på invandrarnas bakgrund. Enligt studien ökar inte handeln när invandringen sker från rika länder. Inte heller ger invandringen av välutbildade personer någon positiv effekt på handeln med invandrarnas ursprungsland.

Tionde s.k. nätmyt

På hemsidan anges: "Myt 10: Invandringen leder till lönedumpning". Som bemötande anges följande:

> Få svenska studier har gjorts som har kunnat visa på invandringens effekt på lönerna bland den infödda befolkningen. En svensk studie visar på mycket små positiva effekter av invandring på inföddas inkomster. Andra svenska forskare

---

[19] Se t.ex. Storesletten, K. (1996), "Skattemässiga följder av invandringen till Sverige", *Ekonomisk Debatt* 24(4).

[20] Se t.ex. Storesletten, K. (2003), "Fiscal Implications of Immigration – a Net Present Value Calculation", *Scandinavian Journal of Economics* 105(3).

[21] Girma, S. och Yu, Z. (2002), "The Link between Immigration and Trade: Evidence from the United Kingdom", *Weltwirtschaftliches Archiv* 138(1), Gould, D.M. (1994), "Immigrant Links to the Home Country: Empirical Implications for U.S. Bilateral Trade Flows", *The Review of Economics and Statistics* 76(2), Head, K. och Ries, J. (1998) "Immigration and Trade Creation: Econometric Evidence from Canada", *Canadian Journal of Economics* 31(1), Dunlevy, J.A. och Hutchinson, W.K. (1999) "The Impact of Immigration on American Import Trade in the Late Nineteenth and Early Twentieth Centuries" *The Journal of Economic History* 59(4), Rauch, J.E. och Trindade, V. (2002), "Ethnic Chinese Networks in International Trade", *The Review of Economics and Statistics* 84(1) samt Wagner, D., Head, K. och Ries, J. (2002), "Immigration and the Trade of Provinces", *Scottish Journal of Political Economy* 49(5).

[22] Hatzigeorgiou, A. (2009), "Migration och handel – uppmuntrar invandring utrikeshandel?", *Ekonomisk Debatt* 37(7).

[23] Piperakis, A.S. (2011), "The Impact of Immigration on EU-15 Trade", *International Trade Journal* 25(5).

har visat att 90-talets invandring till Sverige inte hade någon effekt på lönespridningen.

När det gäller frågan om *invandringens effekt på lönerna bland den infödda befolkningen* kan följande redogöras. En vetenskaplig studie[24] från 2005 jämförde slutsatserna från 18 tidigare studier utförda i USA, Tyskland, Nederländerna, Frankrike, Norge, Österrike, Israel och Australien. Studien visar att om andelen invandrare av arbetskraften ökar med 1 procentenhet minskar lönerna i genomsnitt med ca 0,1 procent. Vidare var ytterligare en av slutsatserna i den nämnda studien att invandringens negativa inverkan på löner tenderade att vara större i EU länder än i USA. I den ovannämnda ESO-rapporten från 2009 (se avsnittet ovan angående den nionde s.k. nätmyten) sammanställs resultat från vetenskapliga studier[25] som samtliga visar att någon signifikant effekt på inföddas löner på grund av invandring till Sverige inte kunde påvisas. Avslutningsvis konstateras i rapporten att av undersökningar i länder med liknande invandringshistoria som den svenska visar flertalet studier avseende större grupper infödda att löne- och sysselsättningseffekterna har varit små (se s. 55 i rapporten). Enligt en studie[26] från Världsbanken publicerad 2006 (med titeln *Global Economic Prospects 2006: Economic Implications of Remittances and Migration*) kommer realinkomsterna att öka för den inhemska befolkningen i höginkomstländer som en effekt av invandring. Detta tros ske (trots en liten nedgång i löner) på grund av minskade priser. Världsbankens prognos är att realinkomsterna 2025 kommer att ha ökat med 0,4 procent i höginkomstländer som en effekt av migrationen.

Elfte s.k. nätmyt

På hemsidan anges: "Myt 11: Invandrarna tar jobben från svenskar". Som bemötande anges följande:

> Invandring bidrar ofta positivt till arbetsmarknaden genom att kompensera för underskott av inhemsk arbetskraft inom vissa yrken och genom att bidra till att skapa fler jobb. I dag kan vi exempelvis se att ungefär en av fyra läkare och tandläkare i Sverige är födda i ett annat land.
>
> På lång sikt är det främst utbudet av arbetskraft som bestämmer sysselsättningen. Dessutom visar forskning att invandring bidrar till ökad utrikeshandel och därmed ökad tillväxt genom att personer med utländsk bakgrund besitter goda kunskaper om bland annat affärskultur, politik och språk i sina tidigare hemländer.

När det gäller frågan om *antalet läkare och tandläkare födda utomlands* kan följande redogöras. På den aktuella hemsidan återfinns en länk till en skrift från Arbetsmarknadsdepartementet (med titeln *Fickfakta 2010 om – Statistik om*

---

[24] Se Longhi, S., Nijkamp, P. och Poot, J. (2005), "A Meta-Analytic Assessment of the Effect of Immigration on Wages", *Journal of Economic Surveys* 19(3).

[25] Se bl.a. Korpi, M. (2008), "Migration and wage inequality: Economic effects of migration to and within Sweden 1993-2003", *Institutet för framtidsstudiers Working Paper Series* (nr. 13) samt Andersson, P. och Wadensjö, E. (2008), "Arbetskraftens rörlighet I Norden – drivkrafter och effekter", *TemaNord* 2008:524.

[26] Studien är tillgänglig på internet: http://www.wds.worldbank.org/external/default/WDS ContentSer-ver/WDSP/IB/2005/11/14/000112742_20051114174928/Rendered/PDF/343200GEP02 006.pdf

SVERIGES RIKSDAG

integration) i vilken det anges (s. 48) bl.a. att 38 procent av nybörjarna 2008/09 vid program för yrkesexamen som tandläkare hade utländsk bakgrund.

När det gäller frågan om att *invandring bidrar till ökad utrikeshandel* hänvisas till redovisning under den nionde s.k. nätmyten (se ovan).

Tolfte s.k. nätmyt

På hemsidan anges: "Myt 12: Om man ifrågasätter invandrings- och integrationspolitiken så blir man stämplad som rasist". Som bemötande anges följande:

> Få frågor debatteras så ofta och så livligt som integrations- och migrationspolitik. Politiska debatter kan ibland hetta till rejält. Den som argumenterar med hjälp av rasistiska och främlingsfientliga myter möter ofta starka, berättigade motreaktioner.

I denna del saknar bemötandet specifika fakta och sakuppgifter som kan granskas och kontrolleras närmare.

Trettonde s.k. nätmyt

På hemsidan anges: "Myt 13: Det finns en tyst majoritet som anser att invandringspolitiken är en katastrof". Som bemötande anges följande:

> När Eurostat nyligen mätte hur invånarna i ett antal europeiska storstäder ser på invandrarna var det 88 procent av stockholmarna som instämde eller instämde starkt i påståendet att invandrare är bra för staden. 72 procent av Malmöborna instämde eller instämde starkt i samma påstående. I 2010 års SOM-undersökning från Göteborgs universitet anger en lägre andel av befolkningen än någonsin, 42 procent, att det är ett bra förslag att ta emot färre flyktingar i Sverige.

När det gäller frågan om *inställningen till invandrare i svenska städer* kan följande redogöras. På den aktuella hemsidan återfinns en länk[27] till en undersökning från Eurostat (EU:s statistikkontor) med titeln *Survey on perception of quality of life in 75 European cities* som publicerades i mars 2010 (och som baseras på fältarbete genomfört november 2009). Av undersökningen (s. 20) framgår bl.a. att 88 procent av de svarande i Stockholm angav att de instämde eller instämde starkt i påståendet att "närvaron av utlänningar är bra för staden".[28] Uppgifter om Malmöbornas inställning till det aktuella påståendet saknas i undersökningen. Därtill redogörs i undersökningen (s. 73) för en jämförelse mellan en tidigare genomförd undersökning (2006) och den nu genomförda (2009) med avseende på ett påstående som gäller hur väl utlänningar är integrerade. 2009 svarade 38 procent av de tillfrågade Stockholmsborna och 35 procent av Malmöborna att de instämde eller instämde starkt i påståendet att utlänningar är välintegrerade (originalpåståendet lyder: *foreigners are well integrated*). 2006 var motsvarande siffror för samma påstående 12 procent för både Stockholmsborna och Malmöborna, vilket innebär att ändringen mellan 2006

[27] Se http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/urban/survey2009_en.pdf

[28] I undersökningen används orden "*presence of foreigners*" (utlänningar) och inte "*presence of immigrants*" (invandrare).

och 2009 till påståendet var den kraftigaste av samtliga undersökta europeiska städer. I undersökningen framhålls Stockholm särskilt som ett belysande exempel för en av undersökningens slutsatser, dvs. att andelen svarande som ansåg att utlänningar var välintegrerade var genomgående lägre än andelen svarande som ansåg att närvaron av utlänningar var bra för staden (se s. 21–22 i Eurostats undersökning).

När det gäller frågan om *andelen personer i Sverige som anser att det är ett bra förslag att ta emot färre flyktingar* kan följande redogöras. På den aktuella hemsidan återfinns en länk[29] till ett bokkapitel[30] från en forskare vid Göteborgs universitet. I kapitlet återges statistik från SOM-undersökningen som visar att andelen svarspersoner som anser att det är ett mycket eller ganska bra förslag att ta emot färre flyktingar i Sverige minskat under perioden 1990-2010. Enligt kapitlet har andelen minskat från 60–65 procent under 1990-talets början till strax under 45 procent under slutet av 2010-talet. 2010 var andelen 42 procent, vilket är den lägsta nivån sedan 1990.

[29] Se http://www.som.gu.se/digitalAssets/1351/1351263_135-144-marie-demker.pdf

[30] Demker, M., (2011), "Framgång för Sverigedemokraterna trots en allt mer flyktinggenerös opinion" i Holmberg, S., Weibull, L. och Oscarsson, H. (red), *Lycksalighetens ö. Göteborg: SOM-institutet*, Göteborgs universitet.

Bilaga A4.2.7

Vanliga nätmyter om invandrare och minoriteter

"Den oerhörda tragedi som drabbade vårt broderland Norge den 22 juli måste ge oss ny kraft att arbeta för öppenhet och tolerans i våra samhällen, samtidigt som varje form av extremism måste motverkas".

- Statsminister Fredrik Reinfeldt i regeringsförklaringen 2011.

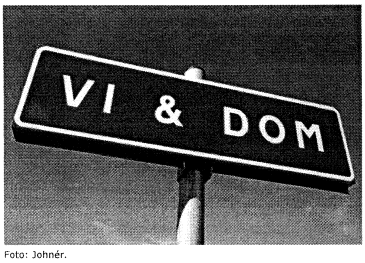

Foto: Johnér.

Relaterat
- Fickfakta 2010 - statistik om integration
- Kommittédirektiv 2011:39 Ett effektivare arbete mot främlingsfientlighet och liknande former av intolerans

Externa länkar
- "Integration - en bild av läget i Sverige", mycket detaljerad SCB-rapport från 2008
- Forum för levande historia om intolerans, rasism och främlingsfientlighet

Sverige är och ska vara ett öppet och tolerant land. Vi tar ett stort ansvar för människor som flyr till vårt land, har fri rörlighet inom EU och flexibla regler för arbetskraftsinvandring från länder utanför EU.

Den som flyr undan förföljelse ska kunna få en fristad i Sverige och andra länder i Europa. Det är viktigt att påminna om att asylrätten är en mänsklig rättighet som inte kan mätas i kronor och ören. Den som kan försörja sig själv ska också få bosätta sig här genom arbetskraftsinvandring.

I dag är 14,7 procent av svenskarna utlandsfödda. Dessutom finns det grupper som har en lång historia i landet: samer, tornedalingar, finnar, romer och judar räknas som nationella minoriteter i Sverige.

Det sprids myter och halvsanningar om kostnader och problem med invandring och minoriteter, särskilt på internet. Här har vi samlat några av de vanligaste myterna och fördomarna och besvarar dem med fakta. Under svaren och i marginalen finns länkar till källor och mer läsning för den som vill fördjupa sig. Fördomar måste alltid bemötas.

Myt 1: Det pågår en massinvandring, om några årtionden kommer svenskar att vara i minoritet i sitt eget land.

Påståendet är direkt felaktigt. I dag är knappt 15 procent av befolkningen född i ett annat land. Statistiska Centralbyrån räknar med en liten ökning i framtiden, andelen beräknas öka till 18 procent 2050.

I grunden bygger myten på att personer med utländsk bakgrund aldrig blir svenskar och att det skulle vara ett problem om människor har en bakgrund i ett annat land. Det är också värt att notera att den enskilt största gruppen invandrare 2010 var hemvändande svenskar, som stod för en femtedel av invandringen.

- Befolkningsprognos från SCB

Myt 2: De flesta så kallade flyktingar saknar flyktingskäl.

En stor del av de flyktingar som kommit till Sverige de senaste åren har kommit från länder som Irak, Afghanistan och Somalia, länder som är hårt drabbade av krig och konflikter. År 2011 beviljades 10 363 asylsökande personer permanent uppehållstillstånd. Av dem hade 87 procent antingen skyddsskäl eller flyktingskäl.

Som skyddsbehövande räknas bland annat människor som löper risk att straffas med döden, utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan

omänsklig eller förnedrande behandling och människor som löper allvarlig risk att skadas på grund av väpnad konflikt. Utöver dem som ansöker om asyl här i landet tar Sverige dessutom, i samarbete med FN-organet UNHCR, emot ett par tusen kvotflyktingar varje år. Den som hävdar att kategorin skyddsbehövande inte ska kunna ges en fristad i Sverige menar således att vi ska kasta ut människor som riskerar tortyr eller dödsstraff.

- Migrationsverkets statistik om beviljade uppehållstillstånd
- Migrationsverkets fakta om migration, en sida som bemöter vanliga påståenden om invandring
- Asylregler, en detaljerad genomgång från Migrationsverket

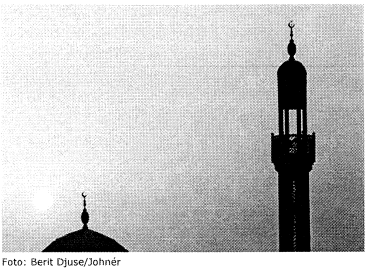

Foto: Berit Djuse/Johnér

Myt 3: Sverige är på väg att bli ett muslimskt land.
Uppskattningsvis lever några hundratusen personer i Sverige som har sin bakgrund i huvudsakligen muslimska länder. Den siffran säger emellertid inte något om huruvida personen är religiös eller inte. Av integritetsskäl för vi inga register över religiös tillhörighet, kultur eller etnicitet i Sverige. Det kan dock konstateras att de muslimska trossamfunden sammanlagt har runt 110 000 medlemmar, vilket endast utgör drygt en procent av Sveriges befolkning.

- Statistik från Nämnden för statligt stöd till trossamfund

Myt 4: Barnen får inte sjunga nationalsången och skolavslutningar får inte hållas i kyrkan.
Skolor får ha avslutningar i kyrkan vilket också sker på många håll. I den nya läroplanen för grundskolan som gäller från 2011 är det till och med krav att eleverna ska lära sig såväl nationalsången som ett antal vanliga psalmer. Att undervisningen ska vara icke-konfessionell, det vill säga fri från religiösa inslag, har gällt länge och har ingen koppling till invandringen. Friskolor får ha konfessionell inriktning, där deltagande i konfessionella inslag ska vara frivilligt.

- Läroplan för grundskolan, se sidan 10, på Skolverkets webbplats
- Skollagen, se 1 kap på riksdagens webbplats

Foto: Johan Ödmann/Johnér.

Myt 5: Skolorna får inte längre servera fläskkött.
Det finns inga politiska beslut eller riktlinjer om vilken sorts kött som ska serveras i skolor och förskolor. Några förskolor har beslutat att inte servera fläskkött, men de tillhör undantagen. Anledningen till det är att många av barnen som går där inte äter det.

Myt 6: Judarna kontrollerar medier och politik i Sverige, USA och flera andra länder.
Påståenden om judiska konspirationer har cirkulerat i Sverige och i Europa i århundraden och bygger på synen av judarna som ett kollektiv. I Sverige, USA och många andra länder ägs tidningar och radio- och tevekanaler av en rad olika företag. Denna spridning garanterar att varken någon grupp eller särintresse kan kontrollera debatten.

- Svenska kommittén mot antisemitism

Myt 7: Sverige anpassar sig till kvinnofientliga traditioner.
Det stämmer inte. Regeringen för en mycket aktiv politik mot de tendenser som finns i Sverige till hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap, tvångsäktenskap och andra företeelser som strider mot individens rättigheter.

- Regeringens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck
- Pågående utredning om stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap

Myt 8: Invandringen har lett till en våg av kriminalitet.
Av naturliga skäl finns alltid en stor osäkerhet i statistik om kriminalitet. Många brott anmäls aldrig och många av de brott som anmäls klaras inte upp. Ett sätt att försöka mäta och jämföra över tid och mellan länder är enkätundersökningar där de svarande får uppge om de utsatts för brott det senaste året. I den statistik Brottsförebyggande rådet hänvisar till kan man se att Sverige inte sticker ut jämfört med liknande länder. Det är lika många eller fler som uppger att de har utsatts för brott i en del länder med lägre invandring, till exempel Danmark och Norge. Invandring tycks därför inte vara en avgörande faktor i en jämförelse av antalet brott mellan länder.

Den överrepresentation som finns bland utlandsfödda i brottsstatistiken beror bland annat på att det är många unga män som kommer till Sverige, en grupp som normalt är överrepresenterad i statistiken. Även faktorer som arbetslöshet och låg utbildningsnivå spelar in. I sammanhanget är det viktigt att poängtera att den absoluta majoriteten utrikes födda, precis som den absoluta majoriteten svenskfödda, aldrig begår brott.

Brott ska alltid bekämpas och den ansvarige ska ställas till svars. Men när en enskild invandrare begår brott ska vi aldrig skuldbelägga hela gruppen utrikes födda.

- Internationell jämförelse av kriminalitet - International Crime Victims Survey
- BRÅ - Brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet

Myt 9: Invandringen kostar Sverige tiotals miljarder kronor varje år.
De nationalekonomiska studier som gjorts av invandring har tittat på effekter på till exempel tillväxt, handel, företagande, löner och offentliga finanser. Det finns inget självklart sätt att foga samman dessa olika perspektiv till ett svar.

Foto: Lars Ternblad/Johnér

Vissa studier av invandring i USA och Japan pekar på svagt positiva effekter på tillväxten, men det finns även studier som pekar på svagt negativa effekter. Studier av den fria rörligheten inom EU pekar på vissa positiva effekter på tillväxten. Flera studier pekar på att invandring leder till ökad handel med invandrarnas ursprungsländer. Andelen företagare är högre bland utrikes födda än bland inrikes födda och utrikes födda har fler anställda per företag. Det finns teorier om att öppna och toleranta samhällen är mer uppfinningsrika, och Sverige ligger också i topp i flera internationella index över innovationsklimat.

Det är inte helt klart hur invandringen påverkar de offentliga finanserna. De beräkningar som finns visar på större kostnader än intäkter. Två viktiga saker som påverkar beräkningarna är hur gamla människor är när de kommer till Sverige och hur stor andel som arbetar. En förbättrad integration kan ge stora positiva effekter. Det bör också noteras att beräkningarna handlar om offentliga intäkter och utgifter på individnivå. De positiva effekterna som invandring har på samhällsekonomin som helhet genom ökad tillväxt, handel och företagande ingår inte.

Sammantaget kan vi se att Sverige, i likhet med till exempel Kanada och Australien, har kunnat kombinera en förhållandevis hög invandring med en god ekonomisk utveckling. Vi står oss väl såväl när det gäller mått på ekonomisk produktion som bredare välfärdsmått.

- migrationsinfo.se - en sida med frågor och svar om migration, mycket utförlig om ekonomiska effekter
- Invandringen och de offentliga finanserna - rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi
- Svenska Dagbladets genomgång av fakta bakom påståendet

Myt 10: Invandringen leder till lönedumpning.
Få svenska studier har gjorts som har kunnat visa på invandringens effekt på lönerna bland den infödda befolkningen. En svensk studie visar på mycket små positiva effekter av invandring på inföddas inkomster. Andra svenska forskare har visat att 90-talets invandring till Sverige inte hade någon effekt på lönespridningen.

- migrationsinfo.se - en sida med frågor och svar om migration, mycket utförlig om ekonomiska effekter

Myt 11: Invandrarna tar jobben från svenskar.
Invandring bidrar ofta positivt till arbetsmarknaden genom att kompensera för underskott av inhemsk arbetskraft inom vissa yrken och genom att bidra till att skapa fler jobb. I dag kan vi exempelvis se att ungefär en av fyra läkare och tandläkare i Sverige är födda i ett annat land.

På lång sikt är det främst utbudet av arbetskraft som bestämmer sysselsättningen. Dessutom visar forskning att invandring bidrar till ökad utrikeshandel och därmed ökad tillväxt genom att personer med utländsk bakgrund besitter goda kunskaper om bland annat affärskultur, politik och språk i sina tidigare hemländer.

- migrationsinfo.se - en sida med frågor och svar om migration, mycket utförlig om ekonomiska effekter
- Sveriges Kommuner och Landsting om andelen utrikes födda i kommuner och landsting

Myt 12: Om man ifrågasätter invandrings- och integrationspolitiken så blir man stämplad som rasist.
Få frågor debatteras så ofta och så livligt som integrations- och migrationspolitik. Politiska debatter kan ibland hetta till rejält. Den som argumenterar med hjälp av rasistiska och främlingsfientliga myter möter ofta starka, berättigade motreaktioner.

Myt 13: Det finns en tyst majoritet som anser att invandringspolitiken är en katastrof.
När Eurostat nyligen mätte hur invånarna i ett antal europeiska storstäder ser på utlänningar var det 88 procent av stockholmarna som instämde eller instämde starkt i påståendet att förekomsten av utlänningar är bra för staden. 72 procent av Malmöborna instämde eller instämde starkt i samma påstående. I 2010 års SOM-undersökning från Göteborgs universitet anger en lägre andel av befolkningen än någonsin, 42 procent, att det är ett bra förslag att ta emot färre flyktingar i Sverige.

- SOM-institutet om svensk flyktingopinion
- Eurostat om attityder i europeiska städer, bland annat om utlänningar

Arbetsmarknadsdepartementet (e-post till departementet)
Publicerad 30 november 2011
Uppdaterad 20 mars 2012

Följ regeringen via RSS Prenumerera på nyheter Veckans regeringssammanträde Regeringskansliet
103 33 Stockholm
Växel 08-405 10 00
Kontakt och besök

Bilaga A4.2.8

Öppen
Begriplig
Saklig
Snabb
Anpassad

Regeringskansliets policy för information och kommunikation

REGERINGSKANSLIET

Förord

Regeringen är Sveriges högsta verkställande organ och Regeringskansliet är dess beredningsorgan. Regeringskansliets medarbetare arbetar i en politisk organisation med politiska beslut som påverkar medborgarna. Detta ställer höga krav på medarbetarna och höga krav på en väl fungerande information och kommunikation. Internt för att medarbetarna ska kunna uppfylla de krav som ställs på dem, för att de ska kunna känna sig delaktiga i verksamheten och för att deras dagliga arbete ska underlättas. Externt för att förslag och åtgärder snabbt och korrekt ska nå medborgarna och för att det ska kunna utvecklas en aktiv dialog mellan medborgarna och den offentliga förvaltningen, ett grundläggande krav i ett demokratiskt samhälle.

Regeringskansliet är nu *en* myndighet och det är viktigt att all informations- och kommunikationsverksamhet vilar på samma grund och strävar mot samma mål. Riktlinjerna för hur myndigheten ska arbeta med information och kommunikation, både internt och externt, ska därför vara tydliga. Det är mot den bakgrunden denna första informations- och kommunikationspolicy för Regeringskansliet har tagits fram.

Policyn är till för alla medarbetare, eftersom alla medarbetare har ett ansvar att hålla sig själva informerade och att besvara frågor och ge information om verksamheten.

Policyn innehåller *övergripande riktlinjer* för hur arbetet med information och kommunikation ska bedrivas inom Regeringskansliet och den anger även det *förhållningssätt* som ska gälla.

Regeringskansliets policy för information och kommunikation bygger på

grundlagens bestämmelser om offentlighet och yttrandefrihet,

den serviceskyldighet som finns inskriven i förvaltningslagen.

Nyckelorden som ska kännetecknа Regeringskansliets information och kommunikation är: öppen, begriplig, saklig, snabb och anpassad. Regeringskansliets information och kommunikation ska vara neutral och åtskild från den politiska informationen och kommunikationen. Mer konkreta *anvisningar* för hur arbetet med information och kommunikation praktiskt ska utföras vid respektive departement bör fastställas där. Arbetet med kompletterande riktlinjer för olika former av gemensam informations- och kommunikationsverksamhet för Regeringskansliet ska samtidigt fortsätta.

Den interna informationen och kommunikationen är basen för den externa. Om arbetet med både intern och extern information och kommunikation bedrivs kontinuerligt och är väl planerat skapas goda relationer mellan såväl Regeringskansliets ledning och medarbetare som mellan Regeringskansliet och dess omvärld.

Informationssamhället medför ökade krav på insyn i och kunskap om den demokratiska beslutsprocessen. Policyn är ett levande dokument som måste anpassas till den verklighet Regeringskansliet ställs inför och arbetas om allt efter de nya krav som ställs.

Gunilla Olofsson
Förvaltningschef

Regeringskansliets interna information och kommunikation

Mål

Att bidra till att verksamheten inom Regeringskansliet bedrivs effektivt genom att ge medarbetarna ökad kunskap om verksamheten och dess fastställda mål samt medverka till ökad delaktighet och motivation.

Den interna informationen och kommunikationen ska

- ge medarbetarna överblick över arbetet på den egna arbetsplatsen samt över det arbete som bedrivs inom övriga delar av Regeringskansliet,
- ge underlag för att förbättra medarbetarnas kompetens och möjligheter att fatta korrekta beslut i det egna arbetet,
- öka medarbetarnas kunskap så att de kan producera bra underlag för regeringens beslut,
- öka motivationen, förstärka arbetsglädjen och samhörigheten hos medarbetarna inom Regeringskansliet,
- underlätta tvärkontakter mellan olika delar av Regeringskansliet,
- bidra till en väl fungerande extern information.

Målgrupp

Den interna informationens och kommunikationens målgrupp är de anställda inom Regeringskansliet i Sverige och utomlands.

Arbetsformer

Den interna informationen och kommunikationen ska vara en integrerad del i Regeringskanslets verksamhet. Det innebär bl.a. att informationsplaneringen ska integreras med verksamhetsplaneringen.

Olika sakfrågor och beslut skapar olika behov av intern information. En beredskap för att kunna svara mot dessa behov ska finnas hos Regeringskanslets medarbetare på alla nivåer redan innan viktiga beslut fattas.

Alla interna informationsinsatser bör planeras väl innan de genomförs samt följas upp och utvärderas för att se om mål för insatserna uppnåtts.

Den interna informations- och kommunikationsverksamheten bör bedrivas kontinuerligt för att fungera effektivt.

Ny teknik bör användas i största möjliga utsträckning för att öka möjligheterna för medarbetarna att själva aktivt hämta information, enkelt hitta den och kommunicera effektivt inom myndigheten. Exempel på sådan teknik är intranätet, som dock inte kan lösa alla interna informationsbehov. Människor söker och använder information på olika sätt. Därför är det viktigt att använda en kombination av kanaler för att kommunicera internt: muntliga, skriftliga och elektroniska.

Strävan bör vara att information finns tillgänglig för medarbetarna senast samtidigt som den lämnas externt. Relationerna med och informationsskyldigheten till de fackliga organisationerna regleras i särskild ordning enligt medbestämmandelagen (MBL).

Regeringskansliets grafiska profil ska användas på allt material som produceras inom myndigheten enligt de regler och anvisningar som anges i en särskild grafisk manual. Den grafiska profilen är en del i arbetet med att ge en bild av en sammanhållen myndighet. Regeringskansliets logotyp, som ingår i den grafiska profilen, ger myndigheten ett tydligt kännetecken. Logotypen består av myndighetens namn och lilla riksvapnet.

Regeringskansliets externa information och kommunikation

Mål

- *Att bidra till en ökad kunskap om regeringens och Regeringskansliets roll i den demokratiska beslutsprocessen*
- *Att bidra till en ökad kunskap om regeringens och Regeringskansliets verksamhet i Sverige, i EU och i andra internationella organisationer där Sverige verkar.*

Den externa informationen och kommunikationen ska

- ge kunskap om vägar för insyn i och påverkan på beslutsprocessen i Regeringskansliet.
- redovisa och ge kunskap om sakfrågor, förslag och åtgärder.

Målgrupper

Den externa informationen syftar ytterst till att nå allmänheten. Förutom att kommunicera direkt med allmänheten vänder sig Regeringskansliet även till målgrupper som dessutom kan fungera som vidareförmedlare av information i Sverige och utomlands. Exempel på sådana är myndigheter, kommuner, organisationer och massmedierna.

Arbetsformer

Den externa informationen och kommunikationen ska vara en integrerad del i Regeringskansliets verksamhet. Det innebär bl.a. att informationsplaneringen ska integreras med verksamhetsplaneringen.

Medarbetare på alla nivåer ska på ett tidigt stadium beakta behov av extern information och kommunikation som sakfrågor och beslut kan leda till.

Alla större informationsinsatser bör planeras väl innan de genomförs samt följas upp och utvärderas för att se om mål för insatserna uppnåtts. Insatserna ska vara offensiva; det är viktigt att Regeringskansliet tar initiativet så att informationen blir korrekt och så bred som möjligt. Det är samtidigt viktigt att vara lyhörd för information som efterfrågas. Informationen ska anpassas efter varje

målgrupps kunskaper, intressen, erfarenheter och behov. På så sätt ökar möjligheterna att nå fram.

I enlighet med grundlagens bestämmelser om offentlighet skall den som efterfrågar information från Regeringskansliet få tillgång till den så långt det är möjligt. Närmare bestämmelser om serviceskyldighet och utlämnande av allmänna handlingar finns i 4 § förvaltningslagen och 15 kap. sekretesslagen.

För att göra Regeringskansliets information lättillgänglig för alla bör bl.a. ny teknik användas. Exempel på detta är den externa webbplatsen. Den kan dock inte lösa alla externa informationsbehov. Människor söker och använder information på olika sätt. Därför är det viktigt att använda en kombination av kanaler för att kommunicera externt: muntliga, skriftliga och elektroniska. Regeringskansliet ska också tillhandahålla information på ett sådant sätt att även personer med funktionshinder kan tillgodogöra sig den (se Socialdepartementets rapport, "Samhällsinformation för alla", Ds 1995:80).

Regeringskansliets grafiska profil ska användas på allt material som produceras inom myndigheten enligt de regler och anvisningar som anges i en särskild grafisk manual. Den grafiska profilen är en del i arbetet med att ge en bild av en sammanhållen myndighet. Regeringskansliets logotyp, som ingår i den grafiska profilen, ger myndigheten ett tydligt kännetecken. Logotypen består av myndighetens namn och lilla riksvapnet.

Ansvarsfördelning

Alla har informationsansvar

Regeringskansliet är ett beredningsorgan åt regeringen. Statsrådsberedningen leder och samordnar arbetet inom Regeringskansliet.

Den politiska ledningen vid varje departement har det övergripande ansvaret för all intern och extern information och kommunikation inom sitt ansvarsområde. Det innebär ansvar för att formulera mål och föra ut dem till medarbetarna och att fastställa en informationsplan i samband med den årliga verksamhetsplaneringen. Det innebär också ansvar för att besluta i viktiga policyfrågor som rör information och kommunikation och att ge resurser för och organisera den verksamheten.

Varje person i chefsställning har ett informationsansvar för just sin verksamhet. Men informationsansvaret gäller också övriga medarbetare inom Regeringskansliet. Alla har ett dubbelriktat ansvar att hålla sig själva informerade och att delge andra information, såväl internt som externt. Detta delade informationsansvar ska främja ett öppet samarbetsklimat i myndigheten och en väl fungerande extern information. En förutsättning för att kunna informera externt är dock att den interna informationen fungerar.

Alla chefer och medarbetare bör erbjudas utbildning i bl.a. informationens och kommunikationens roll för Regeringskansliets verksamhet och det egna dagliga arbetet samt i hur massmedierna arbetar.

Informationsstöd

Inom Regeringskansliet finns det enheter och medarbetare som arbetar med att planera, genomföra och följa upp informationsinsatser.

På central nivå

- *Statsrådsberedningen* svarar för den politiska samordningen. Verksamheten leds av statsministerns statssekreterare, som bistås av ett antal handläggare som sköter kontakterna med departementen.
- *Information Rosenbad* är Regeringskansliets gemensamma enhet för information och kommunikation och arbetar med både intern och extern information och kommunikation av övergripande karaktär. Enheten har också utvecklings- och samordningsansvar för informations- och kommunikationsfrågor inom

Regeringskansliet. I verksamheten ingår bland annat regeringens externa webbplats, intranätet, produktion av internt och externt redaktionellt material, studiebesök samt ansvaret för Regeringskansliets informationsbutik. Information Rosenbad arbetar såväl med planerade informationsinsatser som med information av servicekaraktär.

- *EU-informationen vid Utrikesdepartementets press- och informationsenhet* ansvarar för information till allmänheten om regeringens EU-politik och aktuella EU-frågor. EU-informationen ger i viss mån också ut informationsmaterial riktat till dem som arbetar med EU-frågor inom myndigheterna.

På departementsnivå

- *Pressekreterarna* är knutna till statsråden och politiskt tillsatta. De arbetar främst med kontakter med massmedierna.
- *Departementsinformatörerna* arbetar med intern och extern information och kommunikation inom respektive departements verksamhetsområde. De utgör ett stöd för departementen vid utformningen av informationsstrategier och ger råd i informationsfrågor. De ska också utveckla informationstankandet i verksamheten samt initiera, ansvara för och genomföra informationsinsatser. Dessutom har de ett samordningsansvar i informationsfrågor.
- *Utrikesdepartementets press- och informationsenhet (PIK)* informerar medier och allmänhet om utrikesfrågor samt leder och samordnar informationen om Sverige i utlandet. Enheten leds av presschefen, som även fungerar som UD:s talesman.

Informationsservice

Inom Regeringskansliet finns även enheter och medarbetare som arbetar med informationsservice, framför allt internt men även externt. Exempel på sådana funktioner är biblioteken, som kan hjälpa till med informationssökning och språkexperterna i Justitiedepartementets granskningsenhet, som arbetar för klara och väl fungerande texter och ett bättre offentligt språk. Registratorskontoren och Regeringskansliets arkiv- och dokumentcenter kan ge upplysningar om var i beslutsprocessen ett ärende befinner sig. De kan också hjälpa till med att lämna ut allmänna handlingar.

Nyckelorden för Regeringskansliets information och kommunikation

Öppen Den som frågar efter information ska få den så långt det är möjligt.

Begriplig Språket ska vara enkelt och tydligt.

Saklig Information som förmedlas ska vara korrekt och relevant.

Snabb Information ska ges så snabbt som möjligt. Strävan bör vara att information finns tillgänglig för medarbetarna senast samtidigt som den lämnas externt.

Anpassad Rätt information till rätt person vid rätt tillfälle ska vara målet. Informationen ska bli mer lättillgänglig bl.a. genom att ny teknik används och att det därmed blir lättare för olika målgrupper att aktivt hämta information.

Vad är skillnaden mellan information och kommunikation?

Information är enkelriktad och går från sändare till mottagare.

Kommunikation däremot är dubbelriktad, alla parter tar och ger information i dialog med varandra.

REGERINGSKANSLIET
103 33 Stockholm
Växel 08-405 10 00

Produktion: Regeringskansliet, Information Rosenbad • Illustration: Thomas Sjödell • Tryck: Arne Lövgren, Offset AB, maj 2001 • Artikelnr. IR 2001.005

Bilaga A4.3.1

PETER HULTQVIST
Riksdagsledamot (S)

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -10- 21
Dnr 050-387-2011/12

Stockholm 2011-10-21

Begäran hos konstitutionsutskottet om granskning av ministerstyre av försvarsdepartementet

Under tre dagar i vecka 38 samlades ca 120 personer i Skövde för att delta i Arméinspektörens utbildningsfältövning 2011. Under dagarna varvades föreläsningar inomhus med fältövningsmoment i terrängen. Fokus för övningen var att studera möjligheter och begränsningar med krigsförbanden i insatsorganisation 14 i ett nationellt sammanhang. Förutom detta omfattade fältövningen även genomgångar av Arméinspektören och chefen insats, presentationer av ny Militärstrategisk Doktrin, försvarsplanering samt en fördjupning om den s.k. Solidaritetsförklaringen.

Solidaritetsförklaringen är en populärbenämning av ett riksdagsbeslut från 2009 att Sverige, vid behov, skulle kunna lämna militärt stöd till våra grannländer och också kunna ta emot militär hjälp utifrån.

Presentationen av solidaritetsförklaringen på övningen skulle genomföras av generalmajor Karlis Neretnieks från Krigsvetenskapsakademin. Generalmajor Karlis Neretnieks var tidigare rektor för Försvarshögskolan och har i övrigt en gedigen militär bakgrund. Idag forskar han på frågor rörande säkerhet i Östersjöområdet. Det sker inom ramen för FOI projektet Nordisk Säkerhet och Krigsvetenskapsakademiens analyser av svensk försvars- och säkerhetspolitik. Generalmajor Neretnieks har under hösten 2010 genomfört en studie av Sveriges möjligheter att lämna och ta emot stöd enligt solidaritetsförklaringen. Slutsatserna i studien var nedslående. Den visade på en i vissa avseenden påfallande diskrepans mellan uttalad policy och förmåga.

Innan generalmajor Neretnieks hann presentera sina forskningsresultat på övningen stoppades han dock från detta genom att statssekreterare Håkan Jevrell på försvarsdepartementet kontaktade generaldirektören för försvarsmakten Ulf Bengtsson och beordrade honom att stoppa generalmajor Neretnieks anförande. Orsaken ska enligt uppgift vara att resultatet av generalmajor Neretnieks forskning inte delades av departementet.

Att försvarsdepartementet på detta sätt blandar sig i det dagliga arbetet inom försvarsmakten är ur flera synpunkter allvarligt. Regeringen styr sina myndigheter genom kollektiva beslut på regeringssammanträden[1] och inte genom telefonsamtal till generaldirektörer. Genom sitt agerande har departementet inte bara lagt sig i den dagliga verksamheten på ett otillåtet sätt, man söker också försvåra för en forskare vars

[1] Regeringsformen 7 kap. 3§

SVERIGES RIKSDAG

forskningsresultat inte stämmer med regeringens officiella politik att föra ut sitt budskap. Ett sådant agerande hör inte hemma i ett land som värnar om den fria forskningen. Det kan dessutom ifrågasättas om agerandet inte är ett försök från regeringen att skrämma eller åtminstone skapa obehag hos forskaren så att han ska avstå eller tveka inför att i framtiden publicera forskningsresultat som inte är önskvärda för regeringen. Ett sådant agerande är mycket tveksamt i förhållande till den grundlagsfästa yttrandefriheten och statens censurförbud.

Man måste utgå från att en statssekreterare alltid agerar på uppdrag från sitt statsråd. I de undantagsfall då detta inte sker är statsrådet ändå alltid ytterst ansvarig för det som sker på departementet.

Jag vill därför att konstitutionsutskottet granskar försvarsministerns agerande i detta ärende.

Peter Hultqvist

Bilaga A4.3.2

REGERINGSKANSLIET

2012-03-13 SB2012/1804

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -03- 13
Dnr 050-387-2011/12

Konstitutionsutskottets granskningsärende 10 – Försvarsministerns styrning av Försvarsmakten

Härmed överlämnas en promemoria från Försvarspartementet. Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är expeditionschefen Nils Cederstierna.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-03-12

Försvarsdepartementet

Konstitutionsutskottets granskningsärende 10 – Försvarsministerns styrning av Försvarsmakten

Försvarsdepartementet får härmed lämna följande svarsunderlag.

1. Stämmer det att statssekreterare Håkan Jevrell tog kontakt med generaldirektören för försvarsmakten Ulf Bengtsson? Om svaret på denna fråga är ja, hur och när togs kontakten och vad var syftet med kontakten? En redogörelse önskas för vad som framfördes vid kontakten.

Svar: Statssekreteraren tog den 19 september 2011 per telefon kontakt med generaldirektören vid Försvarsmakten med anledning av frågor kring arméinspektörens utbildningsfältövning i Skövde.

Programmet för utbildningsfältövningen gav anledning till tre frågor:

1. En programpunkt om svensk försvarsplanering, som nu återupptagits efter många års träda. Eftersom denna verksamhet till sitt närmare innehåll är kvalificerat hemlig ville statssekreteraren ställa frågor till Försvarsmakten kring riskerna med för stor spridning av kvalificerat hemliga uppgifter. Om upplägget emellertid endast innebar frågor om hur man allmänt genomför försvarsplanering vore programpunkten oproblematisk.

2. Hur Försvarsmakten avsåg att på utbildningsfältövningen hantera en programpunkt om solidaritetsförklaringen (jfr prop. 2008/2009:140, bet. 2008/09:FöU10, rskr. 2008/09:292). Av programmet framgick att detta ämne under utbildningens första dag skulle behandlas en inbjuden talare och den andra dagen av tjänstemän från Försvarsdepartementet. Eftersom det är av betydelse hur solidaritetsförklaringen uppfattas utomlands borde frågan av svenska myndigheter hanteras med viss försiktighet. Vad den inbjudne talaren närmare kunde uttala skulle av andra länder kunna uppfattas som en svensk officiell uppfattning. En officiell uttolkning av solidaritetsförklaringen och dess implikationer för

myndighetens försvarsplanering och kontakter med andra länder, som kan ligga till grund för Försvarsmaktens verksamhet, kan endast lämnas genom regeringens närmare inriktning av myndigheten Försvarsmakten. Detta hindrar inte en bredare belysning av frågan. I samtalet med generaldirektören ställde statssekreteraren frågor till Försvarsmakten kring dessa förhållanden. Statssekreteraren vare sig beordrade eller lämnade någon styrning till Försvarsmakten att stoppa något enskilt anförande.

3. Rubriken för utbildningsfältövningen hänvisade till Försvarsmaktens förmåga att verka i brigad. Statssekreterarens fråga var föranledd av att brigadstrukturen, i enlighet med riksdagens beslut kring proposition 2008/2009:140, har utgått.

Generaldirektören kände inte till upplägget för utbildningsfältövningen men skulle höra sig för med arméinspektören.

2. Var försvarsminister Tolgfors införstådd med att kontakten skulle tas? Om ja, vad kände försvarsministern till om den förestående kontakten?

Svar: I rollen som statssekreterare förekommer närmast dagligen ett stort antal kontakter med företrädare för departementets myndigheter. Statssekreteraren håller löpande statsrådet informerad i stora drag om dessa kontakter.

Statssekreteraren såg samtalet som en sådan rutinartad kontakt. I det förevarande fallet hade statssekreteraren för statsrådet nämnt sin avsikt att till generaldirektören ställa frågor om ovanstående förhållanden, men inte närmare nämnt frågornas innehåll.

3. Vilka kommentarer i övrigt ger anmälan och innehållet i denna promemoria anledning till?

Svar: Några direktiv till myndigheten att handla på visst sätt har inte lämnats av statssekreteraren vid samtalet.

Statssekreteraren vare sig beordrade eller lämnade någon styrning till Försvarsmakten att stoppa något enskilt anförande.

De frågor som berörts under samtalet omfattas inte av förvaltningsmyndigheters grundlagsreglerade självständighet (jfr 12 kap. 2 § regeringsformen). Inte heller har vad som förekommit under samtalet inskränkt någon grundlagsskyddad frihet för enskild.

Statssekreterarens kontakt med Försvarsmakten har tillkommit endast för att fråga Försvarsmakten om förhållanden som myndigheten själv hade anledning att beakta.

Bilaga A4.3.3

REGERINGSKANSLIET

2012-04-10 SB2012/1804

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -04- 10
Dnr 050-387-2011/12

Konstitutionsutskottets granskningsärende 10 – Försvarsministerns styrning av Försvarsmakten

Härmed överlämnas en promemoria från Försvarspartementet. Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är expeditionschefen Nils Cederstierna.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-04-04

Försvarsdepartementet

Expeditionschefen
Nils Cederstierna

Konstitutionsutskottets granskningsärende 10 – Försvarsministerns styrning av Försvarsmakten

Försvarsdepartementet får härmed lämna följande kompletterande svarsunderlag.

1. Är det känt om generalmajor Karlis Neretnieks höll sitt anförande om solidaritetsförklaringen under utbildningsfältövningen?

Svar: Enligt vad departementet erfarit höll Karlis Neretnieks inte något anförande.

2. Är det känt till vilka utbildningsfältövningen riktade sig ? Är det känt vilka som deltog vid övningen och om den var sluten?

Svar: Av en deltagarförteckning som fogats till programmet för utbildningsfältövningen framgår vilka övningen riktade sig till. Det rör sig huvudsakligen om personal från Försvarsmakten. Även några personer från Försvarshögskolan finns upptagna på förteckningen. I något fall förekommer också utländsk personal. Det är inte känt för Försvarsdepartementet om samtliga personer som finns upptagna på förteckningen kom att delta. Inte heller är det känt om ytterligare personer än dem som finns upptagna i förteckningen deltog vid övningen.

3. Försåvitt utbildningsfältövningen riktade sig till anställda vid Försvarsmakten önskas en kommentar till hur Försvarsdepartementets agerande i det nu aktuella fallet förhåller sig till att regeringen sedan i mitten av 1990-talet delegerat det arbetsgivarpolitiska ansvaret till myndigheterna (jfr myndighetsförordningen 8 § 3)?

Svar: Den s.k. arbetsgivarpolitiska delegeringen innebär i nu berört hänseende att det åvilar myndigheterna att skapa goda arbetsförhållanden och ta till vara och utveckla de myndighetsanställdas kompetens och erfarenhet. Försvarsdepartementets agerande i det nu aktuella fallet har

2

inte varit ägnat att inverka på detta ansvar. De frågor som statssekreteraren tog upp i sitt samtal med Försvarsmakten avsåg förhållanden som det – av skäl som tidigare utvecklats – fanns särskild anledning för departementet att uppmärksamma myndigheten på (se svaret på fråga 1 i departementets svarsunderlag den 12 mars 2012).

Bilaga A4.3.4

Ulf Bengtsson

Eastmansvägen 11, 113 61 Stockholm

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -05- 09
Dnr 050-387-2011/12

Konstitutionsutskottets granskningsärende 10 – Försvarsministerns styrning av Försvarsmakten

Undertecknad får härmed lämna följande svarsunderlag på av Konstitutionsutskottet ställda frågor 2012-05-03.

1.

Enligt vad som framkommit i granskningen hittills tog statssekreterare Håkan Jevrell kontakt med Dig per telefon den 19 september 2011 med anledning av frågor kring arméinspektörens utbildningsfältövning i Skövde, bl.a. rörande en programpunkt om den s.k. solidaritetsförklaringen. Hur uppfattade Du samtalet från statssekreterare Håkan Jevrell? En redogörelse önskas för vad som sades vid samtalet.

Svar:

På morgonen den 19 september ca kl 9 blev jag kontaktad av statssekreterare Håkan Jevrell. I sig inget ovanligt då vi rutinmässigt, minst en gång per vecka, hade kontakt antingen per telefon eller vid möten vid Regeringskansliet eller vid Försvarsmakten. Vid dessa kontakter uppbyttes normalt information om diverse aktuella frågor.

Samtalet den 19 september berörde i första hand Arméinspektörens fältövning och dess upplägg och innehåll. Statssekreterare Jevrell ställde frågor om tre områden som skulle diskuteras på fältövningen:

1) Solidaritetsförklaringen
2) Försvarsplaneringen
3) Övning och ledning av brigad

För egen del kände jag inte till upplägget på fältövningen då den planerats i sin helhet på Högkvarterets Insatsstab, vilket är normal rutin för den här typen av övningar. Frågorna avseende försvarsplaneringen och övning och ledning av brigad var av den karaktären att jag kunde besvara dessa under telefonsamtalet. Det rörde det sig om genomförandet av såväl försvarsplaneringen som utbildning mot brigadledningsförmåga i Försvarsmakten. När det gällde frågorna kring solidaritetsförklaring kunde jag inte omedelbart besvara dessa utan bad att få orientera mig i ärendet först.

Jag uppfattade samtalet med statssekreterare Håkan Jevrell som en del av den rutinmässiga kontakt vi hade rörande aktuella frågor i Försvarsmakten.

2.

Fattades det något beslut av Dig eller någon annan vid Försvarsmakten om generalmajor Karlis Neretnieks planerade anförande vid utbildningsfältövningen med anledning av samtalet från statssekreterare Håkan Jevrell? Om Ja, vilket beslut fattades och vad var innebörden av detta beslut? Vem/vilka fattade beslutet?

Svar:

När jag informerat mig om upplägget av fältövningen uppfattade jag att utgångspunkten för hur solidaritetsförklaringen skulle tas upp utgick från den strategiska nivån som Försvarsdepartementet skulle redovisa den andra dagen av fältövningen. Att då dagen innan redovisa taktiska och operativa konsekvenser av solidaritetsförklaringen bedömde jag vara olämpligt. Detta också sett i ljuset av att myndigheten ännu inte fått instruktioner, genom direktiv för försvarsplaneringen, om den strategiska nivån. Jag ansåg att det ankom på myndighetens ledning och på mig att kunna fatta beslut om innehållet i fältövningen. Därför beslutade jag under måndagen den 19 september 2011 att diskussionen om solidaritetsförklaringen på fältövningen skulle baseras på Försvarsdepartementets föredragning. Mitt beslut innebar således att den föredragning som var planerad av Karlis Neretnieks den första dagen ej genomfördes.

3.

Togs någon kontakt med Neretnieks med anledning av samtalet med statssekreteraren? Om Ja, vad framfördes vid denna kontakt?

Svar:

Jag tog ingen kontakt med Neretnieks. Mitt beslut kommunicerades via Högkvarterets Insatsstab till ansvariga för fältövningen.

4.

Var innehållet i seminarierna vid utbildningsfältövningen kända för eller avstämda med Dig eller någon i den övriga Försvarsmaktsledningen innan statssekreteraren ringde upp?

Svar:

Innehållet var ej känt av mig innan statsekreteraren ringde upp.

Ulf Bengtsson

Generaldirektör Försvarsmakten 2008-10-15 – 2012-02-29

Bilaga A4.4.1

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -11- 15
Dnr 050-597-2011/12

Stockholm 2011-11-15

Begäran om granskning av energiministerns agerande i samband med säkerhetsstopp i kärnreaktorer

Till Konstitutionsutskottet

För närvarande står ett flertal av landets kärnreaktorer stilla. Landets kärnreaktorer levererar bara 55 procent av sin kapacitet. Det är en bild som vi känner igen från tidigare vintrar och som understryker problemen med att vara beroende av kärnkraft.

Värst är läget i Ringhals där samtliga fyra reaktorer nu är avstängda. Ringhals sattes under särskild tillsyn av Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM, i juli 2009. Skälet var brister i säkerhetskulturen, vilket påpekats under flera år.

I september lämnade Ringhals sin senaste redovisning till myndigheten, som dock inte är nöjd. Tillsynen ska fortsätta, och SSM funderar på att ställa ytterligare krav. I veckan framkom också att en kvarglömd dammsugare i en reaktor skapade en brand och SSM är djupt kritiska mot hur bolaget ser på säkerhetsfrågor. Myndigheten överväger till och med om bolagets tillstånd ska dras in.

Frågan har naturligtvis mötts av ett betydande allmänt och medialt intresse. I samband med detta har energiministern gjort ett antal uttalanden i media som sätter press på både myndigheten och bolaget att få igång reaktorerna. I SVT Rapport den 14 november sade ministern exempelvis att "Jag förväntar mig att kärnkraftsbolagen – precis som dom har lovat – ser till att kärnkraftsreaktorerna kommer in och levererar under vintermånaderna."

Det är djupt olämpligt att energiministern sätter press på bolaget och myndigheten på detta sätt. Säkerheten måste gå före leverans av el och det finns en anledning till att det finns rigorösa säkerhetsbestämmelser kring kärnreaktorer. Det är SSM som bäst kan avgöra när säkerhetskraven har uppfyllts och reaktorerna kan starta.

SVERIGES RIKSDAG

Att ministern kräver att reaktorer ska startas på grund av ett tidigare löfte riskerar att sätta säkerhetsfrågor åt sidan. Om inte regeringen prioriterar säkerheten vid reaktorerna är det inte konstigt om säkerhetskulturen vid reaktorerna är bristfällig.

Undertecknade begär nu att konstitutionsutskottet skall granska;

- om ministerns uttalanden riskerar att undergräva säkerheten vid svenska kärnreaktorer samt
- om ministerns uttalanden är lämpliga med tanke på det arbete som nu pågår inom Strålsäkerhetsmyndigheten med att avgöra om Ringhals klarar säkerhetskraven för fortsatt drift.

Åse Nordin

Lise Nordin
Riksdagsledamot (MP)

Bilaga A4.4.2

REGERINGSKANSLIET

2012-03-13 SB2012/1805

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -03- 13
Dnr 050-597-2011/12

Konstitutionsutskottets granskningsärende 11 – Ansvarigt statsråds agerande i samband med säkerhetsstopp i kärnreaktorer

Härmed överlämnas en promemoria från Näringsdepartementet.

Regeringskanslients kontaktperson i granskningsärendet är expeditionschefen Fredrik Ahlén.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Drottninggatan 2
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-03-08

Näringsdepartementet

Statssekreteraren
Daniel Johansson

Konstitutionsutskottets granskningsärende 11 – Ansvarigt statsråds agerande i samband med säkerhetsstopp i kärnreaktorer

Härmed lämnas underlag till svar på konstitutionsutskottets frågor i rubricerat ärende.

Fråga 1. Har det förekommit kontakter mellan Strålsäkerhetsmyndigheten och Näringsdepartementet i frågan om säkerheten vid Ringhals kärnkraftverk? Om ja, vem initierade dessa kontakter och vad diskuterades?

Nej.

Fråga 2. Vilka övriga kommentarer ger anmälan och innehållet i denna promemoria anledning till?

Anmälan och promemorian ger inte anledning till några övriga kommentarer.

Bilaga A4.5.1

SVERIGES RIKSDAG

Peter Eriksson
Riksdagsledamot

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -01- 12
Dnr 050-1073-2011/12

Stockholm 2012-01-11

Konstitutionsutskottet

Begäran om granskning av fd statsrådet Tobias Krantz hantering av överläkaren Viveka Lindén

Konstitutionsutskottets granskning begärs härmed av frågan om hur förutvarande forskningsministern Tobias Krantz hanterat frågan om överläkaren och docenten Viveka Lindéns ledamotsskap i Regionala etikprövningsnämnden i Stockholm.

Motivering
Överläkaren vid Karolinska sjukhuset, docenten Viveka Lindén har av regeringen utsetts till ledamot med vetenskaplig kompetens i den regionala etikprövningsnämnden i Stockholm. Regeringens beslut baserades på ett förslag enligt 7 och 9 §§ förordningen (2007:1069) med instruktion för regionala etikprövningsnämnder, från Karolinska institutet. Sedan det framkommit att Lindén misstänkts för brott, där åtalet nu av domstol ogillats och hon således frikänts, har utbildningsdepartementets rättschef Charlotta Abrahamsson per telefon i februari 2010 vid två tillfällen pratat med Lindén och meddelat att Lindén inte fick delta vid etikprövningsnämndens sammanträden. När Viveka Lindén bad rättschefen att få en skrifltig begäran kom ingen dylik. Dessförinnan hade rättschefen kontaktat Lindéns offentlige försvarare, advokaten Björn Hurtig med samma budskap, ett budskap om att Lindén inte borde tjänstgöra i nämnden. I tidningen ST Press den 23 december 2011 bekräftas detta enligt följande.

"***Elin Boberg**, pressekreterare på utbildningsdepartementet, bekräftar att departementet ingripit: – Dåvarande forskningsministern, **Tobias Krantz,** statssekreteraren**Peter Honeth** och rättschefen Charlotta Abrahamsson kom tillsammans fram till att detta var det vettigaste. Det fattades inget formellt beslut, men de gjorde bedömningen att det handlade om misstankar om ett så allvarligt brott att det var lämpligt att narkosläkaren avstod från att delta*".

Efter påtryckningarna från departementet har överläkaren valt att inte delta i nämndens sammanträden då hon uppfattat det som att hon inte hade något annat val än att acceptera "avskedet" med omedelbar verkan. Något formellt beslut om entledigande har – såvitt är känt - inte fattats av regeringen.

SVERIGES RIKSDAG

De regionala etikprövningsnämndernas verksamhet regleras av lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor, ovan angiven förordning och vid varje givet tillfälle beslutade regleringsbrev av regeringen. Ledamöterna i nämnderna utses enligt 25 § i aktuell lag av regeringen. Etikprövningsnämnderna är således under regeringen lydande myndigheter och är sådana nämndmyndigheter som anges i 14 § myndighetsförordningen (2007:515).

Statliga förvaltningsmyndigheter lyder enligt 12 kap. 1 § regeringsformen under regeringen. Av bestämmelsen följer att myndigheterna i princip är skyldiga att följa de föreskrifter av allmän natur och direktiv för särskilda fall som regeringen meddelar (jfr prop. 1973:90 s. 397). Ett enskilt statsråd har inte rätt att befalla över myndigheterna. Regeringens rätt att meddela direktiv till myndigheterna är närmare beskriven av Konstitutionsutskottet bland annat i gransingsbetänkandet 2010/11KU20 på sid. 223f i ärendet om jordbruksministerns styrning av Jordbruksverket.

Enligt undertecknads mening är det således klart att myndigheten Regionala etikprövningsnämnden i Stockholm är en nämndmyndighet vars ledamöter utses genom beslut av regeringen. De ledamöter som har vetenskaplig kompetens nomineras av berört lärosäte, i det här fallet Karolinska institutet. Om regeringen är missnöjd med hur ledamot av nämnd fungerar, har den att fatta beslut om entledigande. Något beslut om entledigande av ledamoten Viveka Lindén, finns inte. Däremot kontaktar tjänsteman på departementet på uppdrag av statsrådet, ledamoten och begär att hon inte ska tjänstgöra. Detta utan att ens ordföranden i nämnden uttryckt missnöje eller önskemål om detta.

Jag ifrågasätter om det ovan beskrivna agerandet är förenligt med hur regeringen ska styra riket och om det är förenligt med grundläggande rättsliga principer om att åtalade är oskyldiga intill dess att domstol funnit annat. I det här fallet har dessutom domstol funnit berörd person oskyldig. Jag vill att Konstitutionsutskottet granskar om förutvarande statsrådets agerande varit förenligt med gällande rätt.

Dag som ovan

Peter Eriksson
Riksdagsledamot
Konstitutionsutskottets ordförande

Bilaga A4.5.2

REGERINGSKANSLIET

2012-03-15 SB2012/1952

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -03- 1 5
Dnr 050-1073-2011/12

Granskningsärende 14 – f.d. statsrådet Tobias Krantz hantering av en överläkare

Härmed överlämnas en promemoria från Utbildningsdepartementet.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är rättschefen Eva Lenberg.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Drottninggatan 21

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-03-05

Utbildningsdepartementet

Statsrådsberedningen

Konstitutionsutskottets granskningsärende 14 – f.d. statsrådet Tobias Krantz hantering av en överläkare

I det följande lämnas de upplysningar som konstitutionsutskottet har begärt i skrivelse den 23 februari 2012.

1. Stämmer uppgifterna om att rättschefen för Utbildningsdepartementet per telefon kontaktat överläkaren? Om ja, när togs kontakterna och vad var syftet med kontakterna? Vad framfördes vid telefonsamtalen? Vilka överväganden låg bakom kontakterna?

Ja. I samråd med ansvarigt statsråd och ansvarig statssekreterare tog expeditions- och rättschefen kontakt med överläkaren per telefon. Den första telefonkontakten togs sedan överläkaren åtalats för ett allvarligt brott i syfte att efterhöra hur överläkaren ställde sig till frågan huruvida hon under pågående brottmålsprocess skulle delta i Regionala etikprövningsnämndens i Stockholm sammanträden. Expeditions- och rättschefen skickade senare ett brev daterat den 16 mars 2010 till överläkaren där expeditions- och rättschefen angav att överläkaren gärna fick kontakta henne med anledning av deras samtal. Överläkaren sökte därefter expeditions- och rättschefen per telefon, varför hon på nytt kontaktade överläkaren per telefon.

Vid samtalen framhöll expeditions- och rättschefen vikten av att upprätthålla allmänhetens förtroende för etikprövningsnämndens verksamhet, men betonade samtidigt att det inte var fråga om något entledigande och att det inte heller hade gjorts något ställningstagande i den skuldfråga som var under domstolens prövning.

De aktuella kontakterna togs mot bakgrund av det berörda statsrådets ansvar för att följa upp den information han hade fått om de allvarliga brottsmisstankarna mot överläkaren och vid behov vidta erforderliga åtgärder (jfr bet. 2005/06:KU20 s. 155). De överväganden som låg bakom kontakterna var följande.

En utgångspunkt var att det är viktigt att en ledamot i en regional etikprövningsnämnd inte kan ifrågasättas från etisk synpunkt eftersom ett sådant ifrågasättande skulle kunna rubba allmänhetens förtroende för nämndens verksamhet. Det är inte reglerat i lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor (den s.k. etikprövningslagen) hur man ska agera i en situation som den nu aktuella. Med hänsyn till detta gjordes en jämförelse med rättegångsbalkens bestämmelser om nämndemän som tjänstgör i domstolar, där det görs skillnad på entledigande och avstängning av nämndemän. Enligt 4 kap. 8 a § rättegångsbalken får en domstol bl.a. stänga av en nämndeman från tjänstgöring om han eller hon är föremål för förundersökning eller står under åtal för ett brott som vid fällande dom kan antas leda till entledigande. En sådan avstängning får ske på obestämd tid. I förarbetena till aktuell bestämmelse anges att en avstängning av nyss nämnda skäl bör pågå till dess att förundersökningen lagts ned eller åtalet prövats i domstol (prop. 2005/06:180 s. 42). Det noterades att motsvarande praxis hade gällt redan före lagregleringen (prop. 2005/06:180 s. 34). Eftersom det är regeringen som förordnar respektive entledigar ledamöter i regionala etikprövningsnämnder gjordes bedömningen att det i nu aktuell situation fanns grund för att väcka frågan om det lämpliga i att överläkaren skulle delta i nämndens sammanträden till dess att brottmålet i vilket hon var tilltalad slutligen hade avgjorts av domstol. Som angetts tidigare var dock syftet med kontakterna inte att meddela överläkaren ett beslut om avstängning eller ett beslut om entledigande.

2. Finns det något regeringsbeslut om entledigande av överläkaren? Om ja, önskar utskottet få del av detta beslut.

Nej.

3. Vilka kommentarer i övrigt ger anmälan och innehållet i denna promemoria anledning till?

Utbildningsdepartementet har inga kommentarer i övrigt.

Bilaga A4.5.3

REGERINGSKANSLIET

2012-04-12 SB2012/1952

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -04- 12
Dnr 050-1073-2011/12

Granskningsärende 14 – f.d. statsrådet Tobias Krantz hantering av en överläkare

Härmed överlämnas en promemoria från Utbildningsdepartementet.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är rättschefen Eva Lenberg.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Drottninggatan 21

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-04-03

Utbildningsdepartementet

Statsrådsberedningen

Konstitutionsutskottets granskningsärende 14 – f.d. statsrådet Tobias Krantz hantering av en överläkare

I det följande lämnas de upplysningar som konstitutionsutskottet har begärt i skrivelse den 22 mars 2012.

1. Har någon kontakt i det nu aktuella ärendet tagits med ordföranden i etikprövningsnämnden i Stockholm? Om ja, togs denna kontakt före eller efter kontakterna med överläkaren? Vad var syftet och vad framfördes eller diskuterades vid kontakten?

På grundval av förslag från Karolinska institutet och Stockholms läns landsting beslutade regeringen den 3 december 2009 att förordna ledamöter och ersättare för ledamöter i Regionala etikprövningsnämnden i Stockholm. Dagen därpå skickades förteckningar över de ledamöter och ersättare som hade förordnats till etikprövningsnämndens kansli samt, enligt önskemål, till nämndens ordförande. Någon eller några dagar därefter kontaktade nämndens ordförande en handläggare på Utbildningsdepartementet och upplyste att en av de personer som hade förordnats som ledamot var den överläkare som hade uppmärksammats både i press och TV såsom misstänkt för ett allvarligt brott.

Sedan åtal hade väckts mot överläkaren den 1 februari 2010 kontaktade expeditions- och rättschefen på Utbildningsdepartementet ordföranden i etikprövningsnämnden. Syftet var att få kontaktuppgifter till överläkaren med anledning av att det kunde ifrågasättas om det var lämpligt att överläkaren deltog i nämndens sammanträden med hänsyn till vikten av att upprätthålla allmänhetens förtroende för nämndens verksamhet. Ordföranden hänvisade till överläkarens försvarsadvokat, men tillade att överläkaren var att betrakta som oskyldig fram till dess att brottmålet hade avgjorts och att ordföranden därför inte ansåg att det var problematiskt att överläkaren deltog i nämndens sammanträden. Expeditions- och rättschefen uttryckte sin respekt för denna ståndpunkt och betonade att det inte var fråga om att göra något ställningstagande i skuldfrågan.

2

regeländringen. Som betonats i promemorian var den åsyftade beräkningen förknippad med mycket stor osäkerhet.

REGERINGSKANSLIET

2010-03-16

Utbildningsdepartementet

Expeditions- och rättschefen
Charlotte Abrahamsson
08-405 17 56

Till
Viveka Lindén

Med anledning av vårt samtal per telefon rörande Regionala etikprövningsnämnden i Stockholm får Du gärna kontakta mig igen. Jag har också varit i kontakt med ordföranden Olof Forssberg om detta.

Med vänlig hälsning

Charlotte Abrahamsson

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Drottninggatan 16

Telefonvaxel
08-405 10 00

Telefax
08-21 68 13

E-post: registrator@education.ministry.se

Bilaga A4.6.1

SVERIGES RIKSDAG

LEIF PAGROTSKY
Riksdagsledamot (S)

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -02- 01
Dnr 050-1253-2011/12

Stockholm 2012-01-25

Begäran om granskning av hur chefen för socialdepartementet fullgjort sitt arbetsgivaransvar.

Under signaturen Ovetove har den kristdemokratiske stabschefen på socialdepartementet använt sin arbetsdator för att anonymt blogga nedsättande om de kristdemokrater som vill byta ut hans partiledare Göran Hägglund. Några av de han bloggat om kunde spåra inläggen till socialdepartementet.

Den 4 januari i år avslöjades detta av Expressen och stabschefen blev då omedelbart omplacerad inom departementet för sitt tilltag. Men enligt uppgifter till tidningen var sakförhållandet redan känt hos departementschefen Göran Hägglund.

"*Enligt uppgifter till Expressen har Hägglund sedan innan jul vetat om att Ehrenberg ligger bakom signaturen.*
Partiledaren vill inte lämna kommentera stabschefens agerande:
- Det som Henrik har sagt är vad som finns att säga, säger Göran Hägglund."[1]

Om uppgiften stämmer blir ju den centrala frågan om omplaceringen var en följd av stabschefens agerande, d.v.s. att det i sak var så olämpligt att det föranledde åtgärden, eller om omplaceringen var en följd av att det blev offentligt och därmed kunde skada Göran Hägglunds möjligheter att få fortsätta som partiledare i Kristdemokraterna.

Regeringskansliet är en myndighet och Göran Hägglund har som chef för socialdepartementet att tillse att arbetsrättsliga regler följs. Han har ansvar för att de regler som gäller på departementet kommuniceras med de anställda. Det är också hans ansvar att se till att tillräckliga rutiner finns för att kunna avslöja och följa upp missbruk av departementets datorer. Här hade bloggandet pågått en längre tid och avslöjandet kom uppenbarligen genom ett agerande av personer utanför departementet.

Hägglunds vägran att offentligt uttala sig är också problematisk utifrån ett arbetsgivarperspektiv. Det naturliga i en situation liknande denna är att den som representerar arbetsgivarsidan hänvisar till de bestämmelser som är grunden för omplaceringen och därmed ser till att klargöra för övriga anställda var gränserna går för personalens handlande i olika situationer. I stället framstår hans hänvisning till den

[1] http://www.expressen.se/nyheter/1.2669529/hagglunds-stabschef-bakom-pahoppen-mot-kd-profiler

SVERIGES RIKSDAG

anställdes uttalande närmast som om agerandet är tillåtligt från arbetsgivarens synpunkt och att stabschefen på egen hand tagit initiativ till omplaceringen.

Jag vill att konstitutionsutskottet granskar hur chefen för socialdepartementet fullgjort sitt arbetsgivaransvar i fråga om omplaceringen av hans stabschef.

Leif Pagrotsky

Bilaga A4.6.2

REGERINGSKANSLIET

2012-03-15 SB2012/1957

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -03- 15
Dnr 050-1253-2011/12

Konstitutionsutskottets granskningsärende 20 – Fråga om chefen för Socialdepartementet fullgjort sitt arbetsgivaransvar

Härmed överlämnas en promemoria från Socialdepartementet.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är expeditionschefen Marianne Jenryd.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Drottninggatan 2

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-03-14

Socialdepartementet

Statsrådsberedningen

Konstitutionsutskottets granskningsärende 20 – Fråga om chefen för Socialdepartementet fullgjort sitt arbetsgivaransvar

Konstitutionsutskottet (KU) har i skrivelse till Regeringskansliet den 23 februari 2012, begärt svar på vissa frågor som återfinns i en till skrivelsen bifogad promemoria. Som svar på KU:s begäran lämnar Socialdepartementet följande underlag.

1. *Enligt anmälan ska stabschefen vid Socialdepartementet vid årsskiftet 2011/12 ha blivit omplacerad inom departementet. Är denna uppgift korrekt? Och, om så är fallet, vilken var anledningen till omplaceringen och till vilken tjänst omplacerades stabschefen samt när i tiden och av vem fattades beslutet om omplacering? Vilka regler och interna rutiner finns i Socialdepartementet för situationer som den aktuella?*

Den aktuelle arbetstagaren var anställd som politisk sakkunnig med uppgiften att vara stabschef. Chefen för Socialdepartementet beslutade i samförstånd med stabschefen att denne skulle få nya uppgifter. De nya uppgifterna innebar att arbetstagaren inte längre var stabschef. Han hade emellertid kvar sin anställning som politiskt sakkunnig. Skälet till de förändrade uppgifterna var att stabschefens blogginlägg gjort att arbetsgivaren inte längre hade förtroende för honom. Det var i den uppkomna situationen svårt för stabschefen att kunna företräda socialministern på det sätt som rollen som stabschef förutsätter.

Några särskilda regler eller rutiner för den aktuella situationen finns inte i Regeringskansliet utan sedvanliga arbetsrättsliga regler gäller.

2. *Vilka anställningsvillkor gällde för stabschefen vid aktuell tidpunkt?*

Arbetstagarens anställning gällde tills vidare, dock längst till dess att Göran Hägglund lämnar sitt uppdrag som statsråd. Anställningsvillkoren reglerades i det s.k. politikeravtalet som gäller för politiskt sakkunniga, politiskt timanställda brevsvarare och talskrivare i Regeringskansliet.

2

3. *Vilken kommentar föranleder uppgifterna i anmälan om att socialministern ska ha känt till stabschefens bloggande innan händelsen blev offentlig och att ministern inte velat uttala sig i ärendet utan hänvisat till uttalande från stabschefen?*

Det fanns vid denna tidpunkt inget som gav anledning att tillägga något utöver vad stabschefen hade informerat om.

4. *Enligt anmälan ska stabschefen ha bloggat från sin arbetsdator. Är denna uppgift korrekt? Och, om så är fallet, finns det några riktlinjer/bestämmelser inom Regeringskansliet när det gäller användning av datautrustning? Vilket är innehållet i eventuella riktlinjer/bestämmelser och hur sprids dessa till Socialdepartementets personal?*

Det är riktigt att stabschefen bloggade från sin arbetsdator. De riktlinjer som är tillämpliga är Regeringskanslies etiska riktlinjer. Såvitt avser privat användning av arbetsgivarens utrustning anges här bl.a. följande.

”Det är tillåtet att använda utrustningen för privata behov i begränsad omfattning. Det gäller dock att använda den med sunt förnuft. Det går inte att en gång för alla ange exakt vad som är ett godtagbart privat användande. Det blir alltid en fråga om en skälighetsbedömning mot bakgrund av kostnaderna och andra omständigheter.

Att i stor omfattning utnyttja arbetsgivarens utrustning i privat syfte under eller utanför arbetstiden är att missbruka arbetsgivarens förtroende. Detta kan leda till att arbetsgivaren vidtar disciplinära åtgärder.”

Vidare anges under rubriken Datautrustning bl.a. följande.

”Du bör tänka på att om du använder Internet, chattar eller skickar e-post från Regeringskansliet uppfattas Regeringskansliet som användare och avsändare även om meddelandena är av privat karaktär.”

Regeringskanslies etiska riktlinjer finns tillgängliga på Regeringskanslies intranät. Nyanställda i departementet får information om riktlinjerna. I den s.k. politikerhandboken, som delas ut till nyanställda politiker, refereras vidare till de etiska riktlinjerna.

5. *Utskottet önskar få tillgång till kopior av arbetsordningen för Regeringskansliet och för Socialdepartementet samt eventuella särskilda beslut om beslutanderätten i Socialdepartementet.*

De angivna arbetsordningarna bifogas.

6. *Vilka kommentarer i övrigt ger anmälan och innehållet i denna promemoria anledning till?*

Anmälan och innehållet i promemorian ger inte anledning till några övriga kommentarer.

Arbetsordningarna är ej
medtagna här. Förvaras
vid konstitutionsutskottets
kansli

Bilaga A4.6.3

REGERINGSKANSLIET

2012-04-12 SB2012/1957

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -04- 12
Dnr 050-1253-2011/12

Konstitutionsutskottets granskningsärende 20 – Fråga om chefen för Socialdepartementet fullgjort sitt arbetsgivaransvar

Härmed överlämnas en promemoria från Socialdepartementet.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är expeditionschefen Marianne Jenryd.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Drottninggatan 2

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-04-11

Socialdepartementet

Statsrådsberedningen

Konstitutionsutskottets granskningsärende 20 – Fråga om chefen för Socialdepartementet fullgjort sitt arbetsgivaransvar

Konstitutionsutskottet har tidigare begärt och fått svar på vissa frågor. Utskottet har nu följande ytterligare frågor som de önskar få besvarade. Socialdepartement lämnar följande underlag.

1. *I svarspromemorian hänvisas till att sedvanliga arbetsrättsliga regler gäller för situationer som den aktuella. Vilka regler avses?*

En arbetsgivares beslut att ge en arbetstagare ändrade uppgifter är att betrakta som ett arbetsledningsbeslut och är inte författningsreglerat. Ett sådant beslut kan arbetsgivaren i princip fatta så länge de ändrade uppgifterna ligger inom ramen för arbetstagarens arbetsskyldighet och åtgärden inte strider mot god sed på arbetsmarknaden.

2. *När blev aktuell arbetstagares bloggande känt för arbetsgivaren? Vilka åtgärder vidtogs när bloggandet blev känt och när i tiden vidtogs dessa?*

Några dagar före jul berättade den aktuella arbetstagaren för arbetsgivaren att han hade använt ett fingerat namn i samband med kommentarer på internet. Arbetstagaren informerade då också om att han själv raderat profilen, varför inläggen inte längre var tillgängliga. På kvällen den 3 januari 2012 informerades arbetsgivaren om att raderade inlägg hade sparats av någon annan och nu åter hade gjorts tillgängliga på internet. Först i det läget stod omfattningen av den aktuella arbetstagarens aktiviteter klar för arbetsgivaren. En diskussion inleddes då med arbetstagaren om ändrade arbetsuppgifter. Med anledning av den diskussionen beslutade chefen för Socialdepartementet den 4 januari 2012, i samförstånd med arbetstagaren, att denne skulle få ändrade uppgifter.

2

3. *Utskottet önskar få del av de regeringskanslibeslut som fattats rörande anställning och placering av aktuell arbetstagare efter det att bloggandet blev känt.*

Beslutet om arbetstagarens uppgifter dokumenterades inte skriftligt vid den tidpunkt när det fattades, eftersom man ville fortsätta diskussionen om hans arbetsuppgifter. Den 26 januari 2012 sade arbetstagaren upp sig själv, varför frågan om skriftlig dokumentation av beslutet då inte längre var aktuell.

4. *Utskottet önskar få tillgång till kopior av det s.k. politikeravtalet, Regeringskansliets etiska riktlinjer och den s.k. politikerhandboken.*

De efterfrågade dokumenten bifogas denna skrivelse, se bilagorna 1–3.

Bilagorna 1-3 ej medtagna här. Förvaras vid konstitutionsutskottets kansli.

Bilaga A5.1.1

SVERIGES RIKSDAG

EVA-LENA JANSSON
LARS JOHANSSON
Riksdagsledamöter (S)

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -04- 01
Dnr 050-2301-2010/11

Stockholm 2011-03-31

Begäran om granskning av regeringens agerande rörande samgåendet mellan Posten och Post Danmark.

I juni 2008 beslutade riksdagen att godkänna ett samgående mellan Posten och Post Danmark samt att bemyndiga regeringen att minska statens ägarandel som lägst ned till 34 % av rösterna i det sammanslagna bolaget.

Den 24 juni 2009 tecknades ett aktieägaravtal mellan den svenska och danska staten som enligt uppgift innehåller en paragraf som förhindrar Sverige från att bibehålla sin ägarandel i Posten. Ett tilläggsavtal till detta aktieägaravtal tecknades den 17 februari 2011. Dessa bägge avtal hölls hemliga för riksdagen. Den 7 mars 2011 fick riksdagens näringsutskott reda på att avtalet existerade, men man hade ännu inte fått ta del av det.

Att näringsutskottet fick kännedom om avtalens existens beror på att utskottet den 18 januari 2011 startade beredningen av det årliga betänkandet rörande statliga företag. I samband med beredningen stod det ganska snart klart att det fanns en majoritet, både i utskottet och i riksdagen som helhet för ett motionskrav att återta bemyndigandet att minska ägandet i Posten Norden AB. Den 1 mars justerades betänkandet och det stod då helt klart att riksdagen skulle återta bemyndigandet. Den 7 mars fick så utskottet kännedom om de hemliga avtalen vilket föranledde ett möte den 10 mars 2011 mellan näringsutskottet och ansvarig minister Peter Norman (M). Vid mötet uppgav ansvarig minister att ett bifallande av motionen skulle göra att svenska staten blev skadeståndsskyldig gentemot den danska staten på grund av hur de hemliga avtalen var utformade.

Nu blir det hela mycket märkligt. Riksdagens bemyndigande från juni 2008 kan inte sägas utgöra en möjlighet för regeringen att teckna avtal som skapar ekonomiska förpliktelser av det slag som ansvarig minister menat finns. Detta strider mot regeringsformens 9 kap. 10 § "Regeringen får icke utan riksdagens bemyndigande taga upp lån eller i övrigt ikläda staten ekonomisk förpliktelse".

I och med att avtalen har hållits hemliga är det dock svårt för en enskild riksdagsledamot att överhuvudtaget bedöma sanningshalten i ministerns uttalande. Avtalen finns nu på näringsutskottets kansli där ledamöterna i utskottet kan läsa dem, men de har inte varit föremål för tolkning eller beredning av kansliet eller utskottet. Att den ansvarige ministern har en annan syn på det statliga ägandet än riksdagsmajoriteten kan ha påverkat hans tolkning av avtalet för att skapa en för sina intressen så gynnsam miljö som möjligt i utskottet.

SVERIGES RIKSDAG

Vi vill därför att riksdagens konstitutionsutskott, som ju har möjlighet att ta del även av sekretessbelagt material i sina granskningar, granskar hur regeringen hanterat riksdagens beslut och bemyndigande från 2008 kring samgående med Post Danmark, både utifrån det som tas upp i anmälan och eventuellt andra ageranden som kan ha gått utanför riksdagens beslut och bemyndigande.

Eva-Lena Jansson Lars Johansson

Bilaga A5.1.2

REGERINGSKANSLIET

2012-02-09 SB2012/580

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -02- 09
Dnr 050-2301-2010/11

Granskningsärende 3 – Regeringens agerande rörande samgåendet mellan Posten och Post Danmark

Härmed överlämnas en promemoria från Finansdepartementet.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är expeditions- och rättschefen Rikard Jermsten.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Drottninggatan 21

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-02-09

Finansdepartementet

Konstitutionsutskottets granskningsärende 3 – Regeringens agerande rörande samgåendet mellan Posten och Post Danmark

Med anledning av konstitutionsutskottets skrivelse lämnas här underlag till svar på utskottets frågor i rubricerat ärende.

1. *Utskottet begär en kopia av aktieägaravtalet som ingicks den 24 juni 2009 och det tilläggsavtal som ingicks den 17 februari 2011.*

Avtalen bifogas, se bilagorna 1 och 2.

2. *Utskottet begär en redogörelse för innebörden av aktieägaravtalet respektive tilläggsavtalet, särskilt i förhållande till dels den i granskningen aktualiserade frågan om skadeståndsskyldighet gentemot den danska staten, dels om avtalen innebär att staten är förhindrad att behålla aktierna i Posten Norden AB.*

Svenska och danska staten ingick den 30 januari 2009 avtal om samgående mellan Posten AB och Post Danmark A/S. Genom samgåendet bildades ett nytt bolag Posten Norden AB, numera namnändrat till PostNord AB. För reglering av samägandet var till samgåendeavtalet bilagt ett aktieägaravtal som undertecknades vid samgåendet. Aktieägaravtalet reglerar huvudsakligen parternas gemensamma ägarstyrning, villkor för eventuell försäljning av aktier och därtill kopplade bestämmelser om avtalsbrott, sekretess samt lagval m.m. (se bilaga 1).

Tilläggsavtalet avser en i svaret till fråga 6 mer utförligt beskriven ändring av bolagsordningen, inklusive därav nödvändiga justeringar av aktieägaravtalet (se bilaga 2).

Aktieägaravtalet och tilläggsavtalet, nedan gemensamt kallade Avtalen, medför ingen skyldighet för svenska staten att under några

omständigheter sälja, eller köpa, några aktier i PostNord AB. Däremot innehåller aktieägaravtalet i punkten 4.3 en bestämmelse om parternas avsikt att börsnotera aktierna i PostNord AB. Fyra år efter samgåendet, dvs. från den 24 juni 2013, har vardera parten en rätt att initiera en börsnotering enligt följande.

(a) Part ska ha rätt att delta och sälja aktier vid en börsnotering.
(b) Den part som initierar en börsnotering ska ha företräde att sälja samtliga sina aktier framför andra parter.
(c) En part som initierar en börsnotering har en skyldighet att sälja så många aktier att börsens spridningskrav uppnås (dock med beaktande av i (f) och (g) nedan angivna undantag).
(d) En part som inte initierar en börsnotering har ingen skyldighet att sälja aktier.
(e) Om spridningskravet för aktien inte uppnås genom parters frivilliga försäljning av aktier, har samtliga parter ett åtagande att rösta för en nyemission av aktier som erbjuds att tecknas av marknaden så att spridningskravet uppfylls (dock med beaktande av i (f) och (g) nedan angivna undantag).
(f) Svenska staten har en ovillkorlig rätt att behålla ett ägande motsvarande 34 procent av aktier och röster i PostNord AB.
(g) Danska staten har en ovillkorlig rätt att behålla ett ägande motsvarande 20,1 procent av aktier och röster i PostNord AB.

Enligt punkterna 2.3.9–2.3.12 i NASDAQ OMX Stockholms nuvarande regelverk för emittenter ska ett tillräckligt antal aktier finnas i allmän ägo vid notering. Detta krav är uppfyllt om 25 procent av aktierna i en serie är i allmän ägo. Börsen kan dock godkänna en procentsats som är lägre än 25 procent av aktierna om det bedöms att handeln kan fungera tillfredsställande och under förutsättning att ett stort antal aktier är i allmän ägo.

Om danska staten skulle initiera en börsnotering kan det alltså, i enlighet med punkten e) ovan, uppkomma en skyldighet för svenska staten att rösta för en nyemission av aktier i PostNord AB. En förutsättning är dock att danska staten dessförinnan fullgör sin skyldighet att så långt möjligt erbjuda marknaden så många aktier att börsens spridningskrav uppfylls. Danska statens ägande i bolaget uppgår till 40 procent av aktierna motsvarande 50 procent av rösterna. Danska staten är enligt avtalet skyldig att sälja aktier i sådan utsträckning att kvarvarande innehav motsvarar 20,1 procent av aktierna i bolaget. Den nyemission som i en sådan situation skulle behöva genomföras skulle medföra att svenska statens ägande reducerades från 60 till 54,9 procent av aktierna i bolaget.

Skadestånd är enligt aktieägaravtalets punkt 5 en av sanktionerna för brott mot avtalet. Om inte den part som brutit mot avtalet vidtar åtgärder för att undanröja avtalsbrottet inom 45 arbetsdagar från det att parten uppmärksammades på avtalsbrottet, har den icke-brytande parten tillgång

till alla sanktioner enligt svensk lag, med undantaget att det inte finns någon rätt att säga upp avtalet. Part som bryter mot aktieägaravtalet ska enligt dess punkt 5.2 ersätta den andra parten för all direkt skada denne orsakats på grund avtalsbrottet. Detta medför att om svenska staten skulle bryta mot aktieägaravtalet genom att vägra att rösta för en nyemission enligt punkten (e), skulle svenska staten bl.a. kunna bli skyldig att ersätta den direkta skada som danska staten orsakats på grund av avtalsbrottet.

3. *Utskottet begär en kommentar till det som anförs i anmälan om vad Peter Norman uppgett inför näringsutskottet om skadeståndsskyldighet gentemot den danska staten.*

I svaret till fråga 2 ovan har redogjorts för den skadeståndsskyldighet som svenska staten kan drabbas av enligt aktieägaravtalet. Av detta följer att ett bifall till motionsyrkandena i sig inte medför skadeståndsskyldighet för svenska staten, men att svenska staten skulle kunna bli skadeståndsskyldig för den skada danska staten lider på grund av att svenska staten inte kan uppfylla alla sina åtaganden enligt aktieägaravtalet.

4. *Vilken var den rättsliga grunden för att kunna ingå avtalen?*

Vid tiden för ingåendet av Avtalen gällde följande[1]. Enligt 9 kap. 8 § regeringsformen, förkortad RF, står statens medel och dess övriga tillgångar till regeringens disposition. Aktier i företag som ägs av staten utgör sådan tillgång som står till regeringens förfogande. Enligt 9 kap. 9 § RF fastställer riksdagen i den omfattning som behövs grunderna för förvaltningen av statens egendom och förfogandet över den. I 9 kap. 10 § RF anges att regeringen icke utan riksdagens bemyndigande får taga upp lån eller i övrigt ikläda staten ekonomisk förpliktelse. I lagen (1996:1059) om statsbudgeten (budgetlagen) reglerades bl.a. överlåtelse av statens egendom. Enligt 26 § budgetlagen får regeringen besluta om försäljning av aktier i ett företag där staten har mindre än hälften av rösterna för samtliga aktier, om inte riksdagen bestämt annat. Regeringen får enligt samma lagrum inte utan riksdagens bemyndigande genom försäljning eller på annat sätt minska statens ägarandel i företag där staten har hälften eller mer än hälften av rösterna för samtliga aktier.

Av detta följer att regeringen behöver riksdagens bemyndigande t.ex. för att kunna genomföra ett samgående mellan ett statligt ägt bolag och ett

[1] Vissa ändringar i RF trädde i kraft den 1 januari 2011 och den nya budgetlagen (2011:203) den 1 april 2011. De nu aktuella regleringarna har således ändrats, men bestämmelsernas innebörd är desamma i här relevanta hänseenden, se 9 kap. 8 och 9 §§ RF samt 8 kap. 4 § budgetlagen.

annat bolag. Regeringen föreslog mot den bakgrunden att riksdagen skulle godkänna ett samgående mellan Posten AB (publ) och Post Danmark A/S och bemyndiga regeringen att minska statens ägarandel i Posten AB (publ). Riksdagen beslutade den 18 juni 2008 i enlighet med regeringens förslag (prop. 2007/08:143, bet. 2007/08:NU13, rskr. 2007/08:253).

5. *Utskottet begär en redogörelse för hur ingåendet av respektive avtal överensstämmer med riksdagens bemyndigande från 2008.*

Riksdagen godkände samgåendet och bemyndigade regeringen att minska statens ägarandel som lägst ned till 34 procent av rösterna i det sammanslagna bolaget (prop. 2007/08:143, bet. 2007/08:NU13, rskr. 2007/08:253). Som framgår av nämnd proposition föreslog regeringen denna lägsta nivå för att säkerställa statens möjlighet att förhindra beslut bland ägarna som kräver kvalificerad majoritet, bl.a. ändringar av bolagsordningsbestämmelser om bolagets verksamhetsföremål. Det framgår vidare av propositionen att avtalsparterna före riksdagsbeslutet hade tecknat en avsiktsförklaring med innebörden att en börsnotering skulle kunna påkallas och att den danska staten, liksom den svenska, skulle ges en möjlighet att ensidigt genomföra en ägarbreddning genom en sådan börsnotering. Vidare angavs i propositionen att statens roll som reglerare är helt skild från ägarrollen, varför samhällsuppdraget kan hanteras på motsvarande sätt som i dag även i en situation med en förändrad ägarstruktur.

Till grund för förhandlingarna av Avtalen ingick näringsutskottets betänkande i vilket bl.a. följande angavs (a. bet. s. 18). "När det gäller frågan om en framtida börsnotering av det sammanslagna bolaget ser utskottet samgåendet som ett sätt att bana väg för ett pluralistiskt ägande. En börsnotering skapar likviditet för bolaget och kan underlätta eventuella strukturaffärer. Utskottet vill också understryka att det bemyndigande som riksdagen föreslås ge avser en minskning av statens ägande som lägst ned till 34 procent av rösterna i det sammanslagna bolaget, vilket ger staten kontrollerande makt över bolagsordningen och därmed behåller staten sitt dominerande inflytande."

Som framgår av svaren på fråga 2 och 6 innefattar Avtalen bl.a. en ovillkorlig rätt för svenska staten att behålla ett ägande motsvarande 34 procent av aktier och röster i PostNord AB. Avtalen är således såväl i detta som i övriga avseenden i enlighet med riksdagens bemyndigande.

6. *Utskottet begär en redogörelse för de överväganden och den process som föregick tecknandet av tilläggsavtalet.*

Tilläggsavtalet avser endast en nedan beskriven ändring av bolagsordningen inklusive därav nödvändiga justeringar av aktieägaravtalet avseende regelverk mellan parterna vid en eventuell börsnotering m.m. och är en direkt följd av aktieägaravtalet.

PostNord AB ansvarar för att tillhandahålla rikstäckande postverksamhet i båda länderna (dvs. ett samhällsuppdrag) vilket är inskrivet i bolagsordningens verksamhetsparagraf. I och med parternas möjligheter att vid en börsintroduktion och under vissa förutsättningar gå ner till 34 respektive 20,1 procent av aktierna och rösterna skulle svenska staten, men inte danska staten, därefter kunna förhindra att bolagsordningen ändras så att den inte längre omfattar samhällsuppdraget.

Som framgått i ett av statsrådet Norman lämnat svar på skriftlig fråga 2010/11:432 den 13 april 2011 bekräftade tilläggsavtalet parternas överenskommelse om att ta bort en paragraf ur bolagsordningen vid årsstämman i Posten Norden AB. Den aktuella paragrafen i bolagsordningen var ursprungligen något som den danska staten efterfrågade för att kunna säkerställa att bolaget alltid skulle tillhandahålla rikstäckande postverksamhet i Danmark. Av bolagsordningen framgår bl.a. att Posten Norden AB, direkt eller genom dotterbolag, ska tillhandahålla rikstäckande postverksamhet i Sverige och Danmark. Danska staten beslutade att från den 1 januari 2011 säkerställa den rikstäckande postverksamheten i Danmark via lagstiftning. Eftersom de centrala delarna av den aktuella paragrafen därmed inte längre behövdes togs den bort. Svenska staten har aldrig haft något behov av den aktuella paragrafen eftersom staten genom sin ägarandel på minst 34 procent av rösterna i bolaget kan stoppa den typ av beslut som angavs i paragrafen. Dessutom säkerställs tillhandahållandet av rikstäckande postverksamhet i Sverige genom postlagen (2010:1045).

7. *Utskottet begär en redogörelse för vilken information om avtalens existens och innehåll som lämnats till näringsutskottet och riksdagen.*

Regeringen har sedan Avtalens ingående regelbundet informerat riksdagen om samgåendet i följande propositioner och skrivelser; prop. 2009/10:1, prop. 2010/11:1, prop. 2011/12:1, skr. 2008/09:75, skr. 2009/10:75 och skr. 2010/11:75. Som exempel kan nämnas att regeringen i mars 2009 informerade om följande (skr. 2008/09:75). Regeringen har den 29 januari 2009 beslutat att ett samgående mellan Posten AB (publ) och Post Danmark A/S ska ske genom att underteckna aktieägaravtal och kombinationsavtal i huvudsaklig överensstämmelse med förslagen. Regeringen bemyndigade chefen för Näringsdepartementet, statsrådet Maud Olofsson, eller den hon sätter i sitt ställe, att för statens räkning underteckna aktieägaravtalet och kombinationsavtalet samt att vidta nödvändiga åtgärder för att genomföra samgåendet i enlighet med vad som

följer av Avtalen. Det nya verksamhetsföremålet kommer att föras in i bolagsordningen för Posten AB (publ) eller det gemensamma bolaget efter samgåendet under första halvåret 2009.

Året därpå kompletterades informationen enligt följande (skr. 2009/10:75). Kombinationsavtalet undertecknades den 30 januari 2009 varefter Posten Norden AB bildades. Aktieägaravtalet undertecknades den 24 juni 2009. På extra bolagsstämma i Posten Norden AB den 24 juni 2009 ändrades bolagets verksamhetsföremål enligt följande. "Föremålet för bolagets verksamhet ska vara att, direkt eller genom dotterbolag tillhandahålla rikstäckande postverksamhet i Sverige och Danmark genom bolagets postdistribuerande dotterbolag i Sverige respektive Post Danmark A/S, och genom lantbrevbäringen, gentemot kund, utföra grundläggande betaltjänster i Sverige på begäran av den som tillhandahållet tjänsterna på uppdrag av staten, samt direkt eller genom dotter- eller intressebolag bedriva därmed förenlig verksamhet." På extra bolagsstämma i Posten AB den 30 september 2009 ändrades bolagets verksamhetsföremål enligt följande. "Bolaget skall med huvudinriktning på den svenska marknaden direkt eller genom dotter- eller intressebolag bedriva rikstäckande postverksamhet jämte annan därmed förenlig verksamhet. Bolaget skall vidare, direkt eller genom dotter- eller intressebolag, genom lantbrevbäringen, gentemot kund, utföra grundläggande betaltjänster i Sverige på begäran av den som tillhandahåller tjänsterna på uppdrag av staten, samt bedriva därmed förenlig verksamhet."

År 2011 informerades riksdagen om att statsrådet Peter Norman bemyndigats att för statens räkning underteckna tilläggsavtalet (skr. 2010/11:75).

Ytterligare information om aktieägaravtalet och dess innehåll efterfrågades av riksdagen först 2011, i enlighet med vad som framgår av utskottets granskningspromemoria i ärendet.

8. *Har någon faktisk förändring skett av statens ägande av Posten Norden AB efter det att avtalen ingicks?*

Svenska staten innehar i dag 60 procent av aktierna och 50 procent av rösterna i bolaget. Vid samgåendet pågick ett aktieprogram för anställda i Post Danmark A/S vilket medförde att svenska statens ägarandel direkt efter samgåendet uppgick till 60,7 procent av aktierna motsvarande 50 procent av rösterna i det gemensamma bolaget. Den i samgåendet avsedda ägarfördelningen kunde uppnås först efter att aktieprogrammet avslutats. Justeringen av aktieandelen är således en följd av det nu avslutade aktieprogrammet.

9. *Vilka ytterligare kommentarer föranleder anmälan och denna promemoria?*

Anmälan och konstitutionsutskottets promemoria föranleder inga ytterligare kommentarer.

Bil. 1

EXECUTION COPY

1 79

REGERINGSKANSLIET
Näringsdepartementet
Registratorn
Ink. 2009 -06- 24
Dnr. N 2007/7797/SH

HEMLIG
enl. 18 kap. 10 § sekretesslagen (1980:100)
2009 -06- 24
REGERINGSKANSLIET
Näringsdepartementet

SHAREHOLDERS' AGREEMENT

REGARDING

POSTEN NORDEN AB (PUBL)

Endast de delar av avtalet som gäller börsintroduktion och sanktioner är medtagna här. Övriga delar förvaras vid konstitutionsutskottets kansli.

Agreement, is conditional upon the Transferee or Subscriber, as applicable, entering into an Adherence Agreement in the form set forth in **Schedule 4.2.1**.

4.2.2 The Adherence Agreement is to be executed by the Transferee or Subscriber, as applicable, and all of the remaining Parties to this Agreement and the Parties hereby agree and accept that the Transferee or Subscriber, as applicable, upon such execution shall become a Party to this Agreement, subject to the terms of the Adherence Agreement. Any person or persons acquiring Shares shall not be allotted such Shares or acknowledged or recognized in any way as the holder thereof, nor shall a transfer of Shares in respect thereof be approved unless and until the Transferee or Subscriber, as applicable, has entered into and delivered to the Parties the Adherence Agreement executed as set forth above. The remaining Parties shall be obliged to sign the Adherence Agreement without undue delay provided that the sale or issue of Shares to the Transferee or Subscriber, as applicable, has been made in accordance with the terms and conditions of this Agreement and, if relevant, the Articles.

4.3 IPO

4.3.1 The Parties' aim and intention is to work towards an IPO within three to five (3-5) years from the Closing Date at the best possible price and commercial terms and conditions. For the avoidance of doubt, the Parties shall continue to work towards an IPO also after the fifth (5th) anniversary of the Closing Date if an IPO has not been completed prior thereto.

During the first three (3) years from the Closing Date, the Parties shall use best efforts, and take necessary actions within their powers as Shareholders in HoldCo to see to it, that the HoldCo becomes ready and in shape for an IPO (Sw. *börsfähigt*). The Parties shall, together with the chairman of the Board, meet annually to discuss and assess the status of the foregoing process. Further, in connection with such meeting, the Parties shall discuss the appropriate timing for the IPO and to what extent additional measures should be taken within the next coming twelve months, such as appointment of advisors for the IPO.

4.3.2 In an IPO the principle of equal treatment of all Parties shall be applied to the extent not specifically excluded in this Agreement.

4.3.3 During the first four (4) years following the Closing Date, an IPO process may only be initiated provided that all Parties consent thereto.

At any time after the fourth (4th) anniversary of the Closing Date, each of the Parties may, at its own discretion, initiate an IPO. Any Party or Parties initiating an IPO in accordance with this Clause 4.3.3 shall be referred to as an "**IPO Initiator**".

4.3.4 An IPO Initiator shall give written notice to the Parties and the Board that it wishes to initiate an IPO.

4.3.5 After receipt of a written notice as set forth in Clause 4.3.4, each Party shall cause the Directors nominated by such Party to vote for appointment of first

class international and/or national investment bank(s) to handle and advise HoldCo on the IPO process. The investment bank(s) and any other advisor(s) shall be appointed in accordance with the procedures stipulated in any applicable mandatory legislation, and the Parties shall be consulted prior to appointment of the investment bank(s). Each Party hereby undertakes, in relation to an IPO in accordance with this Clause 4.3, to enter into – and/or (as relevant) procure that HoldCo enters into – any customary agreement with such investment bank(s) handling the IPO that the Board deems appropriate to enter into, incorporating standstill provisions, offer support provisions, lock-up provisions, required representations and warranties, etc. and the Parties shall agree to be bound by such provisions. The Parties hereby commit to give the Board all necessary powers to negotiate and enter into any such agreement. Each Party furthermore agrees as a Shareholder to do all things and take all measures (other than the injection of new cash or other assets by such Parties (as a loan or equity) or to issue any guarantee or similar financial undertaking) reasonably required to prepare for and effect an IPO including to vote for all necessary corporate resolutions.

4.3.6 Any costs for initiating and executing the IPO (including the issuance of a prospectus, the performance of a road show, etc) shall be borne by HoldCo since that entity will through the IPO have the benefit of gaining access to the capital market. However, the Parties shall bear any direct selling expenses (including in respect of a "Greenshoe" offering, if any) as well as such other costs which are normally borne by selling shareholders in connection with an IPO, *pro rata* in relation to the number of Shares sold by each Party in the IPO. In connection with appointment of investment bank(s) and other advisors, such shall be instructed to split their respective fees, costs and expenses in such manner which enables an allocation thereof in accordance with the above.

4.3.7 Subject to the application of the principle of equal treatment of shareholders, the Parties agree to take any measures reasonably required, including, but not limited to, the grant of consents and execution of any documents, to effectuate an IPO decided upon, agreed to, and initiated by the Parties or an IPO Initiator in accordance with the terms of this Agreement.

4.3.8 Each Party shall have the right to participate and sell Shares in the IPO in proportion to its shareholding in HoldCo, provided, however, that the IPO Initiator shall have the right to sell up to all of its Shares in the IPO first unless the investment bank(s) advising on the IPO would deem it to adversely affect the share price in which case only such number of Shares as deemed advisable by such investment bank(s) shall be offered for sale. In the event that there is more than one IPO Initiator, the number of Shares that may first be sold in the IPO without adversely affecting the share price, shall be allocated pro rata between the IPO Initiators in proportion to their shareholdings in HoldCo. The Parties agree that, except for the IPO Initiator(s) who shall, unless otherwise is set out below, be required to sell their Shares in HoldCo (on a pro rata basis, as applicable) as part of the IPO to the extent deemed necessary by the investment banks advising on the IPO, none of the Parties shall be obliged to sell any of their Shares in the IPO and shall thus be entitled to retain their respective

ownership level in HoldCo except for the dilution stemming from any issue of Shares as part of the IPO. In case the free float requirements for a listing on the Stock Exchange applicable at the time of the IPO cannot be achieved by voluntary participation in the IPO by the Parties or based on the Shares of the IPO Initiator(s), the IPO Initiator(s) shall be entitled to require that the other Parties vote for the adoption of a proposal that HoldCo issues a sufficient number of new shares offered to the public as part of the IPO in order to meet the applicable free float requirements provided, however, only to the extent that such issue does not result in (i) the Kingdom of Sweden holding less than thirty four percent (34%) and/or (ii) the Kingdom of Denmark holding less than thirty four percent (34%) or twenty point one percent (20.1%), as applicable cf. the provisions stated below, of the total number of Shares and votes issued by HoldCo, including any Shares issued as part of the IPO and following the conversion of Shares set forth in Clause 4.3.9 (unless such Party prior to the new issue has voluntarily decreased its ownership below said level). If the Kingdom of Sweden is an IPO Initiator, the Kingdom of Sweden shall be entitled to retain thirty four percent (34%) of the total number of Shares and votes issued by HoldCo, including any Shares issued as part of the IPO and following the conversion of Shares set forth in Clause 4.3.9, and shall thus not be required to sell Shares in HoldCo as part of the IPO to the extent such sale would result in an ownership below said level. If the Kingdom of Denmark is an IPO Initiator, the Kingdom of Denmark shall be entitled to retain thirty four percent (34%) or twenty point one percent (20.1%), as applicable cf. the provisions stated below, of the total number of Shares and votes issued by HoldCo, including any Shares issued as part of the IPO and following the conversion of Shares set forth in Clause 4.3.9, and shall thus not be required to sell Shares in HoldCo as part of the IPO to the extent such sale would result in an ownership below said level.

The ownership percentage applicable to the Kingdom of Denmark as stated above shall be thirty four percent (34%) of the total number of Shares and votes issued by HoldCo, including any Shares issued as part of the IPO and following the conversion of Shares set forth in Clause 4.3.9, only if the Kingdom of Sweden exercises its right to consummate an Agreed Transfer as it shall otherwise be twenty point one percent (20.1%) of said number of Shares and votes.

If the Kingdom of Denmark is entitled to retain thirty four percent (34%) of the total number of Shares and votes of HoldCo pursuant to the preceding paragraph, the ownership percentage applicable to the Kingdom of Denmark shall be reduced to twenty point one percent (20.1%) of the total number of Shares and votes issued by HoldCo, including any Shares issued as part of the IPO and following the conversion of Shares set forth in Clause 4.3.9, at the earlier of (i) the point in time where it has been established to the reasonable satisfaction of each of the Parties, including by way of consultation of the EU commission, that the special voting requirements set forth in Clauses 3.9 and 3.14 as well as the provisions of paragraphs 3 (Business) and 11 (Majority Voting Requirements) of the Articles enclosed as Schedule 2.3.1 are in conformity with applicable law, including applicable EU rules and regulations,

(considered from a perspective in which shares in HoldCo have not been listed for public trading on a stock exchange or a recognized market place as well as from a perspective where such listing has occurred), and (ii) the point in time where the Parties pursuant to Clause 2.3.3 have amended this Agreement and implemented a modified structure and principles which, to the reasonable satisfaction of the Parties, provide each of the Parties with similar rights as those set forth in the Clauses and paragraphs referred to in section (i) of this paragraph. Said reduction of the ownership percentage shall apply even if the Kingdom of Sweden exercises its right to consummate an Agreed Transfer.

4.3.9 In connection with an IPO, the Parties agree that all B Shares in HoldCo shall be converted to Common Shares so that all Shares in HoldCo have identical voting rights, and the Parties undertake to vote for all necessary corporate resolutions required to implement such conversion, provided however that the Kingdom of Sweden shall not obtain voting rights in excess of forty eight point one percent (48.1%).

4.3.10 Notwithstanding anything to the contrary set forth in this Agreement, none of the Parties shall be required (i) to vote for an amendment of any of the provisions of the Articles stipulating that the adoption of a proposal or the making of a decision shall require the affirmative votes of more than eighty percent (80%) of the Shares (in terms of capital) and votes in HoldCo represented at the relevant general meeting, (ii) to vote for an amendment of the provision(s) of the Articles being the result of Clause 2.3.3, (iii) to vote for an amendment of the Articles as regards the requirement for HoldCo to see to that the activities of HoldCo's Subsidiaries are carried out in accordance with the object set out in the Subsidiaries' articles of association, or (iv) to amend or waive the right to nominate Directors conferred on the Kingdom of Sweden and the Kingdom of Denmark after an IPO pursuant to Clause 17.3 (given that they hold the number of Shares stipulated therein).

4.4 Alternative Exit

4.4.1 Subject to the Parties' right of first refusal pursuant to Clause 4.7, if an IPO has not been completed before the sixth (6th) anniversary of the Closing Date, each Party shall have the right to sell all of its Shares (but not less than all of its Shares) to a third party against consideration in cash (an **"Alternative Exit"**). Such Party wishing to transfer its Shares (the "**Alternative Exit Initiator**") shall give twelve (12) months prior written notice to the other Parties (the **"Notice Period"**), which notice may not be given before the sixth (6th) anniversary of the Closing Date.

4.4.2 The initiation of an Alternative Exit process shall constitute Confidential Information and be treated as such until expiry of the Notice Period. A Transferee in an Alternative Exit may not be provided with any information regarding the Group which is not in the public domain, and the Transferor may not request disclosure of information pursuant to Clause 4.8.2, before the expiry of the Notice Period.

4.4.3 When an Alternative Exit Initiator may transfer its Shares hereunder, the Alternative Exit Initiator may also transfer its rights under this Agreement with the following adjustments:

(i) **Nomination rights:** The Alternative Exit Initiator's right to nominate Directors pursuant to Clause 3.2 may be transferred to an extent related to the portion of Shares being transferred as set forth below:

Transferee's holding of Shares after Alternative Exit	Entitlement to nominate Director(s)
≤ 10% of the capital in HoldCo	0 board member
> 10% of the capital in HoldCo	1 board member
> 20% of the capital in HoldCo	2 board members
> 35% of the capital in HoldCo	3 board members
> 50% of the capital in HoldCo	4 board members

(ii) **Voting requirements:** Only the Transferable Voting Requirements may be transferred by the Alternative Exit Initiator,

(iii) **Exit rights:** The Transferee (unless the Transferee is a Party exercising its right of first refusal in Clause 4.7) will not be entitled to initiate an IPO or Alternative Exit until it has been a Party for more than three (3) years.

In connection with an Alternative Exit, the remaining Parties' (excluding the Transferee's) right to nominate Directors will also be amended as set forth in the table above, and the total number of Directors appointed by the shareholders' meeting shall (if applicable) be reduced accordingly. However, the remaining Parties will retain their respective voting rights as set out in Clauses 3.9.1, 3.9.2, 3.9.3 and 3.14.1.

4.4.4 A Transferee in an Alternative Exit shall be bound by the obligations of the Alternative Exit Initiator from whom the Transferee acquires its Shares as set out in this Agreement from the date of completion of the Alternative Exit, and the Alternative Exit shall be conditional upon the Transferee entering into an Adherence Agreement to that effect.

4.4.5 In connection with an Alternative Exit, the Parties agree that all B Shares in HoldCo shall be converted to Common Shares so that all Shares in HoldCo have identical voting rights, and the Parties undertake to vote for all necessary corporate resolutions required to implement such conversion before or simultaneously with completion of the Alternative Exit.

4.4.6 The Alternative Exit Initiator shall, in addition to its own costs and expenses, bear all direct costs and expenses of HoldCo associated with the Alternative Exit.

4.4.7 A Party may at any time during the Notice Period initiate an IPO by submitting a written notice (the **"IPO Notice"**). In such case, the Alternative Exit process shall be suspended and the IPO process shall prevail. The Party submitting the IPO Notice shall without delay take the necessary measures to commence the IPO in line with the principles set out in Clause 4.3.5. Such IPO shall be

completed or aborted within twelve (12) months from the date the IPO Notice is submitted, unless there are reasonable grounds for an extension in order to complete the IPO in which case the Party pursuing the Alternative Exit shall approve of such extension (such approval not to be unreasonably withheld). In case it is reasonably concluded that the IPO will not be completed within the twelve (12) month period, the IPO process shall be immediately aborted in good faith. For the avoidance of doubt, the right to suspend an Alternative Exit pursuant to this Clause 4.4.7 may only be utilized on one occasion in the same Alternative Exit process, provided, however, that the Party submitting the IPO Notice may at any time decide to discontinue the IPO in which case the other Parties shall have the right to continue to pursue the IPO initiated by the IPO Notice and if that right is not utilized within thirty (30) Business Days from notification of the decision to discontinue the IPO, the Alternative Exit may be continued.

4.5 Tag-Along

4.5.1 In the event more than fifty percent (50%) of the Shares in HoldCo are to be transferred in connection with an Alternative Exit, the remaining Party or Parties shall be entitled to participate in such transfer on the same terms and conditions (as stated in the Offer Notice) (the "**Tag-along Right**"), provided, however, that each such Party's obligation to indemnify a buyer of its Shares for breach of warranties (other than corporate existence and power, authorization and non-contravention and title warranties) or otherwise under such terms and conditions shall (i) not exceed 15 percent of the gross proceeds received by such Party from the sale of its Shares (which amount at the request of the designated buyer shall be placed in escrow as security for settlement of such Party's liabilities towards said buyer) and (ii) not exceed 18 months from the completion of the sale unless a claim has been made against such Party prior to the expiry of said date.

4.5.2 Written notice of exercise of the Tag-along Right shall be given within ten (10) Business Days from the day the offer pursuant to the Offer Notice is rejected or deemed rejected in accordance with Clause 4.7.3 (Right of first refusal).

4.6 Drag-Along

In connection with an Alternative Exit comprising all Shares held by the Kingdom of Sweden and the Kingdom of Denmark, any other Party shall, at the request of either of the Kingdom of Sweden or the Kingdom of Denmark, be required to sell its Shares on the same terms and conditions as the Kingdom of Sweden and the Kingdom of Denmark (the "**Drag-along Obligation**"), provided, however, that each of the other Parties' obligation to indemnify a buyer of its Shares for breach of warranties (other than corporate existence and power, authorization and non-contravention and title warranties) or otherwise under such terms and conditions shall (i) not exceed 15 percent of the gross proceeds received by the respective other Party from the sale of its Shares (which amount at the request of the designated buyer shall be placed in escrow as security for settlement of such other Party's liabilities towards said buyer) and (ii) not exceed 18 months from the completion of the sale unless a claim has

been made against the respective other Party prior to the expiry of said date. In addition to cash, the consideration for Shares may, in an Alternative Exit where the Drag-along Obligation applies, be securities traded on a stock exchange or other recognized market place.

4.7 **Right of First Refusal**

4.7.1 If a Transferor is entitled to transfer its Shares pursuant to Clause 4.4 (Alternative Exit) or Clause 5.3.2 (Material breach of this Agreement), the other Parties or the non-defaulting Parties' (as applicable) shall first be offered to purchase such Shares in accordance with the provisions set forth in this Clause 4.7.

4.7.2 The Transferor shall give notice (an **"Offer Notice"**) in writing to the other Parties (each a **"Receiving Party"**, collectively the **"Receiving Parties"**), that the Transferor wishes to transfer all of its Shares and offers such Shares to be purchased by the Receiving Parties on the terms set forth in this Clause 4.7. The Offer Notice shall include information on the identity of the approved Transferee, the number of Shares to be transferred (which shall be all Shares owned by such Party) and the cash price per Share (which price shall be reduced by an amount corresponding to any dividend or other distribution per Share made by HoldCo during the period from the Offer Notice until the date of completion of any sale of the offered Shares pursuant to Clause 4.7.3 or 4.7.4, as applicable). The Transferor shall be obliged to give representations and warranties in respect of its (corporate) existence and power, its (corporate) authorization and non-contravention, as well as ownership and non-encumbrance of the Shares.

4.7.3 The Receiving Parties shall within sixty (60) Business Days from the day of receipt of the Offer Notice notify the Transferor in writing whether the offer is accepted or rejected. If a Receiving Party does not give such notification to the Transferor within the stipulated period of time, such Receiving Party shall be deemed to have rejected the offer. If only one Receiving Party notifies the Transferor that it wishes to purchase the offered Shares, such Receiving Party shall be entitled and required to purchase all the offered Shares. If more than one Receiving Party notifies the Transferor that they wish to purchase the offered Shares, the Shares shall be allotted to these Receiving Parties in proportion to their then current shareholding in HoldCo and they shall be entitled and required to purchase all such Shares.

The price for the offered Shares shall be the price included in the Offer Notice. Payment for the offered Shares shall be made in cash against simultaneous delivery and receipt of title to the offered Shares free from any pledges or similar encumbrances within fifteen (15) Business Days from the later of (i) the date the offer was accepted and (ii) the granting of any approval required or expiry of any waiting period under applicable competition law. The relevant Parties shall execute and deliver a transfer document in which the Transferor shall make the representations and warranties stated above in favor of the

Receiving Party or Receiving Parties, as applicable, acquiring the offered Shares.

4.7.4 If the Transferor has complied with the terms set forth above and if the offer is rejected or deemed rejected, the Transferor shall have the right, during a period of sixty (60) Business Days from the date the offer is rejected or deemed rejected (the "**Transferability Period**"), to sell the offered Shares to a Transferee (but not to any other person or entity); provided that:

(i) the price for the Shares to be transferred is not less than the price included in the Offer Notice,

(ii) the Transferee pays the price for the Shares in cash, and

(iii) the Transferee has delivered a duly executed Adherence Agreement to each of the Receiving Parties as well as a legal opinion without any extraordinary assumptions or qualifications from a well-reputed law firm issued to each of the Receiving Parties stating that the Adherence Agreement constitutes a valid and legally binding obligation of the proposed transferee (when executed by the other parties thereto).

If such transfer of ownership has not been completed within the later of (a) the end of the Transferability Period or (b) fifteen (15) Business Days from the day when the relevant competition authorities have given their approval to the contemplated transfer of Shares or the relevant waiting periods, if any, have expired, the Transferor is again bound by the obligation to first offer its Shares to the other Parties in accordance with this Clause 4.7.

4.8 Approval of a Transferee and Disclosure of Information

4.8.1 If a Party wishes to transfer (any of) its Shares pursuant to Clause 4.4 (Alternative Exit), Clause 5.3.2 (Material breach of this Agreement) or, in respect of the Kingdom of Sweden and the Kingdom of Denmark, Clause 6.1 (Transfer of Shares by the Kingdom of Denmark and the Kingdom of Sweden) (a **"Transferor"**), the Transferor shall when appropriate notify all other Parties thereof and shall thereafter as soon as reasonably practical initiate an approval process for up to a maximum of five (5) potential transferee(s) (each a **"Proposed Transferee"**) in accordance with the procedures set out in this Clause 4.8.1. The Transferor shall provide all Parties with information on each Proposed Transferee which shall include information on the identity of the Proposed Transferee and on the group to which it belongs and the ownership thereof, its latest financial report and information on its investments and activities within the postal sector. Such information shall be provided together at one occasion to each Party upon which the approval process shall be deemed initiated. Moreover, the Parties or the non-defaulting Parties' (as applicable) who shall approve a Proposed Transferee according to this Agreement (**"Approving Parties"**) shall be entitled to receive such additional information on the Proposed Transferee as is reasonably required by the Approving Parties in order for them to decide whether or not to approve a transfer of Shares to the Proposed Transferee (such approval not to be unreasonably withheld). Any such decision shall be based on commercial considerations and primarily an

assessment of how to best maximize capital growth of HoldCo unless, in case of the Kingdom of Sweden and the Kingdom of Denmark, there is a legitimate basis of public policy or public security such that basing approval on national interest would not be prohibited under Article 56 of the Treaty of Rome as in this case the Kingdom of Sweden and the Kingdom of Denmark, as applicable, may also consider such basis when making their decision. The Approving Parties shall be deemed to have given their approval of a Proposed Transferee as an eligible buyer of the Shares offered for sale, if an objection has not been notified to the Transferor (with a copy to the other Parties) within thirty (30) Business Days from the day of receipt of the information on the Proposed Transferee to be provided according to this Clause 4.8.1 or, if additional information on the Proposed Transferee has been requested, from the day of the receipt of such additional information. Any request(s) for additional information by an Approving Party shall be made without undue delay and in any event within ten (10) Business Days from the date of receipt of the information giving rise to the request. A Proposed Transferee who has been approved in accordance with this Clause 4.8.1 shall be regarded as a **"Transferee"** in this Agreement.

4.8.2 In the event that a Transferor needs to disclose Confidential Information to a Transferee in order for it to obtain a reasonable basis for its decision as to whether to acquire any Shares in HoldCo, the Parties shall use commercially reasonable efforts to ensure that the Transferee be given access to such information (e.g. by way of customary data room arrangements), provided always, that the Transferee shall execute a confidentiality, release and hold harmless undertaking in favor of the Group and the other Parties providing the Group and the other Parties with reasonable protection as regards any information so disclosed. Moreover, the contents and delivery of any information so provided shall be coordinated by the chairman of the Board and the Transferor requesting access to the information shall indemnify the Group from any reasonable third party costs associated with providing the information. Only under exceptional circumstances may commercially and/or competitively sensitive information be withheld in the disclosure process above.

4.9 Conversion of B Shares to Common Shares

In addition to any conversion to be made pursuant to Clauses 4.3.9 (IPO) and 4.4.5 (Alternative Exit), the Kingdom of Sweden shall have a right to convert such number of its B Shares to Common Shares as from time to time is required in order for the Kingdom of Sweden to retain a forty-eight point one percent (48.1%) voting right in HoldCo should the Kingdom of Sweden's shareholding in HoldCo decrease such as a result of a sale pursuant to Clause 6.1 (Agreed Transfer) or new Shares being issued to a third party as consideration in connection with an acquisition or a capital injection against an issue of new Shares. Upon request by the Kingdom of Sweden, the Parties undertake to vote for all necessary corporate resolutions and take all other measures required to implement such conversion without undue delay. Except as set forth in Clause 7.3 of the Combination Agreement and Clause 4.4.5 in this Agreement, the Kingdom of Sweden undertakes not to request conversion of B Shares to Common Shares to the extent such conversion would result in the Kingdom of

Sweden obtaining voting rights in excess of forty eight point one percent (48.1%) unless the Kingdom of Denmark has voting rights in excess of such percentage.

5 Breach of Agreement

5.1 Remedies for Breach of Agreement

5.1.1 No Party shall be entitled to rescind or terminate this Agreement due to a breach of this Agreement by any other Party, notwithstanding that the breach may constitute a Material Breach (as defined below).

5.1.2 The defaulting Party shall remedy a breach without undue delay, and in any event within a cure period of forty five (45) Business Days from having been notified of a breach (the "**Cure Period**").

5.1.3 Failure to remedy a breach during the Cure Period shall, subject to the limitations set out in this Agreement, entitle each of the non-defaulting Parties to exercise any remedy available to it under Swedish or other applicable law.

5.2 Indemnification

The defaulting Party shall indemnify HoldCo or any other Group company and the non-defaulting Parties from any direct losses incurred by them as a consequence of the breach.

5.3 Material Breach of Agreement

5.3.1 The following shall be categorized as a "**Material Breach**" of the Agreement, provided that such breach has not been remedied within the Cure Period:

(i) acts resulting in failure to implement the agreed capital structure set forth in Schedule 3.17.1,

(ii) acts in breach of the Parties' undertakings under Clause 4.3 (the IPO provision),

(iii) appointment or dismissal of members of the Board in breach of the Agreement, and

(iv) resolutions in violation of the voting requirements set out in Clauses 3.9.1, 3.9.2 , 3.9.3 and 3.14.1.

5.3.2 In case of a Material Breach, the non-defaulting Parties shall in addition to any other remedies available to the non-defaulting Parties in accordance with Clauses 5.1.3 and 5.2 be entitled to initiate an Alternative Exit with respect to all of such non-defaulting Parties' (respective) Shares on the terms set out in Clause 4.4 (Alternative Exit) above with the following adjustments:

(i) the defaulting Party shall not have a right of first refusal pursuant to Clause 4.7,

(ii) in case of a Material Breach in respect of Clause 4.3 (the IPO provision), notice of an Alternative Exit may be given prior to the sixth (6th) anniversary of the Closing Date,

(iii) the Transferee need not to be approved by the defaulting Party,

(iv) in case of a Material Breach in respect of Clause 4.3 (the IPO provision), a (non-defaulting) Alternative Exit Initiator may transfer its right to nominate Directors as well as the voting requirements set forth in Schedules 3.9.1, 3.9.2, 3.9.3 and 3.14.1 notwithstanding the provisions of Clause 4.4.3,

(v) if the Kingdom of Sweden is the defaulting Party, no conversion of Shares will be made in connection with the Alternative Exit, and

(vi) the defaulting Party shall bear all reasonable direct costs and expenses of HoldCo and the non-defaulting Parties associated with the Alternative Exit.

5.4 No Waiver

No delay or failure on the part of any Party to exercise any right, power or remedy in respect of this Agreement shall constitute a waiver thereof (other than a failure to provide a notice or take any action which is subject to a time limit as specified in this Agreement).

5.5 Consequences of a Breach of certain Provisions of this Agreement

In case of a transfer of Shares by a Party in breach of Clause 6.2 (Transfers to Related Persons) which breach has not been remedied within the Cure Period, all such breaching Party's, or its respective transferee's, rights under this Agreement will immediately lapse.

6 Certain Transfers and Assignments

6.1 Transfer of Shares by the Kingdom of Denmark and the Kingdom of Sweden

6.1.1 The Kingdom of Denmark and the Kingdom of Sweden, respectively, shall have a right to transfer Shares (an **"Agreed Transfer"**) to a Transferee approved in accordance with Clause 4.8.1. The Kingdom of Denmark and the Kingdom of Sweden, respectively, may only utilize the right to an Agreed Transfer at one occasion and binding agreement(s) in respect of any such Agreed Transfer with a Transferee shall have been entered into before thirty months have elapsed from the Closing Date (after which date the right will lapse), and the transfer of Shares shall comprise not less than 13.8 per cent and not more than 19.4 per cent of the capital of HoldCo. The transfer of Shares shall be conditional upon the Transferee signing an Adherence Agreement, and thereby becoming a Party to this Agreement. For the avoidance of doubt, the Kingdom of Sweden's and the Kingdom of Denmark's respective right of first refusal set out in Clause 4.7 shall not apply in connection with an Agreed Transfer.

Tilläggsavtalet är ej medtaget här. Förvaras vid konstitutionsutskottets kansli.

Bilaga A5.2.1

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -04- 04
Dnr 050-2323-2010/11

Stockholm 2011-04-04

Begäran om granskning av näringsministerns och finansmarknadsministerns styrning av Vattenfall och andra statligt ägda bolag i frågor om ersättningar till vissa ledande befattningshavare

Till Konstitutionsutskottet

Regeringen beslutade den 20 april 2009 Riktlinjer för anställningsvillkor för ledande befattningshavare i företag med statligt ägande. De utgör en del av den statliga ägarpolicyn och avser företag som staten genom sitt ägande har ett bestämmande inflytande över på sätt som anges i 1 kap. 11 § aktiebolagslagen. När riktlinjerna infördes framförde näringsministern, finansministern och finansmarknadsministern i en artikel på DN-debatt (24 mars 2009) bland annat att i de bolag som staten äger, alliansregeringen skulle ta ansvar fullt ut. De anförde att alla möjligheter till rörlig ersättning och bonus skulle stängas och att alla de högsta cheferna i statligt ägda företag enbart ska ha fast ersättning. Reglerna omfattar alla ledande befattningshavare.

Det har nu framkommit uppgifter om att de statligt ägda företagen SJ, Vattenfall och Telia Sonera agerat för att kringgå riktlinjerna. Särskilt graverande är fallet beträffande Vattenfall där det framkommit uppgifter om att såväl ledande befattningshavare i moderbolaget som i utländska dotterbolag, tillerkänts ersättningar i strid med riktlinjerna. Vattenfall har exempelvis angett att de för sin del anser att chefer för helägda dotterbolag inte är ledande befattningshavare som omfattas av regeringens riktlinjer. Det har också framkommit att person anställd inom regeringskansliet (chef för enheten för statligt ägande på näringsdepartementet) berett ärende om otillåtet avtal med Vattenfalls fd VD. Det framkommer flera uppgifter dag efter dag om hur Vattenfall i olika delar av världen agerar på sätt som strider mot riktlinjerna. Mot bakgrund av det anförda synes det oss som att regeringen utåt agerar på ett sätt men inåt och gentemot bolagen agerar på ett annat sätt- ett sätt som innebär att ersättningar som strider mot riktlinjerna accepteras. Den enda åtgärd regeringen vidtagit är att i slutet av mars 2011 sparka Vattenfalls styrelseordförande. Därefter har fd VD frivilligt beslutat återbetala de felaktiga ersättningarna. Då har felaktigheterna pågått under en

SVERIGES RIKSDAG

mycket lång tid. Vår sammantagna bild är att riktlinjerna är en politisk produkt som regeringen inte i sak agerar för att genomföra.

Styrning av aktiebolag är reglerat i aktiebolagslagen. Till detta kommer att dessa regler om styrning oftast kompletteras med avtal mellan aktieägare, i de fall där flera aktieägare finns i ett bolag. Ersättningar till ledande befattningshavare regleras i sin tur i anställningsavtal mellan den anställde och företaget.

Näringsministern ansvarade fram till valet 2010 för styrningen av de statliga bolagen. Därefter har ansvaret överflyttats till finansmarknadsministern.

Undertecknade begär nu att konstitutionsutskottet skall granska

– om näringsministerns och därefter finansmarknadsministerns styrning av de statliga bolagen – i frågor rörande ersättningar till ledande befattningshavare - skett på ett sätt som varit förenlig med aktiebolagslagen eller andra direktiv för de statliga bolagen som regeringen beslutat,
– om näringsministerns och därefter finansmarknadsministerns styrning av de statliga bolagen – i ovan angivna frågor – inneburit att åtgärder vidtagits för att aktiebolagslagen och andra direktiv för de statliga bolagen, tillämpas på korrekt sätt och
– om näringsministern och därefter finansmarknadsministern i övrigt vidtagit åtgärder för att statens medel i de statliga bolagen förvaltas på ett så effektivt sätt som möjligt.

Gustav Fridolin
Riksdagsledamot (MP)

Lise Nordin
Riksdagsledamot (MP)

Bilaga A5.2.2

SVERIGES RIKSDAG

LARS JOHANSSON
Riksdagsledamot (S)

Konstitutionsutskottet
Ink 2011 -04- 07
Dnr 050-2358-2010/11

Stockholm 2011-04-07

Begäran om granskning av regeringens styrning av Vattenfall

Frågan om hur regeringen styr Vattenfall har flera gånger varit föremål för granskning i konstitutionsutskottet. Senast var under förra året då frågeställningen primärt gällde vilken kunskap Maud Olofsson och Näringsdepartementet hade om avtalen rörande de av Vattenfall ägda kärnkraftverken i Tyskland och dess påverkan på det svenska moderbolaget och dess ägare staten.

Vid den granskningen försvarade sig Maud Olofsson först med att hon hade valt att styra de statliga bolagen utifrån en passivitetsprincip. Den byggde på att Näringsdepartementet i princip inte intresserade sig för bolagen utan förhöll sig passiva till dess bolagens ordförande kontaktade departementet. De styrelserepresentanter som Näringsdepartementet hade i bolagen hade, fortfarande enligt Maud Olofsson, ingen uppgift att vare sig föra in någon kunskap eller information från departementet eller att återföra något från bolagets styrelsesammanträden.

Jag har svårt att tro att en sådan passiv hållning verkligen ger en rättvisande bild av hur Vattenfall styrts. När Maud Olofsson pressades i utfrågningarna kring sin passivitet försökte hon också skapa en mer nyanserad bild av täta och ingående kontakter mellan departementet och bolagets ledning, en bild som dock bolagets dåvarande ledning inte delade.

När den storm kring Maud Olofsson och Vattenfall som ledde till den förra granskningen var som värst hösten 2009 skedde en del personella förändringar i Vattenfall. Den största var att dåvarande VD Lars G. Josefsson fick gå. Den 25 maj 2010 tecknades ett avtal mellan honom och bolaget med innebörden att han mot ersättning motsvarande 50 % av avtalsenligt avgångsvederlag förutom lön skulle utföra en del arbetsuppgifter i bolaget. Avtalet var på flera sätt felaktigt bland annat för att det stred mot regeringens egna direktiv i frågan och har för några veckor sedan lett till att det annullerats[1] och att ordförande Lars Westerberg tvingas avgå. Avtalet var berett i bolagets ersättningsutskott under dåvarande ordförande Victoria Aastrup, vars huvudsakliga sysselsättning fram till 1 februari 2010 var som kansliråd på enheten för statligt ägande på Näringsdepartementet.

[1] Vattenfalls årsredovisning 2010, sid. 120

I samband med utfrågningen av Maud Olofsson i konstitutionsutskottet den 27 maj 2010 sade hon bland annat följande kring hur informationen mellan ordförande i bolaget och ansvarig minister nu fungerar:
"Styrelsen ska ha förstånd att läsa de instruktioner som vi ger och ta upp till samordning de frågor som rör bolaget och som är av den karaktären som finns angiven i ordningen. Jag kan konstatera att det här fungerar alldeles utmärkt med den nuvarande ordföranden."[2]

Detta konstaterande skedde alltså efter det att hennes medarbetare i Näringsdepartementet utarbetat och styrelsen i sin helhet godkänd det avtal som stred mot både bolagets interna regler och regeringens bestämmelser.

Nu hävdar Maud Olofsson och näringsdepartementet att man inte alls kände till avtalet.[3] Hela historien väcker en mängds frågor:

- På vems initiativ fick egentligen förre VD:n Lars G Josefsson gå? Om det var på styrelseordförandes Lars Westerbergs initiativ, varför skulle då han riskera sin egen ställning genom att godkänna det felaktiga avtalet med förre VD:n. Ligger det inte närmare till hands att initiativet kommit från ägaren och att styrelseordföranden ålagts uppgiften mot sin vilja?
- Vilken roll har Näringsdepartementets styrelserepresentant spelat? Har det verkligen gått till så som Maud Olofsson ibland påstår att det överhuvudtaget inte skett något informationsutbyte mellan departementet och bolaget via styrelserepresentanten?[4] Varför har departementet i så fall en representant i styrelsen överhuvudtaget? Eller är det så som hon också påstår att hon i det löpande arbetet ständigt får information via bland andra Ola Alterå och ägarenheten om olika frågor?[5] Om man ska tro på Maud Olofsson måste man fråga sig varför den information hon får då är så uppenbart bristfällig?
- Med de täta kontakter som efter bolagsstämman 2009 varit mellan inte minst statsekreterarna på Näringsdepartementet och Vattenfalls ledning och den diskussion som förts kring ersättningar till ledande befattningshavare i statliga företag, är det rimligt att tro att frågan inte en enda gång varit upp till diskussion i dessa samtal?
- När Maud Olofsson två dagar efter att avtalet tecknats konstaterar att informationsflödet "fungerar alldeles utmärkt" med den nuvarande ordföranden ger detta utrymme för två tolkningar. Antingen visar det att Maud Olofsson som minister inte har en aning om vad som försiggår i bolaget eller så har hon inte förstått innebörden av den information hon ändå fått. Vilket som visar det på att hela styrningen av Vattenfall havererat.

Jag vill att konstitutionsutskottet granskar regeringens styrning av Vattenfall med utgångspunkt i de ovan beskrivna frågeställningarna.

Lars Johansson

---

[2] 2009/10:KU20 Del 3, sid. 299
[3] Dagens Industri lördagen den 26 mars, sid. 9
[4] 2009/10:KU 20 Del 3, sid. 140 "det är ordföranden som ska prata med statsrådet om viktiga händelser"
[5] 2009/10:KU 20 Del 3, sid. 301

Bilaga A5.2.3

REGERINGSKANSLIET

2012-02-07 SB2012/579

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2012 -02- 07
050-2323-2010/12
Dnr 050-2358-2010/11

Konstitutionsutskottets granskningsärende 4 och 5 – Regeringens styrning av bl.a. Vattenfall i fråga om ersättning till vissa ledande befattningshavare

Härmed överlämnas en promemoria från Finansdepartementet.

Regeringskanslies kontaktperson i granskningsärendet är expeditions- och rättschefen Rikard Jermsten.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Drottninggatan 2

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-02-06

Finansdepartementet

Statssekreteraren
Erik Thedéen

Statsrådsberedningen

Konstitutionsutskottets granskningsärende 4 och 5 – Regeringens styrning av bl.a. Vattenfall i fråga om ersättning till vissa ledande befattningshavare

Med anledning av konstitutionsutskottets skrivelse lämnas här underlag till svar på utskottets frågor i rubricerade ärenden.

1. Hur säkerställs det att regeringens riktlinjer för anställningsvillkor för ledande befattningshavare i företag med statligt ägande, beslutade den 20 april 2009, beaktas av Vattenfall och andra statliga bolag?

Av regeringens riktlinjer för anställningsvillkor för ledande befattningshavare följer att styrelserna i de statligt ägda företagen, på motsvarande sätt som i noterade företag, ska föreslå bolagsstämman riktlinjer för ersättning till ledande befattningshavare för beslut och därmed tillämpa reglerna för detta som huvudsakligen finns i 8 kap. 51–54 §§ aktiebolagslagen (2005:551), förkortad ABL. Av dessa bestämmelser följer att styrelsen inför varje årsstämma ska upprätta förslag till riktlinjer att gälla för tiden efter årsstämman. Förslaget ska ha visst i lagen angivet innehåll, tas in i förvaltningsberättelsen (jfr 6 kap. 1 a § årsredovisningslagen [1995:1554]) och beslutas av årsstämma. Inför nästkommande årsstämma ska bolagets revisor skriftligen uttala sig om huruvida de beslutade riktlinjerna har följts.

Det följer av ABL och svensk kod för bolagsstyrning, som enligt statens ägarpolicy ska tillämpas i statligt majoritetsägda bolag, att kallelse och övrigt underlag till bolagsstämma ska utformas och tillhandahållas i sådan tid att bolagets aktieägare kan bilda sig en välgrundad uppfattning om de ärenden som ska behandlas. Enligt det formulär för kallelse till årsstämma för statligt ägda (inte marknadsnoterade) bolag som bilagts Riktlinjer för dokumentation m.m. av Regeringskansliets bolagsförvaltning, bör styrelsens förslag till riktlinjer för ersättningar till ledande befattningshavare i dess helhet biläggas kallelsen. Styrelsens förslag ska som nämnts ovan dessutom enligt årsredovisningslagen tas in i förvaltningsberättelsen och ingår därmed i de handlingar som ska hållas tillgängliga för aktieägarna minst två veckor före årsstämman

(jfr 7 kap. 25 § ABL). Därigenom får ägaren möjlighet att kontrollera att de av styrelsen föreslagna riktlinjerna överensstämmer med regeringens riktlinjer. Inför årsstämman fattar sedan det statsråd som av regeringen bemyndigats att företräda staten på bolagsstämma i bolaget ett beslut om förordnande av en person att företräda ägaren på stämman. Beslutet innefattar en detaljerad instruktion att rösta på visst sätt i samtliga de frågor som enligt kallelsens dagordning ska behandlas på bolagsstämman, bl.a. riktlinjer för ersättning till ledande befattningshavare. De av bolagsstämman beslutade riktlinjerna utgör sedan en ram för vilka ersättningar och förmåner som styrelse och verkställande direktör får besluta om under den tid som riktlinjerna gäller. Det är därigenom styrelsens ansvar att riktlinjerna tillämpas i bolagen.

2. Finns det några rutiner för att regelmässigt följa upp hur Vattenfall och andra statliga bolag efterlever de principer för ersättning till vissa befattningshavare som anges i regeringens nämnda riktlinjer?

I enlighet med 8 kap. 54 § ABL lämnar bolagets revisor inför varje årsstämma ett skriftligt och undertecknat yttrande till styrelsen huruvida de beslutade riktlinjerna har följts eller inte.

I sammanhanget bör vidare framhållas att ett konsultföretag på uppdrag av Finansdepartementet under våren 2011 undersökte hur regeringens riktlinjer för anställningsvillkor för ledande befattningshavare har efterlevts. Utgångspunkten för undersökningen var huruvida totalersättningen till VD och övriga ledande befattningshavare varit ”konkurrenskraftig” men inte ”löneledande”, som det uttrycks i regeringens riktlinjer. Undersökningen visade att ersättningsnivåerna för ledande befattningshavare i de statligt ägda bolagen huvudsakligen ligger i linje med regeringens riktlinjer, men att det finns vissa avvikelser i tidigare ingångna avtal med ledande befattningshavare när det gäller villkor om pension och avgångsvederlag (sådana villkor bör enligt regeringens riktlinjer omförhandlas). Avsikten är att framöver göra ytterligare uppföljning av tillämpningen av regeringens riktlinjer.

I april 2011 uppmanade statsrådet Peter Norman vidare i ett brev ordförandena i ett antal större statligt ägda bolag, bl.a. Vattenfall AB, att redogöra för hur riktlinjerna följs för anställda som inte är ledande befattningshavare. Ordförandena ombads särskilt redogöra för hur beslutsordningen gällande ersättningsfrågor ser ut och hur de fastställer att den totala ersättningen till övriga anställda inte är löneledande i förhållande till jämförbara företag utan präglas av måttfullhet. Svaren visade att bolagen har beslutsordningar och processer som syftar till att säkerställa att riktlinjerna följs samt att ersättningsnivåerna i förhållande till andra jämförbara bolag inte bedöms vara löneledande, utan präglas av måttfullhet.

3. Vad är syftet med den statliga styrelserepresentationen, dvs. ordningen med att departementsanställda är ledamöter i de statliga bolagens styrelser, vilka uppgifter har dessa och hur förmedlas deras information om bolaget till regeringen och Regeringskansliet?

Som framgår av statens ägarpolicy finns i Regeringskansliet anställda som även är styrelseledamöter i vissa av de statligt ägda bolagens styrelser (skr. 2010/11:140). Denna styrelsemedverkan innebär bland annat att statens krav på kunskap om verksamheten tillgodoses och kommunikationen mellan bolagen och ägaren underlättas. Styrelsemedverkan medför även att styrelsen samlat får en för bolaget relevant kompetens. I egenskap av styrelseledamot har dessa anställda samma uppgifter som övriga ledamöter i styrelsen. Sådan styrelsemedverkan fråntar inte styrelsen som helhet dess ansvar att genom styrelseordföranden bl.a. förmedla information om bolaget till ägaren i frågor av avgörande betydelse.

4. I vilken utsträckning förekommer det att tjänstemän i Regeringskansliet är ledamöter i statliga bolagsstyrelser och samtidigt ordförande eller ledamot i bolagets ersättningsutskott? I den mån detta förekommer önskas en kommentar till dels syftet med detta, dels hur detta förhåller sig till kravet på oberoende enligt svensk kod för bolagsstyrning (regel 9.2).

Regeringskansliet förvaltar i dag 58 statligt ägda bolag [1]. I 40 av dessa bolags styrelser ingår styrelseledamöter som är anställda i Regeringskansliet. Av dessa styrelser har 19 inom sig inrättat ersättningsutskott, varav 15 har utskottsledamöter som även är anställda i Regeringskansliet. Det förekommer däremot inte att anställda i Regeringskansliet är ordförande i bolagens ersättningsutskott.

Enligt svensk kod för bolagsstyrning ska formerna för styrelsens arbete fastställas av styrelsen och vara tydliga och väl dokumenterade. Om styrelsen inom sig inrättar utskott, ska det av styrelsens arbetsordning framgå vilka arbetsuppgifter och vilken beslutanderätt styrelsen har delegerat till utskott samt hur utskotten ska rapportera till styrelsen (regel 7.2). Det är följaktligen styrelsen som beslutar om inrättande av eventuella utskott, inte ägaren. Styrelsen ska som huvudregel inrätta ett ersättningsutskott (regel 9.1). Om styrelsen finner det mer ändamålsenligt kan dock hela styrelsen fullgöra ersättningsutskottets uppgifter (regel 9.2). En av ersättningsutskottets uppgifter är att följa och utvärdera tillämpningen av de riktlinjer för ersättningar till ledande befattningshavare som årsstämman enligt lag ska fatta beslut om. Vidare

[1] Skeppshypotekskassan är inte ett aktiebolag utan en egen associationsform med offentligrättslig ställning, men räknas här in bland de statligt ägda bolagen och ska följa statens ägarpolicy i tillämpliga delar som om den vore ett aktiebolag.

anges att det bland utskottets ledamöter ska finnas erforderlig kunskap och erfarenhet i fråga om ersättningar till ledande befattningshavare (regel 9.2). Det är styrelsen som ansvarar för att utskottet har en sammansättning som svarar mot kodens regler.

När det gäller kravet på oberoende i regel 9.2 i koden bör framhållas att utskottsledamöternas oberoende gäller i förhållande till bolaget och bolagsledningen, inte ägaren.

5. Hur har regeringen bedömt att aktiebolagslagen påverkar regeringens möjligheter att meddela riktlinjer för bestämmande av ersättning till ledande befattningshavare i de statligt ägda bolagen?

Regeringen kan inte meddela riktlinjer för anställningsvillkor som blir direkt bindande för de statligt ägda bolagen. Först när årsstämman i enlighet med ABL beslutar om riktlinjer för ersättning blir dessa rättsligt bindande för bolaget. Styrelserna i de statligt ägda bolagen är därefter ansvariga för att av årsstämman beslutade riktlinjer tillämpas.

I övrigt föranleder de uppgifter som lämnas i anmälningarna och i konstitutionsutskottets promemoria inga kommentarer.

Tryck: Elanders, Vällingby 2012